

ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย

เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

A CONCEPT AND CEREMONY OF VESSANTARA JĀTAKA OF TAI PEOPLE
IN PHAYAK, SHAN STATE MYANMAR

TI LAW KA (SAI LAUNG NWET)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพระพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย
เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

Ti Law Ka (Sai Laung Nwet)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพระพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

A Concept and Ceremony of Vessantara Jātaka of Tai People
in Phayak, Shan State Myanmar

Ti Law Ka (Sai Laung Nwet)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
“ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์”
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง)

กรรมการ

(ผศ.ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาไฉม์)

กรรมการ

(ดร.อารตี พูลประภาเอี่ยมเจริญ)

กรรมการ

(ผศ.ดร.พูนชัย ปันธิยะ)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดร.อารตี พูลประภาเอี่ยมเจริญ

ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.พูนชัย ปันธิยะ

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(Ti Law Ka)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : แนวคิดและประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

ผู้วิจัย : TI LAW KA (SAI LAUNG NWET)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

- : ดร.ภารดี พูลประภาเอี่ยมเจริญ, ศศ.บ. (ภาษาอังกฤษ),
ศศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
- : ผศ.ดร.พูนชัย ปันธิยะ, พธ.บ. (ศาสนา), ศศ.ม. (ปรัชญา),
Ph.D. (Buddhist Studies)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

งานวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวคิดและประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์” มีวัตถุประสงค์ คือ (๑) เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของชาวไทยพุทธไท เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ (๒) เพื่อศึกษาแนวคิดและประเพณีตั้งธรรมเวสสันตระที่มีต่อชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ และ(๓) เพื่อวิเคราะห์แนวคิดและประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นงานวิจัยเชิงเอกสารเป็นหลัก และใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ตลอดจนทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ มี ๒ รูปแบบ ได้แก่ (๑) รูปแบบที่เป็นเทศกาลหรือประเพณี แบ่งเป็น ๑.๑) ลักษณะที่เทศน์ในวันพระช่วงฤดูเข้าพรรษา ๑.๒) ลักษณะที่จัดขึ้นในวันเพ็ญเดือน ๑๑ ของชาวไทย (๒) รูปแบบที่จัดขึ้นนอกเทศกาลหรือจัดขึ้นเป็นกรณีพิเศษ แบ่งเป็น ๒.๑) ลักษณะที่จัดการเทศน์เวสสันตระขึ้นโดยเฉพาะ ๒.๒) ลักษณะที่จัดการเทศน์เวสสันตระขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของการบวชพระเปิกู้ ๒.๓) ลักษณะที่จัดการเทศน์เวสสันตระขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของการอุทิศให้ญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้ว

พิธีกรรมการบูชาการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย มีประโยชน์และคุณค่า ด้านปัจเจกบุคคล ทำให้บุคคลมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ คุณค่าด้านครอบครัว มีที่พึ่งพิงทางใจให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย อุ่นใจ คุณค่าพิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ในครอบครัว คุณค่าด้านสังคม ทำให้เกิดความเชื่ออันเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของบุคคลในชุมชน คุณค่าด้านเศรษฐกิจ

มีผลต่อทางจิตใจของบุคคล มีผลต่อการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคล หรือวิถีชีวิตที่ดีงามของชุมชนไทย
คุณค่าด้านพระพุทธศาสนา ทำให้บุคคลเกิดกำลังใจในการทำกิจการงานต่างๆ และคุณค่าพิธี
กรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ ก่อให้เกิดผลดีต่อพระพุทธศาสนา “มุ่งให้ทุกคนมีธรรมะ มี
คุณธรรม และสอนให้คนเป็นคนดี”

Thesis Title : A Concept and Ceremony of Vessantara Jātaka of Tai People in Phayak, Shan State Myanmar

Researcher : Ti Law Ka (Sai Laung Nwet)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Dr. Paradee Poonpraphaeiamcharoen, B.A. (English),
M.Ed. (Educational Psychology and Guidance),
Ph.D. (Buddhist Studies)

: Asst. Prof. Dr. Phoonchai Punthiya, B.A. (Religions),
M.A. (Philosophy), Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : December 27, 2018

Abstract

The purposes of this study, "Concept and Ceremony of Vessantara Jātaka of Tai People in Phayak, Shan State, Myanmar," were (1) to investigate the history of Tai Buddhists in Phayak, Shan State Myanmar, (2) to study the concept and ceremony of Vessantara Jātaka of Tai people in Phayak, Shan State, Myanmar, and (3) to analyze the concept and ceremony of Vessantara Jātaka of Tai people in Phayak, Shan State, Myanmar. This thesis is a documentary research, and the data were collected by using in-depth interview, analysis and synthesis as follows.

The findings showed that the model of Vessantara Jātaka ceremony of Tai people in Phayak, Shan State Myanmar consists of two forms: (1) festivals or traditions which can be divided into two types: 1.1) the characteristics of preaching on the Buddhist holy days and 1.2) the characteristics of preaching held on the 11th of the lunar month of Tai people; (2) preaching models held outside the festival or organized as a special event; 2.1) Vessantara Jātaka preaching held for special occasions, 2.2) Vessantara Jātaka preaching held as part of monk ordination, and 2.3) Vessantara Jātaka preaching held as part of the dedication to the relatives who passed away.

The ceremony of Vessantara Jātaka of the Tai has various benefits and values. For individuals, worshipping ancestors and benefactors help them to have

something to rely on. For families, for ritual value of worshiping ancestors and benefactors, for social value, for economy, the worship influences the mind and the lives of individuals to live according to the tradition or the good way of life of the Tai community making people have something to rely on so that they can feel safe and secure. for Buddhism, it encourages people to do businesses, creates social order, For the value of the ritual worship of the ancestors and benefactors, the mind of the people in terms of feeling safe and comfortable under the same goal, " Teach everyone about dharma, morality, and how to be a good person."

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ก็ด้วยความเมตตาจาก ดร.ภารดี พูนประภาเอี่ยม เจริญ และผศ.ดร. พูนชัย ปันธิยะ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาผู้คอยช่วยเหลือให้คำแนะนำพร้อม ตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์นี้ ด้วยความเมตตาเป็นอย่างสูง

กราบนมัสการและขอบพระคุณ พระอาจารย์ดร. ญาณัฐวัฒน์ ญาณบุปโป (ตั้งปฐมวงศ์) พระอาจารย์พิเศษ ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ที่เป็นผู้ กระตุ้นและจุดประกาย ให้ข้าพเจ้าได้จัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ จนประสบความสำเร็จเสร็จสิ้น และ สมบูรณ์ทุกประการ ตลอดจนได้ให้ความช่วยเหลือในเรื่องการสืบค้นข้อมูลในการศึกษาวิจัย การ ตรวจทานและให้คำปรึกษาในงานวิจัยเล่มนี้ จนสัมฤทธิ์ผลทุกประการ ตลอดถึงผู้เป็นเจ้าของผลงาน ทางวิชาการอันทรงคุณค่าทุกท่าน ที่ผู้วิจัยนำมาอ้างอิงประกอบในการทำวิจัยครั้งนี้

ความดีและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา และบูชาคุณ บุพการีผู้ให้กำเนิด และครอบครัวที่อุปถัมภ์ปัจจัยในการศึกษาและญาติมิตรทุกคน ขออาราธนาคุณ พระศรีรัตนตรัย ได้โปรดคุ้มครองอภิบาลทุกท่านที่มีอุปการคุณต่อผู้ศึกษาวิจัยตามที่ได้ระบุนามมานั้น และไม่ได้ระบุนามเอาไว้ ให้ประสบพบแต่ความสุขความเจริญด้วยจตุรพิธพรชัย คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ และธรรมสารสมบัติพัฒนามงคลสมบูรณ์พูนผลจนตลอดชนมายุกาล และขออุทิศส่วนกุศลนี้แด่ เจ้ากรรมนายเวร ตลอดถึงครูอาจารย์ และญาติมิตรทุกท่านที่ได้ล่วงลับไปแล้ว

Ti Law Ka (Sai Laung Nwet)

๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญภาพ	ณ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย	๕
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๖
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๔
๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ	๑๕
บทที่ ๒ ประวัติและความเป็นมาของชาวพุทธไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์	๑๖
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรมท้องถิ่น	๑๖
๒.๒ ประวัติศาสตร์ ประเพณี และความเชื่อของชาวไทย ในเมืองพยาก	๒๔
๒.๓ ประเพณี และความเชื่อของชาวไทย	๕๘
๒.๔ ประวัติเมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์	๖๐
๒.๕ พระพุทธศาสนาและวัดในเมืองพยาก	๗๐
๒.๖ ประเพณีการเทศน์มหาชาติ หรือประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร	๗๓
๒.๗ บทสรุป	๗๙
บทที่ ๓ แนวคิดและประเพณีตั้งธรรมเวสสันดรที่มีต่อชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์	๘๖
๓.๑ ประเพณีตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพยาก	๘๖

๓.๒ การกำหนดวัน เวลา และสถานที่	๙๗
๓.๓ การตกแต่งและเตรียมเครื่องบูชา	๙๘
๓.๔ การนิมนต์พระภิกษุสามเณร	๑๐๙
๓.๕ การถวายทาน	๑๑๗
๓.๖ การเลี้ยงฉลอง	๑๑๘
๓.๗ คัมภีร์ธรรมที่ใช้เทศน์ในประเพณีตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก	๑๒๑
๓.๘ สรุปคติความเชื่อ ค่านิยม และคุณค่าของประเพณีตั้งธรรมเวสสันตระ ที่มีต่อชาวไทย เมืองพยาก	๑๒๔

บทที่ ๔ วิเคราะห์แนวคิดและประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก

รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์	๑๓๐
๔.๑ ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก	๑๓๐
๔.๒ คติความเชื่อ ค่านิยม และคุณค่าของประเพณีตั้งธรรมเวสสันตระที่มีต่อชาวไทย	๑๓๓
๔.๓ การประยุกต์ใช้หลักธรรมในประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ ของชาวไทย เมืองพยาก	๑๓๕
๔.๔ หลักธรรมในประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก	๑๔๒
๔.๕ วิเคราะห์ผลการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก	๑๔๓

บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปและอภิปรายผลการวิจัย	๑๖๕
๕.๑.๑ ประวัติและความเป็นมาของชาวพุทธไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์	๑๖๕
๕.๑.๒ แนวคิดและประเพณีตั้งธรรมเวสสันตระที่มีต่อชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์	๑๖๖
๕.๑.๓ วิเคราะห์แนวคิดและประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์	๑๖๗
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๖๙
๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๖๙
๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	๑๗๐

บรรณานุกรม

ภาคผนวก	๑๗๗
ภาคผนวก ก	๑๗๘
หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือ	๑๗๘
หนังสือขอเก็บข้อมูล	๑๘๐
ภาคผนวก ข	๑๙๖
แบบสัมภาษณ์ในการวิจัย	๑๙๖
ภาคผนวก ค	๑๙๘
รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๙๘
ประมวลภาพการลงพื้นที่วิจัย	๑๙๙
ภาคผนวก ง	๒๐๗
ข้อมูลดิบจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	๒๐๗
ประวัติผู้วิจัย	๒๓๙

สารบัญภาพ

รูปภาพประกอบที่ ๑ : ชาวไท/ ชาวไทใหญ่/ ชาวไทน้อย	๒๔
รูปภาพประกอบที่ ๒ : ตำนานการกำเนิดโลกของชาวตระกูลไท	๒๖
รูปภาพประกอบที่ ๓ : รูปเทพีจุ่มฟ้ารุ่งแสงเมือง	๒๘
รูปภาพประกอบที่ ๔ : ดาบเฮงดานจำลอง	๒๘
รูปภาพประกอบที่ ๕ : เสื้อเก่าฟ้า	๒๙
รูปภาพประกอบที่ ๖ : แผนที่แสดงการเดินทางของเสื้อเก่าฟ้า	๓๐
รูปภาพประกอบที่ ๗ : นักรบนาค	๓๑
รูปภาพประกอบที่ ๘ : เมด้าหรือที่ฝังศพกษัตริย์อาหม ในเมืองเจ้รายดอย	๓๒
รูปภาพประกอบที่ ๙ : เจ้าหลวงเสื้อเก่าฟ้า และวังอาหมโบราณ	๓๓
รูปภาพประกอบที่ ๑๐ : ธงชาติรัฐฉาน	๓๓
รูปภาพประกอบที่ ๑๑ : เจ้าน้อยชอหยั่นตะ	๓๔
รูปภาพประกอบที่ ๑๒ : เจ้าน้อยชอหยั่นตะ	๓๕
รูปภาพประกอบที่ ๑๓ : แผนที่รัฐฉาน เมืองของชาวไทใหญ่	๓๗
รูปภาพประกอบที่ ๑๔ : เหตุการณ์ประวัติศาสตร์ของรัฐฉาน	๓๙
รูปภาพประกอบที่ ๑๕ : กองทัพแห่งชาติ รัฐฉาน	๔๓
รูปภาพประกอบที่ ๑๖ : แผนที่รัฐฉาน (ไทใหญ่)	๔๔
รูปภาพประกอบที่ ๑๗ : กลุ่ม "ต่อต้านผู้ล่าอาณานิคมเพื่อเอกราช"	๔๙
รูปภาพประกอบที่ ๑๘ : ธงชาติรัฐฉาน	๕๑
รูปภาพประกอบที่ ๑๙ : หนังสือสัญญาปางหลวง (ปางโหลง) ปี พ.ศ ๒๔๙๐	๕๓
รูปภาพประกอบที่ ๒๐ : หนังสือสัญญาปางหลวง (ปางโหลง : Panglong Agreement)	๕๕
รูปภาพประกอบที่ ๒๑ : เสาหินที่เมืองปางโหลง ที่เป็นสัญลักษณ์ได้ร่วมลงนาม ในสัญญาปางโหลง	๕๗
รูปภาพประกอบที่ ๒๒ : สัญญาปางโหลง ไทใหญ่เป็นประเทศ ที่ถูกปล้นเอกราชโดยพม่า	๕๘
รูปภาพประกอบที่ ๒๓ : เจ้าครูหม่อไทยใหญ่ (ไท) ที่ชาวไทให้ความเคารพ	๕๘
รูปภาพประกอบที่ ๒๓ : หอปราสาทกระดาดในพิธิ ตั้งธรรมเวสสันดร และ “ตานจอมคนตาย”	๘๗
รูปภาพประกอบที่ ๒๔ : หอปราสาทชั่วคราวทำด้วยกระดาด ในพิธิ “ตานจอมคนตาย”	๘๗
รูปภาพประกอบที่ ๒๕ : หอปราสาทแบบถาวร	๘๗

รูปภาพประกอบที่ ๒๖ : ไม้ไผ่ผ่าซีกพันด้วยฝ้ายชุบน้ำมันพืชไทย เรียกว่า “ประทีป ๑,๐๐๐ ดวง”	๙๙
รูปภาพประกอบที่ ๒๗ : เครื่องทอผ้า หรือ “ปัดข้าวจามร”	๑๐๐
รูปภาพประกอบที่ ๒๘ : รูปจำลองกษัตริย์ ในพิธีการเทศน์มหาเวสสันดร	๑๐๒
รูปภาพประกอบที่ ๒๙ : ช้างแก้ว ม้าแก้ว และถ้ำน้ำนมมธุรสที่สมมุติ เป็นสระน้ำ	๑๐๔
รูปภาพประกอบที่ ๓๐ : ชันข้าวตอกดอกไม้และจ้อ สำหรับขอสมათานศีล	๑๐๕
รูปภาพประกอบที่ ๓๑ : หอพระอุปคุตในงานตั้งธรรมเวสสันดรที่เป็นงานบวช พระเป็กตู้	๑๐๖
รูปภาพประกอบที่ ๓๒ : กัณฑ์เทศน์แบบดั้งเดิมที่บรรจุใน “กัวยกล้า”	๑๐๗
รูปภาพประกอบที่ ๓๓ : “ตุ้งเข้ม” เครื่องประกอบพิธี ตั้งธรรมมหาเวสสันดร ของชาวไท	๑๒๔

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

(๑) การใช้อักษรย่อชื่อคัมภีร์

อักษรย่อชื่อคัมภีร์ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๒๕ โดยเรียงลำดับตามคัมภีร์ ดังนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา. (ไทย) = วินัยปิฎก มหาวิภังค์ (ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี. (ไทย) = สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค (ภาษาไทย)

อง.ปญจก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต (ภาษาไทย)

ขุ.ธ. (ไทย) = สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท (ภาษาไทย)

พระอภิธรรม

อภิ.วิ. (ไทย) = อภิธรรมปิฎก วิภังค์ (ภาษาไทย)

อภิ.ปุ. (ไทย) = อภิธรรมปิฎก ปุคคลบัญญัติ (ภาษาไทย)

อภิ.วิ. (ไทย) = อภิธรรมปิฎก กถาวัตถุ (ภาษาไทย)

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

อง.ฉก.อ. (ไทย) = อังคุตตรนิกาย มโนรทปุรณี ฉกนิบาตอรรถกถา (ภาษาไทย)

ข.ธ.อ. (ไทย) = ขุททกนิกาย ธรรมบทอรรถกถา (ภาษาไทย)

(๒) การใช้หมายเลขย่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

การใช้หมายเลขย่อพระไตรปิฎกภาษาไทยในวิทยานิพนธ์นี้ แจ่มระบุ ชื่อคัมภีร์/เล่ม/ข้อ/หน้า ตามลำดับ เช่น ที. ม. (ไทย) ๑๐/๕๐/๖๐. อ้างอิงนั้นหมายถึง คัมภีร์สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค เล่มที่ ๑๐ ข้อที่ ๕๐ หน้า ๖๐ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙

(๓) การใช้หมายเลขย่อคัมภีร์อรรถกถา

การใช้หมายเลขย่ออรรถกถาภาษาไทยในวิทยานิพนธ์นี้ แจ่มระบุ ชื่อคัมภีร์/ลำดับเล่ม/ภาค/ตอน/หน้า ตามลำดับ เช่น ขุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๒/๒/๘๙. อ้างอิงนั้นหมายถึง พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย ธรรมบท เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๒ ตอนที่ ๒ หน้า ๘๙ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๒๕

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้าสู่ดินแดนภาคเหนือแล้วเผยแผ่เข้าสู่เมืองเชียงตุง รัฐฉาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เป็นครั้งแรกที่เมืองหริภุญชัย ตามหลักฐานปรากฏชัดในคราวที่ พระนางจามเทวี เคลื่อนพลจากเมืองละโว้ เข้าปกครองหริภุญชัยเมื่อราว พ.ศ. ๑๒๐๔ โดยมีพระภิกษุ ผู้รู้พระไตรปิฎก ๕๐๐ รูป^๑ ติดตามพระนางมา พระพุทธศาสนาที่เข้ามาครั้งนั้นเป็นนิกายเถรวาท อันเนื่องมาจากพระเจ้าอโศกมหาราช ได้ส่งสมณะทูตมาเผยแผ่ในดินแดนสุวรรณภูมิ^๒ จำนวน ๒ รูป คือ พระโสณะและพระอุตตระ ทำให้พุทธศาสนานิกายเถรวาท ได้ประดิษฐานในแคว้นหริภุญชัย สืบต่อมาถึงในสมัยล้านนาเชียงใหม่ และนำไปสู่ชาวเชียงตุงในรัฐฉานตะวันออก ของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ในปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างเมืองเชียงตุง และการประดิษฐานพระพุทธศาสนา ตั้งแต่สมัยพญามังรายนั้น มีความมุ่งหมายที่จะให้เป็นเมือง “ประเทศราช” ของอาณาจักรล้านนา มีอิสระในการปกครองตัวเองตามลักษณะ จารีตประเพณีท้องถิ่นของชนชาติต่างภาษา หรือที่เรียกว่า “ลูกบ้านหางเมือง” เมืองดังกล่าวนี้ ตั้งอยู่ในบริเวณชายขอบ ของอาณาจักรล้านนา

ในบางสมัยก็แยกตัวเป็นเอกราช ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางบ้านเมือง จากภูมิความรู้ของ พระสงฆ์เชียงตุง และการช่วยเหลือแนะนำของนักปราชญ์ จากลังกาทำให้มีการศึกษาภาษาบาลีอย่าง กว้างขวาง พระภิกษุมีความสามารถสูง จะได้รับการสนับสนุนให้ไปศึกษาต่อที่ลังกา เมื่อกลับมาก็ได้ แต่งคัมภีร์ต่างๆ เป็นภาษาบาลีไว้เป็นจำนวนมาก เช่น วรรณกรรมชาดก วรรณกรรมตำนาน วรรณกรรมตำรา และวรรณกรรมคำสอน เป็นต้น โดยเฉพาะวรรณกรรม ในทางพุทธศาสนาสำคัญ ได้แก่ เรื่องมหาชาติ หรือเวสสันดร ซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ในมหานิบาตชาดก เดิมเป็นภาษามคธ หรือ ภาษาบาลี เชื่อกันว่าเป็นพุทธพจน์ นับเนื่องอยู่ในชุดทกนิกายฝ่ายพระสุตตันตปิฎก พระพุทธองค์ได้ ทรงแสดงเป็นคาถา คือคำประพันธ์ประเภทฉันทลักษณ์เรื่อง มีความยาวกำหนดเป็นคาถา ๑,๐๐๐

^๑ อุดม รุ่งเรืองศรี, *วรรณกรรมล้านนา*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๘๗.

^๒ แสง มนวิฑูร, “ความเป็นมาเกี่ยวกับพุทธศาสนาในล้านนา”, *จุลสารโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๔ (กรกฎาคม-กันยายน, ๒๕๑๙): ๗๙-๘๐.

คาถา ซึ่งไทยเรานิยมเรียกว่า คาถาพัน เรื่องเวสสันดร เป็นชาดกที่มีความสำคัญที่สุดในบรรดา นิบาตชาดก ทั้ง ๕๔๗ เรื่อง

การแสดงออก ในด้านความเชื่อของคน มีทั้งการอ้อนวอนขอ ร้อง สิ่งนอกเหนือธรรมชาติ หรือการกระทำทางสัญลักษณ์ที่เป็นการควบคุม ซึ่งเป็นการใช้อำนาจ นอกเหนือธรรมชาติให้เกิด ประโยชน์แก่ตนและสังคม ทำให้คนในสังคมอยู่ในกรอบ ไม่ออกนอกกฎระเบียบที่วางไว้ ในสังคมของ ชาวพุทธ ก็มีระบบความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม ที่ผสมผสานเป็นรูปแบบการใช้ชีวิตของชาวพุทธ ประเพณี และพิธีกรรมเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม ที่สำคัญของเกือบทุกชนชาติ ซึ่งโดยเนื้อแท้ของ ประเพณี และพิธีกรรมแต่อดีตที่ผ่านมา เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับไสยศาสตร์ อย่างแยกไม่ออก โดยมีผู้ศึกษาพฤติกรรม เกี่ยวกับความเชื่อกับความสำคัญของโครงสร้างทางสังคม กับสถาบันทางศาสนา พบว่าศาสนาและความเชื่อ มีหน้าที่ในการช่วยให้มนุษย์สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นได้ และนอกจากนั้นยังเป็น กลไกในการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างกันของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยพิธีกรรมจะเป็นภาษาสัญลักษณ์ ที่สื่อถึงความเชื่อ โดยพิธีกรรมมีหลายมิติหลายระดับ ตั้งแต่ ปัจเจก ครัวเรือน และชุมชน ในมิติของการถ่ายทอดสารนั้น พิธีกรรมมีทั้งการถ่ายทอดสาระทาง เนื้อหาความเชื่อ และถ่ายทอดอารมณ์ร่วม^๓ ในท้องถิ่นต่างๆ ในรอบหนึ่งปี จะมีประเพณีและพิธีกรรม ของตนเอง ซึ่งประเพณีและพิธีกรรมบางอย่าง อาจจะมีลักษณะเหมือนกัน หรือแตกต่างกันก็ได้ แต่ประเพณีและพิธีกรรม ที่มีลักษณะคล้ายกันในบรรดาประเพณีต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไท ในเขต ภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง และสาละวินที่นับพุทธศาสนานั้น มีประเพณีหนึ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน และ ยังคงมีการยึดถือปฏิบัติมาช้านาน คือ “ประเพณีการเทศน์มหาชาติ”

สำหรับเมืองเชียงตุง เป็นจังหวัดหนึ่งในรัฐฉานตะวันออก (Eastern of Shan State) ของ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ตั้งอยู่ทางตะวันออก ของแม่น้ำสาละวิน ตั้งอยู่ละติจูดที่ ๒๑ องศา ๑๗ ลิปดา ๔๘ ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ ๙๙ องศา ๔๐ ลิปดาตะวันออก ความสูงประมาณ ๒,๗๐๐ ฟุตเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง มีรูปร่างเป็นแอ่งกระทะ มีภูเขาล้อมรอบ มีที่ราบน้อยมาก จุดที่สำคัญที่สุดก็คือ เวียงเชียงตุง แม้จะเป็นที่ราบ แต่ก็มีพื้นที่ตะปุ่มตะป่ำ ห่างจากด่านพรมแดน แม่สาย ๑๖๕ กิโลเมตรเท่านั้น ซึ่งเมื่อก่อนใช้เวลาเดินทาง ๑๑ วัน จากจังหวัดเชียงราย ถึงจังหวัด เชียงตุง เมื่อพ.ศ. ๒๔๕๒^๔ ปัจจุบันใช้เวลา ๔-๕ ชั่วโมง พร้อมทั้งเคยเป็นจังหวัดหนึ่งของไทย คือ สหรัฐไทยเดิม (พ.ศ. ๒๔๘๕-๒๔๘๗) รวม ๓ ปี และมอบคืนให้แก่อังกฤษเมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่

^๓ อภิญา เพื่องฟูสกุล, อัตลักษณ์ (Identity) : การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด, (เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยา-มานุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒.

^๔ พลเอกสายหยุด เกิดผล, เชียงตุง และ ข้อคิด เขียน พุด ทำ ของพลเอกสายหยุด เกิดผล, เล่ม ๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บริษัทด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๒๓.

๒ (พ.ศ.๒๔๘๘)^๕ ถือได้ว่าเป็นบ้านพี่เมืองน้อง มีเชื้อชาติที่เกี่ยวข้องกันมายาวนาน แม้ปัจจุบันนี้ ยังคงเป็นเช่นนั้นอยู่ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม ภาษา ศาสนา สังคม เหมือนกับล้านนาไทยเมื่อสมัยก่อนเกือบทุกอย่าง เปลี่ยนแปลงไปด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ การเมือง และการเลียนแบบเพื่อให้ทันสมัยอย่างประเทศอื่นๆ บ้างก็ตาม

ชาวไทยขึ้นก็มีการจัดประเพณีการเทศน์มหาชาติ เช่นกัน โดยเฉพาะชาวไทย ในเมืองพยาก ถือว่าเป็นประเพณีสำคัญ เรียกว่า “การตั้งธรรมเวสสันดร” คือ การนำวรรณกรรม เรื่องเวสสันดรชาดก ซึ่งเป็นพระชาติสุดท้าย ก่อนที่พระโพธิสัตว์จะตรัสรู้ เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเทศนา นิยมจัดในช่วงเข้าพรรษา คือเดือน ๑๑ แต่บางครั้งอาจจัดในเดือนอื่นๆ ก็ได้ ตามความต้องการของวัดหรือเจ้าภาพ นอกจากนั้น ชาวไท เมืองพยาก ยังนิยมนำคัมภีร์ธรรมอื่นๆ มาเทศน์ด้วย ทำให้ระยะเวลาในการจัดงานแต่ละครั้ง อาจใช้ ๓-๗ วัน^๖ จากหมู่บ้านใกล้เคียง จะมาร่วมพิธี มีทั้งการจัดขบวนแห่เครื่องไทยทาน ฟังเทศน์ และแห่ผ้าผะเหวด (ผ้าผืนยาว เขียนภาพเล่าเรื่องพระเวสสันดร ซึ่งสมมุติเป็นการแห่ พระเวสสันดรเข้าสู่เมือง) เมื่อถึงเวลาค่ำ จะมีการเทศน์คัมภีร์พระมาลัย ส่วนวันที่สามเป็นงานบุญพิธี ชาวบ้านจะร่วมกันตักบาตรข้าวพันก้อน พิธีจะดำเนินไปถึงเวลาค่ำ ชาวบ้านจะจัดขบวนแห่ฟ้อนรำ พร้อมกับนำภัตตาหารเทศน์ มาถวายทาน หลังจากทำการเทศน์เวสสันดรชาดกจบแล้ว จะมีการเทศน์คัมภีร์อานิสงส์เวสสันดรอีกกัณฑ์หนึ่ง จึงถือว่าเสร็จพิธี^๗

และในทางภาคเหนือของประเทศไทยตอนบน หรือที่เรียกว่า ล้านนานั้น เรียกว่า “ประเพณีตั้งธรรมหลวง” ซึ่งเป็นประเพณีที่จัดขึ้น ในเดือนยี่เป็ง (ตรงกับวันเพ็ญ เดือน ๑๒ ของภาคกลาง) โดยจะมีการประดับประดา ตกแต่งสถานที่ เช่น ชัฏราชวัตรรอบพระวิหาร ทำซุ้มประตูปลูกต้นกล้วย อ้อย และปักธงธงทั่วบริเวณ และเตรียมเครื่องบูชาธรรมมหาชาติ ตามความเชื่อของท้องถิ่นชาวล้านนา^๘

กลุ่มชนชาติพันธุ์ไทอื่นๆ เช่น ไทลื้อ ไทซิ่น ไทใหญ่ ก็มีการจัดประเพณีการเทศน์มหาชาติ เช่นกัน โดยเฉพาะชาวไทย ในเมืองพยาก ถือว่าเป็นประเพณีสำคัญ เรียกว่า “การตั้งธรรมเวสสันดร” คือ การนำวรรณกรรม เรื่องเวสสันดรชาดก ซึ่งเป็นพระชาติสุดท้าย ก่อนที่พระโพธิสัตว์จะตรัสรู้เป็น

^๕ เขียน วันทนิยตระกูล, ผศ., **รู้เรื่องเมืองเชียงตุง (Kyain Tong)**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.lanna.mbu.ac.th/artilces/Kyaintong01.asp> [๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗].

^๖ โครงการศูนย์ศึกษาประเทศเพื่อนบ้าน, **วิถีไทซิ่นและเชียงตุง**, (เชียงใหม่: สำนักวิชาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, ๒๕๕๐), หน้า ๑๘.

^๗ เวชพล อ่อนละมัย, “สังคมและวัฒนธรรมอีสาน” ในเอกสารประกอบนิทรรศการถาวร “อีสานนิทัศน์”, (มปท. , มปป), หน้า ๒๕.

^๘ พระมหาพิระพงษ์ พยัคคาฬ, “ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนในการจัดการเทศน์มหาชาติของล้านนา”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙), หน้า ๑๒.

พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเทศนา นิยมจัดในช่วงเข้าพรรษา คือ เดือน ๑๑ แต่บางครั้งอาจจัดในเดือนอื่นๆ ก็ได้ ตามความต้องการของวัดหรือเจ้าภาพ นอกจากนั้น ชาวไท เมืองพยาก ยังนิยมนำ ธรรมสุขวัณณะวัฬหลง ธรรมค้ำนาม และธรรมกัณท์กัณท์น้ำอ้อย (ธรรมน้ำอ้อย) มาเทศน์ด้วย ทำให้ระยะเวลาในการจัดงานแต่ละครั้ง อาจใช้ ๓-๗ วัน^๙

จากการศึกษาและทำการสำรวจ ตลอดจนการเก็บข้อมูลในเบื้องต้น พบว่า พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๑ วัดชาวไท ในเมืองพยาก เกือบทุกวัด ได้จัดให้มีประเพณีตั้งธรรมเวสสันตระ พร้อมกันในช่วง เดือน ๑๑ ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าไปร่วมพิธีกรรม และทำการสัมภาษณ์ และสังเกต เพื่อเก็บข้อมูล จำนวน ๓ วัด คือ วัดอาราม, วัดน้ำล้อม, วัดป่าซาง โดยแต่ละวัด จะใช้เวลาในการจัดงาน ๓ วัน มีลำดับพิธีกรรม ดังนี้

วันที่ ๑ : (ขึ้น ๑๔ ค่ำเดือน ๑๑) จะเป็นการเทศน์ธรรม ที่มีเนื้อหาจบภายในผูกเดียว และ ธรรมสุขวัณณะวัฬหลง ซึ่งการเทศน์ จะเป็นทำนองแบบธรรมดาหรือเรียกว่า เทศน์ทำนองธรรมวัตร โดยมีการสร้างคัมภีร์ธรรมอื่นๆ ถวาย เช่น ปารมีนิพพานสูตร อุณห์สสะ มาลัยเค้า มาลัยปลายคาถาพัน อานิสงส์มหาเวสสันตระ ธรรมค้ำนาม คัมภีร์ธรรมเหล่านี้ จะเทศน์โดยนิมนต์พระภิกษุสามเณรในวัดนั้นๆ เป็นผู้เทศน์ จนถึงเวลาเที่ยงคืน จากนั้นจึงจะเทศน์มหาเวสสันตระชาดก จากการเข้าร่วมพิธีกรรมดังกล่าว ผู้ศึกษาสังเกตเห็นว่า มีการจัดวางข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ อาทิ เครื่องนอน เครื่องครัว เครื่องใช้ส่วนตัว และรูปถ่ายของผู้ที่ตายไปแล้ว ในบริเวณพิธีด้วย และบางวัดก็จะมีการสร้างหอปราสาท ที่เจ้าภาพจัดสร้างขึ้น ถวายเพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้ขึ้นไปนั่งเทศนาธรรม

วันที่ ๒ : (ขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๑๑) จะเป็นวันที่ มีการเทศน์ธรรมมหาเวสสันตรชาดก โดยจะเริ่มเทศน์ ตั้งแต่เวลาอย่างเช้าสู่วันใหม่ เริ่มเทศน์จากกัณท์ทศพร และกัณท์อื่นๆ ตามลำดับ ตลอดทั้งวันและคืน ในการเทศน์ธรรมมหาเวสสันตรชาดกนี้ จะมีการแบ่งคัมภีร์ หรือบทเทศน์ แต่ละกัณท์ ออกเป็นหลายๆ ตอน เพื่อให้พระภิกษุสามเณร ที่นิมนต์มาจากวัดต่างๆ ได้เทศน์ครบทุกรูป ในการแบ่งคัมภีร์เป็นตอนๆ ให้พระภิกษุเทศน์นั้น จะมีการแบ่งกันเป็นเจ้าภาพ หรือจะเป็นเจ้าภาพคนเดียวทั้งหมดเป็นกัณท์ๆ ไปก็ได้ ในคืนที่สองนี้ ขณะที่มีการเทศน์ ก็จะมีการถวายดอกไม้ไฟ หรือที่ชาวไทย ในเมืองพยาก เรียกว่า “ไฟดอกไม้” เป็นพุทธบูชาอีกด้วย เมื่อมีการถวายดอกไม้ไฟแล้ว เจ้าของดอกไม้ไฟ จะนำออกไปจุดในบริเวณวัด ในขณะที่จุดดอกไม้ไฟนั้น จะมีการแห่ฆ้องกลองไปด้วย และเป็นที่น่าสังเกตว่า เจ้าของดอกไม้ไฟ จะเป็นผู้ตีกลองใหญ่ และทั้งหมดเป็นผู้หญิง เมื่อเทศน์มาถึงนครกัณท์ ตอนทีกล่าวถึง “ฝนท่าแก้ว” ชาวบ้านที่มาร่วมฟังเทศน์ จะโปรยข้าวตอก

^๙ โครงการศูนย์ศึกษาประเทศเพื่อนบ้าน, วิถีไทจีนและเมืองเชียงตุง, (เชียงใหม่: สำนักวิชาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, ๒๕๕๐), หน้า ๑๕-๑๘.

ดอกไม้ด้วย ปิดท้ายพิธีกรรมในคืนนั้น ด้วยการถวายสังฆทาน ถวายน้ำ และรับพรจากพระภิกษุสามเณร

วันที่ ๓ : (แรม ๑ ค่ำเดือน ๑๑) เรียกว่า “วันหยาดน้ำ” หลังจากรับประทานอาหารเช้าแล้ว จะนำเอาเครื่องไทยทานต่างๆ ที่จัดเตรียมไว้ มาทำพิธีเวียนทาน แล้วถวายสังฆทาน ถวายน้ำเพื่ออุทิศกุศลไปให้ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว และรับพรจากพระภิกษุสงฆ์ โดยในวันนี้ จะมีการถวายภัตตาหารเพล แต่พระภิกษุสามเณร และเลี้ยงอาหารแก่ ผู้ที่มาร่วมทำบุญด้วย เป็นอันเสร็จพิธี

“ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร” ของชาวไทย เมืองเชียงพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ มีลักษณะแตกต่างไปจากประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทอื่นๆ คือ การนำเอาคัมภีร์ธรรมอื่นๆ เช่น ธรรมประจำปีเกิด ธรรมอุทิศหาคนตาย และคัมภีร์ธรรมอื่นๆ มาเทศน์ในประเพณีนี้ด้วย ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย มีรูปแบบและขั้นตอนพิธีกรรมอย่างไร มีความเชื่อ ค่านิยมในประเพณี การตั้งธรรมเวสสันดร และการเลือกคัมภีร์ธรรมที่นำมาเทศน์อย่างไร ซึ่งจะทำให้เข้าใจถึงคติความเชื่อ ค่านิยม และพัฒนาการของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ ต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของชาวพุทธไท เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวคิดและประเพณีตั้งธรรมเวสสันดรที่มีต่อชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์แนวคิดและประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ ประวัติและความเป็นมาของชาวพุทธไท เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ แนวคิดและประเพณีตั้งธรรมเวสสันดรที่มีต่อชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ วิเคราะห์แนวคิดและประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ได้อย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า และเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา : ประกอบด้วย แนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ คติความเชื่อ ค่านิยม และคุณค่าของประเพณีตั้งธรรมเวสสันดรที่มีต่อชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ และวิเคราะห์การนำหลักธรรมประยุกต์ใช้ในประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ เป็นต้น

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร : ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของเอกสารที่จะศึกษา ดังต่อไปนี้ ชั้นปฐมภูมิ จากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ ชั้นทุติยภูมิ จากหนังสือและงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเวสสันดรชาดก เช่น หนังสือองค์ความรู้เรื่องการเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดก ของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ประคอง นิมนานเหมินท์ เรื่องมหาชาติล้านนาการศึกษาในฐานะเป็นวรรณคดีท้องถิ่น, มณี พะยอมยงค์ เรื่องประเพณี ๑๒ เดือนล้านนาไทยเล่มที่ ๒, สมหมาย เปรมจิตต์ เรื่องมหาชาติเวสสันดรชาดก วิเคราะห์ทางสังคมและวัฒนธรรม และสืบพงศ์ ธรรมชาติ เรื่องวรรณคดีชาดก พร้อมทั้งเอกสาร อรรถกถา/ฎีกา ที่เกี่ยวข้องกับชาดก เป็นต้น

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรผู้ให้ข้อมูล : ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านประชากร โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มเป้าหมายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นจำนวน ๑๕ รูป/คน โดยมีรายละเอียดดังนี้

- พระสงฆ์และสามเณร จำนวน ๗ รูป (ระดับเจ้าอาวาส, พระลูกวัด และสามเณร) โดยมีความสนใจในการคัดเลือก คือ ต้องมีความรู้และทักษะในเรื่องของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรชาวไทย และการเทศน์ธรรมเวสสันดร

- ขรวาาส (อุบาสกและอุบาสิกา) ที่มีความรู้เกี่ยวกับประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรชาวไทย ๘ คน รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น ๑๕ รูป/คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่และระยะเวลา : ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในด้านพื้นที่และระยะเวลา คือ เลือกศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่วัด ในเมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ มีระยะเวลาตั้งแต่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๐ – ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีคำจำกัดความของศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

แนวคิด หมายถึง แนวทางในการจัดการเทศน์เวสสันตระของชาวไท เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

ประเพณีตั้งธรรมเวสสันตระ หมายถึง ประเพณีที่จัดให้มีการฟังธรรมเทศนา เรื่องมหาเวสสันตรชาดก อันเป็นพระชาติสุดท้ายก่อนที่พระโพธิสัตว์จะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พิธีกรรม หมายถึง การกระทำหรือรูปแบบของพฤติกรรม การปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งที่กำหนดขึ้น อันเป็นรูปแบบเฉพาะ สำหรับใช้แสดงความสัมพันธ์ ระหว่างผู้ที่นับถือกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตาม ค่านิยม ความคิด ความเชื่อ โดยเชื่อว่าการกระทำนั้น จะนำไปสู่ความสำเร็จตามที่คาดหวังไว้

ชาวไท หมายถึง ชนชาติหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ไท (ไทใหญ่) ส่วนมากอาศัยอยู่ในเขต เมืองพยาก เมืองเชียงตุง ท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ มีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง

คัมภีร์ธรรม หมายถึง ธรรมะหรือเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา อาจบันทึกไว้ในพัสสา หรือในลาน ซึ่งจะนำมาเทศนา ในประเพณีหรือพิธีกรรมต่างๆ

คติความเชื่อ หมายถึง สิ่งที่มีอิทธิพลเหนือสภาพจิตใจของมนุษย์ ดำรงอยู่ได้ด้วยความสุข และถ่ายทอดสืบกันมา มีการยอมรับ และฝังแน่นกับความรู้สึกรักของคน

ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่บุคคลพอใจ หรือเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า ค่านิยมจะฝังอยู่ในตัวบุคคลในรูปแบบของความเชื่อ

หลักธรรม หมายถึง พระธรรมคำสั่งสอนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า ที่เป็นหลักธรรมในการอบรมสั่งสอนให้คนทุกคน เป็นคนดี ทั้งทางกาย วาจา และใจ

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ เอกสาร

มณี พยอมยงค์ จากหนังสือ “มหาชาติ” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ เล่ม ๑๐ กล่าวว่า “หนังสือมหาชาติคำหลวง มีลักษณะการแปลที่เรียกว่า “แปลร้อย” คือมีคำภาษาบาลีวรรคหนึ่ง แล้วก็มีคำแปลภาษาไทย สลับกันไปเช่นนี้จนจบ จนครบ “คาถาพัน” จำนวนแปลภาษาไทยนั้นจะแต่งด้วยคำประพันธ์หลากหลาย ให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง เมื่อแต่งจบตอนหนึ่งๆ ก็นำมาถวายหน้าพระที่นั่ง ครั้นเมื่อทรงแต่งเติมแก้ไขจนเป็นที่พอพระทัยแล้ว ก็โปรดฯ ให้ช่วยกันแต่งทำนองสวด และแต่งดนตรีประกอบการสวด เพราะเมื่อสวดหนึ่งกัณฑ์จบลงก็จะให้มีการประโคมดนตรีตอนหนึ่ง ลักษณะเช่นนี้ จึงสันนิษฐานได้ว่าแต่เดิมนั้น มหาชาติคำหลวงน่าจะเป็นบทสวดที่อุบาสกอุบาสิกาใช้สวดกัน มิใช่สำหรับพระสวด เพื่ออุบาสกอุบาสิกาจะได้เข้าใจคาถาพันมากยิ่งขึ้น

แต่สวดกันตาม “วิหาร” หรือ “ระเปียงคต” ซึ่งอยู่รายรอบพระอุโบสถ ดังนั้นจึงเรียก การสวดมหาชาติอีกอย่างหนึ่งว่า “สวดโ้อ้ววิหารราย”^{๑๐}

เจือ สตะเวทิน กล่าวว่า “มหาชาติ หมายถึงการเกิดครั้งใหญ่ หรือครั้งสำคัญที่สุดของพระพุทธเจ้า เมื่อครั้งยังเป็นพระโพธิสัตว์อยู่ เมื่อชาติที่พระองค์มีพระกำเนิดเป็นพระเวสสันดรที่ว่าสำคัญเพราะเป็นชาติสุดท้ายก่อนจะได้เป็นพระพุทธเจ้าประการหนึ่ง เป็นชาติที่ทรงบำเพ็ญบารมีมากมายสูงสุดยิ่งกว่าเมื่อทรงมีพระกำเนิดในชาติต่าง ๆ อีกประการหนึ่งกล่าวได้ว่าในชาติอื่น ๆ ทรงสร้างบารมีไม่ครบ ๑๐ ประการ แต่ในชาติพระเวสสันดรทรงบำเพ็ญบารมีครบทั้ง ๑๐ ประการ คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา และอุเบกขา ความสำคัญของการเกิดเป็นพระเวสสันดรมีอยู่ดังกล่าวนี้น ท่านจึงถือกันว่าเป็นมหาชาติ”^{๑๑}

เปลื้อง ณ นคร กล่าวว่า “มหาชาติ แปลตามตัวว่า ชาติใหญ่ ชาติสำคัญ หมายถึง เรื่องมหาเวสสันดรชาดก อันเป็นบุรพประวัติของพระพุทธเจ้าเมื่อเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดรโอรสพระเจ้ากรุงสยชัย ได้ทรงบำเพ็ญ ปรমัตถบารมีเป็นที่สุด เมื่อสิ้นพระชนม์จึงกลับพระชาติมาเกิดเป็นพระพุทธองค์ ได้ตรัสรู้พระธรรมวิเศษ และบรรลุพระปรินิพพาน ฉะนั้นพระเวสสันดรจึงเป็นพระชาติสำคัญยิ่งของพระพุทธองค์”^{๑๒}

ประคอง นิมมานเหมินทร์ กล่าวว่า “ชาดกเรื่องนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับพระชาติที่สำคัญที่สุดของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อครั้งเป็นพระโพธิสัตว์และเป็นมนุษย์ในพระชาติสุดท้าย ก่อนที่จะได้เป็นพระพุทธเจ้า เป็นพระชาติที่ทรงบำเพ็ญบารมีมากมายสูงสุดยิ่งกว่าในพระชาติก่อน ๆ กล่าวคือ ทรงบำเพ็ญบารมีครบทั้ง ๑๐ ประการ พระชาติที่เป็นพระเวสสันดรนี้จึงเป็นพระชาติที่ยิ่งใหญ่ที่เรียกว่ามหาชาติ”^{๑๓}

อุดม รุ่งเรืองศรี กล่าวว่า “มหาชาติ หรือ เวสสันดรชาดกถือเป็นชาดกที่ศรัทธาสาธุชนชาวล้านนานิยมฟังกันอย่างแพร่หลาย ทั้งนี้ก็เพราะเป็นเรื่องในชุดทศชาติชาดก ซึ่งถือกันว่าเป็นพระชาติสุดท้าย ก่อนที่พระโพธิสัตว์จะได้มาตรัสเป็นพระพุทธเจ้า เป็นชาติที่ทรงบำเพ็ญบารมีมากยิ่งขึ้นกว่าในชาติอื่น ๆ และเป็นชาดกที่มีบันทึกไว้ใน มาลัยยวาทเหตุเถรวัตถุ ว่าพระอริยเมตไตรยโพธิสัตว์บอกกับ

^{๑๐} มณี พยอมยงค์, “มหาชาติ” ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ เล่ม ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิ สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, ๒๕๔๒), หน้า ๓๔.

^{๑๑} เจือ สตะเวทิน, *ประวัติวรรณคดี*, (พระนคร: ศุภสภา, ๒๕๐๖), หน้า ๒.

^{๑๒} เปลื้อง ณ นคร, *ประวัติวรรณคดีไทย*, (พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๕), หน้า ๔๘.

^{๑๓} ประคอง นิมมานเหมินทร์, *มหาชาติล้านนา การศึกษาในฐานะที่เป็นวรรณกรรมคติท้องถิ่น*, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๑.

พระมหาเถรเทศมาลัยว่า ผู้ที่ประสงค์จะพบพระพุทธอริยมตโดยเจ้านั้นจะต้องฟังเวสสันดรชาดกให้จบภายในหนึ่งวันกับหนึ่งคืน”^{๑๔}

๑.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระครูวินัยธรมานพ ปาลพันธ์ งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบ เนื้อหา และวิธีการเทศน์มหาชาติในยุคปัจจุบัน” พบว่า ๑) รูปแบบการเทศน์มหาชาติ แบ่งเป็น ๔ ประเภท คือ รูปแบบการจัดการเทศน์ รูปแบบการนิมนตร์พระเทศน์ รูปแบบการจัดสถานที่เทศน์ และรูปแบบการจัดธรรมาสน์เทศน์ ๒) เนื้อหาที่ใช้ในการเทศน์มหาชาติ มี ๒ ประเภท ได้แก่ เนื้อหาในคัมภีร์ จำนวน ๑๓ กัณฑ์ และเนื้อหานอกคัมภีร์ที่เกี่ยวกับชาดกในพระเจ้าสิบชาติ พุทธประวัติ นิทานชาดก นิทานพื้นบ้านวรรณคดี และคำสอน และ๓) วิธีการเทศน์มหาชาติ แบ่งเป็น ๒ ประเภท แบ่งตามท่วงทำนอง และแบ่งตามเนื้อเรื่อง^{๑๕}

สมพร ฐรี บทความวิจัยเรื่อง “จิตรกรรมฝาผนังภาคใต้ : คติความเชื่อในพระพุทธศาสนา” พบว่า บทความวิชาการนี้ เป็นการวิเคราะห์ตีความภาพจิตรกรรมฝาผนัง ภาคใต้สมัยรัตนโกสินทร์ ช่วงรัชกาลที่ ๑ – ๖ ที่แสดงออกถึงความเชื่อความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาของภาคใต้ บริเวณฝั่งทิศตะวันออกทะเลอ่าวไทย ประกอบด้วย จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา นราธิวาส ปัตตานี ที่สืบสานพระพุทธศาสนาโดยการสร้างวัดขึ้นในชุมชนและเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังเพื่อประดับตกแต่งภายในสถาปัตยกรรมตามความเหมาะสมกับขนาดพื้นที่ และเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจตามความเชื่อความศรัทธาต่อพุทธศาสนาของคนในภาคใต้ ดังปรากฏภาพเนื้อหาหลักตามแบบแผนช่างหลวงภาคกลาง ด้วยภาพทศชาติ พุทธประวัติ ปรีชาธรรม และเนื้อหารองแทรกภาพประเพณีวัฒนธรรม และภาพวิถีชีวิต ดังเช่นภาพการทำ บุญ ฟังเทศน์ เพื่อเป็นการสะสมบุญในปัจจุบันชาติเพื่ออนาคตชาติที่สอดคล้องกับความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรมที่มีจุดเชื่อมโยง ๓ จุด คือ อดีตชาติ – ปัจจุบันชาติ – อนาคตชาติ ผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมของท้องถิ่นภาคใต้ ซึ่งสรุปได้ว่าภาพจิตรกรรมฝาผนังภาคใต้ แสดงออกตามความเชื่อในพระพุทธศาสนา”^{๑๖}

พระวิศิษฐ์ สุ่มโน (แทบตาม) งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาคุณค่าความเชื่อในพิธีกรรมการบูชา ปู่ตาของชาวบ้านหนอง-แวงโสกพระ และชาวบ้านหนองแวงโคตร ตำบลหนองแวงโสกพระ อำเภอฟล จังหวัดขอนแก่น” พบว่า ๑.) ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาปู่ตาของชาวอีสาน พบว่าชาว

^{๑๔} อุดม รุ่งเรืองศรี, เวสสันดรชาดกฉบับไม้ไผ่แจ้เรียวแดง, (เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมือง, ๒๕๕๕), หน้า ๑.

^{๑๕} พระครูวินัยธรมานพ ปาลพันธ์, “รูปแบบ เนื้อหา และวิธีการเทศน์มหาชาติในยุคปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๙), หน้า ๙.

^{๑๖} สมพร ฐรี, ผศ., จิตรกรรมฝาผนังภาคใต้ : คติความเชื่อในพระพุทธศาสนา, (ภาควิชาทัศนศิลป์: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ๒๕๕๔), หน้า ๙.

อีสานจึงต้องพึ่งพาอาศัยป่าไม้และธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิต โดยการทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ บางปีสภาพดินฟ้าอากาศไม่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูก เกิดภัยธรรมชาติแห้งแล้ง จึงทำให้เกิดความเกรงกลัวต่ออำนาจเหนือธรรมชาติลึกลับ เป็นเหตุให้เกิดความเชื่อเรื่องผีสงฆ์ เทวดาอารักษ์ จึงมีการเช่นสรวงบูชาอ่อนน้อมให้ป้องกันรักษาให้เกิดความปลอดภัย ดังนั้น ชาวอีสานจึงมีพิธีกรรมการบูชาปู่ตา ซึ่งเป็นผีบรรพบุรุษ ๒.) ชาวบ้านหนองแวงโสภพระและชาวบ้านหนองแวงโคตร ตำบลหนองแวงโสภพระ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น มีความเชื่อเรื่องพิธีกรรมการบูชาปู่ตา ว่ามีจริงเพื่อขอโชค ขอลาภ หรือสิ่งที่ตนเองอยากได้ เพื่อให้ลดบันดาลความสำเร็จสมดังปรารถนา แม้จะเป็นสิ่งที่มองไม่เห็น แต่ก็เชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่จริง และมีอำนาจคุ้มครองปกป้องรวมทั้งอวยพรอวยชัยให้ผู้ที่มาบนบานสานกล่าว ต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ค้าขาย ทำงาน เรียนหนังสือรวมไปถึงชาวบ้านอยู่เย็นเป็นสุข ๓.) คุณค่าของพิธีกรรมการบูชาปู่ตา ของชาวบ้านหนองแวงโสภพระ และชาวบ้านหนองแวงโคตร พบว่ามี ๕ ด้าน คือ (๑) คุณค่าด้านปัจเจกบุคคล การบูชาปู่ตา ช่วยทำให้บุคคลมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีที่พึ่งพิงทางใจให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย อุ่นใจ และทำให้บุคคลเกิดการยับยั้งชั่งใจในการประพฤติผิดจากฮึดครองประเพณีของชุมชน เพราะเกิดความยำเกรงในอำนาจของผีปู่ตานั่นเอง (๒) คุณค่าด้านครอบครัว คุณค่าพิธีกรรมการบูชาปู่ตา ทำให้เกิดความสามัคคีในครอบครัว และทำให้เกิดการถ่ายทอดประเพณีการไหว้ผีบรรพบุรุษ ช่วยให้สมาชิกในครอบครัว เกิดความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้อาวุโส เคารพเชื่อผู้ใหญ่ พิธีกรรมการบูชาปู่ตา จึงเป็นศูนย์รวมจิตใจ และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจไว้ของครอบครัวด้วย (๓) คุณค่าด้านสังคม พิธีกรรมการบูชาปู่ตา ทำให้เกิดความเชื่อ อันเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของบุคคลในชุมชน เกิดระเบียบทางสังคมขึ้น เกิดความสามัคคีในสังคม มีความรักใคร่กลมเกลียวกัน เกิดความพร้อมเพรียงกันเป็นหมู่คณะ ทำให้สังคมเป็นกลุ่มเป็นก้อน จึงช่วยลดปัญหาต่างๆ ในสังคม (๔) คุณค่าด้านเศรษฐกิจ พิธีกรรมการบูชาปู่ตา มีผลต่อทางจิตใจของบุคคล มีผลต่อการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคล ให้ดำเนินชีวิตไปตามฮึดครอง ประเพณีหรือวิถีชีวิตที่ดั่งามของชุมชนอีสาน ทำให้บุคคลมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีที่พึ่งพิงทางใจให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย อุ่นใจ และทำให้บุคคลเกิดกำลังใจในการทำกิจการงานต่างๆ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดระเบียบทางสังคม ทำให้สังคมมีความสงบสุขเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เกิดความเรียบร้อย เกิดความสามัคคี รักใคร่กลมเกลียวกัน มีความพร้อมเพรียงกันเป็นหมู่คณะ ทำให้สังคมเป็นกลุ่มเป็นก้อน ผลที่เกิดขึ้นทั้งหมดนี้ จึงมีส่วนส่งผลต่อทางด้านเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน (๕) คุณค่าด้านพระพุทธศาสนา คุณค่าพิธีกรรมการบูชาปู่ตา ก่อให้เกิดผลดีต่อพระพุทธศาสนา พิธีกรรมการบูชาปู่ตา จึงทำให้วัดและพระสงฆ์ ได้ทำหน้าที่เป็นสะพานบุญ ที่เชื่อมต่อระหว่างมนุษย์กับผี หรือวิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว พระพุทธศาสนามีความมั่นคง

เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ของผู้คนในเรื่องบุญบาป ความดีความชั่วในขณะที่ความเชื่อในผีป่วนั้น ก็เป็น ศูนย์รวมจิตใจของผู้คนด้วย ในแง่ความรู้สึกปลอดภัยสบายใจ”^{๑๗}

กรณีรัฐ รัตนยรรยง งานวิจัยเรื่อง “ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทจีน เมือง เชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์” พบว่า “(๑) ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทจีน เมือง เชียงตุง ประเทศเมียนมาร์ พบว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทจีน เป็นประเพณีที่มีความสำคัญต่อชาวไทจีน ซึ่งจะจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีตามที่ได้อึดถือปฏิบัติกันสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เพราะมีความเชื่อว่า ผู้ที่ได้ฟังการเทศน์ธรรมเวสสันตระจะได้รับอานิสงส์มาก ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวเชียงตุง แบ่งออกเป็น ๒ รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่เป็นเทศกาลหรือประเพณี และรูปแบบที่จัดขึ้นนอกเทศกาลหรือจัดขึ้นเป็นกรณีพิเศษ (๒) คติความเชื่อ ค่านิยมและคุณค่าของ ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทจีน เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ ด้านคติความเชื่อ พบว่า ชาวไทจีนเชื่อว่าหากผู้ใดได้เป็นเจ้าภาพในประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระและได้สร้างธรรมถวายไว้กับวัด จะมีอานิสงส์ทำให้พืชผลทางการเกษตรที่ลงแรงปลูกไว้จะงอกงามให้ผลดี มีช้างม้า วัว ควายจำนวนมากได้ครอบครอง รถเก๋ง รถเงิน รถทองคำ แสดงให้เห็นถึงความเชื่อที่อาจจะเกิดขึ้นในภพนี้หลังจากที่ได้ทำบุญ และยังเชื่อว่าการทำบุญในประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระจะส่งผลถึงภพหน้า ครั้นตายไปจะได้ไปเกิดในสวรรค์ชั้นฟ้า มีปราสาททิพย์พิมานเป็นที่อาศัย มีทรัพย์สมบัติที่บูชา กลับคืนมาทุกประการ ครั้นสิ้นอายุขัยจากสวรรค์จะได้ลงมาเกิดเป็นมนุษย์ที่พร้อมพร้อมสมบูรณ์ มีสติปัญญา คิดปรารภสิ่งใดก็จะได้สมดังปรารถนา ชีวิตก็จะประสบความสำเร็จรุ่งเรือง มีและจะได้เกิดในศาสนาของพระศรีอริยเมตไตรย ด้านค่านิยม พบว่า ชาวไทจีนทุกคนจะได้รับการอบรมสั่งสอน เกี่ยวกับการเข้าร่วมฟังธรรมในงานประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระจากพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย และ บุคคลรอบข้างว่า การฟังธรรมเวสสันตระเป็นสิ่งที่ดีเป็นการสะสมบุญบารมี จะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น หากมันตายไปก็จะได้เกิดในภพภูมิที่ดี และจะได้เกิดในยุคของพระศรีอริยเมตไตรย จึงเป็นการสร้างค่านิยมแบบวิถีปฏิบัติขึ้นโดยผ่านการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น จากความเชื่อดังกล่าวจึงทำให้ชาวไทจีนเกิดค่านิยมว่า ในชีวิตนี้ต้องหาเงินเป็นทุนเพื่อให้ได้เป็นเจ้าภาพในการจัดพิธีตั้งธรรมมหาเวสสันตระอย่างน้อย สักครั้งหนึ่งแม้ว่าจะสิ้นเปลืองทรัพย์สิ้นเงินทองเท่าใดก็ยอม ด้านคุณค่า พบว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระมีคุณค่าต่อชาวไทจีนในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ๑) คุณค่าทางด้านจิตใจ พบว่า การเป็นเจ้าภาพการเทศน์และการได้ร่วมพิธีฟังเทศน์มหาเวสสันตระนั้น เป็นการตอบสนองความสุขด้านจิตใจ ทั้งในด้านของบุคคล ครอบครัว รวมไปถึงจนถึงสังคม ๒) คุณค่าทางด้านการ

^{๑๗} พระวิศิษฐ์ สุมน (แทบทาม), “การศึกษาคุณค่าความเชื่อในพิธีกรรมการบูชาปู่ตา ของชาวบ้านหนองแวงโสภพระ และชาวบ้านหนองแวงโคตร ตำบลหนองแวงโสภพระ อำเภอฟล จังหวัดขอนแก่น”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๒๕-๒๖.

ดำเนินชีวิต เนื่องจากชาวไทจีนผูกพันกับพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งซึ่งทำให้สามารถรับเอาพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ โดยมีศีล ๕ เป็นตัวกำกับพฤติกรรมของคนในสังคม ก็ทำให้ชาวไทจีนที่จะประกอบสัมมาอาชีพตั้งตนอยู่ในวิถีทางแห่งชาวพุทธที่ดี (๓) คุณค่าทางด้านสังคม ทำให้เกิดสำนึกร่วมของคนไทจีน ที่สะท้อนให้เห็นถึงความรักความสามัคคีต่อกัน ดังจะเห็นได้จากการที่คนในชุมชนทุกคนต่างให้ความร่วมมือในการช่วยกันเตรียมความพร้อมของการจัดงานประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร (๔) คุณค่าทางด้านศิลปะ ที่สะท้อนผ่านการจัดเตรียมเครื่องบูชาหรือเครื่องประกอบพิธี และยังมีความงดงามด้านเสียงและภาษาของวรรณกรรมมีการสอดแทรกพุทธปรัชญาในเนื้อหาที่น่าสนใจสามารถสร้างตรึงใจผู้ฟัง ทำให้ผู้ฟังปรารถนาที่จะติดตามเรื่องราวของเทศน์ไปจนจบ (๕) คุณค่าทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า ทำให้คนเชียงใหม่มีวิถีชีวิตอยู่แบบพอเพียงไม่มีความมั่งคั่งใหญ่โตสูง ดังจะเห็นได้จากการที่สังคมเชียงใหม่เป็นสังคมเกษตรกรรมแบบยังชีพ มีการดำรงชีวิตแบบพึ่งพาตนเองและอาศัยซึ่งกันและกันของคนในชุมชน เป็นวิถีชีวิตแบบพอเพียง ทำให้ชีวิตมีความสุข (๓) การปรับเปลี่ยนของประเพณี พบว่า หากปัจจัยแวดล้อมจากภายนอก เช่น โครงสร้างการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี เกิดการเปลี่ยนแปลง จะส่งผลให้รูปแบบวิธีการในการจัดงานของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรปรับเปลี่ยนไปด้วย แต่เป็นการปรับเปลี่ยนเฉพาะบางสิ่งบางอย่างเท่านั้น เช่น ด้านระยะเวลาในการจัดงานที่ลดจำนวนวันลง ส่วนด้านสิ่งของบูชาหรือเครื่องประกอบพิธี มีการปรับเปลี่ยนไปจากเดิมที่เคยใช้วัสดุท้องถิ่นก็หันมาใช้สิ่งของสำเร็จรูปแทน ด้านความร่วมมือของชุมชนหรือการช่วยงานของคนในชุมชน ก็มีการปรับเปลี่ยนจากเดิมโดยปรับรูปแบบ จากการเอามือ เอาแรงของคนในชุมชน มาเป็นการทดแทนแลกกับการเอาแรงของตนเองช่วยอย่าง เช่น สมัยก่อน ปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อชาวไทจีน ในเรื่องค่านิยมที่ปรับเปลี่ยนไป แต่ไม่มีผลต่อความเชื่อและคุณค่าของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร”^{๑๘}

ชาลิต รัตนยรรยง งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทจีน เมืองเชียงใหม่ รัฐฉาน สหภาพพม่า” พบว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทจีน เมืองเชียงใหม่ สหภาพพม่า เป็นประเพณีที่สำคัญประเพณีหนึ่งที่ชาวไทจีน ยึดถือปฏิบัติสืบต่อๆ กันมาตั้งแต่โบราณ ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทจีน เป็นประเพณีเกี่ยวกับการเทศน์มหาชาติ หรือ การเทศน์มหาเวสสันดรชาดก ที่จัดขึ้นในประเทศไทยและกลุ่มชาติพันธุ์ไทอื่นๆ แต่มีรูปแบบของประเพณีแตกต่างไปออกไป จากประเพณีการเทศน์มหาเวสสันดรของกลุ่มชาติพันธุ์ไทอื่นๆ ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทจีน เมืองเชียงใหม่ สหภาพพม่านั้นสามารถแบ่งออกเป็นรูปแบบได้ ๒ รูปแบบ ได้แก่ (๑) รูปแบบที่เป็นเทศกาลหรือประเพณี ซึ่งรูปแบบนี้ยังสามารถแบ่งออกเป็นลักษณะ

^{๑๘} กรณัฐ รัตนยรรยง, “ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทจีน เมืองเชียงใหม่ รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์”, *วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต*, ภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงและสาละวินศึกษา, (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๕๓), หน้า ๒๙-๓๑.

ได้อีก ๒ ลักษณะ คือลักษณะที่เทศน์ในวันพระช่วงฤดูเข้าพรรษาและ ลักษณะที่จัดขึ้นในวันเพ็ญเดือน ๑๑ ของชาวไทจีน (๒) รูปแบบที่จัดขึ้นนอกเทศกาล หรือจัดขึ้นเป็นกรณีพิเศษ รูปแบบนี้ยังสามารถแบ่งออกเป็นลักษณะได้อีก ๓ ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะที่จัดการเทศน์เวสสันตระขึ้น โดยเฉพาะลักษณะที่จัดการเทศน์เวสสันตระขึ้น เป็นส่วนหนึ่งของการบวชพระเบิกตุ้ และลักษณะที่จัดการเทศน์เวสสันตระขึ้น เป็นส่วนหนึ่งของการอุทิศให้ญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้ว ในด้านคติความเชื่อ ค่านิยม คุณค่าของประเพณีตั้งธรรมเวสสันตระที่มีต่อชาวไทจีนชาวไทจีนเชื่อว่า ผู้ที่ได้ฟังการเทศน์ธรรมเวสสันตระ ตั้งแต่กัณฑ์แรกจนถึงกัณฑ์สุดท้ายจบในวันเดียว จะได้รับอานิสงส์มาก เมื่อตายไปจะได้ไปเกิดในพระศาสนาของพระศรีอารียเมตไตรย นอกจากนี้คนไทจีนยังมีความเชื่อเรื่องของบาปบุญ เชื่อว่าใครทำในสิ่งใดก็จะได้ผลของกรรมนั้น ด้านค่านิยมในประเพณี พบว่าคนไทจีนนิยมที่จะเป็นเจ้าภาพในการเทศน์ธรรมเวสสันตระ ในด้านคุณค่าของประเพณี พบว่าประเพณีดังกล่าวมีคุณค่าทางด้านจิตใจ เพราะวัดเป็นแหล่งรวมใจของคนไทจีนที่นับถือศาสนาพุทธ คุณธรรมการสอนที่สอดแทรกในเนื้อเรื่องในคัมภีร์ธรรมสามารถกล่อมเกล้าจิตใจของผู้ฟังให้เป็นคนอ่อนโยน มีเมตตา กรุณา กตัญญูรู้คุณ และเป็นคนมีคุณธรรมจริยธรรม ส่วนคุณค่าทางสังคม พบว่าประเพณีดังกล่าวก่อให้เกิดความสามัคคีขึ้นในกลุ่มชนชาวไทจีนเป็นอย่างดี”^{๑๙}

พระมหาภิรมย์ คุ่มเพชร งานวิจัยเรื่อง “การศึกษามหาเวสสันตรชาดก ฉบับวัดแสนสุขาราม หลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” พบว่า ศึกษาวรรณกรรมทางพุทธศาสนา วิเคราะห์คุณค่าทางวรรณศิลป์ และคุณค่าหลักธรรมทางพุทธศาสนา แบ่งเนื้อหาการศึกษาวิเคราะห์เป็น ๖ บท บทนำ, บท ๒ อักษรและอักษรวิธิภาษาลาว บท ๓ ประวัติความเป็นมาของวรรณคดี บท ๔ วิเคราะห์เนื้อหา บทบาทของตัวละคร การประเมินคุณค่าทางวรรณศิลป์ บท ๕ วิเคราะห์ด้านสังคมและวัฒนธรรมของลาว วิถีชีวิตของลาว ตามหลักฮีต ๑๒ คอง ๑๔ ที่วัฒนธรรมสองฝั่งโขง วิเคราะห์หลักพุทธธรรม ที่เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของคนทั้งสองประเทศ”^{๒๐}

พระมหาบุญทัน อานนโท งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องเวสสันตรชาดก ศึกษาเฉพาะทานบารมี” พบว่า การศึกษาวิเคราะห์เวสสันตรชาดก เฉพาะกรณีการบำเพ็ญทานบารมีที่ปรากฏในพระไตรปิฎก การบำเพ็ญทานของพระเวสสันตรนั้น พระองค์มีอุดมการณ์อย่างแน่วแน่ ใน

^{๑๙} ว่าที่พันตรีชวลิต รัตนยรรยง, “รูปแบบประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทจีน เมืองเชียงตุง รัฐฉานสหภาพพม่า”, **รายงานวิจัย**, (โครงการวิจัย: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๔), หน้า ๓๐-๓๒.

^{๒๐} พระมหาภิรมย์ คุ่มเพชร, “การศึกษามหาเวสสันตรชาดก ฉบับวัดแสนสุขาราม หลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๖), หน้า ๑๙.

การกระทำทาน แม้บางครั้งจะพบอุปสรรคมากมาย พระองค์ก็ไม่ละความมุ่งมั่นนั้น เพราะมุ่งประโยชน์สูงสุด คือ พระโพธิญาณ อันเป็นเครื่องนำสรรพสัตว์ให้พ้นทางความทุกข์”^{๒๑}

พระมหาธวัช เขมธโช การวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องการเทศน์มหาชาติที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย” พบว่า “ในศิลาจารึกวัดป่ามะม่วง กล่าวถึงพระมหาธรรมราชาธิราชที่ ๑ ทรงผนวชเมื่อ พ.ศ. ๑๙๐๕ ว่า “ทรงประกอบไปด้วยทานบารมีคล้ายกับพระเวสสันดร” และในจารึกวัดเขมา หลักที่ ๑๔ ซึ่งเชื่อกันว่าจารึกเมื่อ พ.ศ. ๒๐๗๙ กล่าวถึงการบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ พร้อมกับกล่าวถึงพระเวสสันดรว่า “ลายปักผืนหนึ่ง คำด่าสิ่งหนึ่ง อำแดงหอม ชื่อไว้รองพระเวสสันดร อำแดงเสนบูชามหาเวสสันดรจารสำหรับหนึ่ง หนึ่งบาท” การเทศน์มหาชาติหรือเทศน์เรื่องเวสสันดรชาดกมีมาตั้งแต่กรุงสุโขทัย และน่าจะแพร่หลายจนกระทั่งมีจารึกไว้ในศิลาจารึกกันมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงพระราชทานภาพ ฯ ก็ทรงสันนิษฐานไว้ว่า “การแปลคาถาภาษาบาลีมาเป็นภาษาไทยเช่นนี้คงมีมานานแล้วแต่ครั้งสุโขทัย หากแต่ฉบับเดิมสูญหายไปเสีย จนเมื่อ พ.ศ. ๒๐๒๕ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถโปรดให้ประชุมนักปราชญ์ราชบัณฑิตในสมัยกรุงศรีอยุธยาแปลแต่งขึ้นใหม่”^{๒๒}

สรุปจากบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าเป็นการศึกษาวิจัยในประเด็นเรื่องการเทศน์จากมหาชาติ ในเรื่องเวสสันดรชาดก ที่มีการศึกษาในบริบทของประเทศไทย และมีการศึกษาในการนำเอาการเทศน์ดังกล่าวฯ ไปประยุกต์ใช้ในกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ที่ยังไม่มีปรากฏ ว่าได้มีการศึกษาถึงกลุ่มชาติพันธุ์ไท เมืองพยาก รัฐฉานแต่อย่างใด จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยในเรื่อง “แนวคิดและประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไท เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์” ต่อไป

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยเรื่อง “แนวคิดและประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไท เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการศึกษาภาคเอกสาร (Documentary Research) และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังต่อไปนี้

๑.๗.๑ ขั้นตอนการค้นคว้าข้อมูล ได้แบ่งตามแหล่งข้อมูล ดังนี้

ก) ข้อมูลปฐมภูมิ ศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูล จากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

^{๒๑} พระมหาบุญทัน อานนโท, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องเวสสันดรชาดก ศึกษาเฉพาะทานบารมี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๗.

^{๒๒} พระมหาธวัช เขมธโช, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องการเทศน์มหาชาติที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒๒.

ข) ข้อมูลทุติยภูมิ ศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือตำราวิชาการ วิทยานิพนธ์และงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเทศน์เวสสันตรชาดกทั้งภาษาไทยและภาษาไท อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นต้น

๑.๗.๒ ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ในขั้นตอนนี้ เป็นการศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสัมภาษณ์ความคิดเห็น กลุ่มตัวอย่างจากวัด ในเขตพื้นที่เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ จำนวน ๓ วัด ได้แก่ วัดอาราม, วัดน้ำล้อม, วัดป่าซาง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๑๕ รูป/คน เป็นจำนวน ๑๕ รูป/คน โดยมีรายละเอียดดังนี้ พระสงฆ์และสามเณร จำนวน ๗ รูป (ระดับเจ้าอาวาส, พระลูกวัด และสามเณร) โดยมีเงื่อนไขในการคัดเลือก คือ ต้องมีความรู้และทักษะในเรื่องของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตรชาดก และการเทศน์ธรรมเวสสันตร และฆราวาส (อุบาสกและอุบาสิกา) ที่มีความรู้เกี่ยวกับประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตรชาดก ๘ คน

๑.๗.๓ การสังเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาวิจัยได้ดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา วิเคราะห์แล้วนำไปสู่กระบวนการสังเคราะห์ และเรียบเรียง โดยมุ่งค้นหาคำตอบที่ได้ตั้งไว้ตาม วัตถุประสงค์พร้อมทั้งนำเสนอข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของการศึกษาวิจัย

๑.๗.๔ สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ ดำเนินการจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม นำเสนอต่อ บัณฑิตวิทยาลัย ตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อเป็นหลักฐานอ้างอิงในการศึกษาวิจัยต่อไป

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๘.๑ ผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้ทราบประวัติและความเป็นมาของชาวพุทธไท เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

๑.๘.๒ ได้ทราบแนวคิดและประเพณีตั้งธรรมเวสสันตระที่มีต่อชาวไท เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

๑.๘.๓ ได้ทราบผลวิเคราะห์แนวคิดและประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไท เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

๑.๘.๔ สามารถนำองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากผลการวิจัย ไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมชาวพุทธไท เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ ให้ประชาชนชาวไทรุ่นหลัง รู้จัก และร่วมกันแพร่หลายสู่สังคมโลกยุคใหม่ และเป็นการอนุรักษ์สืบมรดกธรรมทางพระพุทธศาสนาของพื้นที่เมืองพยาก ให้ดำรงคู่วิถีชีวิตชาวไทสืบไป

บทที่ ๒

ประวัติและความเป็นมาของชาวพุทธไทย เมืองพยาก

รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวคิดและประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไท เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์” รายละเอียดในการนำเสนอ ๒.๑) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรมท้องถิ่น ๒.๒) ประวัติศาสตร์ ประเพณี และความเชื่อของชาวไท ในเมืองพยาก ๒.๓) ประเพณี และความเชื่อของชาวไท ๒.๔) ประวัติเมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ ๒.๕) พระพุทธศาสนาและวัดในเมืองพยาก ๒.๖) ประเพณีการเทศน์มหาชาติ หรือประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร และ ๒.๗) บทสรุป ซึ่งเป็นดังนี้

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรมท้องถิ่น

นิยามความหมายเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม ตามทัศนะของนักวิชาการหลายท่านๆ ดังนี้

ความหมายของประเพณีและพิธีกรรม

คำว่า ประเพณี (Tradition) กับคำว่า พิธีกรรม (Rite) มีความหมายใกล้เคียงกันมาก บางครั้งก็ใช้ในความหมายเดียวกัน แต่เท่าที่ผ่านมา คำแรก น่าจะมีความหมายกว้างกว่า คือ กินความไปถึงวิถีชีวิต (Way of life) ในขณะที่คำว่า พิธีกรรมมีความหมายไปในเชิงพิธีการ หรือกิจกรรม เฉพาะกิจมากกว่า พิธีกรรมที่พบในสังคมไทย อาจแบ่งออกได้เป็น ๔ ประเภท คือ พิธีกรรมตามเทศกาล (festival) พิธีกรรมที่เกี่ยวกับวงจรชีวิต (Rite of passage) พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการทำมาหากิน และพิธีกรรมที่เกี่ยวกับชุมชนหรือท้องถิ่น ซึ่งแต่ละพิธีกรรม ที่แจกแจงแยกย่อยนี้ก็ยังคงมีความเหลื่อมล้ำและซ้อนทับกันด้วย

ประเพณี หมายถึง ความประเพณีที่ชนหมู่หนึ่งอยู่ในที่แห่งหนึ่ง ถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างเดียวกัน และสืบต่อกันมานาน ถ้าใครในหมู่ประเพณีออกนอกแบบ ก็เป็นการผิดประเพณี ประเพณีนั้นไม่มีการหยุดนิ่งอยู่กับที่ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อยๆ จึงทำให้ประเพณีนั้น มีความเจริญงอกงาม และยังคงอยู่ในสังคม แต่การเปลี่ยนแปลงประเพณีนั้น จะต้องเป็นไปในลักษณะที่จะรักษาบุคลิกลักษณะ และเสถียรภาพของตนเอง และของส่วนรวมไว้ให้คงอยู่^๑ ประเพณีเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้าง

^๑ เสถียรโกเศศ, ชีวิตชาวไทยสมัยก่อน, (กรุงเทพมหานคร: บรรณาการ, ๒๕๐๕), หน้า ๒๕-๓๐.

ขึ้น เช่นเดียวกับสิ่งอื่นที่มนุษย์สร้างขึ้น กล่าวคือ มีทั้งเกิดใหม่ เจริญขึ้นมีการเปลี่ยนแปลง หรือสูญหายไปตามกาลเวลา และสิ่งแวดล้อมทั้งทางภูมิศาสตร์ และทางสังคม มีผู้ให้ทรงเห็นว่า ประเพณี คือ วัฒนธรรม หรือวัฒนธรรม คือ ประเพณี เพราะเป็นสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อเป็นวิถีชีวิตของบุคคลในส่วนร่วม และมีการถ่ายทอดปรับปรุงสืบทอดกันมา ให้เป็นความก้าวหน้าโดยลำดับ ประเพณีโบราณบางประเพณี แม้จะหมดความสำคัญ และความหมายเดิมไปแล้ว แต่ยังมีผู้ปฏิบัติตามอยู่ เพราะความเคยชิน ถ้าเลิกเสียจะรู้สึกไม่สบายใจ เกิดวิตกไปต่างๆ นานา และถ้าเกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึงปรารถนาขึ้น โดยไม่ทราบเหตุผลก็มักจะโทษว่า เป็นการฝ่าฝืนประเพณีเดิม^๒

ประเพณีหรือจารีตประเพณีนั้น เมื่อแรกตั้งหรือมีขึ้น เป็นความรู้สึกเห็นว่า เหมาะว่าดีของผู้เป็นเจ้าของประเพณี จึงได้ปฏิบัติสืบทอดกันมา เพราะฉะนั้นประเพณี จึงเป็นแบบแผนแม่พิมพ์ให้ ผู้ที่อยู่ในหมู่เป็นส่วนรวม ประพฤติปฏิบัติแบบเดียวกัน เป็นประโยชน์ผูกพันให้คนในหมู่รู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน สะดวกแก่การปกครอง ประเพณีนั้น เกิดจากความประพฤติดของคนๆ หนึ่งก่อน คนอื่นๆ ในหมู่ จะด้วยถูกบังคับหรือจะด้วยเหตุผลอย่างไร ก็ตามที่เมื่อเห็นว่าดี ก็ทำตามเอาอย่างบ้าง ถ้าคนอื่นเห็นว่าไม่เหมาะสม ไม่ดีก็ไม่ใคร่ทำตาม แม้จะถูกบังคับก็ทำตามอย่างฝืนใจเสียไม่ได้ไปชั่วคราวหนึ่งเท่านั้น ครั้นแล้วก็หันกลับไป ทำตามความประพฤติดที่เคยชินกันมาแต่เดิม เพราะง่ายดี ประเพณีถ้าหมู่ชนที่เป็นเจ้าของ ยังเห็นว่าเป็นคุณประโยชน์แก่ตนอยู่ ก็จะไม่ยอมเปลี่ยนง่ายๆ แม้ประเพณีนั้นจะหมดความหมาย หรือผิดสมัยไปแล้ว ก็ยังไม่ยอมเปลี่ยนง่ายๆ ก็ยังคงปฏิบัติตามด้วย ถือว่าเป็นแม่พิมพ์ หรือสัญลักษณ์แห่งส่วนรวมของตน ประเพณีใดเป็นเครื่องกีดขวาง หรือถ่วงความเจริญก็จะทิ้งเสียและ หาใหม่เข้ามาแทนที่ หากประเพณีนั้น เกี่ยวกับความเชื่อด้วยแล้วก็ แน่นแฟ้นมาก เลิกหรือเปลี่ยนไม่ได้ในทันที^๓

พิธีกรรม ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นงานที่จัดขึ้น เพื่อลัทธิความหลัง เป็นวิธีการที่แสดงออกถึงความศักดิ์สิทธิ์ และเป็นเรื่องเฉพาะกลุ่มของบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเท่านั้น^๔ เป็นการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานทางวัฒนธรรม อันเกี่ยวกับสัญลักษณ์ที่กระทำในโอกาสต่างๆ ซึ่งแสดงออกถึงพฤติกรรมทางสังคม ที่ถูกกำหนดขึ้นโดยขนบธรรมเนียม^๕ เป็นการกระทำที่มี

^๒ ภารติ มหาฉันทน์, **พื้นฐานอารยธรรมไทย**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๒), หน้า ๑๒-๑๕.

^๓ ปรีชา นุ่นสุข, **ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในคาบสมุทรภาคใต้ของประเทศไทย**, (สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๘), หน้า ๓๔.

^๔ วิชากรณ แสงมณี และประเสริฐ ลีวานนท์, **ประเพณีและกฎหมาย**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนสยาม, ๒๕๒๕), หน้า ๔๗.

^๕ สมिति สระอุบล, **มานุษยวิทยาเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๔), หน้า ๒๓.

แบบแผนปฏิบัติสืบทอดกันมา เป็นระเบียบเป็นเรื่องเป็นราว เป็นเกียรติเป็นศักดิ์ศรี และถูกต้องกับสังคมกลุ่มชน^๖

ในทางพุทธศาสนาพิธีกรรม เป็นแบบแผนการบำเพ็ญคุณงามความดี หรือแบบอย่างของการทำบุญ^๗ พิธีกรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ในการดำรงไว้ซึ่งความเป็นปึกแผ่นของสังคม (Social Solidarity) การกระทำพิธีกรรม มิใช่เป็นการกระทำเพียงหน้าที่เท่านั้น แต่ยังมีวัตถุประสงค์อื่นๆ ที่สำคัญมากไปกว่านั้น ตัวอย่างเช่น กระทำพิธีกรรม เพื่อต้องการดำรงรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมของตนเอาไว้ กระทำเพื่อแสดงความกตัญญูทวดเทวีต่อบรรพบุรุษ กระทำเพื่อสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ เป็นต้น^๘ พิธีกรรม มีบทบาทสำคัญในการสร้างความศรัทธา ความเชื่อมั่น และความรู้สึกร่วมกัน ก่อให้เกิดความขมขื่นหลัง ตลอดจนความปลื้มปิติยินดีแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในงานพิธีกรรมนั้น^๙ พิธีกรรมแบ่งออกเป็น ๖ ประเภท คือ พิธีกรรมเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การทำมาหากิน วัฏจักรชีวิต การแต่งกายและการประดับตกแต่ง การป้องกันรักษาโรคภัยไข้เจ็บ และศาสนา

โดยแนวคิดดังกล่าวคือ ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของสังคม หรือชุมชนใดชุมชนหนึ่งก็ตาม ย่อมที่จะมีความเหมาะสมกับสังคม หรือชุมชนนั้น ซึ่งอาจไม่เหมาะสมกับอีกสังคม หรืออีกชุมชนหนึ่ง นอกจากนี้แล้ว ความเชื่อประเพณีและพิธีกรรม ยังเป็นพลังอย่างหนึ่ง ที่ทำให้ประชาชนในชุมชนรวมตัวกันช่วยสร้างศรัทธา และยึดมั่นในสิ่งที่บรรพบุรุษ ที่ได้สร้างไว้ในอดีตให้คงอยู่ต่อไป

ชมรมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า พิธีกรรมโดยทั่วไป เป็นวิธีการหรือการปฏิบัติที่มีคุณสมบัติ ๒ ประการ คือ เป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ และเป็นเรื่องของสัญลักษณ์^{๑๐}

๑. พิธีกรรมที่เน้นเรื่องจิตใจ หมายถึง พิธีกรรมที่กระทำขึ้น เพื่อตอบสนองจิตใจ หรือสิ่งต่างๆ ที่อ้างว่ามีอำนาจ แม้ไม่มีตัวตน แต่เป็นสิ่งที่จิตยอมรับว่า มีภาวะเหนือธรรมชาติ หรือมีภาวะเหนือปกติวิสัย นอกจากนี้ในการประกอบพิธีกรรม ผู้ประกอบพิธี ย่อมหวังผลอันดับแรก คือ ความสบายใจ และการมีกำลังใจ ความเชื่อมั่นเช่นนี้ เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงใจและกาย หากขาดสิ่งนี้แล้วชีวิตก็

^๖ แสงอรุณ โปรงธุระ, *คนกับเพลง*, (กรุงเทพมหานคร: สุภาพใจ, ๒๕๓๗), หน้า ๔๓.

^๗ ไสว มาลาทอง, *คู่มือการศึกษาริยธรรม : สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักบริหาร นักปกครอง และประชาชนผู้สนใจทั่วไป*, (กรุงเทพมหานคร: กองศาสนศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๒), หน้า ๑๒.

^๘ มยุรี วัดแก้ว, “การศึกษาโครงสร้างสังคมของลาวโซ่ง”, *วิทยานิพนธ์สาขาพัฒนาสังคม*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๑), หน้า ๙๕.

^๙ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๘.

^{๑๐} ชมรมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีเชียงใหม่, *ประเพณีเก่าเชียงใหม่ ๗๐๐ ปี*, (เชียงใหม่: ชมรมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีเชียงใหม่, ๒๕๓๙), หน้า ๕๐.

คงดำรงอยู่เหมือนป่วยเสียครั้งหนึ่ง ป่วยเพราะความกังวลและความระแวง เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ พิธีกรรม จึงเป็นทั้งอาหารและยา สำหรับจิตใจและอารมณ์ของมนุษย์

๒. พิธีกรรมเน้นเรื่องสัญลักษณ์ หมายถึง พิธีกรรมเป็นตัวแทน หรือเครื่องหมายที่บอกถึง จุดมุ่งหมาย และคติความเชื่อในการประกอบพิธี สัญลักษณ์ต่างๆ ของพิธีกรรม ปรากฏแสดงออกด้วย อุปกรณ์ กิริยาท่าทาง รวมทั้งถ้อยคำ การแสดงออกเหล่านี้ เป็นสัญลักษณ์ของพิธีกรรมที่บอกให้รู้ ดังเช่น พิธีทำขวัญแม่มโพงพอน ในระยะข้าวออกรวง ชาวนาจะปักเกลือไว้ที่มุมพื้นนา เกลือเป็นอุปกรณ์ที่ บอกสัญลักษณ์ให้รู้ว่า เขตนี้เป็นเขตหวงห้าม ต้องปกป้องรักษาให้พ้นภัยจากนก กาหรือสัตว์ทั้งหลาย ที่จะเข้าไปเบียดเบียน นอกจากนี้ การที่ชาวนายกมือประนมไหว้ และกล่าวคาถา ก็เป็นสัญลักษณ์ที่ บอกถึงความรู้สึกการวะ และความตั้งใจแน่วแน่ ที่จะจัดกระทำสิ่งต่างๆ ให้ถูกต้องตามวิธีการของ การเพาะปลูก

การใช้สัญลักษณ์ดังกล่าวนี้ หรือบางสิ่งบางอย่างในขณะที่ทำพิธีกรรม ยังช่วยแผ่ขยาย พฤติกรรมทางจิต อีกด้วย กล่าวคือ ช่วยให้จิตเกิดมโนภาพ แนวความคิด จินตนาการ มีเป้าหมายที่ ชัดเจน และมั่นคง เป็นพลังทางอารมณ์สร้างความศรัทธา ความเชื่อมั่น และความรู้สึกร่วมกันให้เกิด ความเคร่งขรึม ความขลัง ตลอดจนความปลื้มปิติ เกิดผลดีต่อพิธีกรรม ผู้ประกอบพิธีกรรม รวมทั้ง ผู้เข้าร่วมในพิธีกรรมด้วย^{๑๑}

ประเพณี - พิธีกรรม หรือกิจกรรมตามวันสำคัญต่างๆ มีบทบาทในการทำให้สมาชิกมี ความรู้สึกร่วม เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเป็นโอกาส ที่จะได้ร่วมทำบุญ ทำทานกินเลี้ยง และรื่นเริง สนุกสนานร่วมกัน หนุ่มสาวก็มีโอกาสพบปะกัน อีกทั้งยังเป็นเหตุให้มีการรวมญาติ รวมมิตรที่อาศัยอยู่ ห่างไกล ได้มาร่วมสังสรรค์กัน ทั้งหมดนี้คือ พิธีกรรม ที่จะทำให้ทุกคนรู้สึกว่า ตนเองเป็น ส่วนหนึ่งของชุมชนสังคม หรือประเทศชาติ ในที่สุด นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน หากใช้สิ่งเหล่านี้ ให้เป็น ประโยชน์ ก็เท่ากับว่า เราไม่ตกเป็นทาสของพิธีกรรม แต่เป็นนายของพิธีกรรม แต่มีข้อน่าสังเกตว่า ประเพณีสงกรานต์ ซึ่งประชาชนเดินทางไกล เพื่อไปร่วมประกอบพิธีกรรม เนื่องในวันปีใหม่แบบเดิม ของไทย ในระยะหลังมานี้ กลับกลายเป็นเทศกาลของการเดินทางไกล และทำให้เกิดอุบัติเหตุมาก จน นำทบทวนในสิ่งที่เกิดขึ้น ทั้งทางฝ่ายรัฐบาลและเอกชน ตลอดจนประชาชนทั่วไป

พิธีกรรม เป็นภาษาสัญลักษณ์อย่างหนึ่ง ที่สื่อถึงความเชื่อ ซึ่งอาจจะเป็นความเชื่อที่เป็น ศาสนา หรือมิใช่ศาสนาก็ได้ พิธีกรรมมีหลายมิติ หลายระดับ ในมิติของการถ่ายทอดสารนั้น พิธีกรรม มีทั้งการถ่ายทอดทั้งสาระ ทางเนื้อหาความเชื่อ และการถ่ายทอดอารมณ์ พิธีกรรมเป็นโอกาสที่ สาร บางอย่าง จะถูกผลิตซ้ำ และต่อยอดเข้าสู่จิตสำนึกของสมาชิกที่เข้าร่วม การที่อุดมการณ์ร่วมถูกผลิต ซ้ำ ให้ทรงพลังได้นั้น ก็เพราะพิธีกรรม เป็นภาษาที่เน้นการใช้ความรู้สึก เป็นสื่อถ่ายทอดสารที่เป็น

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๘.

เนื้อหาความรู้สึกรูปแบบต่างๆ จะถูกสร้างผ่านสัญลักษณ์หลายๆ ชนิด เช่น ดนตรี การสวดมนต์ เครื่องประกอบพิธีกรรม เป็นต้น บางพิธีกรรม อาจจะเน้นความรู้สึกขมขื่น คักคักแต่บางพิธี ก็เน้นความสนุกสนาน แต่ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด การเร้าความรู้สึกในพิธีกรรม ก็เป็นการสื่อที่มีพลัง มีชีวิต และมีอำนาจเหนือจิตใจของปัจเจกบุคคล เป็นการดึงสมาชิกออกนอกประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน เพื่อเข้าสู่ประสบการณ์ทางจิตวิญญาณร่วม ที่มีความลุ่มลึกมากกว่า ถ้าจะมองจากมิติของหน้าที่ทางสังคมของพิธีกรรม มีการจัดแบ่งประเภทพิธีกรรม ได้หลายลักษณะ เช่น พิธีกรรม ที่เน้นการควบคุมธรรมชาติ (Technological Ritual) ในแง่พิธีกรรมเปรียบเสมือนเทคโนโลยีที่มีผู้เชี่ยวชาญ (คือ ผู้ประกอบพิธี) มาเป็นตัวกลาง ที่เชื่อมต่อกับพลังเหนือธรรมชาติ เช่น พิธีกรรม ที่เกี่ยวกับการเก็บเกี่ยว และบวงสรวงเทพ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต หรือพิธีกรรม การรักษาพยาบาลต่างๆ เป็นต้น พิธีกรรมที่มุ่งควบคุมมนุษย์ หรือเป็นที่ถ่ายทอดค่านิยมร่วมแก่สมาชิกสังคม (Ideological Ritual) เช่น พิธีกรรมเปลี่ยนผ่านต่างๆ ในขั้นตอนของชีวิต พิธีกรรมที่ช่วยให้ปัจเจก เข้าถึงจุดมุ่งหมายความศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา หรือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพระเจ้า (Salvation Ritual) เช่น การสวดมนต์ หรือการสารภาพบาป และสุดท้ายคือ พิธีกรรม สำหรับเยียวยาความเจ็บป่วย หรือภาวะวิกฤติทางสังคม (Revitalization Ritual) อย่างไรก็ตาม พิธีกรรมหนึ่งๆ อาจจะมีหน้าที่หลายอย่าง ประกอบกันก็ได้ และการจำแนกพิธีกรรมนั้น ยังสามารถแบ่งประเภทพิธีกรรม ได้อีกแบบหนึ่งคือ แบ่งเป็นพิธีกรรมที่มุ่งสงวนรักษาโครงสร้างสังคม ที่เป็นอยู่ และพิธีกรรมที่มุ่งเปลี่ยนแปลงมัน (Confirmative and Transformative Ritual) แนวการแบ่งแบบนี้เห็นว่า พิธีกรรมในการสงวนรักษานั้น ได้รับอิทธิพลมาจาก เอมีล เดอร์ไคม์ โดยพบว่า แนวคิดโครงสร้างหน้าที่นิยม รวมทั้งบางส่วนของกลุ่มนิเวศวัฒนธรรม ด้วยโดยศึกษาแง่มุมเชิงโครงสร้างสถาบันว่า เนื้อหาพิธีกรรมอย่างหนึ่งสอดคล้องต่อการดำรงอยู่ของโครงสร้างอำนาจ ระบบเครือญาติ หรือการสงวนรักษาสภาพทางนิเวศแบบใด แบบหนึ่งอย่างไร

แนวที่เน้นบทบาทพิธีกรรม ในการเปลี่ยนแปลงสังคม ได้รับอิทธิพลจาก วิกเตอร์ เทอร์เนอร์ (Victor Turner) ซึ่งได้ขยายความมโนทัศน์ เรื่องขั้นตอนเปลี่ยนผ่านใน พิธีกรรม ประเภทการเปลี่ยนผ่าน ในขั้นตอนต่างๆ ของชีวิต (Rite de Passage) โดยโยงมโนทัศน์ดังกล่าว เข้ากับเรื่องของอำนาจเชิงสัญลักษณ์ อำนาจดังกล่าว เป็นอำนาจในการปฏิเสธ กฎเกณฑ์สังคมที่เป็นอยู่ยามปกติ เช่น การเอ่ยถึงสิ่งหยาบโลน ในพิธีกรรมพื้นบ้านของไทย หรือในพิธีแต่งงานตั้งหัวหน้าเผ่า ในบางวัฒนธรรมของแอฟริกัน ผู้จะเป็นหัวหน้า ต้องทำตัวต่ำต้อยที่สุด เพื่อระลึกว่า ที่มาแห่งอำนาจ คือ ชุมชน ช่วงเปลี่ยนผ่านในพิธีกรรม จะเป็นช่วงที่สัญลักษณ์ของ อำนาจพลิกกลับด้าน เป็นช่วงที่ความเท่าเทียมมาแทนที่ การมีช่วงชั้น ดังนั้น ถ้า Confirmative Ritual มุ่งรักษากฎสังคม ที่ยอมรับการแบ่งแยก และการมีช่วงชั้น Transformative Ritual ก็มีอำนาจในการมุ่งเปลี่ยนหัวอำนาจที่เป็นอยู่

อย่างไรก็ตาม การแบ่งประเภทของพิธีกรรมต่างๆ เหล่านี้ ก็พบว่า มีมิติของการซ้อนทับกันอยู่ ดังนั้นประเด็นสำคัญในการศึกษา พิธีกรรม คือ วิเคราะห์ว่า สภาพแวดล้อมทางสังคมแบบใดเอื้อให้พิธีกรรม มีหน้าที่แบบใดบ้าง เช่น งานทำบุญของชาวพุทธ นอกจากศึกษาได้จากมิติที่เกี่ยวข้องกับคำสอน ในเรื่องความหลุดพ้น ตามเป้าหมายสูงสุดของศาสนาแล้ว ยังศึกษาได้ ในแง่ของหน้าที่ทั้งในเชิงสงวนรักษา หรือเปลี่ยนแปลงโครงสร้างด้วย งานบุญเป็นโอกาสของการขยายเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งมีหลายระดับ ตั้งแต่ในระดับเครือญาติ เพื่อนบ้านหมู่บ้าน และสังคมภายนอกหมู่บ้าน งานบุญใหญ่ เช่น งานปอยหลวง ตั้งธรรมหลวง งานทอดกฐิน หรือผ้าป่า จึงเป็นฐานอำนาจทางสังคม และเศรษฐกิจ ที่สำคัญอย่างยิ่ง พิธีกรรมทางศาสนา มีคุณสมบัติเหมือนกันกับปรากฏการณ์อื่นๆ ในสังคมมนุษย์ก็คือ เป็นปรากฏการณ์ทางสังคม เนื่องจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง พิธีกรรมทางศาสนา มีมิติหรือหน้าที่ต่อสังคมนั้นๆ ด้วยเสมอ ในขณะเดียวกัน ก็มีหน้าที่ต่อปัจเจกบุคคลที่เข้าร่วมพิธีนั้นด้วย

นักมานุษยวิทยา ในกลุ่มโครงสร้าง-หน้าที่นิยม อาทิ E Durkheim และ Radcliffe-Brown จะให้ความสำคัญ ในระดับสังคม ในขณะที่ Malinowski เน้นที่ปัจเจกบุคคล พิธีกรรมทางศาสนา ตามแนวคิดของ นักทฤษฎีกลุ่มนี้ จะมีบทบาท หรือมีหน้าที่แน่นอนต่อสังคมเสมอ รายละเอียดของแนวคิดเกี่ยวกับ บทบาทของพิธีกรรมและศาสนา ที่มีต่อสังคม ในการศึกษาของ สุริยา สมุทคุปต์ และคณะในเรื่อง “บุญเวสของชาวอีสาน” และ “สัญลักษณ์สำคัญในบุญบั้งไฟอีสาน” เป็นข้อค้นพบหนึ่งในการศึกษา มิติทางสังคมวัฒนธรรม ในพิธีกรรมของชาวบ้านอีสาน นั่นคือการพบข้อสรุปว่า พิธีกรรมทางศาสนา หรือประเพณีการทำบุญ ในแต่ละเดือนของชาวอีสาน มีส่วนช่วยให้ชาวบ้านได้กระชับความสัมพันธ์ทางสังคม ของตนให้แน่นแฟ้น และมั่นคงยิ่งขึ้น โดยผ่านการร่วมกิจกรรมต่างๆ ด้วยกัน และการทำบุญที่มีความหมายถึง อุดมคติอย่างเดียวกัน

ดวงใจ ดารงศ์สุทธิพงค์ (๒๕๔๒) กล่าวว่า พิธีกรรมเป็นวัฒนธรรม ที่คนในสังคมสร้างขึ้น เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงทางจิตใจ โดยเชื่อว่า เมื่อประกอบพิธีกรรมแล้ว ย่อมมีความสุขสบายใจ และมีความหวังในชีวิต และเชื่อว่า พิธีกรรมจะนำไปสู่ผลที่มุ่งหวังไว้ ดังนั้นพิธีกรรม ที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จึงเป็นวิธีการสำคัญ ที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสาร กับอำนาจเหนือธรรมชาติ เมื่อมนุษย์ต้องการให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือผู้มีอำนาจดลบันดาลอะไรต่างๆ ให้ และมนุษย์ยังต้องมี การให้บางสิ่งบางอย่างเป็นการตอบแทน รูปแบบความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว นานเข้าก็มีความซับซ้อน มีการจัดระบบระเบียบ มีแบบแผน ขั้นตอนเกิดเป็นพิธีกรรม เพื่อเช่นสังเวชบูชา ผีสงเทวดา เทพเจ้าต่างๆ

อมรา พงศาพิชญ์ ได้วิเคราะห์ถึงพิธีกรรม ในส่วนประกอบของศาสนา ซึ่งประชาชนให้ความสนใจมาก และพยายามปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด พิธีกรรมบางอย่าง อาจมีลักษณะผสมผสานระหว่างศาสนา และไสยศาสตร์ หรือมีส่วนประกอบของหลายศาสนาผสมกัน ทั้งในระดับคติความเชื่อ และการปฏิบัติ หรือการประสานคติความเชื่อต่างๆ เข้าด้วยกัน จนเกือบจะเป็นเนื้อเดียวกัน คน

โดยทั่วไป ไม่สามารถแยกได้ว่า ส่วนใดเป็นของศาสนาใด และในทางปฏิบัติตามสภาพความเป็นจริงก็
ไม่มีความจำเป็นที่จะแยกให้ชัดเจน^{๑๒}

ศรีศักร วัลลิโภดม กล่าวว่า คติความเชื่อเป็นนามธรรม ที่แลเห็นได้ยาก จึงต้องแสดงออก
ด้วยการกระทำ ดังนั้นการประกอบพิธีกรรม จึงมีความหมายสำคัญ ๓ ประการ คือ^{๑๓}

๑. เป็นการชักนำ ให้คนที่อยู่ร่วมในกลุ่มเดียวกัน หรือสังคมเดียวกัน มาพบปะกัน
ก่อให้เกิดความรู้จัก และสัมพันธ์กันขึ้น

๒. เป็นการสื่อความหมาย ให้เข้าใจกัน ในการอยู่ร่วมกัน เพราะเรื่องของพิธีกรรม เป็น
ระบบสัญลักษณ์ เพื่อการสื่อสารทั้งสิ้น

๓. เป็นเรื่องทางด้านจิตใจ ที่เป็นผลมาจากคติความเชื่อ และการกระทำที่เชื่อว่า เป็นสิริ
มงคล ก็จะทำให้เกิดความสบายใจและมั่นคง

แนวคิดการศึกษาคุณค่าของพิธีกรรมทางศาสนาต่อการดำเนินชีวิต

การศึกษาคุณค่าของพิธีกรรมทางศาสนาต่อการดำเนินชีวิต ของคนในสังคมหรือชุมชน
หนึ่งๆ นั้น พิธีกรรมมีคุณค่าต่อโครงสร้างสังคม ชุมชน ดังนี้

๑) พิธีกรรม เป็นกลไกสร้างความเข้มแข็ง

การมีความคิด ความเชื่อในสิ่งเดียวกัน ย่อมหมายถึง ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ที่จะทำ
กิจกรรมต่างๆ ไปด้วยกัน ซึ่งส่งผลถึง ความเป็นปึกแผ่น ความเข้มแข็งของสังคมในที่สุด ความเชื่อใน
สิ่งนอกเหนือธรรมชาติ โดยเฉพาะเรื่องผี เรื่องวิญญาณ จึงเป็นสิ่งที่อยู่คู่มนุษย์ต่อไป เพราะเมื่อถึง
จุดหนึ่ง ที่ความคิดทางวิทยาศาสตร์ ไม่สามารถตอบข้อสงสัยของมนุษย์ได้ เราก็มักจะไปที่ระบบความ
เชื่อ สังคมไทยในอดีต จึงจัดระบบความเชื่อ เรื่องผีไว้อย่างสลับซับซ้อน มีเหตุมีผลประกอบ ด้วยผีดี
ที่ให้คุณ และผีร้ายที่ให้โทษ เมื่อทำผิดต่อกฎเกณฑ์ของสังคม ความเชื่อในเรื่องนี้ จึงกลายเป็นกลไก
ควบคุมสังคม ที่สำคัญ แต่สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ด้วยการเติบโตของระบบทุนนิยม รวมทั้ง
กฎหมายบ้านเมือง ที่ลบล้างจารีตประเพณีดั้งเดิม ความเชื่อเรื่องผี ที่เคยเป็นส่วนสำคัญในการควบคุม
สังคม ก็ลดบทบาทที่เป็นระบบลง^{๑๔}

๒) พิธีกรรมเป็นที่พึ่งทางใจ ขจัดความกังวล ความไม่มั่นใจ

มนุษย์มีสัญชาตญาณของความกลัว ยิ่งเป็นในยุคที่ยังไม่มีหลักวิทยาศาสตร์มาอธิบาย
ปรากฏการณ์ เหนือธรรมชาติได้ มนุษย์ก็ยิ่งกลัว ฟ้าร้อง ฟ้าแลบ ฟ้าผ่า พายุ น้ำท่วม ฯลฯ มนุษย์จึง
เชื่อว่า มีผีวิญญาณสิงอยู่ตามป่า เขา ทะเล ต้นไม้ แม้กระทั่งของใช้ในชีวิตประจำวัน การเช่นสรวงไหว้

^{๑๒} อมรา พงศาพิชญ์, วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา, พิมพ์
ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๓๔.

^{๑๓} ศรีศักร วัลลิโภดม, สุตลภาพ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สารคดี, ๒๕๓๙), หน้า ๓๐.

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔.

พลี อ่อนวอน แม้กระทั่ง ตัดสินบนสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ ทำให้มนุษย์หาย หวาดกลัว สบายใจขึ้น มั่นใจขึ้น และเกิดเป็นรูปแบบวัฒนธรรมต่างๆ ขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้วิทยาศาสตร์จะอธิบายสิ่งนอกเหนือธรรมชาติเหล่านี้ได้ แต่บางครั้ง ก็ยังอธิบายไม่ได้ทั้งหมด เราจึงเห็นว่า คนในยุคปัจจุบัน ก็ยังนับถือภูตผีวิญญาณอยู่ไม่น้อย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความตาย^{๑๕} เมื่อญาติพี่น้อง คนใกล้ชิดถึงแก่ความตาย จึงมีพิธีกรรม เข้ามาช่วยลดความหวาดกลัวลงไป ต้องเอาข้าวเอน้ำ ไปเซ่นไหว้ที่โลงศพ ให้มากินเครื่องเซ่น เพราะเกรงว่า วิญญาณจะหิวโหย ถึงเทศกาลที่เชื่อว่า โลกของผีจะเปิดประตูให้ลงมายเยี่ยมญาติ ในเมืองมนุษย์ ก็จะมีพิธีทำบุญให้ และพิธีกรรมทำนองนี้ จะพบว่า มีทุกภูมิภาค ทุกกลุ่มชนในสังคมไทย เช่น ภาคกลางมีพิธีทำบุญบังสุกุลอัฐิวันสงกรานต์ ภาคใต้มีประเพณีชิงเปรต หรือที่เรียกว่า สารทเดือนสิบ คนจีนมีประเพณีไหว้เซ่งเม้ง เป็นต้น พิธีกรรมดังกล่าว เป็นเครื่องมือเชื่อมโยงโลกของคนเป็น กับโลกของคนตาย ให้ใกล้กัน ทำให้คนเป็นไม่รู้สึกลัวเหวมากนัก เพราะมีกิจกรรมร่วมกับญาติพี่น้อง ที่ล่วงลับไปแล้วเป็นครั้งคราว

นอกจากนี้ จะพบว่า ประเพณีเกี่ยวกับวงจรชีวิต ยังสร้างความเชื่อมั่น ต่อสภาวะที่เรียกว่า จุดเปลี่ยนผ่านของชีวิต ให้ดูสนิทแนบเนียนขึ้น เช่น ประเพณีบวช ก็จะมีพิธีทำขวัญนาคน เสมือนหนึ่งเป็นการกล่อมเกลาคิดใจ ก่อนที่จะก้าวเข้าสู่สภาวะภิกขุ ผู้นุ่งผ้าเหลือง เพื่อก้าวเข้าสู่การบวชเรียนให้เป็นคนสุก ตามคติคนไทย ก่อนจะเป็นผู้ใหญ่ที่ได้รับการยอมรับนับถือในสังคม และเข้าพิธีแต่งงาน มีครอบครัวเป็นหลักเป็นฐานสืบไป

ในพิธีแต่งงาน ก็เช่นกัน การที่คนสองคน จะตกลงใจ หรือได้รับการตกลงจากผู้ใหญ่ ให้ใช้ชีวิตร่วมกัน ไปตลอดชีวิต อาจเป็นความไม่คุ้นหน้า (ในยุคที่สังคม ยังให้ความสำคัญกับความบริสุทธิ์ของทั้งคู่บ่าว-สาว) ความแปลก หรือความไม่คุ้นเคยนี้ ทำให้ต้องมีพิธีแต่งงานเข้ามาเกี่ยวข้อง พิธีกินดอง (กินเลี้ยง เพื่อตอกความเป็นญาติกันทั้งสองฝ่าย) ของทางภาคอีสาน เป็นตัวอย่างที่เห็น ได้ชัดถึงการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างบ่าวสาว ตลอดจนญาติทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ มีการ “ผูกข้อต่อแขน” ให้ญาติ ที่จะมาเป็นข่อยหรือสะใภ้ กับฝ่ายตนด้วย เท่ากับว่า พิธีกรรมเปิดโอกาสให้ สร้างความคุ้นเคย ความอบอุ่นระหว่างญาติมิตร ที่จะมาเกี่ยวข้องกัน ด้วยอากัปกิริยาใกล้ชิดสนิทสนม จากสัมผัสและเส้นฝ้าย ที่ใช้เท่ากับเป็นการสร้างความสบายใจ ความมั่นใจให้ทุกคนโดยเฉพาะบ่าว-สาว

๓) พิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อทำให้เกิดความสมดุลทางธรรมชาติ

ชาวกระเหรี่ยงสะกอ รือปกากะญอ มีพิธีเอากะบอกสายสะดือเด็กเกิดใหม่ แขนงกับต้นไม้ใหญ่ในป่า แสดงว่า ห้ามตัดต้นไม้ต้นนั้น ถ้ามีเด็กเกิดใหม่มาก ต้นไม้ที่ห้ามตัดก็มากขึ้นด้วย เป็นวิธีเก็บรักษาป่าแบบกระเหรี่ยง^{๑๖} ภูมิปัญญาของชาวกระเหรี่ยง ที่โยงความเชื่อกับการรักษาธรรมชาติ

^{๑๕} แสงอรุณ โปรงฤทธิ์, *คนกับเพลง*, (กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๓๗), หน้า ๕๕.

^{๑๖} อรศิริ ปาณินท์, *ภูมิปัญญาชาวบ้านในเรือนพื้นถิ่นไทพวนในประเทศไทย*, (นครปฐม: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๕), หน้า ๕๘.

ด้วยวิธีนี้ เป็นแนวเดียวกับการที่คนไทยแต่ก่อน จะฝังรกรำไว้ที่ใต้ต้นไม้ หรือปลูกต้นไม้บนหลุมที่ฝังรกรำนี้ พร้อมกับบอกเล่าให้เด็กฟัง เมื่อเด็กโตขึ้น เด็กก็จะรักษาต้นไม้นี้ เสมือนเป็นต้นไม้คู่ชีพของเขา^{๑๗}

สังคมไทย ยังมีประเพณีที่เกี่ยวกับธรรมชาติอีกมาก เช่น ทางภาคเหนือ มีพิธีสืบชะตาแม่น้ำ พิธีสืบชะตาต้นไม้ สืบชะตาป่า ในส่วนพิธีกรรมที่เกี่ยวกับน้ำนั้น ที่คนไทยทุกภูมิภาครู้จักกันดี คือ ประเพณีลอยกระทง ซึ่งวัตถุประสงค์ดั้งเดิมก็คือ การขอขมาแม่พระคงคา ที่ตนได้ล่วงเกินไป และขอขอบคุณแม่พระคงคา แต่ประเพณีนี้ ได้ถูกปรับเปลี่ยนไปมาก อย่างที่เห็นในปัจจุบัน เช่น เทศกาลลอยกระทง เพื่อขอขมาแม่พระคงคา กลับกลายเป็นเทศกาลลอยกระทง เพื่อการท่องเที่ยว เป็นต้น

๒.๒ ประวัติศาสตร์ ประเพณี และความเชื่อของชาวไทย ในเมืองพยาก

รูปภาพประกอบที่ ๑ : ชาวไท/ ชาวไทใหญ่/ ชาวไทน้อย

ความหมายของชาวไทย

ชาวไทย หรือฉาน หรือ ฉาน เป็นกลุ่มชาวชาวไท กลุ่มหนึ่งที่อยู่ในเขตพม่า ตอนใต้ของจีน และภาคเหนือของประเทศไทย บางท่านกล่าวว่า คำว่า ฉาน คือ ที่มาของคำว่า สยาม ในพม่ามีรัฐใหญ่ ของชาวไทย ชื่อ รัฐฉาน (SHAN STATE) ชาวไท ในพม่า บางกลุ่มต้องการอิสระจากการปกครองของรัฐบาลพม่า จึงจับอาวุธขึ้นต่อสู้ ด้วยความไม่สงบในพม่า ทำให้ชาวไทย อพยพเข้ามาสู่ประเทศไทย โดยเฉพาะในระยะหลัง เข้ามาทาง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน และอำเภอฝางจังหวัดเชียงใหม่ แต่รัฐยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจน กับประชากรเหล่านี้ คือ ไม่มีการกำหนดให้ชาวไทย กลุ่มนี้

^{๑๗} เอกวิทย์ ณ ถลาง, ภูมิปัญญาล้านนา, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์. ๒๕๔๕), หน้า ๓๔.

เป็นชนกลุ่มน้อย กลุ่มหนึ่งในประเทศไทย และไม่ยอมรับให้คนกลุ่มนี้ เป็นชาวไท รวมทั้งไม่ยอมรับว่า กลุ่มชาวไท เป็นผู้ลี้ภัยจากรัฐไท ที่ต้องช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรม เพื่อรอการส่งกลับประเทศ เมื่อในประเทศมีความปลอดภัย เมื่อรัฐไม่จัดพื้นที่ พักพิงชั่วคราวไว้รองรับที่ชายแดน ทำให้ชาวไท จำนวนมากทะลักเข้าสู่ตัวเมืองด้านในคำว่า “ชาวไท” เป็นชื่อที่ชาวไท ค้นเคยมานาน ควบคู่กับคำที่ ชาวไท มักขนานนามตนเองว่า “ชาวไทน้อย/ชาวไทใหญ่” แต่นอกเหนือจากชาวไท ในประเทศไทยแล้ว ไม่มีคน รู้จักคำว่า ไท ชาวไท เรียกตนเองว่า “ไทใหญ่/ไทน้อย” (ออกเสียงว่า ชาวไทหรือไต) เช่นเดียวกับชาวไท เราเรียกตนเองว่า “ชาวไทใหญ่/ชาวไทน้อย” ไทใหญ่ ที่เรียกตนเองว่า “ไทใหญ่” หรือ “ชาวไทใหญ่” นั้นมีมาก และจะจำแนกกลุ่ม ด้วยการเพิ่มคำขยายเช่น ไทใหญ่ดำ ไทใหญ่แดง ไทใหญ่ขาว ไทใหญ่ใต้ ไทใหญ่เหนือ เป็นต้น ชาวไทใหญ่ เรียกตนเองว่า “ไทใหญ่” แต่ชนชาติอื่น จะเรียกชื่อว่า เสียม เขียมหรือสยาม เป็นต้น และเรียกประเทศว่า สยาม ชาวไทใหญ่ ก็เช่นเดียวกัน มีชื่อที่ชนชาติอื่น เรียกแตกต่างกันไป เช่น พม่าเรียกว่า “ชาน ” หรือ “ฉาน” ซึ่งเป็นต้นเค้า ให้ชาวตะวันตก เรียก ชาวไทใหญ่ ในขณะที่ชาวคะฉิ่น หรือจิงโพรเรียกว่า “อะซาม” ชาวอาขาง ชาวปะหล่อง และชาว ว้า เรียกว่า “เซียม” คำทั้งหมดนี้ มาจากรากเหง้าของคำเดิม คือ “สยาม” สาม หรือ “ซาม” ทั้งสิ้น ส่วนชาวจีนฮั่น มีวิธีเรียก ชาวไทใหญ่ ที่แตกต่างออกไป คือ ใช้คำที่แสดงลักษณะ ของชนชาติ มาขนานนาม เช่น เรียกว่า พวกเสือขาว (ปายยี) พวกฟันทอง (จินฉื่อ) พวกฟันเงิน (หยินฉื่อ) พวกฟันดำ (เฮยฉื่อ) และยังมี ชื่ออื่นๆ เช่น เหลียว หลาว หมางหมาน พวกเยว่ร้อยเผ่า และหยี่ เป็นต้น จีน จะมีการเรียกชื่อ ชาวไทใหญ่ เปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลาทางประวัติศาสตร์^{๑๘}

“ในกลุ่มของไทใหญ่ ก็มีชื่อเรียกออก เป็นกลุ่มย่อยๆ ได้อีกหลายกลุ่ม ตามถิ่นที่อยู่ เช่น ชาวไทใหญ่ ที่อาศัยอยู่ในพม่า มักเรียก ชาวไทใหญ่ ที่อยู่ในเขตประเทศจีนว่า เป็นไทใหญ่แซ่ หรือไทใหญ่จีน เพราะพวกเขาสามารถพูดภาษาจีนได้ และรับเอาอิทธิพลวัฒนธรรมจีนหลายอย่างตั้งแต่ ภาษา วิธีการกินอาหารด้วยตะเกียบ การตั้งบ้านเรือนแบบติดพื้นและขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น ในขณะที่ ชาวไทใหญ่ในจีน มักจะเรียกตนเองว่า เป็นไทใหญ่เหนือ ด้วยถือว่าตน อยู่ทางเหนือของแม่น้ำคง (สาขาของ แม่น้ำสาละวิน) และจะเรียก ชาวไทใหญ่ในพม่า ว่าเป็นไทใหญ่ใต้”

กำเนิดโลกของชาวตระกูลไท

คนไท เคยมีศาสนาดั้งเดิม คือ ศาสนาผี ซึ่ง “ผี” ในที่นี้มีความหมายครอบคลุมทั้งคำว่า “God” และ “Spirit” “พระผู้เป็นเจ้าบนสวรรค์” ก็เป็น “ผี” “เจ้าป่าเจ้าเขา” ก็เป็น “ผี” “คนตาย” ก็เป็น “ผี” “อะไรที่มองไม่เห็น” ส่วนใหญ่ก็เป็น “ผี”^{๑๙}

^{๑๘} โครงการศูนย์ศึกษาประเทศเพื่อนบ้าน, *วิถีไทจีนและเมืองเชียงตุง*, (เชียงใหม่: สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, ๒๕๕๐), หน้า ๒๐-๓๐.

^{๑๙} จิตร ภูมิศักดิ์, *ความเป็นมาของคำ สยาม ไตย ลาวและขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ*, (กรุงเทพมหานคร: นานาการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๓๔.

ทั้งชาวไทใหญ่ ไตยน้อย ต่างมีตำนานศาสนาผี ว่าด้วยการสร้างโลกและกำเนิดชนชาติไท ที่คล้ายคลึงกัน ในที่นี้จะเล่าตำนานสร้างโลก ในแบบฉบับไท อาหม

ตามตำนาน แต่แรกนั้นมีแต่ “น้ำ” มีท้องน้ำกว้างใหญ่ไพศาลสุดลูกหูลูกตา จากน้ำนั้น จึงมี “ฟ้า” ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตอย่างแรก ฟ้ามีลักษณะเป็นก้อนเนื้อ ลอยอยู่เฉยๆ ไม่มีหัว ไม่มีขา ไม่มีปาก ต่อมาฟ้า มีความปรารถนาจะรู้จักโลก ความปรารถนานั้น แรงกล้าจนบังเกิดเป็น “ตา” ขึ้นบนตัวฟ้า เมื่อฟ้าลืมตามองโลกแล้ว พบว่า ไม่มีอะไรน่าดู จึงเกิดความปรารถนา ที่จะสร้างสิ่งน่าดูขึ้นบนโลก ความปรารถนานั้น ทำให้เกิด “ขุนทิวคำ” (แปลว่า ความน่าดู) แยกออกมาจากตัวฟ้า

ขุนทิวคำนอนหงายบนน้ำ บังเกิดดอกบัวออก ออกมาจากสะดือ จากบัวเกิดปู จากปูเกิดเต่าจากเต่าเกิดงูใหญ่ มีแปดพังพานแผ่ไปแปดทิศ จากงูนั้น จึงเกิดพญาช้างเผือก จากนั้นขุนทิวคำ จึงเนรมิตภูเขาทางเหนือ และใต้ของโลก มีเสาใหญ่ปักอยู่บนยอดเขา แล้วเนรมิตเมฆมุกทองคำหนึ่ง ให้ชักใยเชื่อมเสาเข้าด้วยกัน ใยของเมฆมุก กลายเป็นท้องฟ้า และกลายเป็นสวรรค์ ขึ้นเมฆมุกตกลงมาบนน้ำ กลายเป็นพื้นโลก จากนั้นฟ้า ได้มีลูกเป็นไข่อีกสี่ฟอง เมื่อไข่สี่ฟอง ฟักตัวก็แตกออก ลูกที่เกิดจากไข่คนแรกชื่อ ฟ้าสาวดินขุนญว ฟ้าให้ไปครองพื้นโลก ลูกคนที่สอง ชื่อแสนเจ้าฟ้าผาคำ ให้ไปครองพิภพภูแปดแสนตัวในน้ำ ลูกคนที่สาม ชื่อแสงกำฟ้า ให้ไปครองสายฟ้าแปดล้านสาย ลูกคนที่สี่ มีชื่อที่ฉลาดมาก ชื่อ “เง่าคำ” ฟ้าให้อยู่ช่วยธุระของตน

รูปภาพประกอบที่ ๒ : ตำนานการกำเนิดโลกของชาวตระกูลไท

เง่าคำ เกิดจากการรวมตัวของสัตว์ห้าชนิด คือ งู สิงโต เต่า ม้า และนก เป็นสัญลักษณ์แห่งพลังธรรมชาติ ซึ่งชาวอาหม ใช้เป็นตราแผ่นดิน เรื่อยมาจนปัจจุบัน หลังจากฟ้าสร้างโลกแล้ว สรรพชีวิตต่างๆ ก็ค่อยๆ บังเกิดขึ้นบนพื้นแผ่นดินและสวรรค์ กล่าวคือ บนแผ่นดินนั้น เกิดสิ่งมีชีวิตพืชพันธุ์ต่างๆ รวมทั้งมนุษย์ ซึ่งมีบ้านเมือง มีอารยธรรมขึ้น ส่วนบนสวรรค์นั้น เกิดเผ่าพันธุ์ของผีแถน

ซึ่งคือ เทวดาที่มีฤทธิ์ ผีแถนเหล่านี้ มีผู้นำชื่อ “เลงดอน” เลง แปลว่า แห่งเดียว ดอน แปลว่า ที่สูงน้ำไม่ท่วม เลงดอน จึงแปลว่า ที่ดอนเพียงแห่งเดียว ซึ่งสรรพสิ่งได้หล้ามาพึ่งพาอาศัย ถ้าแปลไทยเป็นไทย จะเป็นคำว่า “แหล่งดอน” เลงดอน ปกครองผีแปดแสนตัว บนสวรรค์ มีผีเด่นๆ เช่น เจ้าสายฝนใหญ่ใหญ่ (เทพแห่งหมอก) และย่าเสียงฟ้า (เทพแห่งการศึกษาเล่าเรียน) ผีเหล่านี้ ทำหน้าที่ให้คุณให้โทษกับมนุษย์ตามพวกต่างๆ ของตน อนึ่งฟ้ากับลูกทั้งสี่ เป็นตัวแทนของ “ธรรมชาติ” หรือเป็นผีอีกชั้นหนึ่ง ที่อยู่เหนือกว่าผีแถน อีก

ตำนานกำเนิดคนไทย (ขุนลุงขุนโล) วันหนึ่งเลงดอน ได้สอดส่องดูพื้นโลก แล้วเห็นว่าไม่มีความสุข เนื่องจากขาดผู้นำที่ดี จึงปรึกษากับเจ้าสายฝนใหญ่ใหญ่ และย่าเสียงฟ้า ว่าควรส่งใครไปช่วยเหลือชาวโลก ย่าเสียงฟ้า บอกว่าควรส่งญาติวงศ์ ของตัวเลงดอน เองลงไป เพราะถ้าเป็นคนอื่นก็เกรงว่า จะปกครองมนุษย์ให้ดีไม่ได้ เลงดอน จึงไปถามแถนคำ ซึ่งเป็นญาติสนิท แถนคำยินดีให้ลูกทั้งสองของตน ชื่อ อ้ายขุนลุง (ลุง คือหลวงหรือพี่ใหญ่) กับอ้ายขุนโล (แปลว่าน้อง) ทำหน้าที่นี้

เมื่อได้ผู้นำแล้ว เลงดอน ก็ให้โอวาทให้ผู้นำทั้งสอง อยู่ในศีลสัตย์ ปกครองพวกมนุษย์ด้วยความยุติธรรม แล้วคัดเลือกเทวดา ที่มีความสามารถอีกจำนวนหนึ่ง ติดตามเป็นบริวาร ให้ขุนเดือนขุนวัน เป็นเสนาใหญ่ช่วยปกครองกลุ่มของขุนลุงขุนโล และผู้ติดตามทั้งหมดนี้ ถูกเรียกเป็น ชนชาติใหม่ ชื่อว่า “ชาวไท” เลงดอน ยังให้ของวิเศษแก่ ขุนลุงขุนโลหลายอย่าง ได้แก่ :

๑. ผีเสื้อเมือง เอาไว้ดูแลรักษาอาณาจักร
๒. ช้างงาาม ให้เป็นพาหนะ
๓. ไก่แสนเมือง ไว้ขึ้นบอกเหตุการณ์ร้าย
๔. เสือคนละชุด
๕. กลองวิเศษ ถ้าฝนแล้งตีแล้วฝนจะตก ถ้าไม่มีแดดตีแล้วแดดจะออก ถ้ามีข้าศึกศัตรูตี

แล้วพวกแถนบนฟ้า จะยกทัพลงมาช่วยกระที่บ

๖. ดาบวิเศษ ชื่อเฮงदान หากกลับให้คมอยู่เสมอ จะไม่มีวันพ่ายแพ้
๗. รูปเทพี ชื่อจุ่มฟ้ารุ่งแสงเมือง เป็นของศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง

เมื่อได้ผู้นำแล้ว เลงดอน ก็ให้โอวาทให้ผู้นำทั้งสอง อยู่ในศีลสัตย์ ปกครองพวกมนุษย์ด้วยความยุติธรรม แล้วคัดเลือกเทวดา ที่มีความสามารถอีกจำนวนหนึ่ง ติดตามเป็นบริวาร ให้ขุนเดือนขุนวัน เป็นเสนาใหญ่ช่วยปกครอง กลุ่มของขุนลุงขุนโล และผู้ติดตามทั้งหมดนี้ ถูกเรียกเป็นชนชาติใหม่ ชื่อว่า “ชาวไท”

รูปภาพประกอบที่ ๓ : รูปเทพีจุ่มฟ้ารุ่งแสงเมือง

เมื่อเตรียมตัวพร้อมสรรพ ขุนลุงขุนโล ได้พาบริวารไต่บันได ลงจากสวรรค์มายังพื้นโลก จึงตั้งค่ายขึ้นชั่วคราว ระหว่างหาทำเลสร้างเมือง ขณะนั้นพวกเขานึกได้ว่า ลี้มของวิเศษ คือ ไก่ ดาบ และกลองไว้บนฟ้า มีเทวดาในกลุ่มคนหนึ่ง ชื่อหลังคู้อาสา ปีนบันไดกลับขึ้นไปเอา พอหลังคู้ได้ของวิเศษกลับมา ก็เกิดความโลภ เขาแอบอ้างคำปรึกษาของยาเสียงฟ้า ให้ขุนลุงขุนโล มอบดาบวิเศษแก่ตน และให้ตนแยกไปตั้งประเทศใหม่ อีกแห่งหนึ่ง พวกขุนลุงขุนโล หลงเชื่อก็จัดการให้ตามประสงค์ หลังคู้ จึงนำชาวไท บางส่วนเดินทางไปสร้างเมืองใหม่ ชื่อเมืองแคะ หรือคือ ประเทศจีนในสายตาชาวไท นั่นเอง

รูปภาพประกอบที่ ๔ : ดาบเืองดานจำลอง

หลังแบ่งคนให้หลังคู้ ขุนลุงขุนโล ได้สร้างประเทศของตนชื่อ “เมืองรีเมืองรำ” ซึ่งนักประวัติศาสตร์ ประมาณว่า เกิดขึ้นราวคริสต์ศตวรรษที่หก ตอนแรกขุนลุงเป็นกษัตริย์ก่อน ต่อมาขุนโลมีโลกจริต อยากชิงอำนาจกับพี่ชาย ขุนลุงไม่ต้องการขัดแย้ง จึงแยกไปสร้างเมืองอีกแห่งชื่อ “เมืองคูเมืองยาว” ปกครองได้สี่สิบปีก็สิ้นบุญ

บุตรของขุนลุง เจ็ดคนแยกย้ายออกไปตั้งเมือง ที่รู้จักมากมาย เช่น ลูกคนโตได้ไป ตั้งเมือง ก่อง (เรียกอีกอย่างว่า เมืองเมหาหลวง เป็นอาณาจักรแรกๆ ของพวกไทใหญ่) ลูกอีกคนหนึ่งได้ไปครอง เมืองอังวะ ส่วนลูกคนสุดท้าย ชื่อขุนชู ครองเมืองคูเมืองยาวต่อข้างฝ่ายขุนไล ครองเมืองรี เมืองรา สืบ ต่อมาถึงรุ่นลูก แต่ลูกของขุนไล ตายไปโดยไม่มีทายาทญาติวงศ์ จากเมืองคู เมืองยาว จึงส่งคนมา ปกครองแทน จะเห็นว่าแม้เรื่องนี้เป็นตำนาน แต่ในทางหนึ่งก็ พอสะท้อนเรื่องราวที่ชาวไทใหญ่ อพยพลงมาสสร้างอาณาจักร ในบริเวณรัฐฉาน ทางตอนเหนือของพม่า

ในยุค ที่ยังไม่มีกำนันท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ ได้ ดำเนินงาน (ไทอาหม) แคน ได้ส่งบุตรของตน ชื่อขุนบุลม ลงมาปกครองโลก ขุนบุลม ให้บุตรทั้งเจ็ด ของตนแยกย้ายออกไปครองเมืองต่างๆ ได้แก่ :

๑. ขุนลอ ปกครอง เมืองขวา (คือ เมืองหลวงพระบางในลาว)
๒. ขุนผาล้าน ปกครอง เมืองสิบสองปันนา
๓. ขุนจุล ปกครอง เมืองโกดแท้แผนบม (ปัจจุบันอยู่ในเวียดนาม)
๔. ขุนคำผง ปกครอง เมืองเชียงใหม่
๕. ขุนอิน ปกครอง เมืองอยุธยา
๖. ขุนกม ปกครอง เมืองหงสาวดี
๗. ขุนเจือง ปกครอง เมืองพวน (คือ เมืองเชียงขวางในลาว)

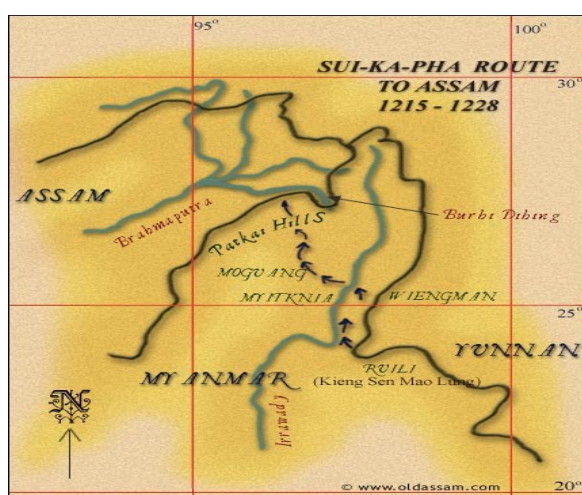
การที่กษัตริย์ ส่งลูกออกไปสร้างเมืองใหม่เรื่อยๆ จนเกิดเครือข่ายอาณาจักร บ้านพี่เมืองน้อง หลายแห่งนี้ เป็นวิธีการขยายดินแดนของชาวไทโบราณ เหมือนการที่ พญามังราย ซึ่งเป็น เจ้าชายของเมืองเชียงแสน ได้ออกไปสร้างเมืองเชียงราย และเชียงใหม่ กลับมาที่เรื่องของไทยใหญ่ หลังจากชาวไท ตั้งถิ่นฐานในบริเวณรัฐฉาน มาได้หลายร้อยปี ก็มาถึงรุ่นของกษัตริย์ ชื่อ เจ้าช้างงุ่น ผู้ ครองเมืองก่อง เจ้าช้างงุ่น มีบุตรสามคน ชื่อ เสือชดฟ้า เสือขานฟ้า และเสือกำฟ้า (กำแปลว่า มา) ต่อมาเสือกำฟ้า มีเหตุขัดแย้งกับพี่น้อง ไม่อยากแย่งชิงอำนาจด้วย จึงนำสมัครพรรคพวก อัญเชิญเทพี จั่มฟ้ารุ่งแสงเมือง ออกเดินทางไปตั้งเมืองใหม่ ในปี ค.ศ. ๑๒๑๖

รูปภาพประกอบที่ ๕ : เสือกำฟ้า

การเดินทางของเสือก่าฟ้านี้ หากไปเพียงสั้นๆ ก็คงจะสร้างหัวเมืองขึ้น ในบริเวณนั้นอีกเมืองหนึ่ง เป็นเครือข่ายบ้านพี่ เมืองน้อง กับหัวเมืองอื่นๆ ของชาวไทย แต่ครั้งนี้ เสือก่าฟ้า เดินทางไปไกลมาก จนพลัดเข้าสู่ดินแดนอันพิลึกพิลลิต เป็นดินแดนแห่ง เลือด นรก และเชื้กส์ ซึ่งกำลังถูกรุกราน โดยชาติมหาอำนาจของโลกยุคนั้น หลายชาติ มีภัยอันตรายมากมาย ทั้งจากธรรมชาติและจากมนุษย์ ผิดจากถิ่นเดิมของเขาโดยสิ้นเชิง กลุ่มคนไทยที่หลุดเข้าไปสู่ดินแดนอันแปลกประหลาดดังกล่าว ได้เผชิญเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดการพลิกผัน วิวัฒน์เป็นไทย กลุ่มใหม่ เรียกว่า "ไทอาหม" เหตุการณ์นี้ เกิดขึ้นใกล้เคียงกับช่วงเวลา ที่กลุ่มคนไทยน้อย ทางใต้ นำโดยพ่อขุนบางกลางหาว และพ่อขุนผาเมือง ร่วมมือกันยืนหยัดต่อสู้ กับจักรวรรดิขอม ซึ่งขณะนั้น มีขนาดและกำลังพลเหนือกว่าพวกเขามาก กลายเป็นจุดเริ่มต้น ของอาณาจักรสุโขทัย เสือก่าฟ้า ขบวนของเสือก่าฟ้า ประกอบด้วย ภรรยาของเสือก่าฟ้าสามคน ได้แก่ นางอ้ายแม่เจ้าลือ นางเจนจุมฟ้า และนางยี่ลือเวงสีสุ่มฟ้า มีเสนาบดีสองคน คือ ท้าวเมืองบ้านรุษ และท้าวเมืองสามงาน มีขุนนางห้า คนชื่อ ขุนบา ขุนพรอง ขุนริง ขุนเจ็ง และขุนฟูกิน มีนักบวชเอก สี่คน คือ ท้าวเมืองหลวงกาน ท้าวเข็นลุนครัม ท้าวพรอง และท้าวเมืองโมโซ

นอกจากนั้น ยังมีช้างสองเชือก ม้าสามร้อยตัว ชาวบ้านชายหญิงติดตามมารวมทั้งสิ้นแก้วพันคน ในจำนวนนี้ มีทหารอยู่ก็คนไม่ทราบ แต่เข้าใจว่า ชาวบ้านไท ในยุคนั้น ทุกคนถูกเลี้ยงดูมาให้ทำงานเอนกประสงค์ คือ ยามสงบทำนาได้ ก่อสร้างได้ ยามศึกสงครามจับอาวุธสู้ได้จริงๆ จำนวนไม่ถึงแก้วพันนี้ ถ้าเทียบกับอาณาจักรอื่น ที่เกณฑ์พลรบกัน ที่เป็นหมื่นเป็นแสนก็ถือว่าเล็กน้อยมาก

รูปภาพประกอบที่ ๖ : แผนที่แสดงการเดินทางของเสือก่าฟ้า

เสือก่าฟ้า ได้เดินทางข้ามทิวเขาปาดไก่ ซึ่งกั้นพรมแดน ระหว่างพม่ากับอินเดีย ที่นั่นเขา พบ ชนเผ่าไม่เป็นมิตรกลุ่มแรก คือ พวกนาค พวกนาค เป็นชาวเขา ที่กล้าหาญดุร้าย เชื่อว่าเมื่อ ตนเองตื้นนั้น ยังเป็นคน แต่เมื่อหลับแล้ว วิญญาณจะเข้าไปสิงร่างเสือ กลายเป็นเสือออกล่าสัตว์ นาค ผู้ชาย มักพกหอกดาบเล่มใหญ่ นิยมทำสงคราม มีชื่อเสียงในความชื่นชอบล่าสัตว์มนุษย์ จนเป็นที่ กลัวเกรงไปทั่ว สันนิษฐานว่า พวกนาค ถูกเรียกเช่นนี้ เพราะสมัยโบราณ เคยนับถืองู และได้ต่อสู้กับ อีกชนเผ่า ที่นับถือนก จนเป็นที่มาของ ตำนาน ครุฑ-นาค

รูปภาพประกอบที่ ๗ : นักรบนาค

เมื่อเสือก่าฟ้า ได้ทำศึกกับพวกนาค พบว่า คนเหล่านี้ มีนิสัยดุร้ายสู้อย่างไม่กลัวตาย จึงรุก ตีอย่างรุนแรง เอาชนะด้วยกำลังเฉียบขาด ครั้นเอาชนะได้แล้ว เสือก่าฟ้า ก็จับนาคที่เป็นเชลยฆ่าทิ้ง หลายคน เอาเนื้อมาย่างไฟ แล้วบังคับให้พวกนาค ที่เหลือกินเนื้อญาติตัวเอง ...ใครไม่กินต้องถูกฆ่า ตาย... การกระทำครั้งนี้ สร้างความหวาดกลัวให้แก่ พวกนาคอย่างมาก เพราะพวกตัวเองว่า เกือบ แล้ว แต่คนไท ที่บุกมานี้ยังเถื่อนกว่า ตั้งแต่นั้นเสือก่าฟ้า เคลื่อนขบวนไปเจอนาคกลุ่มใด ก็มักได้รับ การสวามิภักดิ์โดยง่าย เขาจึงเกณฑ์พวกนาค มาเป็นทหาร ให้ฝึกปรี้อกระบวนยุทธตามแบบไทย ทำให้ มีกำลังพลเพิ่มอีกมาก หลังจากข้ามเขาปาดไก่ มาพวกไทย ก็ได้บริเวนลุ่มแม่น้ำดีอิง ซึ่งเป็นแควของ แม่น้ำพรหมบุตร จึงจัดการเปลี่ยนชื่อ แม่น้ำดีอิงเป็น "น้ำหก" เสือก่าฟ้า พยายามตั้งเมืองขึ้นใน บริเวนนี้หลายครั้ง แต่อยู่ได้ไม่กี่ปี ก็ประสบภัยน้ำท่วม ทำให้ต้องอพยพหนีไปเรื่อยๆ พวกไท อพยพ ตามแม่น้ำพรหมบุตร ไปถึงบริเวณปากแควดีชู ค่อยพบทำเลดี จึงตั้งเมืองหลวงแห่งแรกขึ้น ชื่อเมือง “เจ็รายคอย” และเรียกอาณาจักร ที่กำลังขยายออกไปเรื่อยๆ ของตนว่า “เมืองถ้วนสวนคำ” (แปลว่า อาณาจักรแห่งสวนผลไม้ทองคำ) นอกจากนั้น ยังเปลี่ยนชื่อแม่น้ำพรหมบุตรเป็น “น้ำดาวผี” (แปลว่า แม่น้ำแห่งดวงดาวของพระเจ้า)

รูปภาพประกอบที่ ๘ : เมด้าหรือที่ฝังศพกษัตริย์อาหม ในเมืองเจ็รรายดอย

ในบันทึกพงศาวดารอาหม มีกล่าวถึงเหตุการณ์ในการสร้างเมืองเจ็รรายดอย ประมาณว่า มีการเอาทองคำ ไปประดับต้นมะปรางจนเต็มต้น เอาดินเงินใส่หม้อ และเอาม้า มายืนเท่ๆ สองตัว เพื่อฉลองการสร้างเมืองใหม่

“ในวันลัทธิ ปีเมืองแก้ว ก็ได้ทำการก่อสร้างเมืองหนึ่งบนที่ดอน เมืองนี้สวยงาม และใหญ่โตมาก มีม้าตัวหนึ่งเอาไปไว้ทางทิศเหนือ ม้าอีกตัวหนึ่งเอาไปอยู่ทางทิศใต้ มีทองคำ แจลลงแล ห้อยอยู่บนต้นปาง (มะปราง) ทองคำที่ห้อยอยู่นี้ มีเป็นชั้นๆ เรื่อยลงมาถึงโคนต้น และได้ใส่ดินเงิน ก้อนหนึ่ง ไว้ในหม้อใบหนึ่ง ให้นำไปตั้งไว้บนที่เนิน เพื่อใช้ประกอบในพิธี แม่เมือง แม่บาน ที่เจ้าหลวงแจ้คำ”

ใกล้ๆ เมืองเจ็รรายดอย มีอาณาจักรเล็กๆ ของชนเผ่าตระกูลทิเบตพม่า อยู่สองเผ่า ชื่อ เผ่าโมราน กับบาราฮี เสือกำฟ้า เห็นว่าพวกบาราฮีนั่น ไม่มีชื่อทางการต่อสู้มาก แต่พวกโมรานเป็น นักรบ ที่มีชื่อเสียงว่า เก่งฉกาจ จึงยกทัพไปตีอาณาจักรโมราน ได้ชัยชนะ จับผู้ชายโมรานเป็นทาส และเอาผู้หญิงโมราน มาเป็นของเล่น พอพวกโมรานแตก เสือกำฟ้า ก็ส่งทูตไปขอเจริญไมตรี กับพวก บาราฮี เวลานั้น ชื่อเสียงความโหดร้ายของชาวไท ได้แผ่ไปทั่วแล้ว พวกบาราฮีกำลังกลัวมาก พอมีทูต มาเช่นนี้ ก็รีบสวมักดิ์ ทำให้เสือกำฟ้า สามารถผนวกอีกสองแคว้นเล็ก มาเป็นกำลังให้อาณาจักร อาหมโดยง่าย

รูปภาพประกอบที่ ๙ : เจ้าหลวงเสือก่าฟ้า และวังอาหมโบราณ

เสือก่าฟ้า ยังจัดระเบียบราชการ ให้สอดคล้องกับอาณาเขตที่กว้างขึ้น โดยเพิ่มอำนาจแก่ เสนาบดีที่ทั้งสอง ที่ติดตามมาให้คอยดูแลอาณาจักรคนละส่วน เขายกให้ท้าวเมืองบ้านรุษ เป็น “เจ้า กว้างเมือง” และท้าวเมืองสามงานเป็น “เจ้าเฒ่าหลวง” ซึ่งเป็นตำแหน่งขุนนางสูงสุดของ ชาวไทใหญ่ (ประมาณ สมุหนายก สมุหกลาโหม ในสมัยอยุธยา รัตนโกสินทร์) ตำแหน่งนี้สืบทอดในตระกูล แต่หาก เหล่าเสนาบดีรุ่นนั้นๆ ไร้ความสามารถ ก็จะคัดเลือกจากลูกหลานขุนนางอื่นๆ จากนั้นเสือก่าฟ้า ใช้เวลา ที่เหลือในชีวิต ขยายอำนาจต่อจนบ้านเมืองเป็นปึกแผ่น เขาเสียชีวิตในปี ค.ศ. ๑๖๖๘ กลายเป็นปฐม กษัตริย์ แห่งอาณาจักรไทอาหม รวมระยะเวลาที่เร่ร่อน สร้างประเทศนาน ๕๒ ปี หลังยุคเสือก่าฟ้า อาณาจักรพวกอาหม ยังคงเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว จนเป็นที่หวาดกลัวของอาณาจักรอื่นๆ เพราะแม้มี ขนาดเล็ก แต่รบโหดมาก นอกจากการสงครามแล้ว อีกปัจจัยที่ทำให้อาหมเจริญเร็ว คือเทคโนโลยีที่ เหนือกว่า ชาตืรอบข้าง เช่น การตีเหล็ก เพื่อทำอาวุธชิ้นสูง หรือการทำนาค้ำที่เรียกว่า “เฮ็ดนาเมืองลุ่ม” ด้วยเทคโนโลยีอย่างหลังนี้ พวกอาหม สามารถใช้การสร้างทำนบกั้นน้ำ ชุดคูทดน้ำ กั้นน้ำ และระบายน้ำ เปลี่ยนที่หนองบึงกร้าง ในดินแดนฮัสสัม กลายเป็นแหล่งผลิตข้าวอย่างมีประสิทธิภาพ

ธงชาติไท+เพลงชาติ

รูปภาพประกอบที่ ๑๐ : ธงชาติรัฐฉาน

ธงประจำชาติรัฐฉาน มีรูปลักษณะ คล้ายกับธงชาติลาว (สปป.ลาว) แตกต่างกันตรงที่สี โดยธงชาติรัฐฉานมี ๔ สี ประกอบด้วย สีเหลือง สีเขียว สีแดง และวงกลมตรงกลางเป็นสีขาว ซึ่งความหมายของแต่ละสี คือ

สีเหลือง หมายถึง ชาวรัฐฉาน เป็นชนชาติผิวเหลือง และส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา

สีเขียว หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ ของทรัพยากรธรรมชาติ

สีแดง หมายถึง ความกล้าหาญ

สีขาว หมายถึง ความสัจจะ และความสงบสุข

เพลงชาติ และความหมาย

เคอไต เคอหว่าจ่า

จ๋อมปั่ว ช่าจันต้า

(ชาติไทใหญ่ คือเครือชาติแห่งราชา)

(ธงชาติเปรียบเสมือนดวงจันทร์)

เหลินคำ เจ้าจักกยา

จ๊าดไต มีเตจ่า

(งามไสวตั้งดวงงจักรา)

(ชาติไทใหญ่ มีเดชา)

พ้อมเป้ง ใจ หว่าจ่า

สุ เก้า เฮา เป็นพุมี่ใจสัจจ่า

(พร้อมเพรียงด้วยใจและวาจา)

(เราทั้งหลายคือผู้มีใจสัจจะ)

รูปภาพประกอบที่ ๑๑ : เจ้าน้อยซอหยั่นตี้

ประวัติครอบครัว

เจ้าน้อยซอหยั่นตี้ เป็นบุตรชายของ เจ้าขุนก่า เจ้าปกครองเมืองมားหลวง ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือสุดของรัฐฉาน ตระกูลของเจ้าขุนก่า ผู้นี้ครองเมืองมားหลวง มาหลายชั่วอายุคนแล้ว ท่านผู้นี้ เป็นบิดาของ เจ้าน้อยซอหยั่นตี้ และมีมารดาชื่อ แม่เจ้าทียอด เป็นเทวี ของเจ้าขุนก่า เจ้าเมืองมားหลวง นั่นเอง เมืองมားหลวง เป็นเมืองทางตอนเหนือของรัฐฉาน ติดกับชายแดน

ประเทศจีนตอนใต้ เจ้าน้อยชอหยั่นตี้ โดยสายเลือดเป็นเจ้านายเผ่าไทใหญ่ตัวท่าน เป็นเจ้านายในราชวงศ์ ของเจ้าไทใหญ่ในรัฐฉาน รูปร่างสันตัด ผิวขาวเหลือง เป็นคนมีสกุล

ประวัติการทำงาน

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๘๕ ถึงพ.ศ. ๒๔๘๘ ในยุคที่ชนชาติอังกฤษ ยังปกครองประเทศพม่าอยู่นั้น เจ้าน้อยชอหยั่นตี้ ได้รับราชการเป็น จ่านายสิบทหารของอังกฤษ และได้อเลื่อนยศเป็น นายร้อยโท แห่งกองทัพบกอังกฤษ แต่ต้องถูกส่งไปประจำอยู่ที่ประเทศอินเดีย และครั้งสุดท้าย ในชีวิตราชการได้ลาออก โดยกรมทหารอังกฤษ ได้เลิกจ้าง การฝ่ายทหารและการปกครอง เพราะได้มอบเอกราชให้ชนชาติพม่าปกครอง บ้านเมือง และชนชาวอังกฤษ ก็ได้กลับประเทศของตน ต่อจากนั้น พม่าก็ได้ส่งอพยพชนเผ่าต่างๆ ที่อยู่กระจัดกระจาย อยู่หลายหัวเมือง ให้มาตั้งภูมิลำเนาอยู่ในเมืองมาวะหลวง พร้อมกับได้อพยพชาวพม่า เข้าอยู่ตามแนวชายแดน ด้านติดกับประเทศจีน (ตามคำอ้างของรัฐบาลพม่าในสมัยนั้น)

เจ้าน้อยชอหยั่นตี้

เมื่อปัญหาเกิดขึ้น เกี่ยวกับการยกตำแหน่งเจ้าเมือง เจ้าฟ้าผู้ครองเมือง โดยส่งฝ่ายทหารพม่าเข้ามาปกครอง บ้านเมืองแทน ตามที่อ้างไว้ว่าต้องการมา ปองกันดินแดนรัฐฉาน ซึ่งมีพลเมืองเป็นชาวไทใหญ่ ทองสุ่ (ปะโอ) ละวา คะฉิ่น ซึ่งเป็นชนชาติอยู่ในอารักขาของสหภาพพม่า มาอาศัยอยู่

รูปภาพประกอบที่ ๑๒ : เจ้าน้อยชอหยั่นตี้

เจ้าน้อยชอหยั่นตี้ พร้อมด้วยเจ้าน้อยอ่องเจ้าเมืองคำตี้ และเจ้าขุนคำแดง ผู้เป็นญาติสนิทได้เดินทางไปพบ เจ้าหม่ฟ้า เจ้าฟ้าเมืองแสนหวี เพื่อปรึกษาเรื่องพม่า ที่ส่งปลด เจ้าบ้านผ่านเมือง ซึ่งครองอาณาเขตบ้านเมืองของตน มาหลายชั่วคน เป็นเจ้านายปกครองพลเมืองของตนให้ หัวเมืองฝ่ายเหนือ ที่ติดกับอาณาเขตประเทศจีน โดยเจ้าน้อยชอหยั่นตี้ กับเจ้าขุนอ่องเจ้าเมืองคำตี้ เจ้าขุนแดง ได้เป็นผู้แทนของ เจ้าขุนเจ้าฟ้าน้อย ของหัวเมืองชายแดนอีก ๕-๖ หัวเมือง ที่ถูกพม่าส่งปลดออก

จากตำแหน่ง แล้วส่งนายทหารพม่า พร้อมกับกำลังพลทหาร และประกอบด้วยข้าราชการพลเรือนที่เป็นชนชาติพม่า มาปกครองเมืองฝ่ายเหนือ ทุกหัวเมือง โดยเป็นตัวทวน ไปแจ้งเรื่องราวที่เกิดขึ้นให้เจ้าหม่มฟ้า เจ้าฟ้าเมืองแสนหวี ให้หาวิธี ช่วยเหลือแก้ไขด้วย เจ้าน้อยชอหยั่นตะ กับบรรดาตัวแทนบรรดา เจ้าขุนพ่อเมือง ที่ไปพบได้รายงานให้ เจ้าหม่มฟ้า เจ้าเมืองแสนหวี ทราบทาง เจ้าหม่มฟ้า ท่านก็ได้รับเรื่องราวเอาไว้ และ ณ. ที่นั่นก็พบกับบุคคลสำคัญของเมืองต่างๆ จำนวนไม่ต่ำกว่าสิบนายด้วยกัน ได้มาประชุมวางแผน ที่จะกอบกู้เอกราช ของชนชาติไทใหญ่ เช่น โปเตหวิง- โปโมเฮง (เจ้าก่อนเจิง) –บุคคลสำคัญ ในเวลาต่อมาที่ได้ร่วม กันกับ เจ้าน้อยชอหยั่นตะ ตั้งกองทัพ ไทใหญ่ทำการรบ กับพม่า โดยจากบุคคลสำคัญ ที่ได้ร่วมปรึกษาหารือ ที่คุ้มหลวงของ เจ้าหม่มฟ้า เจ้าเมืองแสนหวี ก่อน เจ้าหม่มฟ้า เจ้าฟ้าแสนหวี ได้ชักชวน เจ้าน้อยชอหยั่นตะ มาช่วยงานด้านธุรกิจต่างๆ ซึ่งเจ้าน้อยยอมตกลงที่จะช่วยเจ้าฟ้าในครั้งนั้น ตั้งแต่นั้นมา เจ้าน้อยชอหยั่นตะ ก็ได้ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างเจ้าฟ้าเมืองแสนหวี กับเจ้าฟ้าเมืองอื่นๆ ทำให้กว้างขวางในวงการเมืองของรัฐฉาน มากขึ้นตามลำดับ และทำให้ทางการรัฐบาลพม่า จับตาดูนายทหารหนุ่มไทใหญ่ ผู้มีนามว่า ชอหยั่นตะ อย่างไม่ลดละ เพราะตามรายงาน

จากสายลับของรัฐบาลอุณา นายทหารหนุ่ม แห่งอดีตกองทัพบกอังกฤษ ได้รับความไว้วางใจ จากบรรดา เจ้าฟ้า และประชาชนชาวไทใหญ่ จำนวนมาก และกำลังดำเนินการติดต่อ ที่จะแยกอำนาจ การปกครองออกจากรัฐบาลพม่า หลังจากที่ยุติเป็นสหภาพกันมาได้สิบปี เจ้าน้อยชอหยั่นตะ ได้ปราศรัย และหยั่งเสียงบรรดา กำนันผู้ใหญ่บ้าน พระสงฆ์ ตลอดจนพ่อค้าหบดี และประชาชนชาวไทใหญ่ ทั้งหลายนับตั้งแต่ เมืองปัน เมืองนาย เมืองลายคำ เมืองหนอง เมืองกั้ง เมืองสาด เมืองตวัน เมืองหมอกใหม่ เมืองพยาก เมืองเป้ง เมืองยอง แล้วก็มีเสียงเห็นพ้องต้องกันว่า

"ชาวไทใหญ่ ทั้งหมดควรแยกตัวออกเป็นชาติเอกราช และตั้งประเทศขึ้น เป็นเมืองอิสระ โดยไม่ขึ้นกับพม่า" เจ้าน้อยชอหยั่นตะ ได้ทำความรู้จัก กับหัวหน้าชาวไทใหญ่ ในเมืองเหล่านั้น อย่างกว้างขวาง และได้้นำเรื่องราวต่างๆ มาบรรยายให้ เจ้าฟ้า ทราบถึงประชาติ ของประชาชนพลเมืองว่ามีความต้องการ อย่างไร ดังที่ได้กล่าวมาแล้วเมื่อ สงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง พม่าได้รับเอกราชจากชนชาติอังกฤษ ได้ปกครองตนเอง ภายหลังที่ชนชาติหลายเผ่าพันธุ์ ซึ่งเคยเป็นรัฐอิสระ มาแต่เดิม เช่น ชาวไทใหญ่ (ไท/ไทย) กะเหรี่ยง คะยา คะฉิ่น ชิน และมอญ ได้ช่วยพม่า เรียกร้องขอเอกราชจากอังกฤษ ได้สำเร็จ และพม่าก็สัญญาจะมอบเอกราชปลดปล่อยให้ชนเผ่าต่างๆ จัดตั้งรัฐบาลของตนเองเป็นอิสระ ไม่ขึ้นกับพม่า เช่นเดียวกับ ที่อังกฤษ ได้มอบเอกราช ให้แก่พม่า รัฐบาลพม่า ได้มีนโยบายลดตำแหน่ง เจ้าฟ้า เจ้าขุน ในหัวเมืองเล็กๆ ในดินแดนเมืองตอนเหนือ ที่ติดกับแผ่นดินทางตอนใต้ของมณฑลยูนนาน ประเทศจีน ในครั้งนี้ ได้ส่งปลด เจ้าขุนกำ เจ้าเมืองมาเวหลวง ซึ่งเป็นบิดาของชอหยั่นตะ ออกจากตำแหน่งด้วยคนหนึ่ง ซึ่งในการปลดตำแหน่ง เจ้าเมืองครั้งนี้ ทำให้ชอหยั่นตะ นายร้อยโททหารบก ของรัฐบาลอังกฤษ ในพม่า ต้องลาออกจากตำแหน่ง เพราะทางรัฐบาลอังกฤษ

ก็ต้องออกจากดินแดนของ อาณาจักรพม่า แล้วเช่นกัน และเมื่อ เจ้าขุนกำ บิดาของซอหยั่นตี้ ต้องพ้นจากตำแหน่ง เจ้าเมืองจากการบริหารราชการ ของรัฐบาลพม่า ซึ่งมีนโยบายตัดทอน กำลังและอิทธิพลของบรรดา เจ้าฟ้าใหญ่ ในพม่าไม่ให้ เกาะกลุ่มกัน เพื่อเรียกร้องสิทธิ อันชอบธรรม บรรดา เจ้าฟ้า และเจ้าเมืองต่างๆ ที่เป็นไทใหญ่ ในรัฐฉาน หลายหัวเมือง ที่ต้องถูกปลดจากตำแหน่ง นั้นมีด้วยกัน หลายองค์ เช่น เจ้าเมืองคำตี้ เป็นต้น

ด้านตะวันออก, ใต้, และตะวันตก

รูปภาพประกอบที่ ๑๓ : แผนที่รัฐฉาน เมืองของชาวไทใหญ่

มีอาณาเขต รวมทั้งหมด ๖๒,๕๐๐ ตารางไมล์ ตั้งอยู่ระหว่างเส้นละติจูดเหนือ ๑๙ องศา ๒๐ ลิปดา และ ๒๔ องศา ๙ ลิปดา ลองจิจูดตะวันออก ๙๖ องศา ๑๓ ลิปดา และ ๑๐๑ องศา ๙ ลิปดา

๑. ด้านทิศเหนือ ติดกับรัฐคะฉิ่น
๒. ด้านตะวันออกเฉียงเหนือ ติดกับประเทศจีน เขตเมืองยูนนาน
๓. ด้านตะวันออก ติดกับประเทศลาว
๔. ด้านตะวันออกเฉียงใต้ ติดกับประเทศไทย
๕. ด้านทิศใต้ ติดกับรัฐคะยา
๖. ด้านทิศตะวันตก ติดกับเมืองมัณฑะเลย์ และเมืองสะแกง (ประเทศพม่า)

เมืองไทย ตั้งอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สภาพภูมิประเทศ เป็นภูเขาสูงและป่าทึบ มีแหล่งต้นน้ำ และแหล่งน้ำอันอุดมสมบูรณ์ มีที่ราบสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ ๕๐๐- ๖๐๐ ฟุต ยอดเขาที่สูงที่สุดคือ ยอดดอยเงี้ยว ตั้งอยู่ใน เมืองใหญ่ มีความสูงประมาณ ๘,๗๗๗ ฟุตจากระดับน้ำทะเล รองลงมาคือ ดอยจ้อง ซึ่งตั้งในเมืองแสนหวี และดอยจ้าง ซึ่งตั้งในเมืองกึ่ง ทั้งสองดอยนี้มีความสูง ประมาณ ๘,๐๐๐ ฟุตเศษ ดอยอัน ตั้งอยู่ในปางตะละ สูงประมาณ ๗,๖๗๘ ฟุต, ดอยมอ , ดอยหมอง ตั้งอยู่ระหว่างแม่น้ำต้าผาก และแม่น้ำปอน, ดอยมู ตั้งในเมืองใหม่ (เสาทิน, เสายา) ซึ่งดอย เหล่านี้ มีความสูงประมาณ ๗,๐๐๐- ๘,๐๐๐ ฟุต ส่วนดอยมาตั้งอยู่ในเมืองกะลอ มีความสูงประมาณ ๕,๐๐๐ ฟุตเศษ

แม่น้ำคง (สาละวิน) เป็นแม่น้ำสายสำคัญ ไหลผ่านเมืองไทย โดยแบ่งเขตออกเป็น ๒ ส่วนคือด้านทิศตะวันตก และตะวันออก ซึ่งฝั่งแม่น้ำ ทั้งสองฟาก สูงจากระดับน้ำทะเล ประมาณ ๖,๐๐๐- ๗,๐๐๐ ฟุต แม่น้ำสาละวิน นี้ไหลผ่าน รัฐคะยา กะเหรี่ยง และมอญ ไหลลงอ่าวมะตะมะ ที่เมืองมะละเม็ง

มีแม่น้ำหลายสายในประเทศ ไหลมารวมกันสู่แม่น้ำสาละวิน ดังนี้

๑. ด้านทิศตะวันตก ของแม่น้ำสาละวิน มี แม่น้ำดี, แม่น้ำนิม, แม่น้ำปาง, แม่น้ำเต็ง, แม่น้ำปอน ไหลมารวมกันสู่สาละวิน

๒. ด้านทิศตะวันออก ของแม่น้ำสาละวิน มี แม่น้ำม้า, แม่น้ำนาง, แม่น้ำขา, แม่น้ำลีม, แม่น้ำหาง, แม่น้ำจ้อด, แม่น้ำทา และแม่น้ำกุน ไหลมารวมกันสู่สาละวิน

นอกจากนี้ ยังมีแม่น้ำโขง ซึ่งมีต้นกำเนิดจากยอดดอยทิเบต เช่นเดียวกัน แม่น้ำสาละวิน โดยแม่น้ำโขง แยกออกไปทางด้านทิศตะวันออก ทำหน้าที่เป็นเส้นกั้นพรมแดนระหว่างไทย - ลาว มีความยาวประมาณ ๑๒๐ กิโลเมตร

ภายในรัฐฉาน ยังมีน้ำตกที่สูง และใหญ่ที่สุด คือ น้ำตกจ้งอว (แม่น้ำเต็ง) ซึ่งตั้งอยู่ในตำบลเจียงตอง อำเภอเมืองนาย รองลงมาคือ น้ำตกอัมปู้ (แม่น้ำปาง) อยู่ใกล้บริเวณเมืองสู้ และน้ำตก น้ำหยาง ตั้งอยู่ที่เมืองจ้านซาง เมืองสีป้อ มีความสูงประมาณ ๑,๕๐๐-๒,๐๐๐ ฟุต และได้ใช้พลังงาน น้ำตก ผลิตไฟฟ้าใช้ ในเมืองน้ำตั่วทั้งหมด และยังได้ใช้พลังงานไฟฟ้า ในโรงงานถลุงแร่ ปางยุง ในเขตเมืองน้ำตั่ว

สภาพภูมิอากาศ

เมืองไทย มีทั้งหมด ๓ ฤดู คือ ฤดูร้อน, ฤดูฝน, ฤดูหนาว

• ฤดูร้อน

เริ่มตั้งแต่เดือน มีนาคม - มิถุนายน อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ ๗๐-๘๐F อุณหภูมิสูงสุดจะอยู่ในพื้นที่ เขตบ้านจะลองโน เมืองหมอกใหม่ ในฤดูร้อน จะมีอุณหภูมิสูงสุดถึง ๑๐๐-๑๐๕F

• ฤดูฝน

เริ่มตั้งแต่เดือน กรกฎาคม - กันยายน ปริมาณน้ำฝนวัดได้ประมาณ ๔-๖๐ นิ้ว

- ฤดูหนาว

เริ่มตั้งแต่เดือน ตุลาคม – กุมภาพันธ์ อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ ๔๐–๖๐F อุณหภูมิบนยอดดอยสูง บางแห่ง -๓๐F

แม้ว่าสภาพภูมิประเทศ ภายในรัฐฉาน จะมีความแตกต่างกันมาก ถึงแม้จะมีอาณาเขตสันเขา และพื้นที่ราบ ติดกันก็ตาม เช่น เมืองเหม่เมียง, เมืองกะลอ, เมืองน้ำสัน, เมืองกั๊ดขาย, เมืองตองกี, ดอยแหลม, ดอยหมวย (เชียงตุง) เขตเหล่านี้ จะมีสภาพอากาศหนาวเย็น กว่าที่อื่นๆ ส่วนเมืองสีป้อ, หมอกใหม่, ลางเคอ จะมีอากาศร้อนอบอ้าวกว่าที่อื่นๆ

- ทรัพยากร

• ทรัพยากรป่าไม้ ในประเทศนี้ ยอดดอยสูงเกิน ๔,๐๐๐ ฟุต จะมีสภาพเป็นป่าไม้สน ไม้ก่งทุกชนิด บริเวณที่ต่ำกว่า ระดับยอดดอย จะอุดมไปด้วย ป่าไม้สัก, ไม้ติง และไม้เปา ป่าไม้ที่เป็นสินค้าออกจาก ประเทศที่สำคัญ คือ ไม้สัก, ไม้สน, ไม้ติง, ไม้เปา, ไม้แะ, ไม้ตีตอก, ไม้จัน, ไม้หมากพินฟู (สนานคา) และไม้หอม ทุกชนิด พื้นที่ไม้ทั้งหมด มีประมาณ ๔๒,๒๑๐ ตารางไมล์ ไม้สัก มีมากที่สุด ที่เมืองมีด, เมืองต่งลาว, เมืองปางเกตุ, เมืองสีป้อ, เมืองน้ำสัน, เมืองกั้ง, เมืองหมอกใหม่, เมืองป่าแลว, เมืองเชียงลาบ เป็นต้น และยังอุดมสมบูรณ์ไปด้วย ต้นรัก, สักเจ, น้ำผึ้ง, ขี้จิ้ง, หวาก, หมอกดำ (กล้วยไม้) และไม้หอม เป็นต้น

• ทรัพยากรในดิน พื้นดินส่วนมาก เป็นดินร่วนปนทราย ในชั้นใต้ดินลึกๆ เป็นหินแข็ง มีทรัพยากร ใต้ดินดังนี้ แร่เงิน, แร่ตะกั่ว, แร่ทองคำ, แร่ทองแดง, แร่เหล็ก, แร่รูลแฟรม, แร่ดีบุก, แร่ทังสแตน, แร่แมงกานีส, นิเกิล, ถ่านหิน, พลวง, ไมก้า, พลอยทุกชนิด, หินขาว, หินลาย, อลูมิเนียม ยังมีเหมืองแร่ ที่มีในปัจจุบัน เช่น เหมืองปางยุง (น้ำสุ) มีแร่ดีบุก (tin), ตะกั่ว (lead), แร่เงิน, แร่นิเกิล, แร่ทองแดง, พลวง (antimony)

ประชากร ที่รัฐฉาน มีประมาณ ๘ ล้านคนเศษ ส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ แบ่งออกเป็น ๑๖ กลุ่มชาติพันธุ์ใหญ่ๆ

ลำดับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์รัฐฉาน (ค.ศ. ๑๘๓๙-ปัจจุบัน)

รูปภาพประกอบที่ ๑๔ : เหตุการณ์ประวัติศาสตร์ของรัฐฉาน

- ค.ศ.๑๙๓๙ เริ่มสงครามครั้งที่ ๒ ขณะที่อังกฤษยังปกครองรัฐฉาน
- ค.ศ.๑๙๔๒ ญี่ปุ่นเข้าสู่รัฐฉาน
- ค.ศ.๑๙๔๕ สิ้นสุดสงครามโลก
- ค.ศ.๑๙๔๗ ไทยใหญ่ กะฉิ่น ฉิ่น ได้ดำเนินการร่วมกัน เริ่มจัดทำข้อตกลงสัญญาปางหลวงเมืองปางหลวง รัฐฉานภาคใต้ หลังจากนั้น นายพล อุ อองซาน ได้เป็นตัวแทนฝ่ายพม่า เข้าร่วมลงนามในสัญญาปางหลวง เมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์

- ค.ศ.๑๙๔๘ สี่ชนชาติ ที่รวมตัวกันในรูปของ “สหภาพพม่า” ได้รับเอกราช โดยรัฐสภาได้มอบตำแหน่งให้ เจ้าส่วยเต็ก เจ้าฟ้าเมืองยองห้วย ขึ้นเป็นประธานาธิบดี เป็นคนแรกของสหภาพ โดยมีสาระสำคัญ เขียนไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับแรก ของพม่าว่า เมื่อครบสิบปี ในปี ค.ศ.๑๙๕๘ ไทยใหญ่ กะฉิ่น ฉิ่น สามารถแยกตัวเป็นอิสระ ก่อตั้งประเทศของตนเป็นเอกราชได้

- ค.ศ.๑๙๔๙ กะเหรี่ยงปฏิวัติ สามารถเข้ายึดรัฐกะเหรี่ยง รัฐฉาน และรัฐพม่าได้บางส่วน พม่าส่งกองทัพ เข้าไปปราบกลุ่มกะเหรี่ยง กองทหารพม่า ถือโอกาสปักหลักอยู่ในตองจี ไม่ยอมถอนกำลังออกมา

- ค.ศ.๑๙๔๙-๑๙๕๓ ทหารจีนก๊กมินตั๋ง ถอยร่นจากประเทศจีน เข้ามาในรัฐฉานจาก ๑๗๐๐ คน ในปี ค.ศ.๑๙๕๐ เป็น ๔๐๐๐ คนในปี ค.ศ.๑๙๕๑ และในปี ค.ศ.๑๙๕๓ ได้เพิ่มจำนวนขึ้นเป็น ๑๒,๐๐๐ คน ทางรัฐบาลกลางของสหภาพพม่า ส่งกองทหาร เข้ามาทั่วรัฐฉาน ตั้งแต่กองกำลังก๊กมินตั๋ง เริ่มบุกเข้ามา เพื่อปราบปราม และขับไล่ทหารจีนก๊กมินตั๋งออกไป นับจากเหตุการณ์นี้เป็นต้นมา ทหารพม่าก็เริ่มเข้ายึดครองพื้นที่ต่างๆ ของรัฐฉาน และเริ่มกระทำการทารุณ ปล้น ฆ่า ข่มขืน ทำร้ายประชาชนไทยใหญ่ ตลอดมา

- ค.ศ.๑๙๕๐ ยุคอุณู เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลไทยใหญ่ สามารถบริหารบ้านเมืองอย่างอิสระได้ในระดับหนึ่ง

- ค.ศ.๑๙๕๗ มีการประชุมใหญ่ ระดับเจ้าฟ้า ที่เมืองไฮย รัฐฉานเหนือ
- ค.ศ.๑๙๕๘ เจ้าน้อย (ซอหยั่นตะ) ก่อตั้งกองกำลังกู้ชาติ หนุมศึกหาญ (NSH) ที่รัฐฉานใต้
- ค.ศ.๑๙๕๙ เจ้าฟ้าในรัฐฉานทุกองค์ มอบอำนาจให้แก่คณะรัฐบาลไทยใหญ่ ในปลายเดือนเมษายน

- ค.ศ.๑๙๖๐ ก่อตั้งกองกำลังรัฐฉานอิสระ (SSIA)
- ค.ศ.๑๙๖๑ - ก่อตั้งกองกำลังสามัคคี แห่งชาติรัฐฉาน (SNUF)
 - จัดการประชุมใหญ่ เพื่อให้สหภาพ เป็นสหภาพอย่างแท้จริง จัดทำที่ตองจี ภาคใต้
 - เจ้ากุงตะระ (เจ้างาค่า) ก่อตั้งกองกำลังศึกษาไทย (SNA)
- ค.ศ.๑๙๖๒ นายพลเนวิน ได้จับกุมเจ้าฟ้า เมืองต่างๆ ในรัฐฉาน ที่มาประชุมรัฐสภา เจ้าส่วยเต็ก เจ้าฟ้าเมืองยองห้วย ประธานาธิบดีคนแรกของพม่า ตายในที่คุมขัง

• ค.ศ.๑๙๖๔ -เจ้าแม่ nangเฮือนคำ มหาเทวีเจ้าฟ้าสวยแตก ก่อตั้งกองกำลังกู้ชาติไทยใหญ่ (SSA)

- ขุนสำ (จางซีฟู) กองกำลังอาสาสมัครพม่า เข้าป่าก่อตั้ง กองกำลังไทย รวมพลัง (SUA)

• ค.ศ.๑๙๖๘ พรรคคอมมิวนิสต์พม่า (BCP) ขยายอิทธิพลในรัฐฉาน โดยยึดพื้นที่ภาค ตะวันออก แม่น้ำคง (สาระวิน) และภาคตะวันตก แม่น้ำคงบางส่วน

• ค.ศ.๑๙๖๙ -เจ้ากอนเจิง ก่อตั้งกองกำลังปฏิวัติแห่งรัฐฉาน (SURA)

• ค.ศ.๑๙๗๑ SSA ก่อตั้งพรรคสวัสดิภาพ แห่งรัฐฉาน (SSPP) ที่รัฐฉานภาคเหนือ

• ค.ศ.๑๙๗๒ SSA และ SURA รบกันที่รัฐฉาน ภาคกลางและภาคใต้

• ค.ศ.๑๙๗๓ SSPP/SSA ได้เชื่อมสัมพันธ์กับจีน

• ค.ศ.๑๙๗๕ SSA รัฐฉานภาคเหนือกับภาคใต้ ได้แตกสามัคคี และรบกัน เพราะ อุดมการณ์ทางการเมือง (คอมมิวนิสต์ กับ ประชาธิปไตย)

• ค.ศ.๑๙๗๘ SSA สามารถรวมตัวกันได้ดังเดิม

- เจ้าจ๋ามเมือง นายทหารระดับสูง SSA ได้จากภาคเหนือ ลงมาทางภาคใต้ ไปที่ตั้งกอง กำลังขุนสำ ที่บ้านหินแตก (SUA) และได้หายตัวไปอย่างไร้ร่องรอย

• ค.ศ.๑๙๗๙ SSA ได้ร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์พม่า

• ค.ศ.๑๙๘๒ ทหารไทยเข้ายึดบ้านหินแตก ที่ตั้งกองกำลังขุนสำ (SUA)

• ค.ศ.๑๙๘๓ เจ้ากอนเจิง ประกาศเรียกร้อง ให้มีความสามัคคีระหว่างกองกำลังไทยใหญ่ ที่แตกแยกกันเป็นกลุ่มต่างๆ และรวมเป็นกองกำลังเดียว

• ค.ศ.๑๙๘๔ SURA กับ SSA รัฐฉานภาคใต้ รวมตัวกันก่อตั้งคณะกรรมการปฏิวัติ แห่งรัฐ ฉาน (TRC/TRA)

• ค.ศ.๑๙๘๕ SUA ขุนสำ (จางซีฟู) เข้าร่วม TRC แล้วรวมกันตั้งกองทัพเมืองไทย SSRC/MTA

• ค.ศ.๑๙๘๘ เกิดการเรียกร้องประชาธิปไตย ในพม่า เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๑๙๘๘ นายพลเนวิน ที่ปกครองพม่า เป็นเวลา ๒๖ ปี ต้องลาออก

• ค.ศ.๑๙๘๙ -พรรคคอมมิวนิสต์พม่า (BCP) สลายตัว

- กองทัพสหรัฐว่า (UWSA) ทำสัญญาหยุดยิงกับพม่า

- SSA ภาคเหนือทำสัญญาหยุดยิงกับพม่า

- ก่อตั้งพรรคประชาธิปไตยแห่งชาติไทยใหญ่ (SNLD)

• ค.ศ.๑๙๙๐ เกิดการเลือกตั้ง ตามระบอบประชาธิปไตยในพม่า และพรรคประชาธิปไตย แห่งชาติไทยใหญ่ (SNLD) ชนะการเลือกตั้ง ได้ ส.ส.มากเป็นอันดับหนึ่ง ในรัฐฉาน

• ค.ศ.๑๙๙๑ เจ้ากองเจิง ประธานแห่งกองทัพเมืองไต ได้ถึงแก่กรรมด้วยโรคมะเร็ง และได้เขียนบันทึก เป็นพินัยกรรมไว้ เพื่อให้กองทัพทำงานกู้ชาติต่อไป ด้วยความสามัคคี

• ค.ศ.๑๙๙๓ กองทัพเมืองไต (MTA) ภายใต้การนำของ ขุนสำร่งเรือง

• ค.ศ.๑๙๙๕ เจ้ากานยอต ผู้บัญชาการกองกำลังกองทัพเมืองไต ภาคเหนือ ประกาศแยกตัวจาก กองทัพเมืองไต (MTA) และก่อตั้งกองกำลัง แห่งชาติไตใหญ่ (SSNA) เนื่องจากเกิดความไม่เสมอภาค และการเลือกปฏิบัติขึ้น ในกองทัพเมืองไต ระหว่างชาวจีนกับไตใหญ่

• ค.ศ.๑๙๙๖ -กองกำลัง MTA นำโดย ขุนสำ ได้มอบตัวยอมสลายกองทัพ และมอบอาวุธ ให้แก่พม่า

- SSA รัฐฉานภาคเหนือ และSSNA ก่อตั้งสภาสันติภาพแห่งชาติ (SSPC)

- เจ้ายอดศึก แยกตัวจาก MTA ไปฟื้นฟู SURA ตามแนวทางของ เจ้ากองเจิง และเดินทางขึ้นไปรัฐฉานภาคเหนือ เพื่อพบกับ SSA และ SSNA

- เจ้ายอดศึก (SURA) เจ้ากานยอต (SSNA) และเจ้าเสือแท่น (SSA) กองกำลังทั้งสามได้ประชุมร่วมกัน ที่แสงแก้ว (รัฐฉาน ภาคเหนือ) และประกาศให้ใช้ชื่อ กองทัพอย่างเดียวกันว่า กองกำลังรัฐฉาน (SSA) เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ๑๙๙๖ และร่วมกันก่อตั้ง คณะกรรมการทางการเมืองชื่อว่า SSNO (Shan State National Organization)

- กองทัพ SSA ภายใต้ การนำของ เจ้ายอดศึก ดำเนินการเคลื่อนไหวทางการเมือง การทหาร อยู่ในพื้นที่ฝั่งตะวันตก ของแม่น้ำสาละวิน กลางรัฐฉาน รัฐบาลพม่า ได้ทำการปราบปรามอย่างรุนแรง และเพื่อไม่ให้ประชาชนไตใหญ่ ให้ความช่วยเหลือกับกองทัพกู้ชาติของตน ตั้งแต่เดือนกันยายน เป็นต้นมา ทางรัฐบาลทหารพม่า ได้กวาดต้อนประชาชน เขตรัฐฉานภาคกลาง และภาคใต้ ที่อยู่นอกตัวเมืองประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ คน บังคับให้ทิ้ง บ้านเรือน ไร่นา สัตว์เลี้ยง ให้อพยพเคลื่อนย้าย เข้าไปอยู่ในตัวเมืองภายใน ๓-๕ วัน ที่ได้รับคำสั่ง เมื่อพ้นกำหนดแล้ว พื้นที่หมู่บ้านต่างๆ ถือเป็นเขต “ยิงอิสระ” หากคนไตใหญ่ กลับไปพื้นที่บ้านเดิมอีก ต้องถูกลงโทษถึงตาย

- ชาวไทใหญ่ โพนทะเลได้ร่วมกันก่อตั้งพรรคสามัคคี เพื่อประชาธิปไตย ไตใหญ่ (Shan Democracy Union- SDU) โดยมี เจ้าซ่าง ณ ยองห้วย เป็นผู้นำ

• ค.ศ.๑๙๙๗ - ไตใหญ่ ได้รับเข้าเป็นสมาชิก UNPO

- ได้เกิดการฆ่าหมู่ ประชาชนชาวไทใหญ่ ในรัฐฉานภาคกลาง เป็นจำนวนมาก โดยกองกำลังพม่า

• ค.ศ.๑๙๙๘ คณะกรรมการทางการเมือง ชื่อว่า SSNO (Shan State National Organization) ได้เปลี่ยนชื่อเป็น JAC

• ค.ศ.๑๙๙๙ SSA ภาคใต้ ภายใต้การนำของ เจ้ายอดศึก ได้ก่อตั้งสภา เพื่อกอบกู้รัฐฉาน RCSS (Restoration Council of the Shan State)

- พอ. เจ้ายอดศึก ย้ายกองบัญชาการสูงสุด กองทัพกู้ชาติไทใหญ่ (SSA) มาตั้งฐานกำลังที่ดอยไตแลง เขตรอยต่อระหว่างเมืองปิ่น และเมืองไตน์ รัฐฉาน ประเทศพม่า ตรงข้ามอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประกาศนโยบายปราบปรามกวางด้างยาเสพติดอย่างเด็ดขาด

• ค.ศ.๒๐๐๑-๒๐๐๒ กองทัพกู้ชาติไทใหญ่ (SSA) ได้ทำการกวาดล้างยาเสพติด จนเป็นเหตุให้ ต้องปะทะกับทหารพม่าอย่างรุนแรง และพม่าปิดด่านทุกแห่งที่ติดกับประเทศไทย

• ค.ศ.๒๐๐๒- ปัจจุบัน วันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๐๐๕ พ.อ.เจ้าจายยี ผู้นำกองทัพแห่งชาติรัฐฉาน (Shan State National Army- SSNA) ซึ่งทำสัญญาตกลงหยุดยิง กับรัฐบาลพม่าไป ๑๐ ปี ได้ประกาศเข้าร่วมกับกองทัพ SSA ของ พอ.เจ้ายอดศึก และจะดำเนินการต่อสู้ด้วยอาวุธ ทำการเคลื่อนไหวด้านการเมือง การทหารตลอดทั่วพื้นที่รัฐฉาน

รูปภาพประกอบที่ ๑๕ : กองทัพแห่งชาติ รัฐฉาน

วันปฏิวัติกอบกู้รัฐฉาน

รัฐฉานมีชายแดนติดกับประเทศไทย –ประเทศลาว-ประเทศจีน และพม่า เป็นเมืองที่มีเอกราช มาแต่สมัยก่อน ถึงแม้ว่ารัฐต่างๆ ของรัฐฉาน จะถูกแยกการปกครอง โดยบรรดาเจ้าฟ้า แต่ระบอบการปกครอง ของเจ้าฟ้าเหล่านั้น ก็มีลักษณะจารีตประเพณี คล้ายคลึงและเป็นมาตรฐานเดียวกัน จนในที่สุด ก่อกำเนิดเป็น สหพันธรัฐ (Federated States) มาแต่บัดนั้น

รูปภาพประกอบที่ ๑๖ : แผนที่รัฐฉาน (ไทใหญ่)

ในช่วงศตวรรษที่ ๑๙-๒๐ เนื่องจากการออกล่าอาณานิคม ของประเทศฝั่งตะวันตก ส่งผลต่อระบอบการปกครองในรัฐฉาน เกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ปีค.ศ.๑๘๑๕ อังกฤษบุกเข้ายึดครองประเทศอินเดีย และต่อมา ในปีค.ศ.๑๘๑๘ ก็ได้เข้ายึดครองเอาเมืองอัสสัม ซึ่งเป็นพื้นที่อาศัยของชาวไทอาหม เข้าไปอยู่ภายใต้การปกครองของข้าหลวงในประเทศอินเดีย

ในพม่า นั้น เกิดสงครามการสู้รบ ถึง ๓ ครั้ง (๑๘๒๔, ๑๘๕๒, ๑๘๘๕) สุดท้ายพม่าพ่ายแพ้ ตกอยู่ภายใต้ การยึดครองของอังกฤษ ซึ่งในเวลานั้น ทหารอังกฤษยังไม่ได้เข้ามาในรัฐฉาน แต่เพราะมีการต่อสู้ เพื่อแย่งชิงพื้นที่ปกครองกันเองในรัฐฉาน เจ้าฟ้าหยองห้วย และเจ้าฟ้าสีป้อ จึงได้ไปขอความช่วยเหลือจากอังกฤษ ให้ส่งกำลังทหารเข้ามาช่วยคลี่คลายปัญหาดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ ทหารอังกฤษจึงเข้ามาในรัฐฉานในปลายปี ๑๘๘๖ ในเวลาเดียวกันนี้ ประเทศฝรั่งเศส ก็บุกเข้ายึดครองประเทศทางพื้นที่แถบตะวันออก ยึดเอาประเทศเวียดนาม ลาว และเขมร เพื่อป้องกันการกระทบกระทั่งกันของทั้งสองประเทศ เกี่ยวกับข้อพิพาทเรื่องเขตแดน จึงมีการกำหนดเขตแดนของประเทศ ไทย ไทย ลาว และจีน ตามอำเภอใจ โดยไม่มีการสอบถามความสมัครใจของเจ้าของพื้นที่เดิม ตั้งแต่บัดนั้น เป็นเหตุให้กลุ่มบ้านพื้เมืองน้อย ที่ไม่เคยมีรั้วปิดกั้นเขตแดน ประชาชนต่างสามารถเดินทางไปมาหาสู่ ค้าขายต่อกันอย่างเสรี กลายเป็นประเทศของใครของมันไปในที่สุด แต่ถึงแม้จะมีการแบ่งเขตแดนกันอย่างชัดเจน อังกฤษก็ไม่เคยที่จะเข้ามายุ่งกับอำนาจการปกครอง จะมีก็แต่ เข้ามายุ่งเกี่ยวกับเรื่องอื่นๆ เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

สมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ นั้น อังกฤษเคยให้คำมั่นสัญญาว่า หากว่าประเทศไหน ให้ความร่วมมือกับอังกฤษช่วยรบกับประเทศญี่ปุ่นแล้ว จะปลดปล่อยให้เป็นประเทศเอกราชในภายหลัง จาก

การที่เจ้าฟ้าผู้ปกครองรัฐฉาน นำทหารไทใหญ่ช่วยอังกฤษรบกับญี่ปุ่น ต่อมาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติลงแล้ว ในเดือนสิงหาคม ปี ค.ศ.๑๙๔๕ มีการตื่นตัว เพื่อเรียกร้องให้อังกฤษปลดปล่อยรัฐฉานให้เป็นเอกราช ตามคำสัญญาที่ให้ไว้

ตั้งแต่ ปี ค.ศ. ๑๙๔๕ มีการเตรียมการต่าง ๆ เพื่อที่จะก่อให้เกิดความสมัคสมานสามัคคีกัน ในกลุ่มชาติพันธุ์เทือกเขา ปี ค.ศ.๑๙๔๖ เพื่อจุดมุ่งหมายแห่งการก่อตั้งองค์กรที่เรียกว่า “สภาสูงสุดแห่งประชาชนเทือกเขา” (Supreme Council of the United Hill Peoples – SCOUHP) จึงได้มีการเชิญตัวแทนของ ชาวคะฉิ่นและชาวจีน มาประชุมร่วมกันในการประชุมปางโหลง ครั้งที่ ๑ และถัดมา ฉาน (ไทใหญ่), คะฉิ่น, จีน จึงสามารถร่วมกันก่อตั้ง “สภาสูงสุดแห่งประชาชนเทือกเขา” (SCOUHP) ได้สำเร็จในเดือนกุมภาพันธ์ ๑๙๔๗ ส่วนอีกทางด้านหนึ่งนั้น จากจุดมุ่งหมายที่ต้องการ เปลี่ยนระบอบการปกครองจาก การปกครองด้วยเจ้าฟ้า มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงมีการก่อตั้ง “สภารัฐฉาน (Shan State Council)” ที่ประกอบไปด้วย เจ้าฟ้า ๗ องค์ และตัวแทนประชาชน ๗ คน เข้าเป็นคณะกรรมการร่วมกัน แต่เนื่องจากที่ประชาชนชาวฉาน (ไทใหญ่) ส่วนมาก ยังไม่มีความเข้าใจเรื่องการเมือง และการสถาปนารัฐฉานเป็นรัฐปกครองตนเอง ฉะนั้น จึงเห็นควรให้รัฐฉาน เป็นรัฐภายใต้อารักขาของอังกฤษ (Dominian State) ก่อน ซึ่งจะได้รับความช่วยเหลือทางด้าน การเมือง การเศรษฐกิจ และการทหาร ต่อมาเมื่อช่วยเหลือตัวเองได้แล้ว จึงค่อยประกาศเป็นประเทศเอกราชต่อไป ซึ่งทางประเทศอังกฤษเอง ก็มีคำสัญญาแน่นอนไว้ว่า หากว่ารัฐฉาน ต้องการเอกราชเป็นของตนเอง โดยไม่เข้าร่วมกับพม่า อังกฤษก็พร้อมที่จะทำตามความต้องการของชาวฉาน

จากการพูดจาหวานล่อม ยุยงส่งเสริมของนายพลอ่องซาน และกรณีเจ้าฟ้าและผู้นำของฉานบางส่วน ไปร่วมลงนามในสัญญาปางโหลง ซึ่งการที่ยอมลงนามในสัญญาปางโหลงนั้น เพราะเห็นว่า สัญญาปางโหลง เป็นส่วนหนึ่งในรัฐธรรมนูญ ปี ค.ศ.๑๙๔๗ ที่บัญญัติไว้ว่า “ฉานมีสิทธิถอนตัว” และจากสัญญาปางโหลงนี้เอง ที่ทำให้ฉานและพม่า ได้รับเอกราชร่วมกันจากประเทศอังกฤษเมื่อวันที่ ๐๔/๐๑/๑๙๔๘ ซึ่งในขณะนั้น บรรดาเจ้าฟ้าต่างๆ ก็ยังคงมีอำนาจปกครองรัฐของตนเองอยู่ แต่เพราะมีความเชื่อมั่นในข้อตกลงที่มีกับพม่า เจ้าฟ้าต่าง ๆ จึงไม่มีการจัดตั้งกองกำลังทหารของตนเอง แต่ใช้ทหารพม่า เข้ามาปกป้องภัยคุกคามจากต่างประเทศ เหมือนดังสมัยที่ตกเป็นรัฐในอารักขา (Domonian State) ของอังกฤษ

ในปี ค.ศ.๑๙๕๐ ก่อนที่ฉานจะทันได้ใช้สิทธิการถอนตัว (Right Secession) พม่าอ้างการขับไล่กองกำลังจีนคณะชาตินิยมก๊กมินตั๋ง (KMT) ที่ถอยร่นเข้ามาปักหลัก ตั้งฐานที่มั่นอยู่ในรัฐฉาน ส่งทหารเข้ามาในรัฐฉานเป็นจำนวนมาก ซึ่งจุดประสงค์ที่แท้จริงแล้ว เพราะพม่า ต้องการยึดครองเอารัฐฉานทั้งหมด เนื่องจากพม่าเห็นว่า ฉานนั้นเป็นศัตรูที่มีความเข้มแข็งเป็นอันดับหนึ่งของพวกเขา และประชาชนชาวฉาน มีความสามัคคี และต่างก็ให้การสนับสนุนเจ้าฟ้าของตน ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นสาเหตุที่

พม่าต้องการทำลายรัฐฉานให้ย่อยยับ ทหารพม่าจึงเริ่มทำการกดขี่ข่มเหง เช่นฆ่าประชาชนชาวฉาน นับแต่บัดนั้นมา

ตั้งแต่ ปี ค.ศ.๑๙๕๖ เป็นต้นมา เนื่องจากทหารพม่า กระทำการทารุณกรรมต่อชาวฉาน อย่างรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จึงทำให้ประชาชนชาวฉาน ที่ต้องการสิทธิเสรีภาพของตนเอง รักใน ความถูกต้อง เป็นธรรม ลุกขึ้นมาต่อสู้ เรียกร้องหาสิทธิของตนเอง ตามระบอบประชาธิปไตย ดังเช่น “สมาคมสงฆ์แห่งรัฐฉาน” (The Sangha Association of Shan State) ที่ออกมาต่อสู้ เรียกร้องสิทธิ เสรีภาพในการเขียน การแสดงออกทางด้านวัฒนธรรม และการพัฒนาของคณะสงฆ์ และในวันที่ ๒๗-๒๘ ธันวาคม ๑๙๕๖ องค์กรที่เรียกว่า Shan State Organization ได้จัดการประชุมขึ้นที่เมืองไหใน ภาคเหนือของรัฐฉาน มีเจ้าผู้ปกครองเมือง และตัวแทนประชาชนกว่า ๑๕๐ คน เข้าร่วมถกเถียงกัน อย่างเปิดกว้าง เกี่ยวกับทัศนคติอันอยู่ดีธรรมต่อรัฐฉานของรัฐบาลจาก พรรค AFPFL ของพม่า การ ประชุมยุติลงด้วยมติเอกฉันท์ ในประเด็นดังต่อไปนี้

๑. องค์กรแห่งรัฐฉาน คัดค้านอย่างเต็มที่ ต่อข้อตกลงที่ทำขึ้นระหว่างอิสราเอลกับรัฐบาล สหภาพ ซึ่งยินยอมให้อิสราเอลเข้ามาทำการเกษตรบน พื้นที่ ๑ ล้านเอเคอร์ของรัฐฉาน

๒. รัฐฉานต้องได้รับการแบ่งปันผลประโยชน์ จากการให้สัมปทานขุดแร่เงินที่เมืองน้ำตู- บอร์ดวิน ในรัฐฉานภาคเหนือ

๓. รัฐฉานต้องได้รับส่วนแบ่งจากค่าปฏิกรรมสงครามของญี่ปุ่น เพื่อชดเชยค่าเสียหาย ในช่วงสงครามโลก

๔. รัฐบาลแห่งรัฐฉาน จะต้องเป็นผู้วางแผนการเพื่อสันติภาพและความมั่นคงของรัฐฉาน เอง

๕. จะต้องจัดการประชุมใหญ่ ระหว่างประชาชนและผู้นำของรัฐฉานโดยไม่ชักช้า

๖. รัฐบาลสหภาพ จะต้องแบ่งสรรงบประมาณให้กับรัฐฉาน

๗. รัฐบาลสหภาพ จะต้องยกเลิกภาษีที่เรียกว่า Tax on Profit ซึ่งเรียกเก็บจากรัฐฉาน

๘. ผู้คนในรัฐฉาน จะต้องสามารถจัดตั้งองค์กรทางการเมืองและองค์กรทางสังคมได้

๙. รัฐฉานจะระงับการเข้าร่วมในสมัชชาชนเทือกเขาที่จัดตั้งขึ้น ก่อนถึงเวลาอันควร

๑๐. ผู้ปกครองฉาน จะต้องไม่ยอมเสียสิทธิต่างๆ ในรัฐของตนโดยไม่จำเป็น

๑๑. รัฐฉานจะถอนตัวออกจากสหภาพ หลังจากครบ ๑๐ ปี ดังที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

๑๒. รัฐฉานจะไม่เข้าร่วม หรือเป็นสมาชิกของพรรค AFPFL (Anti Fascist People's Freedom League)

ภายหลังจากที่มีมติเป็นเอกฉันท์ในที่ประชุมแล้ว วันที่ ๐๗/๐๒/๑๙๕๗ ประชาชนชาว ฉาน ได้จัดชุมนุมรวมตัวกัน เพื่อเรียกร้องสิทธิเสรีภาพโดยสันติวิธี

การรัฐประหารยึดอำนาจ นอกจากเปรียบเสมือนการดูแลคนชาติอื่นในสหภาพว่า เป็นชาติที่ด้อยต่ำกว่าแล้ว นับตั้งแต่ได้รับเอกราชจากอังกฤษ ทหารพม่า ได้กระทำการทารุณกรรมต่อประชาชนชาวมานาโดยตลอด ด้วยเหตุนี้ ในที่ประชุม เมื่อวันที่ ๑๖-๑๙/๐๕/๑๙๕๗ ซึ่งจัดขึ้นที่เมืองใหญ่ นั้น ต่างก็มีความเห็นว่า กองทัพพม่า คงจะไม่ยอมหยุดการระรานรัฐฉานง่ายๆ จึงมีมติในที่ประชุมว่า ฉานจำเป็นต้องมีกองทัพของตนเอง และในที่ประชุม ได้ร่วมกันเลือกเอา ซอหยั่นตะ (ภายหลังเรียก ซอหยั่นตะ / เจ้าหยั่นตะ / เจ้าน้อย / เจ้าเงือกกลางลาย) ชาวมานาพื้นเพเมืองวัน มาโตที่บ้านหม้อ ที่มีประสบการณ์มาแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นผู้ดำเนินการ

๒๐/๐๕/๑๙๕๘ เจ้าน้อยพากำลังพล ๓๐ นาย ข้ามน้ำสาละวินที่ท่าผาแหลง ระหว่างเมืองปิ่นและเมืองจืด ไปนอนค้างแรมที่สภห้วยสมาน ห่างท่าผาแหลงประมาณ ๓ ก.ม. เช้าตรู่ของวันที่ ๒๑/๐๕/๑๙๕๘ เวลา ๐๗.๐๐ น. เพื่อให้มีความมั่นใจ ไว้ใจซึ่งกันและกัน และเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการทำงานปฏิวัติร่วมกันนั้น จึงได้จัดพิธีตีมน้ำ กล่าวคำสาบานต่อกัน ซึ่งในพิธี ประดับด้วยธงชาติรัฐฉาน , ธงเจ้าเสือเผือก , ธงเจ้าเงือกกลางลาย , ธงเจ้าเสือข่านฟ้า และธงหนุ่มศึกหาญ ภายหลังเสร็จสิ้นพิธีตีมน้ำสาบานตนแล้ว ได้ร่วมกันจัดตั้ง “กองทัพ หนุ่มศึกหาญ” ซึ่งตอนเริ่มก่อตั้งนั้น “หนุ่มศึกหาญ” มีกำลังพล ๓๑ นาย ปืน ๗ กระบอก หลังจากนั้น ไปตั้งกองบังคับการอยู่ที่ ปู่แงงมัน ใกล้บ้านเมืองจืด

ข่าวการจู่โจมกองทัพพม่าในจังหวัดเชียงตุงของหนุ่มศึกหาญ ได้แพร่กระจายไปสู่ประชาชนทั่วรัฐฉาน เหตุการณ์ดังกล่าว กระตุ้นให้ผู้คนจำนวนมาก ที่มีอาเจทนต่อการกดขี่ของพม่าลุกขึ้นมาจับอาวุธ และรวมตัวกันเป็นหมวดหมู่ขนาดเล็ก ทั้งปฏิบัติการโจมตีกองทัพพม่าของศัตรูที่ตั้งกระจายอยู่ในรัฐฉาน นับแต่นั้น ผู้รักชาติทุกหนทุกแห่ง ได้เข้าร่วมกับกองทัพเข้าต่อต้านกองทัพพม่า ในรัฐฉานนั้น ก่อเกิดกลุ่มรักชาติขึ้นหลาย ๆ กลุ่ม ถึงแม้ว่าในวันนี้ การปฏิวัติเพื่อกอบกู้เอกราชรัฐฉานยังไม่สิ้นสุดก็ตาม กลุ่มผู้รักชาติ ต่างได้ยึดถือเอาวันที่ ๒๑/๐๕/๑๙๕๘ นี้ เป็น “วันปฏิวัติ กอบกู้รัฐฉาน “ ซึ่งวันดังกล่าวนี้ เป็นวันที่เจ้าน้อย / ซอหยั่นตะ ก่อตั้งกลุ่มหนุ่มศึกหาญ เพื่อกอบกู้เอกราชของรัฐฉานกลับคืนมา ตามปณิธานที่ว่า “เมื่อตัวเราพ้นทุกข์แล้ว เพื่อให้ชาติพันธุ์ของเราพ้นทุกข์เหมือนตัวเรานั้น จะยอมเอาหน้าอกเป็นป้อมปราการ ต่อสู้สืบไป”

ความเป็นมาของหนังสือสัญญาปางหลวง (ปางโหลง)

เมื่อวันที่ ๑๙ พ.ย. ๒๔๒๘ กษัตริย์ สี่ปอมิน (สี่ปอ) กษัตริย์องค์สุดท้ายของพม่าถูกกองทัพอังกฤษบุกเข้าจับกุมตัวและในวันที่ ๑ ม.ค. ๑๔๒๙ กองทัพอังกฤษจึงประกาศว่า ได้ทำการยึดดินแดนของแผ่นดินพม่าไว้หมดแล้วซึ่งใน เวลานั้น รัฐฉานของชาวไทยใหญ่ยังไม่ได้ถูกนับรวมเป็นส่วนหนึ่งของแผ่นดิน จวบจน กระทั่งเดือนมกราคม พ.ศ.๒๔๓๐ อังกฤษจึงเดินทางมายึดรัฐฉาน และประกาศให้รัฐฉานเป็นส่วนหนึ่งในรัฐอารักขาของอังกฤษ (Protectorate Country)

ในช่วงที่รัฐฉานอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ ได้มีการแบ่งแยกการปกครอง และงบประมาณของรัฐฉานกับพม่าออกจากกันอย่างชัดเจน โดยในสมัยนั้น พม่าจะเป็นฝ่ายที่คอยต่อต้านอังกฤษมาโดยตลอด ขณะที่เจ้าฟ้าและประชาชนไทยใหญ่ ได้ให้ ความร่วมมือกับอังกฤษ รวมทั้งให้การช่วยเหลืออังกฤษในการสู้รบสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๑ และ ๒ เป็นอย่างดี

หลังจากที่แผ่นดินพม่าและไทยใหญ่^{๒๐} ตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ นานกว่าครึ่งศตวรรษ วันที่ ๑๕ ส.ค ๒๔๘๒ อองซานจึงจัดตั้งกลุ่มคอมมิวนิสต์ได้ดินขึ้น เพื่อให้พม่าหลุดพ้นจากการเป็นอาณานิคมของอังกฤษโดยที่อองซาน ทำหน้าที่เลขาธิการของกลุ่ม อองซาน พยายามหาทางติดต่อกับกลุ่มคอมมิวนิสต์กลุ่มต่างๆ โดยหลังจากเดินทางกลับจากอินเดียมายังกรุงย่างกุ้ง เขาได้แอบเดินทางไปประเทศจีน แต่เนื่องจากลงเรือผิดลำจึงไปถึงเกาะ อมอย (Amoy) ของญี่ปุ่นแทนทางญี่ปุ่นจึงเรียกตัว อองซานไปยังเมืองโตเกียว หลังจากอองซานกลับจากญี่ปุ่น จึงได้รวบรวมสมัครพรรค พวกจำนวน ๓๐ คนเดินทาง ไปฝึกการรบที่ญี่ปุ่น

ต่อมา วันที่ ๒๖ ธ.ค. ๒๔๘๔ อองซานจึงจัดตั้งกองทัพอิสระภาพแห่งพม่า (B.I.A=Burma Independence Army) ขึ้นที่กรุงเทพฯ และในปี พ.ศ.๒๔๘๕ เริ่มนำกำลังเข้าร่วมกับทหารญี่ปุ่นโจมตีเหล่าประเทศอาณานิคมของอังกฤษ โดยในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทหารญี่ปุ่นได้เดินทางเข้ามาในแผ่นดินพม่าและรัฐ ฉาน และในเวลาเดียวกันนี้ ทางเจ้าฟ้ารัฐฉาน ได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ข้าราชการของอังกฤษ ไปยังอินเดียและพม่า ต่อมา ญี่ปุ่นได้ทำการ ทารุณกรรมประชาชนในรัฐฉาน เช่นเดียวกับที่กระทำต่อประชาชนของประเทศต่างๆ ในเอเชีย จวบจนกระทั่งสงครามโลกครั้งที่ ๒ สงบลง ญี่ปุ่นจึงถอยทัพกลับไป

เนื่องจากในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ รัฐบาลอเมริกาและอังกฤษ ได้จัดทำหนังสือข้อตกลง ที่ชื่อว่า "เตหะราน" (Teheran-Agreement) ขึ้น โดยมีใจความระบุไว้ว่า "หากสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลง จะคืนเอกราชให้แก่ดินแดนอาณานิคมของ ทั้ง ๒ ประเทศทั้งหมด" เมื่อสงครามสิ้นสุดลงอองซานจึง พยายามติดต่อเข้าพบผู้นำรัฐบาลอังกฤษ ณ กรุงลอนดอน เพื่อเจรจาขอเอกราชคืน

ในช่วงเวลาที่อังกฤษปกครองพม่าและรัฐฉานอยู่นั้น ได้มีนักศึกษาในรัฐฉาน (ที่ไม่ใช่ ชาวไทยใหญ่) เดินทางไปศึกษาที่กรุงย่างกุ้ง และซึมซับรับเอา แนวความคิดฝักใฝ่ในลัทธิคอมมิวนิสต์ จึงเริ่มมีความเกลียดชังและต้องการล้มล้างระบอบเจ้าฟ้าในรัฐฉาน โดยนักศึกษากลุ่มนี้ ได้เข้าเป็นแนวร่วมกับกลุ่ม "ต่อต้านผู้ล่าอาณานิคมเพื่อเอกราช" ของอองซาน และตกลงรับเอาภาระหน้าที่บ่อนทำลาย การปกครองระบอบเจ้าฟ้าของรัฐฉาน และหันมาเข้าร่วมกับพม่า ในการเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษให้แก่กลุ่มของอองซาน โดยอาศัยรัฐฉานเป็นพื้นที่ปฏิบัติการ

^{๒๐} สามารถเขียนอ้างอิงได้ว่า, ไทยใหญ่ (ไทย).

รูปภาพประกอบที่ ๑๗ : กลุ่ม "ต่อต้านผู้ล่าอาณานิคมเพื่อเอกราช"

เนื่องจากเจ้าฟ้ารัชดาน เป็นมิตรกับอังกฤษมาโดยตลอด โดยในช่วงที่สงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลงอังกฤษได้ให้สัญญาแก่เจ้าฟ้าว่า " ขอให้รัชดาน อยู่ในอารักขาของอังกฤษต่อไปก่อน และ อังกฤษจะทำการพัฒนาด้านการศึกษา, การเมือง, การปกครอง, การติดต่อต่างประเทศ - ในประเทศ, การเศรษฐกิจ และการคมนาคมในรัชดานให้เรียบร้อยเสียก่อน แล้วอังกฤษ จะคืนเอกราชให้ภายหลัง"

สำหรับองชาน ในตอนแรก เป็นผู้มีบทบาทชักจูงทหารญี่ปุ่น ให้เข้ามาในพม่าและรัชดาน แต่ในตอนสุดท้าย เมื่อวันที่ ๒๗ มี.ค. ๒๔๘๘ กลับนำกำลังทหารเข้าสู่รบกับทหารญี่ปุ่น และพม่าได้ถือเอาวันนี้ เป็นวันกองทัพของพม่าสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ทางด้านเจ้าฟ้าไทยใหญ่ หลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลง และในเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๔๘๘ สองเดือนถัดมา เจ้าหญิงเมืองปอน ได้ทรงสิ้นพระชนม์ บรรดาเจ้าฟ้าจากเมืองต่างๆ จึงเดินทางมาร่วมงานพระศพ ทำให้มีโอกาสพบปะและพูดคุยกันว่า "น่าจะจัดให้มีการประชุม ของเจ้าฟ้าทั้งหมด เพื่อปรึกษาหารือ เกี่ยวกับอนาคตของรัชดาน" และต่อมาวันที่ ๓๑ ม.ค. ๒๔๘๙ การประชุมของเหล่าเจ้าฟ้าไทยใหญ่ จึงเกิดขึ้นที่ เมืองกึ่ง โดยที่ประชุม มีมติจัดตั้ง "คณะกรรมการสภาเจ้าฟ้าแห่งรัชดาน" ขึ้น เพื่อให้มีสถาบันที่จะปกครองรัชดาน ในแนวทางระบอบประชาธิปไตย และเพื่อให้รัชดาน ซึ่งมีดินแดนอยู่ระหว่างจีนแดงและพม่า สามารถดำรงอยู่อย่างมั่นคง

นอกจากนี้ ทางเจ้าฟ้าไทยใหญ่ ยังมีแนวความคิดที่จะร่วมสร้างบ้านสร้างเมือง กับรัฐคะฉิ่น และรัฐชินซึ่งเป็นรัฐใกล้เคียง ดังนั้น จึงตกลงเห็นควรเชิญรัฐคะฉิ่นและรัฐชิน มาเข้าร่วมเป็นสหพันธรัฐ โดยในเวลาต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐ - ๒๘ มี.ค. ๒๔๘๙ ทางเจ้าฟ้าไทยใหญ่, รัฐคะฉิ่นและรัฐชิน ได้จัดประชุมร่วมกันขึ้นที่เมืองปางหลวง (ปางโหลง) โดยเห็นพ้องต้องกันที่จะทำการจัดตั้ง "สหพันธรัฐเทือกเขา และสภาผู้นำร่วมสหพันธรัฐเทือกเขา (Supereme Council of the United Hill People = S.C.O.U.H)" ขึ้น และกำหนดให้ส่งตัวแทนเข้ามาเป็นสมาชิกสภา รัฐละ ๖ คน รวม ๑๘ คน โดยเริ่มจัดตั้งภายในปี พ.ศ. ๒๔๙๐ และให้มีการประชุมร่วมกันอีกครั้งที่เมืองปางหลวง (ปาง

โหลง) ภายในปีเดียวกัน (พ.ศ.๒๕๙๐) การประชุมในครั้งนี้ จึงถือเป็นจุดเริ่มต้นของการอยู่ร่วมกันแบบสหพันธรัฐในดินแดนแห่งนี้

แต่เนื่องจากนักศึกษาที่เป็นแนวร่วมของพม่า ได้ทำการแจ้งข่าวการประชุมร่วม ๓ รัฐ ครั้งนี้ให้ทางพม่าทราบ ทางพม่าซึ่งนำโดย นายอูนและนายอูจ่อ จึงเดินทางมาเข้าร่วมประชุมด้วย แม้ว่าการประชุมครั้งนี้ตัวแทนจากพม่าจะเข้าร่วมประชุมด้วย แต่ในที่ประชุม ก็ยังไม่สามารถหาข้อตกลงร่วมกันได้ เนื่องจากเจ้าฟ้าไทใหญ่ ได้พูดในที่ประชุมอย่างชัดเจนว่า "ต้องการจัดตั้งสหพันธรัฐที่ไม่มีพม่ารวมอยู่ด้วย" ดังนั้น ตัวแทนชาวพม่าที่เข้าร่วมประชุม จึงเป็นแค่ผู้สังเกตการณ์ ไม่มีสิทธิแสดงความคิดเห็นหรือลงมติใดๆ ทั้งสิ้น

ต่อมา วันที่ ๒๗ ก.ค ๒๕๘๙ บรรดาเจ้าฟ้าไทใหญ่ได้ร่วมกันจัดตั้ง "คณะกรรมการสภาเจ้าฟ้าแห่งรัฐฉาน" (EX-ective Committee of the Council of Shan State Saophas) ขึ้น ตามมติที่ตกลงกันไว้ในการประชุมที่เมืองกั๊วะขณะที่ทางฝ่ายพม่า ต้องการให้ไทใหญ่ร่วมเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ แต่ทางคณะกรรมการสภาเจ้าฟ้าฯ ไม่เห็นด้วย พม่าจึงทำการยุบยงให้นักศึกษาในรัฐฉานบางกลุ่ม ซึ่งเป็นแนวร่วมของพวกเขา ทำการจัดตั้งกลุ่ม "เพื่อเอกราชแห่งรัฐฉาน" ขึ้นเมื่อวันที่ ๒๐ ก.ย ๒๕๘๙ โดยกลุ่มนี้ เป็นกลุ่มที่มีแนวความคิดที่จะเรียกร้องเอกราชร่วม กับพม่า และล้มล้างการปกครอง ระบอบเจ้าฟ้าในรัฐฉาน

"คณะกรรมการสภาเจ้าฟ้าฯ" ได้พยายามเรียกร้องว่า " หากมีการให้เอกราชแก่รัฐฉาน ก็ไม่เห็นด้วยที่จะเข้าร่วมกับพม่า " โดยได้ทำหนังสือแสดงจุดยืนดังกล่าวต่อข้าหลวงอังกฤษมาโดยตลอด ซึ่งในขณะเดียวกันองชานก็ได้เดินทางไปลอนดอน เพื่อเจรจาขอเอกราชคืนจากอังกฤษ และกลับมาชักชวนให้รัฐคะยาเข้า ร่วมกับพม่าด้วย ในระหว่างการเดินทางไปรัฐคะยา องชานได้แวะกล่าวปราศรัยต่อประชาชนชาวไทใหญ่ เมื่อวันที่ ๒๓ ธ.ค. ๒๕๘๙ ในสนามฟุตบอลแห่งหนึ่ง ในเมืองตองจี ผู้ที่เข้าฟังการปราศรัย ส่วนใหญ่เป็นคนยากจนและคนหนุ่มสาว โดยองชานพยายามเรียกร้องให้ชาวไทใหญ่ให้ความร่วมมือกับชาวพม่า และในวันที่ ๒๕ ธ.ค. ๒๕๘๙ องชานได้ติดต่อขอเข้าพบกลุ่มเจ้าฟ้า ที่ปกครองทางภาคใต้ของรัฐฉาน โดยพยายามพูดจาล้อมให้เจ้าฟ้าเหล่านั้น เห็นด้วยกับการเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษร่วมกับพม่า แต่การเจรจาไม่ เป็นผล วันที่ ๒๖ ธ.ค. ๒๕๘๙ องชานจึงเดินทางกลับไปยังกรุงย่างกุ้ง เพื่อเตรียมตัวเดินทางไปพบปะพูดคุย กับนายแอตลี (Attlee) นายกรัฐมนตรีของอังกฤษที่ลอนดอนเกี่ยวกับเรื่องเอกราชของพม่า

ต่อมาในวันที่ ๓๐ ธ.ค. ๒๕๘๙ คณะกรรมการสภาเจ้าฟ้าฯ ได้จัดประชุมขึ้นที่แสนหวี และจัดส่งโทรเลขจาก เมืองล่าเลี้ยวถึง นายแอตลี มีใจความว่า "องชานไม่ใช่ตัวแทนของชาวไทใหญ่ เรื่องของทางไทใหญ่นั้น ทางคณะกรรมการเจ้าฟ้าฯ จะเป็นผู้ตัดสินใจเอง" โดยนายแอตลี ได้รับโทรเลขฉบับดังกล่าวในวันที่ ๒ ม.ค. ๒๕๙๐

วันที่ ๙ ม.ค. ๒๔๙๐ อองซานเดินทางถึงกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ และได้เข้าพบกับ นายแอตลี ตั้งแต่วันที่ ๑๖ - ๒๖ ม.ค. ๒๔๙๐ เพื่อเจรจาให้อังกฤษมอบเอกราชคืนให้แก่พม่าและรัฐฉานร่วมกัน แต่นายแอตลีได้ตอบปฏิเสธ เนื่องจากได้รับโทรเลขแสดงเจตนารมณ์ของประชาชนชาวไทยใหญ่ จากคณะกรรมการสภาเจ้าฟ้าฯ ที่ไม่เห็นด้วยกับการรับเอกราชร่วมกับพม่า

เมื่อนายอูทราบว่า ทางคณะกรรมการสภาเจ้าฟ้าฯ ได้ส่งโทรเลขถึงนายแอตลี มีใจความไม่เห็นด้วยกับพม่า ในวันที่ ๒๒ ม.ค. ๒๔๙๐ นายอูจึงสั่งให้คนของเขา ไปทำการยุยงให้นักศึกษากลุ่ม "เพื่อเอกราชแห่งรัฐฉาน" ส่งโทรเลขสนับสนุนให้อองซาน เป็นตัวแทนของชาวไทยใหญ่ ถึงนายแอตลี บ้าง โดยนายแอตลีได้รับโทรเลขฉบับดังกล่าวเมื่อวันที่ ๒๖ ม.ค. ๒๔๙๐ ต่อมาในวันที่ ๒๗ ม.ค. ๒๔๙๐ จึงได้มีการทำหนังสือข้อตกลง อองซาน-แอตลี (Aungsan Attlee Agreement) ขึ้น ซึ่งในหนังสือข้อตกลงฉบับนี้ ในวรรคที่ ๘ ได้กล่าวเกี่ยวกับรัฐฉานไว้ว่า "ให้อองซานทำการเจรจากับผู้นำของชาวไทยใหญ่ ที่กำลังจะจัดประชุมกันขึ้นที่ปางหลวง (ปางโหลง) ในเดือน ก.พ. ที่จะถึงนี้" และนายแอตลีได้ส่งโทรเลขถึงคณะกรรมการสภาเจ้าฟ้าฯ, ตัวแทนรัฐคะฉิ่น, ตัวแทนรัฐชิน ให้ได้รับทราบ เพื่อที่จะได้คิดแนวทางที่จะพูดคุยกับอองซาน ในการประชุมสหพันธรัฐเทือกเขาที่กำลังจะจัดขึ้นที่เมืองปางหลวง (ปางโหลง)

การประชุมที่เมืองปางหลวง (ปางโหลง) เป็นมติที่ตกลงจากการประชุมครั้งก่อน เมื่อปี ๒๔๘๙ โดยที่ประชุม ได้ตกลงให้จัดการประชุมสหพันธรัฐเทือกเขาอีกครั้งในปีต่อมา คือวันที่ ๓ ก.พ. ๒๔๙๐ ทางคณะกรรมการสภาเจ้าฟ้าฯ จึงได้จัดประชุมสหพันธรัฐเทือกเขาขึ้นที่ เมืองปางหลวง (ปางโหลง) อีกครั้งหนึ่ง โดยงบประมาณค่า ใช้จ่ายในการจัดประชุมในครั้งนี้ ทางคณะกรรมการสภาเจ้าฟ้าฯ เป็นผู้ออกเองทั้งหมด

รูปภาพประกอบที่ ๑๘ : ธงชาติรัฐฉาน

หลังการประชุมครั้งนี้ในวันที่ ๗ ก.พ. ๒๔๙๐ หรือสี่วันต่อมา ทางคณะกรรมการสภาเจ้าฟ้าฯ และประชาชนชาวไทยใหญ่ ได้มีมติ จัดตั้ง "สภาแห่งรัฐฉาน" (Shan State Council) ประกอบด้วยตัวแทนเจ้าฟ้า ๗ คน และตัวแทนจากประชาชนจำนวน ๗ คน และให้ "สภาแห่งรัฐฉาน"

เป็นตัวแทนของประชาชนชาวไทยใหญ่ทั้งปวง พร้อมทั้งมีมติประกาศใช้"ธง" ซึ่งประกอบด้วย สีเหลือง, เขียว, แดง และมีวงกลมสีขาวอยู่ตรงกลาง เป็นธงชาติของรัฐบาลตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา. (สีเหลือง หมายถึง การเป็นชนชาติผิว เหลืองและพุทธศาสนา, สีเขียว หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติ ซึ่งประเมินค่าไม่ได้ของแผ่นดินรัฐบาล และยังหมายถึง ความเป็นชนชาติ ที่รักความสงบร่มเย็นไม่รุกรานใคร, สีแดง หมายถึง ความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว ของชนชาติรัฐบาล และ วงกลมสีขาว หมายถึง ความมีสัจจะ, ซื่อสัตย์ และมีจิตใจที่บริสุทธิ์ ดังเช่น ดวงพระจันทร์ของชนชาติ รัฐบาล)

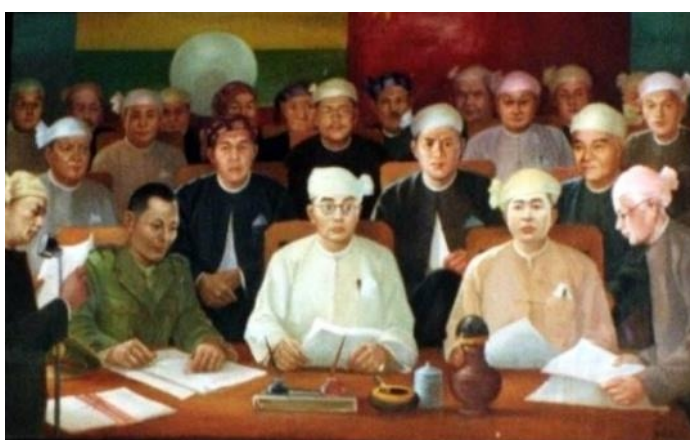
และในวันที่ ๘ ก.พ. ๒๔๙๐ เวลา ๑๘.๐๐ น. อองซานได้เดินทางมาถึงเมืองปางหลวง (ปางโหลง) ก่อนหน้านั้น อองซานไม่ได้มา และเพิ่งเดินทางมาถึง โดยไม่มีการเตรียมตัวเพื่อที่จะมาเข้าร่วมประชุมเลย อองซานมาในครั้งนี้ เหมือนเป็นการเสี่ยงดวง ว่าทางไทยใหญ่จะให้ความร่วมมือในการเรียกร้องเอกราชหรือไม่เท่านั้น ดังนั้น ที่มีการพูดว่า "อองซานเป็นผู้จัดการประชุมสัญญาปางหลวง (ปางโหลง) " นั้น จึงไม่เป็นความจริงแต่อย่างใด

วันที่ ๙ ก.พ. ๒๔๙๐ เวลา ๑๐.๐๐ น. ตัวแทนไทยใหญ่, ชินและคะฉิ่น ได้จัดตั้ง "สภาผู้นำร่วมสหพันธรัฐเทือกเขา" (S.C.O.U.H.P) ขึ้น ตามมติการประชุมร่วมกันเมื่อเดือน มี.ค. ๒๔๘๙ โดยมีสมาชิกสภาซึ่งเป็นตัวแทนที่มาจากรัฐบาล (ไทยใหญ่), รัฐชิน และรัฐคะฉิ่น รัฐละ ๖ คน รวมเป็น ๑๘ คน และให้เป็นสภาปกครองสูงสุดของ สหพันธรัฐเทือกเขา

วันที่ ๙ ก.พ. ๒๔๙๐ เวลา ๑๑.๓๐ น. อองซาน ได้กล่าวในที่ประชุม เรียกร้องให้ไทยใหญ่ ร่วมกับพม่า ในการเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ แต่ตัว แทนของชาวไทยใหญ่ได้คัดค้านอย่างหนักแน่น เช่นเดิม และในขณะที่กำลังดำเนินการประชุมอยู่นั้น ได้เกิดการกระทบกระทั่งขกต่อยกันขึ้น ระหว่างทหารชุดรักษาความปลอดภัยของอองซาน กับทหารชุดรักษาความปลอดภัยของเจ้าฟ้าส่วยเต็ก แห่งเมืองหยองห้วย ซึ่งเป็นผู้นำของเหล่าเจ้าฟ้าไทยใหญ่ทั้งหลาย ทำให้สถานการณ์ตึงเครียดยิ่งขึ้น บรรดาเจ้าฟ้าไทยใหญ่ ได้กล่าวในที่ประชุม ครั้งนี้ว่า " ถ้าไม่มีสิทธิแยกตัวเป็นอิสระ หลังจากที่ได้รับเอกราชจากอังกฤษ ก็จะไม่ร่วมมือกับพม่าอย่างเด็ดขาด " ส่วนตัวแทนของรัฐคะฉิ่น ก็ได้เรียกร้องให้มีการกำหนดดินแดนของรัฐคะฉิ่นให้ชัด เจน (แต่เดิม ดินแดนของรัฐคะฉิ่น เป็นดินแดนของรัฐบาล แต่ต่อมา อังกฤษได้แยกเมืองกอง, เมืองยาง ออกไปเป็นรัฐคะฉิ่น เพื่อให้ง่ายต่อการปกครอง เป็นการชั่วคราวเท่านั้น) ซึ่งอองซานได้แสดงอาการโกรธ และจะไม่อยู่ร่วมประชุมต่อ แต่ทางฝ่ายนักศึกษาของกลุ่ม "เพื่อเอกราชรัฐบาล" ซึ่งเป็นแนวร่วม กับทางอองซาน ได้เรียกร้องให้อยู่ร่วมประชุมต่อ

ต่อมาวันที่ ๑๑ ก.พ. ๒๔๙๐ ที่ประชุมได้มีมติตกลงที่จะร่วมกันเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ แต่จะร่วมกันเพื่อเรียกร้องเอกราชเท่านั้น หลังจากได้รับเอกราชแล้ว ทุกรัฐมีอิสระในการตัดสินใจทุกอย่าง ดังนั้น เป้าหมายที่ต้องร่วมกันครั้งนี้ จึงเพื่อให้เกิดพลังในการเจรจาต่อรองขอเอกราช จากอังกฤษเท่านั้น

และในวันที่ ๑๒ ก.พ. ๒๔๙๐ บรรดาเจ้าฟ้าไทใหญ่ และตัวแทนจากรัฐต่างๆ จึงได้ร่วมลงนามในหนังสือสัญญาปางหลวง (ปางโหลง : Panglong Agreement) ซึ่งองซานเป็นผู้ร่างขึ้นเมื่อวันที่ ๑๑ ก.พ. ๒๔๙๐ มีเนื้อหาสาระทั้งหมด ๙ ข้อ แต่ไม่มีข้อใดที่ระบุถึงสิทธิในการแยกตัวเป็นอิสระ บรรดาเจ้าฟ้าไทใหญ่จึงได้ท้วงถาม ซึ่งองซานได้ตอบว่า "เรื่องสิทธิในการแยกตัวเป็นอิสระนั้น น่าจะนำไปเขียนไว้ในรัฐธรรมนูญของสหภาพ จะมีผลดีมากกว่า เขียนไว้ในหนังสือสัญญา ปางหลวง (ปางโหลง)" ด้วยเหตุนี้ สิทธิการแยกตัวของรัฐต่างๆ ที่ร่วมลงนามจึงไม่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรในสัญญาปางโหลง แต่มีปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศพม่า

รูปภาพประกอบที่ ๑๙ : หนังสือสัญญาปางหลวง (ปางโหลง) ปี พ.ศ.๒๔๙๐

๑. ให้ตัวแทนของสภาผู้นำร่วมสหพันธรัฐเทือกเขา (Supereme Council of the United Hill People) เข้าร่วมในคณะรัฐบาลจำนวน ๑ คนโดยให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีที่ปรึกษา
๒. รัฐมนตรี ผู้นั้นจะไม่สังกัดกระทรวงใด สำหรับการทหารและการต่างประเทศของสหพันธรัฐ เทือกเขา (United Hill People) จะต้องมีการระเบียบแบบแผนที่ชัดเจน ซึ่งจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะ รัฐมนตรีในรัฐบาล
๓. ตัวแทนของสหพันธรัฐเทือกเขา (United Hill People) สามารถเลือกรัฐมนตรีช่วยได้อีก ๒ ตำแหน่ง ซึ่งในจำนวน ๒ ตำแหน่งนี้ จะต้องมิใช่ชนชาติเดียวกันและต้องมิใช่ชนชาติเดียวกับกับรัฐมนตรีด้วย
๔. รัฐมนตรีช่วยทั้ง ๒ คน มีสิทธิเข้าร่วมการประชุมก็ต่อเมื่อมีการประชุมเกี่ยวกับสหพันธรัฐเทือกเขา (ไทใหญ่,จีน และคะฉิ่น)เท่านั้นนอกจากนี้รัฐมนตรีเท่านั้นที่จะมีสิทธิเข้าร่วมในการประชุมสภา
๕. สหพันธรัฐเทือกเขา (United Hill People) มีสิทธิปกครองตนเองโดยอิสระเหมือนดังเช่นที่เคยปฏิบัติ

๖. ในหลักการให้การรับรองว่าให้รัฐคะฉิ่น เป็นรัฐฯ หนึ่งแต่ในการณ์นี้จะต้องนำเข้าสู่ วาระการประชุมร่างรัฐธรรมนูญอีกครั้งหนึ่ง

๗. ตามหลักการระบอบประชาธิปไตย ที่กำหนดไว้สหพันธรัฐเทือกเขา (United Hill People) ต้องได้รับสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกับพม่าทุกประการ

๘. รัฐฉานมีสิทธิในการใช้จ่ายเงินทองเหมือนเดิม (เหมือนสมัยอยู่ในอารักขาของอังกฤษ)

๙. ต้องนำเงินส่วนกลาง จากทางรัฐบาลไปช่วยเหลือแก่รัฐชินและคะฉิ่นส่วนนี้สิน ระหว่างพม่าและไทยใหญ่นั้น ให้รัฐมนตรีและ รัฐมนตรีช่วยของสหพันธรัฐเทือกเขา (United Hill People) ทำการตรวจสอบและเพื่อดำเนินการแก้ไขต่อไป

รายชื่อผู้ร่วมลงนามในหนังสือสัญญา ปางหลวง (ปางโหลง)

- ฝ่ายพม่า อองซาน
- ฝ่ายคะฉิ่น

๑. สะมาตุวาสินวาหน่อง (ตัวแทนจากเมือง มิดจันนา)
๒. ตูวาจ่อริด (ตัวแทนจากเมือง มิดจันนา)
๓. เต่งระต่าน (ตัวแทนจากเมือง มิดจันนา)
๔. ตูวาเจ้าะลุน (ตัวแทนจากเมือง บ้านหม้อ)
๕. ละป่านกะหรง (ตัวแทนจากเมือง บ้านหม้อ)

- ฝ่ายชิน

๑. ลัวะมง (ตัวแทนจากเมือง กะลาน)
๒. อ่องจ่าคบ (ตัวแทนจากเมือง ต๊ะเต่ง)
๓. กีไหย่มาน (ตัวแทนจากเมือง ฮาคา)

- ฝ่ายไทยใหญ่

๑. เจ้าขุนปานจิ่ง (เจ้าฟ้า น้ำสั่น)
๒. เจ้าส่วยแต็ก (เจ้าฟ้า ย่องฮ่วย)
๓. เจ้าห่มฟ้า (เจ้าฟ้า แสนหวีเหนือ)
๔. เจ้าหนุ่ม (เจ้าฟ้า ลายคำ)
๕. เจ้าจ๋ามทุน (เจ้าฟ้า เมืองปอน)
๖. เจ้าทุนเอ (เจ้าฟ้า สำเมืองคำ)
๗. อุผีว (ตัวแทนจากเมือง สีแสง)
๘. ขุนพง (ตัวแทนนักศึกษา กลุ่มเพื่อเอกราชรัฐฉาน)
๙. ดิ่นเอ (ตัวแทนนักศึกษา กลุ่มเพื่อเอกราชรัฐฉาน)
๑๐. เกียปู้ (ตัวแทนนักศึกษา กลุ่มเพื่อเอกราชรัฐฉาน)

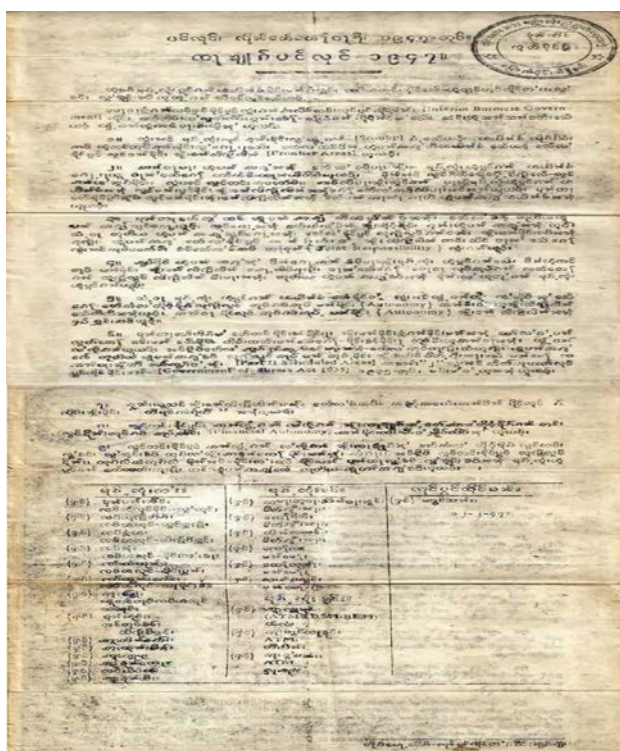
๑๑. เจ้าเหยียบฟ้า (ตัวแทนนักศึกษา กลุ่มเพื่อเอกราชรัฐฉาน)

๑๒. ทุนมื่น (ตัวแทนนักศึกษา กลุ่มเพื่อเอกราชรัฐฉาน)

๑๓. ขุนจ้อ (ตัวแทนนักศึกษา กลุ่มเพื่อเอกราชรัฐฉาน)

๑๔. ขุนที (ตัวแทนนักศึกษา กลุ่มเพื่อเอกราชรัฐฉาน)

ไทยใหญ่ ๑๔ คน คะฉิ่น ๕ และชิน ๓ คน พม่า ๑ คน รวม ๒๓ คน ร่วมลงนามในหนังสือสัญญาปางหลวง (ปางโหลง : Panglong Agreement)

รูปภาพประกอบที่ ๒๐ : หนังสือสัญญาปางหลวง (ปางโหลง : Panglong Agreement)

เป็นการเริ่มหยั่งรากการรวมเมือง ในรูปแบบสหภาพเป็นครั้งแรก ซึ่งในหนังสือสัญญาปางหลวง (ปางโหลง) มีชนชาติร่วมลงนามเพียง ๔ ชนชาติเท่านั้น เนื่องจากสิทธิสำคัญส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับไทยใหญ่ เสียเป็นส่วนใหญ่ และไทยใหญ่ก็เป็นผู้ริเริ่มสร้างความเป็นปึกแผ่นระหว่างชนชาติจำนวนชาวไทยใหญ่ ที่เข้าร่วมลงนามจึงมากกว่าชนชาติอื่น การรวมกันเป็นสหภาพนี้ มิได้เกิดขึ้นจากความคิดของ อองซาน แต่เกิดขึ้นจากการริเริ่มของเจ้าฟ้าไทยใหญ่ ที่พยายามก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ ปีพ.ศ. ๒๔๘๘ ซึ่งในขณะนั้น อองซานเองก็ยังไม่มีความคิดที่จะรวมเอา สหพันธรัฐเทือกเขาเป็นสหภาพทางเจ้าฟ้าไทยใหญ่ เป็นผู้เตรียมการดำเนินการไว้ทั้งหมดแล้ว แต่ภายหลัง อองซานได้เข้ามาฉวยโอกาสขุบมือเปิบ ถือนเอาการก่อตั้งสหภาพ เป็นการริเริ่มของพม่า เนื่องจากหนังสือสัญญาปางหลวง (ปางโหลง: Panglong Agreement) ซึ่งตกลงร่วมกันเรียกร้องเอกราช และจัดตั้งคณะรัฐบาลในการ

ปกครองประเทศต่อไปในอนาคต (หลังจากรับเอกราชแล้ว) จำเป็นที่จะต้องมีการมีรัฐธรรมนูญในการปกครองประเทศ

ดังนั้น ในเดือน พ.ศ. ๒๔๙๐- พ.ย. ๒๔๙๐ จึงได้ร่วมกันร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาและในบทบัญญัติที่ ๑๐ บรรทัดที่ ๒๐๒ ได้บัญญัติเกี่ยวกับการแยกตัวเป็นอิสระเอาไว้อย่างชัดเจน ซึ่งในขณะที่ยังไม่มีหนังสือสัญญาปางหลวง (ปางโหลง : Panglong Agreement) นั้น มิได้มีการกำหนดระยะเวลาในการอยู่ร่วมกันเจ้าฟ้าและผู้นำของชาวไทยใหญ่มีความคิดแต่เพียงว่าอยู่ร่วมกัน จึงได้เสนอให้อยู่ร่วมกันเป็นระยะเวลา ๑๐ ปี เมื่อ ๑๙ เม.ย. ๒๔๙๐ ณ เมืองเม่เมียว (MAY MYO) ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ยังอังกฤษได้เข้ามาพบปะ และถามความคิดเห็นของประชาชนสหพันธรัฐเทือกเขา ผลจากการร่วมลงนามในหนังสือสัญญาปางหลวง (ปางโหลง : Panglong Agreement) และร่วมกันร่างรัฐธรรมนูญขึ้น อังกฤษจึงมอบเอกราชให้ชนชาติต่างๆ ในพม่า เมื่อวันที่ ๔ ม.ค. ๒๔๙๑ โดยทุกชนชาติ จะต้องมียุติเหาเทียมกันทุกประการ เนื่องจากประเทศไทยใหญ่และพม่า มิได้เป็นประเทศเดียวกัน อองซานจึงได้เรียกร้องต่ออังกฤษ เพื่อให้ไทยใหญ่และพม่า ได้รับเอกราชในเวลาเดียวกัน และตัว อองซานเอง ได้เดินทางขึ้นมาพบปะพูดคุยกับเจ้าฟ้าในที่ประชุมปางหลวง (ปางโหลง) ซึ่งถ้าหากว่าไทยใหญ่และพม่า เป็นประเทศเดียวกันแล้ว อองซานคงไม่ต้องเสียเวลามาเจรจากับเจ้าฟ้าในการประชุมปางหลวง (ปางโหลง) และหนังสือสัญญาปางหลวง (ปางโหลง : Panglong Agreement) ก็คงไม่เกิดขึ้น และใน รัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ.๒๔๙๐ ก็คงไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการแยกตัวเป็นอิสระ ดังนั้น ประเทศไทยใหญ่และพม่า จึงมาเกี่ยว พันเริ่มตั้งแต่การลงนามร่วมกันในหนังสือสัญญาปางหลวง (ปางโหลง : Panglong Agreement) เป็นต้นมาเท่านั้นเอง แต่หลังจากนายพลเนวิน นำทหารเข้ายึดอำนาจจากอองซาน เมื่อวันที่ ๒ มี.ค. ๒๕๐๕ และฉีกหนังสือสัญญาปางหลวง (ปางโหลง : Panglong Agreement) ทิ้ง และยกเลิกรัฐธรรมนูญที่ได้ร่วมกันร่างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.๒๔๙๐ เป็นโมฆะ ความ เกี่ยวพันระหว่างไทยใหญ่กับพม่า จึงเป็นอันสิ้นสุดลง กลายเป็นคนละประเทศตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ต่อมาพม่าได้นำกำลังทหาร เข้ามารุกรานดินแดนของประเทศไทยใหญ่ เข้ามาทำการข่มเหงกดขี่ประชาชนในแผ่นดิน ไทยใหญ่ เป็นลักษณะของพวกล่าอาณานิคม โหดเหี้ยมอำมหิต ไร้นุชยธรรม ถือเอาว่าดินแดนทั้งหมดของรัฐฉานเป็นของพม่า โดยกล่าวหาเจ้าของประเทศว่าเป็นชนกลุ่มน้อยต่างๆ ที่แผ่นดินของรัฐฉานทั้งหมดมีเจ้าของโดยชอบธรรม

รูปภาพประกอบที่ ๒๑ : เสาหินที่เมืองปางโหลง ที่เป็นสัญลักษณ์ได้ร่วมลงนามในสัญญาปางโหลง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา และรวบรวมข้อมูล พบว่า “ผู้ที่มีช่วงชีวิตอยู่ในสมัยนั้น รวมทั้งผู้ที่ ได้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์สมัยนั้น จึงได้รับทราบข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริงที่ชัดเจน ส่วนของพม่าได้ พยายามปกปิดข้อเท็จจริง โดยการเขียนประวัติศาสตร์ขึ้นใหม่ อันเป็นเท็จ ด้วยเหตุนี้ จึงไม่สามารถ ศึกษาข้อมูลจากประวัติศาสตร์ของพม่าได้แม้แต่แต่น้อยนิด เพื่อให้ผู้สืบสายเลือดไทยใหญ่ ได้รับทราบ ข้อเท็จจริงทั้งหมด จึงได้ใช้เวลาอันยาวนาน ทำการค้นคว้าหาความจริงออกเผยแพร่ เพื่อให้ได้รับรู้ โดยทั่วกันว่า ความจริงแล้ว ไทยใหญ่เป็นประเทศที่ถูกปล้นเอกราชโดยพม่า”

สัญญาปางโหลง "ลี้กความหมายปางโหลง"

"เมืองแห่งอิสรภาพของชาวไทยใหญ่ตามข้อตกลงปางโหลง

มอบให้สัญญากันไว้เป็นมั่นเหมาะ

แล้วกลับคำกันได้หรือไร

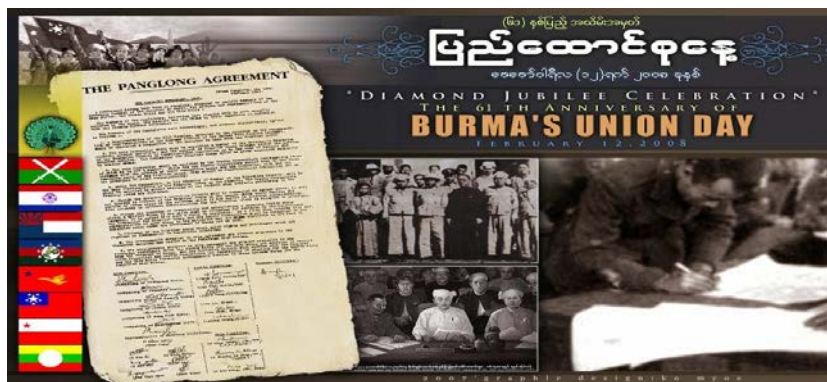
ใครทรยศก็รู้แก้ไข

ไม่ใช่ชาวไทยใหญ่แน่นอน

ความจริงใจของเราอย่าประจักษ์

สัญญาปางโหลงที่ให้นั้น

จากไปพลันกับอง ซานฤๅไน"

รูปภาพประกอบที่ ๒๑ : สัญญาปางโหลง ไทยใหญ่เป็นประเทศ ที่ถูกปล้นเอกราชโดยพม่า

เจ้าครูหมอไทใหญ่ (ไท/ไทย)

รูปภาพประกอบที่ ๒๒ : เจ้าครูหมอไทใหญ่ (ไท/ไทย) ที่ชาวไทให้ความเคารพ

๒.๓ ประเพณี และความเชื่อของชาวไท

ประเพณีของชาวไท เมืองพยาก

ในด้านวัฒนธรรมประเพณีของชาวไท ในเมืองพยาก ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่นั้น มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับชาวไทยล้านนา คือ มีขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา ตัวอักษรธรรมอย่างเดียวกับล้านนา ชาวไทแม้จะถูกปกครองโดยพม่ามาเป็นเวลานาน แต่ก็ไม่ละทิ้งขนบธรรมเนียมประเพณี โดยเฉพาะตัวอักษรประจำชาติ ยังคงรักษาไว้ในแบบดั้งเดิม ซึ่งรัฐบาลพม่าเองก็จะมีที่ท่าแสดงความเข้าใจ ในความหลากหลายทางวัฒนธรรมนี้ จึงไม่ปรากฏเหตุการณ์ว่า มีการห้ามสอนภาษาไทย หรือระงับการประกอบ พิธีกรรมประเพณีท้องถิ่น ประเพณี ๑๒ เดือน ของชาวไท เมืองพยาก ยังคงมีการปฏิบัติเป็นปกติทั่วไป ดังนี้

เดือนเจียงหรือเดือน ๑ : ตรงกับเดือนพฤษภาคมของไทย มีประเพณีถวายผ้ากฐิน และทำบุญบูชาพระเจ้าหลวงระแ่ง

เดือนยี่หรือเดือน ๒ : ตรงกับเดือนธันวาคมของไทย มีประเพณีเข้าปริวาสกรรม และทำบุญถวายน้ำอ้อย

เดือน ๓ : ตรงกับเดือนมกราคม มีประเพณีบูชาเทวดาประจำหนองตุง

เดือน ๔ : ตรงกับเดือนกุมภาพันธ์ มีประเพณีอุปสมบทพระภิกษุ บรรพชาสามเณร

เดือน ๕ : ตรงกับเดือนมีนาคม มีประเพณีไหว้พระธาตุเจดีย์หนองผา และเดือนข้างแรม เลี้ยงเทวดา อารักษ์ตลาดเก่า

เดือน ๖ : ตรงกับเดือนเมษายน มีประเพณีแขวนกลอง และขอน้ำฝน ประเพณีขึ้นปีใหม่ สงกรานต์

เดือน ๗ : ตรงกับเดือนพฤษภาคม มีประเพณีไหว้พระธาตุ จุดบั้งไฟจรวด และอ่านมาด กลอนยาว

เดือน ๘ : ตรงกับเดือนมิถุนายน มีประเพณีทำบุญเจดีย์ทราย จำนวน ๑๐๘ องค์ และสืบขาคาเมือง

เดือน ๙ : ตรงกับเดือนกรกฎาคม มีประเพณีเข้าพรรษา และส่งพระเคราะห์เมือง

เดือน ๑๐ : ตรงกับเดือนสิงหาคม มีประเพณีชุมนุมอุโบสถครั้งใหญ่

เดือน ๑๑ : ตรงกับเดือนกันยายน มีประเพณีตั้งธรรมมหาชาติ และฟังเทศน์มหาชาติ (มหาเวสสันดรชาดก)

เดือน ๑๒ : ตรงกับเดือนตุลาคม มีประเพณีออกพรรษา ทำบุญตักบาตร ตันเกียะหลวง และจุดบั้งไฟดอกไม้

ความเชื่อของชาวไท เมืองพยาก

การบูชาผีอารักษ์หรือที่พม่า เรียกว่า นัท หรือ แนท เป็นวัฒนธรรมความเชื่อ ที่มีส่วนช่วยในการควบคุมสังคม และการเมือง เนื่องจากสังคม มีหน่วยการปกครองเป็นระดับชั้นลงมา ความเชื่อถือ และการบูชาผีนั้น มีส่วนช่วยในการสนับสนุน อำนาจของผู้ปกครองแต่ละระดับชั้น ด้วยผี จึงมีบทบาทอยู่ทุกระดับชั้น ทางสังคมด้านการปกครอง ผีอารักษ์มักจะเป็นผู้ที่มีความเก่งกล้าสามารถ เป็นบุคคลที่มีความโดดเด่น กล้าหาญ เมืองพยาก และรัฐอื่นๆ จะมีผีบ้าน ผีเรือน เป็นของตนเอง การนับถือผีอารักษ์นี้ จะควบคู่ไปกับการนับถือพุทธศาสนา ทุกเรือนจะมีหิ้งบูชาผีประจำเรือน ทุกหมู่บ้าน ทุกเมืองมีหอผี หรือเทวดาเมือง ที่พยาก มีหอผีเมือง หรือเทวดาเมือง อยู่ใกล้หอเจ้าฟ้า และวัดพระแก้ว

มีการเลี้ยงเทวดาเมืองพยาก เดือนแปด มีการฆ่าสัตว์ เพื่อสังเวยเทวดา เป็นพิธีกรรมดั้งเดิมของกลุ่มชน มีความผูกพันกับธรรมชาติ และการเคารพบูชาบรรพบุรุษ เป็นพิธีกรรมที่พลเมืองและสมาชิกของหมู่บ้าน จะต้องเข้าร่วม มีการติดฉลว ห้ามบุคคลภายนอกเข้า ในขณะที่มีพิธีกรรมเมือง ผู้ที่ละเมิด จะถูกปรับตามธรรมเนียมของบ้านหรือเมืองนั้น

๒.๔ ประวัติเมืองพยาก ภูฐาน สหภาพเมียนมาร์

ประวัติความเป็นมาของเมืองพยากหรือเมืองพญาอัยกั เป็นหัวเมืองทางภาคตะวันออกมีจำนวน ๙ เมือง ซึ่งประกอบด้วยเมืองต่าง ๆ ดังนี้

๑) เชียงตุง ๒) เมืองเป็ง ๓) เมืองยาง ๔) เมืองซาก ๕) เมืองโตน ๖) เมืองสาต ๗) ท่าซี้เหล็ก ๘) เมืองยอง และ ๙) เมืองพยาก

เมืองพยาก ซึ่งเป็นเมืองอันดับที่ ๙ ของประเทศไทยใหญ่ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออก มีแม่น้ำไหลจากเมืองเชียงตุง ชื่อว่า น้ำหลง ไหลผ่านมาตาม ระหว่างทางเมืองเชียงตุง-เมืองพยาก ภูมิทัศน์ของเมืองพยาก ทิศตะวันตกติดกับเมืองเชียงตุง ทิศตะวันออกอยู่ติดกับท่าซี้เหล็ก ทิศใต้ติดกับเมืองสาต ทิศเหนือติดกับเมืองยอง ซึ่งเมืองพยากถือว่าเป็นศูนย์กลางของเมืองต่างๆ ก็ว่าได้ โดยมีหมู่บ้านโดยรวมตั้งอยู่ในเขตเมืองพยาก จำนวน ๒๗ หมู่บ้าน ดังนี้^{๒๑}

๑) บ้านเซตาน (ชื่อเดิมก่อนหน้าคือ บ้านขาว สาเหตุที่ชื่อว่า ขาว เพราะว่าครั้งแรกการก่อตั้งหมู่บ้านนี้มีบ้านเรือนแค่ ๒๐ หลังคาเรือน ขาว ในที่นี้ก็หมายถึง ยี่สิบ นั่นเองในภาษาไทย) ๒) บ้านใหม่ (บ้านเวียงใหม่) ๓) บ้านหนองคำ ๔) บ้านห้วย ๕) บ้านหวนาใต้ ๖) บ้านยางใหม่หรือบ้านน้ำปิง (ก่อนเดิมนั้นชื่อบ้านยาง แต่ย้ายไปตั้งถิ่นฐาน ใหม่โดยที่ไม่ได้ไกลไปจากที่ตั้งเดิม โดยตั้งชื่อตามเดิม) และที่ว่าบ้านน้ำปิงนั้น ความเป็นมานั้นคือเรียกตามแม่น้ำที่ชื่อว่าน้ำปิง ที่อยู่ติดกับหมู่บ้าน โดยเป็นแม่น้ำสายหลักที่ผู้คนในหมู่บ้านใช้อาบน้ำ ใช้ดื่มในเวลานั้น โดยเรียกตามแม่ น้ำปิงส่วนผู้คนที่อยู่อาศัยหมู่บ้านนี้ส่วนมากเป็น คนลื้อ มาจาก เมืองกาย ย้ายมาตั้งถิ่นฐาน) ๗) บ้านยางคำ ๘) บ้านนาลี (ความหมายคือ นาที่ดีหรือมีพื้นที่ในการเพาะปลูกการทำนาข้าวที่ดีนั่นเอง) ๙) บ้านกองซาง (แยกจากบ้านใหม่มาตั้งขึ้นภายหลัง) ๑๐) บ้านป่าปู ๑๑) บ้านป่าถ่อน (สาเหตุที่ชื่อว่าป่าถ่อน ก่อนหน้านั้นมีต้นไม้ถ่อน จำนวนมากก็เลยได้ชื่อตามต้นไม้และใช้เรียกกันมาถึง ปัจจุบันนี้) คำกล่าวจากผู้เฒ่าในหมู่บ้านนั้น ๑๒) บ้านน้ำลึง ๑๓) บ้านป่านิ้ว (ป่านิ้วในที่นี้คือ ป่าไม้จ้าว นั่นเอง) ๑๔) บ้านป่าซาง ๑๕) บ้านไฟสูง หรือเพยสูง ๑๖) บ้านคะตัม ๑๗) บ้านน้ำล่อม ๑๘) บ้านตาม่า หรือท่าม้า ๑๙) บ้านโลงหรือบ้านดง ๒๐) บ้านหมากเก่า ๒๑) บ้านปุง (ปุงในที่นี้คือ โป่งน้ำร้อนนั่นเอง) ๒๒) บ้านหวนาเหนือ ๒๓) บ้านทรายเหลือง ๒๔) บ้านหลวย (ติดกับบ้านป่าถ่อนเลย ถ้าคนนอกพื้นที่เข้าไป คงแยกไม่ออกเลยว่าป่าถ่อน กับบ้านหลวยมันแยกกันตรงไหน) ๒๕) บ้านสา (เส้นทางไปทางบ้านน้ำล่อม) ๒๖) บ้านสบเลา (สุดเขตแดนเมืองพยาก ระหว่างเชียงตุง) และ ๒๗) บ้านสบปาง (ซึ่งอยู่ติดกับเขตอำเภอท่าซี้เหล็ก)

^{๒๑} สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม ๓๓, (กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๒๐๐-๒๕๐.

ประวัติเมืองพยากนั้น อาจดูเหมือนนิทานหรือนิยายก็ว่าได้ แต่อย่างไรก็ดีประวัติศาสตร์จะไม่เกิดขึ้น ถ้าไม่มีต้นตอ ดังนั้นควรศึกษาเฉพาะที่อยากรู้และเข้าใจความเป็นมาอย่างลึกซึ้ง แล้วมันจะซ่อนอยู่ในตัวของมันเอง ในความเป็นจริงว่าเกิดขึ้นยังงี้ (เพราะว่าไม่มีบันทึกมาก่อน หรือมีแหล่งข้อมูลอ้างอิง แต่อาศัยการสอบถามผู้เฒ่าคนแก่ และหนังสือที่เรียบเรียงออกมาไม่นาน) เมืองพยากนั้น ได้ฟังจากผู้เฒ่าคนแก่เล่าสืบกันมานั้น เมื่อประมาณ ๒๕๐๐ ปีผ่านมา มีชนเผ่ากลุ่มหนึ่ง มาก่อตั้งบ้านเมืองและปกครองกันมาก่อนหน้านี้คือ ชนเผ่าทมิฬ (เกล็ดความรู้ *ชาวทมิฬเป็นชนชาติทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอินเดีย ต่อจากแคว้นอันธระ ตั้งแต่แคว้นมัทราช ลงไปตามชายฝั่งทะเลที่เรียกว่า โฉมณฑล จนสุดใต้ของอินเดียที่เรียกว่า แหลมกุมารีและตอนเหนือของเกาะลังกา แต่ในหนังสือหมายถึงชนเผ่า (ว่า) ตามหนังสือนั่นเอง^{๒๒}

ชนเผ่าทมิฬ หรือว่า นั้นต้นตอมาจากชาวทมิฬคือชนชาติทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอินเดียต่อจากแคว้นอันธระที่อพยพลงมาตามแม่น้ำโคงหรือแม่น้ำสาร์วินและมาอาศัยอยู่ตามภูเขาสันเขาเมืองไทยตามดังประวัติศาสตร์นี้ได้บันทึกไว้ว่า “ชนเผ่าทมิฬได้ตั้งก่อสร้างเมืองขึ้นและได้ตั้งเป็นเวียงและปกครองกันมาชื่อว่าเวียงกอนอยู่ทิศใต้บ้านยางหมั่นหรือบ้านนาลีในปัจจุบัน และมีก้างอายอุ่น (ก้างหมายถึง พ่อหลวงบ้าน) เป็นผู้ปกครองเมืองทิศตะวันตกเฉียงใต้เมืองเก่านี้มีแม่น้ำสายหนึ่งคือแม่น้ำโลงกันไว้ฝั่งตรงข้ามแม่น้ำยังมีอีกเวียงคือ เวียงกอซึ่งเป็นฐานป้องกันให้กับเวียงกอนหรือบ้านนาลีในปัจจุบันปัจจุบันนี้ ยังเหลือซากเศษก้อนอิฐไว้เป็นหลักฐานไว้อยู่”^{๒๓}

สมัยนั้นผู้ปกครองเวียงกอนยังคงเป็นก้างอายอุ่นคนเดิมซึ่งปกครองหมู่บ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ ในแถบนั้นเป็นต้นทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเวียงกอนนี้ ยังมีภูเขาลูกหนึ่งชื่อว่า จอมตอง ซึ่งมี ยักษ์ร้ายอาศัยอยู่ตนหนึ่งเมื่อสมัยก้างอายอุ่น เป็นผู้ปกครองอยู่นั้นได้เอาผู้คนชาวบ้านไปสังเวย หรือให้เป็นเหยื่อของยักษ์ตนนั้นอยู่ตลอด ซึ่งทำความเดือดเนื้อร้อนใจให้กับประชาชน รวมถึงก้างอายอุ่นอยู่ตลอด มีมาวันหนึ่งพระพุทธเจ้าทรงใช้จักขุญาณแลเห็นว่า ถึงเวลาจะไปเผยแผ่ศาสนาแล้วจึงเสด็จไปยังวิเทหนคร หรือ ประเทศจีนในปัจจุบัน จากนั้นก็เสด็จมาเมืองกำปอจะเตง หรือ เมืองยองในปัจจุบัน และพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่าอนาคตเมืองยองแห่งนี้จะเจริญ รุ่งเรืองจึงประทาน เกสา หรือ เส้นผมไว้จำนวน ๖ เส้นไว้ให้กับเมืองยอง จากนั้นพระพุทธเจ้า ก็เสด็จมาออกมาจากเมืองยอง แล้วมาที่เมืองปะญาสะ หรือเมืองพยากในปัจจุบัน และทรงพำนักอยู่ที่บนภูเขาน้ำนาง (น้ำนางอยู่ระหว่างเส้นทางไปเมืองยองน้ำนาง เป็นชื่อหมู่บ้านและอยู่ในเขตปกครองของเมืองพยาก เช่นกัน) ซึ่งมีเผ่าทมิฬ อาศัยอยู่ในตอนนั้นและพระพุทธเจ้า ก็ได้ประทานขณคิ้ว ให้กับเผ่าไว้เป็นที่เคารพนับถือ และ

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๑-๒๐๕.

^{๒๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๖-๒๐๘.

เผ่าเผ่าทมิฬได้เอาขนควัวของพระพุทธรเจ้า ไปเก็บไว้สร้างเป็นเจดีย์และตั้งชื่อว่า พระธาตุจักขุมาโต ซึ่งปัจจุบันก็ยังมียู่^{๒๔}

ข่าวสารได้มาถึง ก้างอ้ายอุ่นผู้เป็นปกครองในเมืองพยากเวลานั้นได้ทราบข่าวว่า พระพุทธรเจ้า เสด็จมาประทับอยู่ที่นั่นนางก้างอ้ายอุ่นจึงไปเข้าเฝ้าพระพุทธรเจ้าและบอกเรื่องราวที่อยู่ในใจและเป็นเหตุเดือดร้อนใจอยู่ตลอดเวลาว่าจะแก้ไขอย่างไรต่อพระพุทธรเจ้าคือการที่เอาประชาชนไปเป็นเหยื่อของยักษ์อยู่ซึ่งนำความเดือดร้อนให้กับประชาชนเป็นอย่างมากจากนั้น พระพุทธรเจ้าก็เสด็จไปยังถ้ำบนภูเขาจอมทองซึ่งเป็นที่ยักษ์อาศัยอยู่และยักษ์ก็ได้พบกับพระพุทธรเจ้า โดยที่ยักษ์ไม่รู้ว่าเป็นพระพุทธรเจ้าจึงออกพูดออกปากด่าพระพุทธรเจ้าต่างๆแล้วจะกินพระพุทธรเจ้า อยู่ตลอดเวลาจากนั้นพระพุทธรเจ้าก็ทรงยื่นนิ้วชี้ให้ยักษ์กิน ยักษ์ตนนั้นก็กัดกินนิ้วของพระพุทธรเจ้าแต่ยักษ์ก็ยังไม่ยอมเข้าจนทำให้ ยักษ์ทรมานอย่างมากและจนกระทั่งฟันของยักษ์หักจึงตกใจกลัวว่าลามีของพระพุทธรเจ้าและกราบร้องขอชีวิตว่าปล่อยข้าพเจ้าด้วย เทอญ

จากนั้นพระพุทธรเจ้าก็ได้เทศนาโปรดยักษ์ตนนั้นและให้หลักคำสอน และการรักษาศีล ๕ และนับถือสิ่งสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ พระพุทธร พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นสรณะที่พึ่งที่เคารพ ต่อไปจากนั้น ยักษ์ก็ได้พ้นจากกรรมวิบากแล้วแต่ฉันใดก็ตาม คนกับยักษ์อยู่ด้วยกันไม่ได้ พระพุทธรเจ้า จึงให้ยักษ์ตนนั้นกลับเข้าสู่ถ้ำดังเดิม และพระพุทธรเจ้าก็ได้เอาก้อนหินมาปิดปากถ้ำ และใช้เท้ายันก้อนหินปิดปากถ้ำ จึงเป็นรอยพระพุทธรบาทจนถึงทุกวันนี้ จากนั้นพระพุทธรเจ้าก็ได้ทำนายทายทักไว้ว่า สถานที่แห่งนี้พระพุทธศาสนาจะรุ่งเรือง และได้มอบพระเกสาหรือเส้นผม จำนวน ๒ เส้น และบรรจุสร้างเป็นพระเจดีย์จอมทอง ซึ่งยังคงสภาพที่สมบูรณ์ โดยมีการบูรณะมาโดยตลอด จนถึงปัจจุบันนี้ ดังนั้นเมืองพยาก ได้รอดพ้นภัยอันตรายจากยักษ์แล้ว ซึ่งประเพณีขึ้นพระเจดีย์หรือการเฉลิมฉลอง ทำบุญพระเจดีย์จอมทองนั้น จะมีตรงกับเดือน ๔ เป้งของทุกปี จะมีการจัดงานทำบุญเป็นประจำ ซึ่งถือว่าเป็นประเพณีของคนในเมืองพยาก จนถึงปัจจุบัน และมีการตีฆ้อง (มอง) ไปตามสันเขาจอมทองก็ เพื่อคอยเตือนสติของยักษ์ที่อยู่ในถ้ำนั้นว่า ประชาชนคนทั่วไปทำบุญทำทานอยู่ตลอด เพื่อไม่ให้ยักษ์นั้นออกมาจากถ้ำอีก ดังนั้นสาเหตุว่าเมืองนี้ได้ชื่อว่าเมืองพญายักษ์ ก็เพราะว่าเมื่อก่อนได้มียักษ์อาศัยอยู่ จึงเรียกตามๆ กันจนถึงทุกวันนี้ เลยเพี้ยนเป็นเมืองพยาก โดยความเป็นจริงแล้วเมืองนี้ชื่อว่าเมืองพญายักษ์ นั่นเองก้างอ้ายอุ่น ผู้ครองเมืองเมืองพยาก ได้อยู่ ๒๐ ปี หลังจากนั้นผ่านมาประมาณ ๓๐๐-๔๐๐ ปีต่อมา ก็มีชาวอยุธยาหรือว่าชาวไทในปัจจุบันนี้ ได้เข้ามาทำสงครามกับเวียงกอน หรือเมืองพยากเลยทำให้เวียงกอน หรือเมืองพยากล่มสลายไปจากนั้นชนเผ่า ทมิฬก็ได้อพยพหนีไปทางตอนเหนือของเมืองเชียงตุง^{๒๕}

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๙-๒๑๐.

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑๐-๒๑๒.

จากนั้นผู้นำชนชาติไทยที่ทำศึกรบชนะเหนือเมืองพยาก แล้วก็ได้มาตั้งถิ่นฐานหมู่บ้านหรือฐานทัพเพื่อที่จะทำศึกสงคราม เพื่อแย่งชิงผืนแผ่นดินในเวลานั้น และมีท้าวกุลละ เป็นผู้นำสร้างเมืองพยาก จากนั้นผู้คนก็เริ่มมีมากขึ้นเลย แบ่งแยกหรือตั้งหมู่บ้านเล็ก ๆ น้อยตามมาอีกมากมาย หลังจากนั้น ท้าวกุลละได้เสียชีวิตไปแล้ว ได้มีผู้สืบเชื้อสายขึ้นมาอีกคนชื่อว่า เจ้าหม่อมหลวงห้วนน้ำ เป็นหัวหน้านำพาคนชนชาติไทใหญ่ มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านปุงหรือบ้านโป่งน้ำร้อน จากนั้นเจ้าหม่อมหลวงห้วนน้ำเสียชีวิตไป ก็มีผู้สืบเชื้อสายก็ไม่ใช้ใครที่ไหน คือลูกชายของเจ้าหม่อมหลวงห้วนน้ำนั่นเองชื่อว่า เจ้าสีดำ ต่อไป เจ้าคำแดง เจ้าคำเขียว เจ้ากำน้อย เจ้าฉนิใส่ ท้าวอินแก้ว พ่อพญาสุละจอมหาญ พญาไชยอาสา และ พ่อพญารัตนะใส่คำ สืบต่อ ๆ กันมา

ระเบียบการปกครองของเจ้าหม่อมหลวงห้วนน้ำนั้น บ้านหนึ่งหนหนึ่ง ปกครองด้วยอำนาจตามสถานการณ์บ้านเมืองในเวลานั้น ต่อมาได้มีผู้ก่อตั้งเวียงขึ้นชื่อว่า เวียงใจยะหรือไชยะ ซึ่งตรงกับที่ปัจจุบันนี้เป็นโรงพยาบาลแล้วในเวลานี้ จากนั้นก็ย้ายมาก่อตั้งหมู่บ้านขึ้นอีกที่ คือบ้านขาว ซึ่งปัจจุบันนี้เป็นบ้านเซตาน ก่อนหน้านั้นผู้ปกครองหมู่บ้านเซตานนั้น เป็นพ่อพญาทิพวงศ์ พ่อพญาทิพวงสา พ่อพญารัตนะ ใส่คำปกครองสืบ ๆ กันมาจนถึงสมัยพ่อพญาสามต้าวะดี (ท้าว) ปกครองแทนอยู่มาวันหนึ่งพญาสามต้าวะดี เกิดไม่สบายขึ้นจึงไปดูหมอ หรือให้โหราศาสตร์ทำนายดูว่า เป็นเพราะอะไร และโหราศาสตร์ก็ได้แนะนำให้ย้ายจากบ้านขาว หรือเซตานไปตั้งที่หมู่บ้านใหม่ขึ้นชื่อว่า บ้านเวียงใหม่นั้นเองสาเหตุที่ว่าเวียงใหม่นั้น ก็คือย้ายจากหมู่บ้านเก่า มายังหมู่บ้านใหม่เลยชื่อว่า บ้านเวียงใหม่ในปัจจุบันและปกครองอยู่ที่บ้านใหม่นั้น เป็นเวลา ๔ ปี และเสียชีวิตจากนั้น ลูกชายของพญาสามต้าวะดี ที่ชื่อว่าพ่อพญาอะหน่อระทา ก็ขึ้นปกครองแทนพ่อตา ปกครองได้อยู่ ๔ ปี น้องชายของ พญาสามต้าวะดี ก็ปกครองแทนชื่อว่า แสนหลวงนันทะเป็ง ปกครองต่อได้เพียง ๑ ปี จากนั้นก็มี (แสนหลวงจัย หรือแสนหลวงมหาจันขึ้นปกครองแทน ซึ่งปกครองได้ไม่นานเช่นกัน ก็ถูกกองทัพพม่าจับตัวไปกักขังที่คุกหลวงที่เชียงตุง)^{๒๖}

ต่อจากนี้ไปจะเป็นเนื้อหาที่ได้บันทึกไว้ในหนังสือประวัติเมืองพยากที่แปลโดยอุจายโลงแสงลัง(เลขานุการคณะกรรมการเมืองเชียงตุง)ซึ่งแปลจากประวัติเมืองพยากที่เป็นภาษาพม่าโดยผู้เขียนเป็น อุจ่อส่วยอุ (ตะสะยะ) ตามที่ได้บันทึกมานั้น เมืองพยากได้รับการปกครองด้วยระบอบกษัตริย์ หรือเจ้าฟ้า องค์ที่ครองราชย์ อยู่ที่เมืองเชียงตุง (มี ๔๑ ขึ้น ๔๕ เจ้าฟ้า) และเจ้าฟ้าองค์ ที่เสวยราชเมืองเชียงตุง ลำดับที่ ๓๘ คือเจ้ากอนแก้วอินแถลง ปกครองเมืองในราชสมัยนั้น และมอบอำนาจ การปกครองเขตเมืองพยากนั้น เป็นพ่อพญาสามต้าวะดี (พญา หมายถึงใช้แทนคำนำหน้า คือผู้เป็นใหญ่, ผู้เป็นหัวหน้า) และในปี จ.ศ.๑๙๓๐ ไม่แน่ชัดไม่ได้ระบุไว้ว่า เป็นปีไหนกันแน่ ทรงสั่งให้สร้างถนนหนทางจากเชียงตุง ไปยังท่าขี้เหล็ก ใช้เวลาในการสร้างถนนอยู่ ๑๐ ปี จึงแล้วเสร็จและตั้ง

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑๓-๒๑๕.

ชื่อว่า (ถนนแห่งสหภาพพม่า) จากนั้นได้ทรงสั่งให้ขุดถนนจากเมืองพยาก ไปยังเมืองยองอีกระยะทางการสร้างถนนนั้นจากเมืองพยาก ไปถึงหนองเขียวประมาณ ๒๐ หลีก (ไมล์) ใช้กำลังประชาชนในเมืองพยากเป็นคนขุดในสมัยนั้นเจ้าฟ้าหลวงเชียงใหม่ ได้มอบอำนาจให้อูหงส์คำ เป็นผู้แทนพระองค์ปกครองเมืองพยาก จนใกล้ถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ในเวลานั้น เจ้าฟ้าที่เสวยเมือง เป็นเจ้ากอนแก้วอินแถลง แต่อยู่ใต้บังคับบัญชาของอังกฤษ แต่เจ้าฟ้ามีอำนาจในการมอบอำนาจ หรือให้ยศแก่อูหงส์คำ ปกครองไปแต่ฐานอำนาจอยู่ที่เชียงใหม่ และได้แต่งตั้งคณะกรรมการ ไว้จำนวน ๔ คน ให้ปกครองดูแลรักษาความสงบในเขตนั้น ๆ ประจำอยู่เมืองพยาก ดังนี้ ๑) แสนจายหลวง บ้านปุง ๒) แสนหลวงยาววะดี บ้านใหม่ ๓) แสนเมืองก้อย บ้านน้ำเลา และ ๔) แสนใจสาม บ้านหนอง^{๒๗}

และตั้งศูนย์กลางการปกครอง หรือ (เรียกอีกอย่างในภาษาไทยใหญ่ว่า ลูม) ไว้ที่ บ้านเซตาน หรือบ้านชาว (ปัจจุบันเป็นการปกครองเขตพื้นที่แล้ว) และการตัดสินใจที่แตกต่าง ๆ ด้วยกฎระเบียบที่วางไว้ แต่ถ้าโทษหนักหนาหรือโทษใหญ่ ก็ส่งไปตัดสินที่เมืองเชียงใหม่ โดยเจ้าฟ้าหลวงเชียงใหม่ และคณะกรรมการได้เก็บค่าภาษีอากร อะไรต่าง ๆ นานา โดยคณะกรรมการตัวแทนได้คำตอบแทน สมมุติว่าได้ข่าวสาร ๑๐ ถึง คณะกรรมการก็จะได้แค่ ๑ ถึง เท่านั้นเอง นั่นก็คือ ร้อยละสิบเปอร์เซ็นต์จากรายได้ที่เก็บ จากนั้นสงครามโลกครั้งที่ ๒ เริ่มขึ้นแล้ว กองทัพอังกฤษที่เฝ้าตั้งทัพอยู่ที่เมืองพยาก ก็ได้ถอยไปจากนั้นกองทัพจีน ก็เข้ามาตั้งฐานทัพแทน และกองทัพไทยกับกองทัพญี่ปุ่น รวมกันสู้รบกับกองทัพจีน จนกองทัพจีนได้พ่ายแพ้ และถอยไปในปี ๑๙๔๓ กองทัพญี่ปุ่น และกองทัพไทย มาร่วมเป็นพันธมิตรกันตั้งทัพปฏฐาน และมาปกครอง เมืองพยากอีกครั้ง โดยแบ่งกองกำลังดังนี้ กองกำลังญี่ปุ่นไปตั้งฐานอยู่ที่บ้านยางคำ และบ้านนาลี ตามหมู่บ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ ในโซนนั้น

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ ผ่านไปแล้วทั้งกองทัพญี่ปุ่นกองทัพไทยได้ถอนกองกำลังออกจากเมืองพยากแล้ว การปกครองของเจ้าฟ้าก็กลับมาอีกครั้งคือครั้งที่ ๒ โดยมอบอำนาจให้กับ อูหงส์คำเป็นผู้ปกครองแทน และคณะกรรมการอีก ๔ คนที่ยังมีชีวิตอยู่คือ ๑. แสนใจหลวง ๒. แสนหลวงยาววะดี ๓. อูแสนใหม่ก้อง และ ๔. อูจายสามเข้าปกครองเมืองพยากแทนพระองค์

จนถึงมาในปี ๑๙๔๘ ประเทศพม่า ได้รับเอกราชจากอังกฤษแล้ว กองทัพพม่าชื่อว่า (กอละคะ) เข้ามาตั้งฐานทัพอยู่ที่บ้านห้วยนาอีก สรุปลแล้ว อูหงส์คำและคณะปกครองเมืองพยาก จนถึงปี ๑๙๕๘ หลังจากนั้นเจ้าฟ้าเชียงใหม่ได้มอบอำนาจให้อูบุญโสภ มาปกครองรวมทั้งเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการเก่าทั้ง ๔ ด้วย และมาแต่งตั้งอีก ๔ คน มาปกครองแทน ดังนี้ ๑. อูแสนคำจิ้น ๒. อูพะกำปิน ๓. อูแสนใจหลวง และ ๔. อูสา่งซัด โดย อูบุญโสภ รวมทั้งคณะปกครองเมืองพยาก ตั้งแต่ปี ๑๙๕๑-๑๙๖๒ จากนั้นตามอำนาจการปกครองเมือง (เมิง) ไตย นั้นตั้งแต่ปี ๑๙๔๙-๑๙๕๒ ในระหว่าง ๔ ปีนั้น ได้มีการเลือกตั้งรัฐสภา ในเขตชาวไทใหญ่ ระหว่างเมืองพยากและท่าขี้เหล็ก โดย

^{๒๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑๖-๒๑๘.

ได้เลือกตัวแทน รัฐสภาชาวไทใหญ่ คืออูยีตีบ ซึ่งเป็นคนแรก โดยเป็นคนเชียงตุงเป็นตัวแทนของชาวไทใหญ่^{๒๘}

จนถึงปี ๑๙๕๓-๑๙๕๖ โดยการหมตกกำหนด ๔ ปี ตัวแทนรัฐสภาชาวเครือไทยใหญ่แล้ว ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งใหม่ให้เป็นตัวแทนชาวเครือไทยใหญ่ระหว่างเขตเมืองพยาก และ ท่าซี้เหล็ก คือ อูจาย หลวงจีเชียงตุง เป็นคนที่ ๒ ต่อมาในเวลานั้นกองกำลังจีนได้เข้ามาตั้งฐานทัพใน เขตเมืองพยากอยู่บริเวณภูเขาทองเป็นฐานที่มั่นอยู่นั้น กองกำลังทหารพม่าได้โจมตีกองกำลังจีนได้ถอยหนีไปแล้ว ต่อมาในปี ๑๙๖๒ กองจีได้ทำการปฏิวัติระบอบเจ้าฟ้าขึ้น ทำให้ระบอบการปกครองแบบเจ้าฟ้าหมดอำนาจไปจากเมืองพยาก จากนั้นกาลเวลาผ่านไปการปกครองก็ผัน เปลี่ยนไปจนถึงปี ๑๙๖๓ จึงมีระเบียบการปกครองใหม่เรียกว่าการปกครองแบบเขตแดน และเมืองพยากก็อยู่ในเขตปกครองของท่าซี้เหล็ก แต่มีการจัดที่ว่าการเขตอำเภอเมืองพยากขึ้น และแบ่งการปกครองดังนี้คือ จะมีผู้นำทางทหารชั้นที่ ๓ หนึ่งในเป็นผู้มีอำนาจดูแลความสงบเรียบร้อยภายในเมืองและมีการจัดตั้งคณะ กรรมการหมู่บ้านปกครองแต่ละหมู่บ้านและการตัดสินคดีความต่าง ๆ โดยกองทัพบก ผู้ที่กระทำความผิดต่าง ๆ

ต่อมาในปี ๑๙๖๕ วันที่ ๑ เดือน สิงหาคม ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองแบบเดิมมาเป็นการปกครองแบบประเทศจากนั้นเมืองพยาก จึงมีนายอำเภอซึ่งเป็นคนในหมู่บ้านจัดตั้งที่ว่าการอำเภอปกครองตนเองในแต่ละหมู่บ้านโดยทางอำเภอเมืองพยากนั้นอยู่ในความดูแลของเชียงตุงอยู่ในเวลานั้นอำนาจการปกครองในเขตเมืองพยากนั้น มีการตัดสินคดีความต่าง ๆ ด้วยตนเอง แต่มีข้อแม้ว่าถ้าเป็นคดีความใหญ่โตเกินความสามารถของนายอำเภอนั้น ต้องส่งตัวไปตัดสินคดีในอำเภอท่าซี้เหล็ก ในสมัยนั้นการปกครองในเขตเมืองพยากมีอำนาจการปกครองแบบหมู่บ้าน ซึ่งแบ่งออกเป็น ๙ หมู่ มีหมู่บ้านเล็ก ๆ น้อยอยู่ ๑๕๒ หมู่บ้านอยู่ใต้อำนาจของเมืองพยาก^{๒๙}

สถานที่น่าสนใจของเมืองพยาก

๑. ถ้ำมหากิน จะอยู่ที่ใกล้กับบ้านโหปือ (หัวเปาะ) ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือสุด เขตระหว่างเมืองพยากเชียงตุงใกล้ ๆ กับ หมู่บ้านมุเซอป่าไม้ซาง ต้องข้ามภูเขาจากเขาไป ถ้ำแห่งนี้มีความลึกประมาณ ๑.๕ กิโลเมตร และจะมีน้ำไหลออกจากถ้ำมาตลอด ดังที่เรารู้จักกันก็คือ น้ำป้อนั่นเอง เป็นถ้ำที่เก่าแก่มีมานานแล้ว

๒. หนองผี หรือ น้ำกูด จะอยู่ที่เขตเมืองดินลึงสาด ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ของเมืองพยากด้วยเช่นกัน ซึ่งหนองแห่งนี้ประชาชนมีความเชื่อว่า ผีนางนางไม้เป็นผู้เฝ้าไว้ เพราะว่า หนองแห่งนี้ไม่เคยแห้งเลย จะมีน้ำอยู่ตลอดเวลาเต็มไปด้วยฝูงปลาที่ว่ายล่อยไปมาและปลาจะมีความสวยงามมาก โดยประชาชนมีความเชื่อว่าปลาเหล่านี้เป็นปลาผี ที่ผีได้เฝ้าไว้เลยทำให้ชาวบ้านไม่มีใครกล้าไป

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑๙-๒๒๐.

^{๒๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๑-๒๒๒.

จับมากินแต่จะมีการเลี้ยงหนองหรือบูชาหนองแห่งนี้เป็นประจำทุกปี เมื่อปี ๑๙๗๕ มีกองทัพหัวแดง (บ.ก.บ) ได้นำทัพผ่านมาทางหนองแห่งนี้และได้เอาระเบิดทิ้งลงเพื่อที่จะเอาปลาในหนองมากิน เลยทำให้ปลาได้ตายไปก็เยอะ ปัจจุบันนี้ฝูงปลาก็ยังมีอยู่แต่ไม่มากเหมือนเมื่อก่อนแล้ว

๓. โป่งน้ำร้อน ปัจจุบันนี้ไม่ทราบว่ายังร้อนอยู่หรือไม่เพราะว่าถูก น้ำไหลลง ลัดผ่าน เมื่อหลายสิบปีก่อนยังร้อนและมีคนไปเที่ยวเป็นประจำอยู่โป่งน้ำร้อนแห่งนี้จะอยู่ทางไปบ้านปุงในปัจจุบันเลยทำให้คนเมืองพยากเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ ตามโป่งน้ำร้อน และกลายมาเป็น (บ้านปุง) ในปัจจุบันนั่นเอง

๔. ดอยช้าง จะอยู่ที่บริเวณเขตบ้านน้ำนาง หรือทางไปเมืองยองนั่นเอง ภูเขาแห่งนี้มีรูปร่างคล้ายช้างนั่งคุกเข่าหันหลังมาทางเมืองพยาก เลยตั้งชื่อว่าดอยก้นช้าง

๕. รอยพระบาทของพระพุทธเจ้า อยู่ทางทิศเหนือของบ้านหนองคำ ซึ่งต้องข้าม น้ำไหลก่อนที่จะไปถึงปัจจุบันมีเจดีย์ด้วยเช่นกัน และมีการจัดงานขึ้นพระธาตุเป็นประจำของทุกปี^{๓๐}

ประวัติศาสตร์หรือพระเจดีย์ในเมืองพยากที่ควรรู้

๑. พระธาตุจอมเต่า ตั้งอยู่บ้านเพยสูง (ไฟสูง) ในปัจจุบัน พระเจดีย์แห่งนี้มีประวัติไว้ว่า สมัยพระพุทธเจ้ายังมีพระชนมายุ อยู่ในขณะนั้นได้เสด็จมาเยือนที่เมืองพยาก ได้ประทับอยู่ที่ดอยแห่งนั้น และได้เอาไม้เท้าที่มลง (สักลง) ที่พื้นดินและมองดูสภาพแวดล้อมของเมืองพยาก ทั้งสี่ทิศแล้ว พระพุทธเจ้าได้ประธาน เกสาหรือว่าเส้นผมของพระพุทธเจ้า จำนวน ๒ เส้น ให้แก่ ชนชาติทมิฬ (ชนชาติทมิฬ เป็นชนชาติทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอินเดีย ต่อจากแคว้นอันธระ ตั้งแต่แคว้นมัทราส ลงไปตามชายฝั่งทะเล ที่เรียกว่า โฉมณฑล จนสุดใต้ของอินเดียที่เรียกว่า แหลมกุมารี และตอนเหนือของเกาะลังกานั่นเอง ผู้ก่อตั้งและบรรจุพระเกสาลงในพระธาตุ คือ ก้างอ้าย ซึ่งนับว่าเป็นพระธาตุเจดีย์อันศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคูเมืองพยากเลยก็ว่าได้ ปัจจุบันได้มีการทำนุบำรุงอยู่สม่ำเสมอ และมีประเพณีขึ้นพระธาตุในเดือน เสงใหม่ ๑๕ ค่ำของทุกปี จะมีการทำบุญเป็นประจำสาเหตุที่ได้ตั้งชื่อว่า จอมเต่า เป็นเพราะว่าตั้งชื่อตามไม้เท้าของพระพุทธเจ้า (ที่เอาที่ม) (ภาษาไทยเรียกว่า สัก) ลงบริเวณสถานที่แห่งนี้

๒. พระธาตุจักขุมมาโต ปัจจุบันตั้งอยู่ที่บ้านป่าขม เขตพื้นที่ห้วยชี หรือ จากบ้านน้ำนางไปประมาณ ๑๐ กิโลเมตร ประวัติมีว่าดังนี้ สมัยพระพุทธเจ้าเลียบโลก ได้เสด็จมาสถานที่แห่งนี้ พระพุทธเจ้าได้มอบ (ขندا) ให้กับ ชาวทมิฬ (ว่า) และก่อเป็นพระธาตุเพื่อไว้เป็นที่สักการบูชา และได้มีการไปบูรณะครั้งแรกเมื่อปี จุลศักราช ๑๓๓๒ เดือน ๖ ออก ๖ ค่ำโดยมี (พระตันตะอินตะวรวโรน) เจ้าอาวาสวัดเพยสูงและ (พระตันตะญาณะ) เจ้าอาวาสวัดบ้านเวียงใหม่ เป็นผู้นำคณะศรัทธา และแสนจายหลวงพร้อมใจกันไปสร้างศาลาหลัง ๑ เพื่อเอาไว้กันแดดกันฝน ต่อมาเมื่อปี ๑๓๔๙ จุล

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๓-๒๒๔.

ศักราช ได้มีผู้ใจบาป ลักลอบเข้ามาขุกเอาสิ่งของรวมถึงพระพุทธรูปเก่าแก่ที่บรรจุไว้ในพระธาตุไป ต่อมาเมื่อปี ๑๓๕๑ จุลศักราช เจ้าอาวาสวัดบ้านเวียงใหม่ (พระตันตตะยานะ) ได้เป็นผู้นำผู้มีเจตนา และคณะศรัทธาในเมืองพยากไปบูรณะสร้างพระธาตุขึ้นมาใหม่ พระธาตุจักขุมาโตแห่งนี้ จะมีประเพณีทำบุญเป็นประจำทุกปีนั่นคือ เดือน ๕ ใหม่ เป็นประจำทุกปี^{๓๑}

๓. พระธาตุจอมทอง อยู่ทางทิศตะวันออกของเมืองพยากสร้างเมื่อสมัย ชาวทมิฬหรือ ว่า โดยมีก้างอ้ายอุ่นเป็นผู้นำในการสร้างพระธาตุ (เจดีย์) ตามประวัติพระธาตุจอมทองนี้ ย้อนไปใน ประวัติเมืองพยากก่อนหน้าที่ผู้อ่านได้ผ่านตามาบ้างแล้ว สมัยพระพุทธเจ้าได้รับอภัยจากก้างอ้ายอุ่น เพื่อมาโปรดเมตตาให้กับยักษ์ที่คอยเบียดเบียนชาวบ้านอยู่ในขณะนั้น ในขณะนั้น เจดีย์ยังมีอยู่องค์ เดียวคือก้างอ้ายอุ่นเป็นผู้นำการก่อสร้างพร้อมกับชาวทมิฬและระยะเวลาต่อมา มีแสนายหลวง เป็น ผู้นำประชาชนสร้าง เจดีย์เพิ่มขึ้นมาอีก ๑ องค์ ปัจจุบัน พระธาตุจอมทองจึงมีเจดีย์ ๒ องค์คู่กันจนถึง ปัจจุบัน ประเพณีฉลองงานขึ้นพระธาตุจะมีการจัดงานในเดือน ๔ เป็ง ของทุก ๆ ปี

๔. พระธาตุจอมนาค อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของบ้านยางหรือว่าบ้านน้ำปิง เขต บ้านปุง โดยมีประวัติโดยสังเขปดังนี้สมัยเมื่อพระพุทธเจ้า เสด็จมาเยือนเมืองพยากนั้น สถานที่แห่งนี้มี พญานาคตนหนึ่งได้อาศัยอยู่ในหนองน้ำแห่งนี้ (ทางภาษาในประวัติเขียนว่า โบก=สระน้ำ ใน ภาษาไทยหรือหนองน้ำ) บนดอยแห่งนั้นขณะที่พญานาคเล่นน้ำอยู่นั้น ได้แลเห็นพระพุทธเจ้าและ พญานาค ได้เข้ามาราบพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าได้มอบ เกศาธาตุ (เส้นผม) ๑ เส้น เพื่อไว้เป็นที่ เคารพบูชา แก่พญานาค ดังนั้นจึงได้ตั้งชื่อว่า พระธาตุจอมนาคจนถึงปัจจุบัน^{๓๒}

๕. พระธาตุบ้านหมากเก่า เขตบ้านลมไม่ระบุแน่ชัดว่าสร้างขึ้นตอนไหน แต่ถือว่าเป็น พระธาตุที่เก่าแก่องค์ หนึ่งในเมืองพยาก โดยมีพ่อผะก้าน้อยหลวง ผู้เป็นพ่อของแสนายหลวง เป็นผู้นำประชาชนบูรณะจากพระธาตุองค์เก่า ปัจจุบันที่เราคุ้นหูกันก็คือ พระธาตุบ้านหมากเก่านั่นเอง

๖. พระธาตุบ้านเมือง อยู่ตรงข้ามพระธาตุจอมทองนั่นเอง สร้างเมื่อสมัยชาวทมิฬ บ้านเรา เรียกขานกันว่า (ว้า) แต่ต้นกำเนิดชาวทมิฬ คือมาจากทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอินเดีย ต่อจาก แคว้นอันธระ ตามที่ผู้แปลได้ค้นคว้า ได้ต่อมาแสนายหลวงพร้อมทั้งประชาชนและพระสงฆ์ได้ช่วยกัน บูรณะเพื่อไว้เป็นที่สักการบูชา และคงไว้จนถึงปัจจุบันรอให้ลูกๆหลาน ๆ เหลน ๆ ไว้ศึกษากันอยู่ (แปล ความคำว่าพระธาตุบ้านเมืองนั้นคือพระธาตุที่ป้องกันคุ้มกันศัตรูที่จะมาทำลายให้แก่เมืองตามใน หนังสือประวัติได้กล่าวไว้) ประเพณีขึ้นพระธาตุบ้านเมือง จะจัดขึ้น เดือน ๖ ใหม่ ๘ คำของทุก ๆ ปี^{๓๓}

๗. พระธาตุศรีมุงเมือง ตั้งอยู่ที่ภูเขาสูงหนึ่ง ชื่อว่าดอยพระแป้ ทางทิศเหนือของเมืองพ ยากแต่ไม่ใช่พระธาตุที่มีไว้ก่อนหน้า สาเหตุที่สร้างขึ้นเพราะคนในว่าสมัยนั้น ได้มองเห็นลักษณะภูเขา

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓๐-๒๓๒.

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓๓-๒๓๔.

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓๕-๒๓๖.

ลูกนั้นมีลักษณะกลม ๆ เหมาะที่จะสร้างพระธาตุไว้สักกระบูชา และเลือกสถานนั้นก่อสร้าง โดยประชาชนบ้านเซตานสร้างขึ้น เมื่อ จ.ศ.๑๓๔๘ โดยพิธีบรรจุพระธาตุ มีดินโพธิ์และดินผง และน้ำจากประเทศอินเดีย มาก่อสร้างขึ้นประเพณีขึ้นพระธาตุศรีมุงเมืองนี้ จะจัดขึ้นเดือน เจริญ ของทุก ๆ ปี

๘. พระธาตุปูเข้า หรือธาตุป่าปูเซต บ้านนาลัง เป็นพระธาตุที่มีมาก่อนแล้ว ซึ่งบริเวณนั้น ยังมีรากอิฐรากฐานของเดิมไว้อยู่ โดยมีการเริ่มก่อสร้างขึ้นมา โดยพระครูบาทงส์ เจ้าอาวาสวัดป่าปู และเจ้าอาวาสวัดนาลัง พร้อมใจกันกับคณะศรัทธาได้บูรณะใหม่ขึ้น ประเพณีขึ้นพระธาตุ จัดขึ้น เดือน ๕ ออก ๘ คำเป็นประจำของทุกปี^{๓๔}

๙. พระธาตุแสงเมือง หรือพระธาตุบ้านสา เป็นพระธาตุเก่าแก่อีกองค์ โดยมีการบูรณะ เมื่อปี จ.ศ.๑๓๔๘ โดยมีศรัทธาเก่า (หรือเจ้าภาพใหญ่) คือ ฆะก่าแสนดวง บ้านเซตาน ฆะก่าแสนน้อย ฆะก่าอุนยาว อุสามต๊ิบ นางอำมแสง และ ฆะก่าจายหลวย พร้อมกับคณะศรัทธาในเมืองพยาก ร่วมกันบูรณะ

๑๐. พระธาตุไม้ศรีใจเมือง อยู่ทางทิศตะวันออกเมืองพยาก อยู่ระหว่างบ้านนาลัง ไปบ้าน ป่าถ่อน อยู่ตรงขวามือซึ่งเป็นเส้นทางไปเมืองยองด้วยเช่นกัน ประวัติได้เขียนว่า พระธาตุแห่งนี้ มีมาก่อนอยู่แล้ว โดยมีฆะก่าปิน อุแสนจายหลวง อุแสนขัด เป็นผู้นำประชาชนเมืองพยาก ได้มาปรึกษากัน เพื่อที่จะมีการบูรณะพระธาตุขึ้นมาใหม่ ประเพณีขึ้นพระธาตุจะจัดขึ้นเดือน ๗ เป้งของทุก ๆ ปี

๑๑. พระธาตุจอมแจ้ง หรือพระธาตุบ้านโหนด (หัวนา) บ้านโหนดเปรียบเสมือนประตูทางเข้าจากเมืองเชียงตุง สู่เมืองพยากก็ว่าได้ โดยประวัติความเป็นมาของพระธาตุนี้ ได้กล่าวไว้ มีพระธาตุองค์เก่าไว้อยู่แล้ว ๑ องค์ มีมาวันหนึ่งมีพระปีหลวง บ้านห้วยจำพรรษาอยู่ และมีพี่ชายแกอีกคนหนึ่งชื่อว่า เจ้าศีลมันมานั่งสมาธิ ที่ศาลาพระธาตุจอมนาค ขณะที่นั่งสมาธิอยู่นั้น มีพระมาจากประเทศไทย ได้ชี้แนะให้เจ้าศีลมันว่า ควรก่อสร้างพระธาตุขึ้นที่บนดอยโหนด แล้วก็เผยแพร่พุทธศาสนาไปเถาะ ท่านจากนั้นเจ้าศีลมันก็มาปรึกษาหารือ กับแสนจายหลวงและชวนกันไปค้นหาซาการากฐานพระธาตุเก่า และร่วมกันบูรณะโดยการนำของ เจ้าศีลมัน จายหลวงและคณะศรัทธาทั้งหลายบูรณะ เมื่อ จ.ศ. ๑๓๒๖ เดือน ๖ ออก ๑๓ คำ ค.ศ.๑๙๖๕ วันที่ ๑๔ เดือน เมษายน ได้ทำการยกฉัตรและฉลอง ในขณะตอนเย็นในวันจัดงานนั้น อยู่ ๆ พายุลมแรงพัดผ่านเข้ามาอย่างรุนแรง แต่ไม่ก่อความเสียหายใด ๆ และยังมีบันทึกละไว้อีก เมื่อวันที่ ๑๙ เดือนธันวาคม ค.ศ.๑๙๙๑ มีงูเล็ก ๕ ตัว ขึ้นมาไหว้พระธาตุเสร็จแล้ว และกลับไปทางลงเส้นเก่า แต่ไม่ได้ทำร้ายแก่ประชาชนที่มาสักกระบูชาพระธาตุแต่อย่างใด ซึ่งเป็นเหตุอันน่าอัศจรรย์ ประเพณีขึ้นพระธาตุจัดขึ้น เดือน ๓ เป้ง ของทุก ๆ ปี

๓๕

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓๗-๒๓๘.

^{๓๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓๙-๒๔๐.

๑๒. พระธาตุเจดีย์รวมปวง สร้างขึ้นที่บนภูเขาสวนโพนนา (ห้วยนา) สร้างขึ้นโดย อุ กะทะแสนเผ่าแก่ ผู้จัดตั้งเมืองพยาก (ไปจี้จ่อเจ่ง) เป็นผู้นำในการก่อสร้าง เพื่อไว้เป็นพุทธบูชา เมื่อ วันที่ ๒๒ เดือน ธันวาคม ค.ศ.๑๙๙๒ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการ จัดการสร้าง ในระหว่างวันที่ ๒๒ ธันวาคม-วันที่ ๑ มกราคม ค.ศ.๑๙๙๒ คณะกรรมการได้ลงพื้นที่ จัดเตรียมและวางศิลาฤกษ์ ในวันที่ ๒๑ จ.ศ. ๑๓๕๓ เดือน ๓ ออก ๗ ค่ำ ตรงกับวันเสาร์ และในวันที่ ๒๑ มกราคม จ.ศ.๑๓๕๓ หรือ ค.ศ.๑๙๙๒ เดือน ๓ แรม ๓ ค่ำ วันศุกร์เวลา ๑๑.๓๐ น.ได้บรรจุพระธาตุสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อันได้แก่ พระ ธาตุศรีคำ ธาตุศรีไข่มุก พระธาตุของพระสืวลี พระธาตุของพระมหาโมคคัลลานเถระ พร้อมทั้ง พระพุทธรูปเก่าแก่ ลงบรรจุไว้เพื่อเป็นพุทธบูชาตราบกาลนาน และยกยอดฉัตร ในเดือน ๕ เป้ง เวลา ๙ โมงเช้าสี่สิบนาที่^{๓๖}

๑๓. พระเจ้าติบ หลายคนคงจะรู้ คำว่าติบ แปลว่า วิเศษ ประเสริฐ ในภาษาไทย ตาม ประวัติได้กล่าวไว้ ดังนี้ พระเจ้าติบ ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่ บ้านไฮใต้ หรือเรียกอีกชื่อว่า บ้านน้ำมอย พระเจ้าติบปรากฏ ที่บ้านไฮเหนือ ใกล้กับบ้านกาด สมัยก่อนยังเป็นป่าไม้สัก มีการตั้ง หมู่บ้านตามชื่อต้นสัก เลยกลายเป็นบ้านป่าสักสมัยก่อนบ้านป่าสักแห่งนี้เมื่อสมัยชาวไทยชาวยวน (ยวน=คือคนล้านนา หรือคนเมืองในปัจจุบัน) ได้มาทำสงครามกับเวียงกอน (เวียงกอน=เมืองพยาก) ที่ชาวหมิงปกครองอยู่สมัยนั้น ได้ตั้งรากฐานอยู่ที่บ้านป่าสักแห่งนี้ จำนวนประชาชนก็เพิ่มมากขึ้น และมีการนำเอาพุทธศาสนาเข้ามาด้วย มีการสร้างวัดวาอารามขึ้นตามประวัติได้กล่าวไว้ และมีการ สร้างเตาหลอมพระพุทธรูป ขึ้นมา ๕ องค์ มีเรื่องราวเกี่ยวกับพระเจ้าติบ เมื่อสมัยศึกไทย กำลังจะเริ่ม การปฏิวัติและไป ๆ มา ๆ ในระแวกเมืองไฮนั้น ได้เข้ามากราบไหว้พระอยู่ในวัดนั้น ก็มีผู้นำกอง กำลังศึกไทยเข้ามาและพูดขึ้นว่า ไม่มีอะไรที่วิเศษไปกว่าปิ่นของตน จากนั้นก่อนจะออกจากวัด ระยะนี้ผู้นำคนดังกล่าว ก็ทำปิ่นลั่นใส่ขาของตนเอง เหตุผลเพราะไม่เคารพพระเจ้าติบ ตามประวัติได้ กล่าวแบบนี้

และสมัยกองทัพจีน ตั้งฐานทัพอยู่ที่ดอยกองมู และติดต่อไปมาหาสู่กับเมืองไฮอยู่นั้น มีวันหนึ่ง กองทัพจีนกองทัพพม่าได้สู้รบกันขึ้นและทหารจีนได้ใช้ปืนใหญ่ต่าง ๆ แต่ถูกปืนต่าง ๆ ไม่ได้ ไปตกที่วัดแต่อย่างใด และยังมีเรื่องราวอีกครั้งหนึ่งคือ มีโจรมาลักขโมยพระเจ้าติบ ที่เมืองไฮใต้ ได้แบกหามลงไปที่แม่น้ำโฮก และทำแพ (เรือ) ด้วยไม้ไผ่ว่าจะเอาพระเจ้าติบไปขาย ที่ประเทศไทย แต่กลับกลายเป็นว่าแพนั้น ได้ไหลขึ้นทวนกระแสน้ำไป และพายุฝนก็ตกมาอย่างรุนแรงมีลมแรงฟ้า ฟ้ามืดไปตาม ๆ กันและเกิดฟ้าผ่าลงที่แพนั้น จากนั้นโจรทั้งหลายก็คิดว่า อาจจะเป็นเพราะ พระเจ้าติบไม่ยอมจากไปจากเมืองไฮ ก็เลยพากันเอาไปไว้ที่ต้นไม้รูงที่กลางทุ่งนา ตามที่เล่าสืบกันมา ดังนี้ และเมื่อปี ค.ศ.๑๙๖๓-๖๔ แสนฉายหลวงและคณะกรรมการเมืองพยาก ได้มีโอกาสไปกราบ

^{๓๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๑-๒๔๕.

ให้พระเจ้าตีบและคิดว่าจะอัญเชิญพระเจ้าตีบ มาประดิษฐานที่เมืองพยาก แต่ก็ไม่สามารถเอาลงจากแท่นได้ตามที่ประวัติได้กล่าวไว้ และในปีนั้นเช่นกันเป็นวันเดือนดับ ที่วิหารพระเจ้าตีบ ได้เกิดอัศจรรย์ขึ้นอีกครั้งชาวบ้านได้เห็นเปลวไฟลุกขึ้นที่วัด และคิดว่าไฟไหม้บ้านไฮได้ จึงรีบไปบอกกล่าวคนมาดูแลแต่กลับกลายเป็นว่า ไม่มีอะไรเกิดขึ้นแต่อย่างใด^{๓๗}

ต่อจากนี้จะพูดถึงสาเหตุที่เมืองไฮได้ชื่อว่า เมืองไฮนั้นมีสาเหตุดังนี้ สมัยก่อนเมืองไฮเรียกว่า เมืองไห้ (ไห้=ร้องไห้) คนสมัยก่อนเรียกว่า ไห้ได้ แปลว่าร้องไห้ที่ไต้้นัน ย้อนไปเมื่อสมัยพระพุทธเจ้า ได้เสด็จมาเมืองพยาก แต่กลับไม่เสด็จไปที่เมืองไฮ ประชาชนเกิดความน้อยใจว่า ทำไมพระพุทธเจ้าไม่เสด็จมาที่หมู่บ้านนี้ จึงเศร้าโศกเสียใจกันร้องไห้กัน จึงได้เรียกว่าเมืองไห้ หลังจากนั้นก็เพี้ยนเป็นเมืองไฮ และมีเมืองไฮใต้ เมืองไฮเหนือ ในปัจจุบัน ตามที่ประวัติได้กล่าวไว้

๒.๕ พระพุทธศาสนาและวัดในเมืองพยาก

เมืองพยาก เป็นเมืองพุทธศาสนา จะพบวัดสร้างติดกัน ในถนนสายเดียวกันหลายวัด เช่นเดียวกับ เมืองเชียงใหม่ ถ้าเป็นเนินเขา หรือเรียกว่า จอม จะสร้างเป็นวัด และพระธาตุเจดีย์ มีหลายวัด ทั้งภายในเมืองและนอกเมือง แต่ละวัด จะตกแต่งประดับประดาสวยงาม ภายในวิหารทุกวัดจะมีตุ๊ก ขวั้นห้อยลงมาหลายสาย ล้วนทำขึ้นอย่างประณีตสวยงาม แสดงถึงความมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา เดิมสันนิษฐานว่า ในสมัยที่พวกลัวะ ปกครองเมืองเชียงตุงและพยากนั้น พวกลัวะเป็นพวกที่นับถือผี และวิญญาณต่างๆ ถ้ามีพุทธศาสนาเผยแพร่ เข้ามาในสมัยนี้ ก็อาจจะเป็นพุทธศาสนาระดับต่ำ คือ ถือศีลห้า ดังปรากฏเรื่องราวที่ พระพุทธเจ้าเสด็จโปรดพวกลัวะ ในตำนานพระเจ้าเลียบโลก ว่า ลัวะรับศีลห้าจากพระพุทธเจ้า^{๓๘}

สมัยพญาผายู ได้บัญชาให้เจ้าเจ็ดพันตุราชบุตร ไปปกครองเมืองเชียงตุง เมืองพยาก และเมืองเลน โดยพระองค์ได้ส่งพระเถระขึ้นไปด้วย ในปี พ.ศ. ๑๘๘๒ เป็นพุทธศาสนาแบบเดิม ที่พระนางจามเทวี นำมาจากเมืองละโว้ ไปประดิษฐานที่หริภุญไชย ประมาณ พ.ศ. ๒๑๐๔ ต่อมาชาวเชียงตุง เมืองพยาก และเมืองเลน เรียกว่า ศาสนา “หนยางกวง” ซึ่งสืบมาจากวัดสวนดอกเชียงใหม่ มีศูนย์กลางที่วัดยางกวง นอกเมืองเชียงตุง ชาวเชียงตุง แบ่งพุทธศาสนาเป็น ๒ ฝ่าย คือ หนยางกวงเป็นคามวาสี เรียกว่า “ฝ่ายสวน” หรือ “วัดสวน” และอรัญวาสี เช่น วัดป่าแดงเชียงตุง เรียกว่า “ฝ่ายป่า” หรือ “วัดป่า” นอกจากนี้ เจ้าเจ็ดพันตุราชบุตรให้สร้าง วัดพระแก้วและวัดพระกลาง^{๓๙} พุทธ

^{๓๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๖-๒๕๐.

^{๓๘} อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, “เล่าเรื่องเมืองเชียงตุง เมืองพยาก และเมืองเลน” ใน เรื่องเมืองเชียงตุง, (เชียงใหม่: สุริวงศ์บุ๊คเซนเตอร์, ๒๕๓๘), หน้า ๔๔.

^{๓๙} สมหมาย เปรมจิตต์, ตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดป่าแดง, (เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๑๙), หน้า ๗.

ศาสนา ได้เผยแผ่เข้าไปในเมืองเชียงตุง เมืองพยาก และเมืองเลนครั้งที่สอง พระมหาสวามีเจ้าสุชาโต อยู่เมืองเซลิยง ได้ไปศึกษา ที่เมืองมลาน (พม่า) ได้พาพระอินทประยา (อินทปัญญา หรือ อินทมนี) และพระธัมมรังสี พร้อมกับพระสงฆ์อีก ๑๒ รูป พระพุทธรูป ๔ องค์ ไปเผยแผ่พุทธศาสนาในเมือง เชียงตุง เมืองพยาก และเมืองเลน พร้อมกันนี้ได้พาพระภิกษุอ้ายอ่อน เจ้าเมืองเชียงตุง ซึ่งถูกจับไว้ที่ เมืองอยุธยา ในคราวไปช่วยสุโขทัยทำสงคราม กับอยุธยา โดยได้พาไปถึงเชียงใหม่ พ.ศ. ๑๙๑๖ และ ไปเชียงตุง พ.ศ. ๑๙๑๗ ลัทธินี้คล้ายกับลัทธิรามัญวงศ์ ที่พระสุนทรธรรมาเถระ นำมาเผยแผ่ที่หริภุญไชย และ เชียงใหม่ พระสงฆ์ทั้งสองนิกาย คือ หนยางกวงกับลัทธิใหม่นี้ ประกอบศาสนกิจร่วมกันได้

ตำนานมูลศาสนาบันทึกว่า เจ้าเมืองและประชาชนได้สร้างวัด รวมทั้งหมด ๖๐ วัด โดย สร้างวัดเชียงแล ถวายแด่พระมหาเถรอินทมนี พร้อมกับสถาปนาเป็น “สมเด็จพระอินทมนี” และสร้าง วัดยางคา ถวายแด่พระมหาเถรธัมมรังสี พร้อมกับสถาปนาเป็น “พระสวามีธัมมรังสี” วัดสำคัญที่ ปรากฏชื่อ ในตำนานมีดังนี้ วัดมงคล วัดพระสิงห์ วัดอุมังคะ จอมมน วัดแสนเมืองมา วัดเชียงป็น วัดป่าพร้าว วัดบ่อเหมียะ วัดบ่อแสงทอง วัดพระใหม่ วัดพระกลางจอมทอง วัดน้ำทุ่ วัดน้ำนา วัดเสือจอมสาง วัดจอมบัว วัดจอมแจ้ง วัดเชียงอิง วัดพระแก้ว และวัดช้างเกี้ย^{๔๐} ปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๓) เมืองเชียงตุง เมืองพยาก และเมืองเลนมีวัด จำนวน ๓๑๓ วัด มีพระภิกษุทั้งสิ้น ๖๙๓ รูป สามเณร ๓,๐๑๗ รูป แม่ชี ๔๕ คน โดยปกติแล้ว ในหมู่บ้านหนึ่ง จะต้องมียอดพระพุทธรูปประจำอยู่หนึ่งวัด แต่อย่างไรก็ตาม ในเมืองเชียงตุง เมืองพยาก และเมืองเลนก็มีการนับถือศาสนาอื่นด้วย ดังจะเห็นได้ จากการที่มีโบสถ์คริสต์นิกายโรมันคาทอลิก และโปรเตสแตนต์ตั้งอยู่ในเมือง ซึ่งศาสนิกชนส่วนใหญ่จะเป็นชาวไทยใหญ่ และชาวเขา ทั้งยังมีที่ตั้งมัสยิดของศาสนาอิสลาม และเทวสถานของศาสนาฮินดูอีกด้วย^{๔๑}

เมื่อพระมหากาปิเยร (ธรรมคัมภีร์ หรือ ญาณคัมภีร์) นำศาสนาพุทธลังกาวงศ์ หรือศาสนา หนป่าแดงจากลังกา มาเมืองเชียงใหม่ ปี พ.ศ. ๑๙๓๓ พุทธศาสนาหนป่าแดง หรือ ลังกาวงศ์ใหม่ได้ แพร่หลายถึงเมืองพะเยา มีวัดป่าแดงที่พะเยา และมีวัดชื่อ สิงห์รัตนารามปักชะ ป่าแดงทอง ที่เชียง แสน ต่อมาพระมหากาปิเยร ได้ส่งพระโสมจิตระเถระ ไปเผยแผ่ศาสนาในเมืองเชียงตุง เมืองพยาก และ เมืองเลน ในปี พ.ศ. ๑๙๘๙ พระยาสิริธัมมจุนา เจ้าเมืองเชียงตุง บัญชาให้สร้าง วัดป่าแดงถวาย หรือ สิงห์รัตนมหารามารามธิปติ เรียกว่า “หนป่าแดง” “ฝ่ายป่า” หรือ “วัดป่า” ซึ่งสืบมาจากนิกาย ป่าแดงเชียงใหม่ พระสงฆ์ทั้งสองฝ่าย คือ “หนป่าแดง” และ “หนยางกวง” ทะเลาะวิวาทกันเป็นเวลา

^{๔๐} สมหมาย เปรมจิตต์, **ตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดป่าแดง**, (เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๑๙), หน้า ๑๐.

^{๔๑} โครงการศูนย์ศึกษาประเทศเพื่อนบ้าน, **วิถีไทจีนและเมืองเชียงตุง**, (เชียงใหม่: สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, ๒๕๕๐), หน้า ๒๓.

ยาวนาน ทั้งที่เมืองเชียงใหม่และเมืองเชียงตุง สำหรับในเมืองเชียงตุงนั้น พญาเมืองแก้วกษัตริย์เชียงใหม่ ได้ขอร้องให้พระสงฆ์ทั้งสองฝ่าย ประนีประนอมกันได้ในปี พ.ศ. ๒๐๕๒

สาเหตุที่พระสงฆ์ทั้งสองฝ่ายทะเลาะกันนั้น พระภิกษุฝ่ายลังกาวงศ์หรือหน่ป่าแดง กล่าวหาว่า พระภิกษุรามัญวงศ์หรือหน่ยางกวง หรือสวนดอกเชียงใหม่ เป็นอลัชชีไม่เป็นพระภิกษุสักองค์เดียว เพราะพระภิกษุรามัญวงศ์ ถือไม้เท้าไปบิดนทาตสะสมเงินทอง มีนาจ้งหันมากมาย เสี่ยงสวดไม่ถูกต้อง เช่น ออกเสียงเป็น “พุทธัม สรณัม” แทนที่จะเป็น “พุทธัง สรณัง” ส่วน พระมหาสวามีอุทุมพร แห่งนครพน (เมาะตะมะ) ซึ่งบวชที่ลังกา ขณะเดินทางกลับมากับพระภิกษุอีก ๔ องค์ บังเอิญพระภิกษุรูปหนึ่งมรณภาพ ไม่มีองค์คณะที่จะบวชผู้อื่นได้ แต่พระมหาสวามี ก็ได้บวชลูกศิษย์คนหนึ่งในเรื่อง โดยเอาพระพุทธรูปมาตั้งให้ครบองค์คณะ แทนพระภิกษุที่มรณภาพไป จึงกลายเป็นว่า พระสุมนเถระ หรือพระเจ้าลิไทย แห่งสุโขทัยก็ไม่ได้เป็นภิกษุที่สมบูรณ์ เพราะบวชกับสำนักพระมหาสวามีอุทุมพร พระภิกษุทั้งสองฝ่าย จึงถกเถียงทะเลาะกันมาโดยตลอด เนื่องจากพระสงฆ์หน่ยางกวง กล่าวหาว่า พระสงฆ์หน่ป่าแดง มีครูอาจารย์เลี้ยงผี ไว้ทำให้เจ้าเมืองเชียงตุงเลื่อมใส พระสงฆ์หน่ป่าแดง ต่อมาพระสงฆ์หน่ยางกวง กล่าวหาว่า พระมหาญาณคัมภีร์ วิวาทกับพระสงฆ์ หน่สวนดอก เจ้าเมืองเชียงใหม่ จึงขับไล่ออกจากเมืองไป การกล่าวหาทั้งสองประการนี้ ทำให้พระสงฆ์หน่ป่าแดง ไม่พอใจ มีการร้องเรียนให้พิจารณา และให้ประชุมพบปะแถลงต่อกัน เจ้าเมืองเชียงตุง ให้พระสงฆ์หน่ยางกวง ขอขมาหน่ป่าแดง แต่พระสงฆ์หน่ยางกวง ยังไม่ขอขมา เจ้าเมืองเชียงตุง จึงให้พระสงฆ์หน่ยางกวง ไปบวชเป็นหน่ป่าแดง ที่เชียงใหม่ แต่ก็ยังไม่ได้บวช พญาเมืองแก้ว จึงมีราชสารให้พระสงฆ์ทั้งสองฝ่าย ยุติการทะเลาะกัน เมื่อปี พ.ศ. ๒๐๕๒^{๔๒}

สำหรับความเชื่อเรื่องผี ของไท ก็จะมาพร้อมๆ กับความเชื่อในศาสนาพุทธ เนื่องจากชาวไท นั้นจะมีความผูกพันกับศาสนาพุทธเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากเมืองเชียงตุง เมืองพยาก และเมืองเลน จะมีที่ตั้งของวัด ไม่ห่างจากกันมาก จำนวนวัดในเมืองเชียงตุง เมืองพยาก และเมืองเลนทั้งวัดฝ่ายเมือง หรือไทซิ่น มี ๓๓ วัด ฝ่ายไตยหรือไทใหญ่ มี ๘ วัด ฝ่ายม่าน หรือพม่า มี ๓ วัด รวมแล้วมี ๔๔ วัด

^{๔๒} อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, “เล่าเรื่องเมืองเชียงตุง เมืองพยาก และเมืองเลน” ใน เรื่องเมืองเชียงตุง, (เชียงใหม่: สุริวงค์บุ๊คเซนเตอร์, ๒๕๓๘), หน้า ๒๐.

๒.๖ ประเพณีการเทศน์มหาชาติ หรือประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร

ประเพณีการตั้งธรรมหลวง หรือการเทศน์มหาชาติ หรือตั้งธรรมเวสสันดร หมายถึง การฟังพระธรรมเทศนา เรื่องใหญ่หรือเรื่องสำคัญ เพราะธรรมหลวงที่ใช้เทศน์ มักจะเป็นเวสสันดรชาดก อันเป็นพระชาติสุดท้าย ของพระโพธิสัตว์ ก่อนจะได้มาประสูติแล้วตรัสรู้ เป็นพระพุทธเจ้า ในชาติต่อมา คำว่า “ตั้ง” แปลว่า เริ่มต้น การตั้งธรรมหลวง ก็อาจแปลว่า การสดับพระธรรมเทศนาจากคัมภีร์ ที่จารขึ้นใหม่เป็นครั้งแรกด้วย ประเพณีนี้ตรงกับ งานประเพณีฟังเทศน์มหาชาติของ ภาคกลาง

๔๓

กัญญา ชมศิลป์ และอัมพิกา เครือนิล กล่าวว่า พิธีตั้งธรรมหลวง เป็นพิธีการเทศน์มหาชาติ ซึ่งมีทั้งหมด ๑๓ กัณฑ์ วัตถุประสงค์ของการจัดพิธีตั้งธรรมหลวงคือ เป็นการสร้างโอกาสให้คนในชุมชน ได้ทำบุญร่วมกัน ในเชิงสามัคคีธรรม เพราะโดยส่วนใหญ่การทำบุญ จะมีลักษณะเป็นปัจเจก แต่หากมีการตั้งธรรมหลวง คนในชุมชนก็จะได้มีโอกาส ร่วมบุญร่วมกุศล โดยถือเป็นงานของชุมชนนั้นประการต่อมา ก็เป็นโอกาสที่ชาวบ้าน จะได้ฟังพระที่มีเสียงดี ซึ่งได้รับการคัดสรรมาเทศน์ เพราะในการเทศน์แต่ละกัณฑ์นั้น จะมีลีลาและลักษณะของการเทศน์แตกต่างกัน เช่น กัณฑ์กุมาร หรือกัณฑ์มัทรี จะต้องใช้พระที่มีน้ำเสียงคล้ายผู้หญิง ซึ่งก็เป็นโอกาสที่จะได้ฟังเทศน์เหล่านี้ ปกติธรรมดาจะหาฟังได้ยาก ประการต่อมาก็คือ เป็นโอกาสที่ครอบครัวจะได้ทำบุญร่วมกัน โดยใส่ชื่อพร้อมทั้งวันเดือนปีเกิด และอาจมีสัญลักษณ์ประจำปีเกิด ซึ่งในการเทศน์ ก็จะมีการบอกว่าเป็นกัณฑ์เทศน์สำหรับผู้ที่เกิดในปีเกิดใด ประการสุดท้าย ก็เป็นโอกาสที่ทุกคน จะได้สะเดาะเคราะห์ สืบชะตา และถือเอาความเป็นสิริมงคล ถ้าหากว่าใครได้ร่วมงาน^{๔๔}

การตั้งธรรมหลวงนี้ จะจัดขึ้นในเดือนยี่เป็ง คือ วันเพ็ญเดือน ๑๒ จะมีการเตรียมงานมากมาย นับตั้งแต่ การเตรียมคัมภีร์ที่ใช้เทศน์ เตรียมองค์ธรรมกถึก หรือพระนักเทศน์ การเตรียมผู้รับผิดชอบกัณฑ์เทศน์ หรือเจ้าของกัณฑ์ การจัดเตรียมสถานที่ในการเทศน์ และการเตรียมตัวของผู้นั่งฟังเทศน์ ถือเป็นพิธีใหญ่ คู่กับงานทานสลากภัต ดังนั้น จึงมีคตินิยมว่า ในวัดหนึ่งนั้น ปีใด ที่จัดงานทานสลากภัต ก็จะไม่จัดงานตั้งธรรมหลวง และปีใดที่จัดงานตั้งธรรมหลวง ก็จะไม่จัดงานทานสลากภัต นอกจากเทศน์มหาชาติ หรือเวสสันดรชาดกแล้ว ยังมีธรรมหรือคัมภีร์อื่น ที่นำมาเทศน์ในงานตั้งธรรมหลวงนี้ด้วย อาจเป็นคัมภีร์ขนาดยาวเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งทางวัดและคณะศรัทธาจะช่วยกันพิจารณา โดยอาจเป็นเรื่องในหมวดทศชาติชาดก ปัญญาชาดก หรือชาดกนอกนิบาต เรื่อง

^{๔๓} พระครูวินัยธรรมาณพ ปาลพันธ์, “รูปแบบ เนื้อหา และวิธีการเทศน์มหาชาติในยุคปัจจุบัน”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๙), หน้า๒๓.

^{๔๔} กัญญา ชมศิลป์ และอัมพิกา เครือนิล, “ตั้งธัมมหลวง” ใน *รักษ์ล้านนา*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.fm๑๐๐cmu.com/fm๑๐๐/๑๐๐programs_detail.php?id_sub_group=๕๗&id=๑๙๑๕ [๒ ธันวาคม ๒๕๖๐].

อื่นมีความเชื่อกันว่า หากได้ฟังเทศน์มหาชาติครบ ๑๓ กัณฑ์ จะได้ไปเกิดในแผ่นดินยุค พระศรีอารียเมตไตรยในอนาคต ซึ่งหากเป็นธรรม ที่มีชื่อเรื่องมหาชาติแล้ว ก็มักจะฟังกันไม่เกิน ๓ วัน แต่หากเป็นเวสสันดรชาดก หรือมหาชาติแล้ว อาจมีการฟังธรรมต่อเนื่องกันไปถึง ๗ วัน ก่อนที่จะเทศน์มหาชาติก็จะเทศน์เรื่องอื่นไปเรื่อยๆ พอจะถึงวันสุดท้าย ก็จะเทศน์ด้วยคัมภีร์ชื่อ มาลัยตัน มาลัยปลาย และอานิสสัมมหาชาติ รุ่งขึ้นเวลาเช้ามีด ก็จะเริ่มเทศน์มหาชาติ ตั้งแต่ กัณฑ์ทศพรไปเรื่อยๆ จนครบทั้ง ๑๓ กัณฑ์ ซึ่งมักจะไปเสร็จ เอาในเวลาทุ่มเศษ ปัจจุบันนิยมเทศน์ ให้จบภายในวันเดียว ด้วยเหตุที่เทศน์มหาชาติ เป็นที่นิยม จึงมีนักปราชญ์ชาวล้านนา แต่งธรรมเป็นจำนวนถึงประมาณ ๑๕๐ ล้านวน เช่น วิงวอนน้อย วิงวอนหลวง วิงวอนกลาง หึงแก้วมโนวน ท้าแป้นริมคง และสร้อยสังกร เป็นต้น ส่วนฉบับที่เป็นภาษาบาลีล้วน เรียกว่า “คาถาพัน”

มหาเวสสันดรชาดก เป็นเรื่องสูงส่ง แสดงให้เห็นถึงการเสียสละประโยชน์สุขส่วนตน ของพระเวสสันดร เพื่อเป็นทางนำไปสู่พระโพธิญาณ เมื่อได้บรรลุพระโพธิญาณแล้ว ก็ได้รับประโยชน์เฉพาะตน แต่ได้นำมาสั่งสอน เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกด้วย

มหาเวสสันดรชาดก เป็นเรื่องที่คนไทยรู้จักกันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย แต่ไม่มีหลักฐานเหลือมาให้เห็น หนังสือเวสสันดรชาดก เพิ่งมีมาหลายลักษณะอักษรแน่นอน เมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ประชุมนักปราชญ์ราชบัณฑิต แต่งขึ้นเมื่อปีขาลจุลศักราช ๘๔๔ คือ พ.ศ. ๒๐๒๕ เรียกชื่อว่า “มหาชาติ” เป็นคำคล้องกัน มีทั้งโคลง ฉันท์ กาพย์ ร่าย มีวัดอุประสงค์แต่งขึ้น เพื่อใช้ในการสวดในสำคัญทางศาสนา เช่น วันเข้าพรรษา เป็นต้น ต่อมาในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม โปรดให้รจนา มหาเวสสันดรชาดกขึ้นอีก เมื่อจุลศักราช ๙๖๔ คือ พ.ศ. ๒๑๔๕ เรียกชื่อว่า “กาพย์มหาชาติ” เป็นคำประพันธ์ ชนิดร่ายยาว วัดอุประสงค์แต่งขึ้น เพื่อใช้สำหรับเทศน์ หนังสือกาพย์มหาชาติ ใช้เทศน์จบในวันเดียวไม่ได้ จึงมีผู้แต่งกัณฑ์ต่างๆ ขึ้นใหม่ เพื่อย่นย่อ ให้สั้นเข้าและเทศน์จบภายในวันเดียว ปรากฏว่ามีผู้แต่งมากมาย หลายสำนวนคำประพันธ์ ที่ใช้ก็ใช้ร่ายยาว เป็นพื้นแต่เรียกชื่อกันใหม่ว่า “มหาชาติกลอนเทศน์”

การศึกษาและวิเคราะห์ ของนักวิชาการถึงคุณค่าของเวสสันดรชาดก ซึ่งเป็นหนึ่งในสิบชาติของพระพุทธเจ้า ที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๘ พระพุทธเจ้าทรงแสดง ไว้เป็นคาถาภาษาบาลีนับได้ ๑,๐๐๐ พระคาถา ซึ่งในประเทศไทย นับตั้งแต่สมัยสุโขทัย เป็นต้นมา ได้มีการเชิดชูเวสสันดรชาดก ให้เป็นหลักในการเสริมสร้าง อติคุณของคนในชาติ ทั้งนี้เป็นเพราะอิทธิพลของมาลัยสูตร ที่กล่าวถึง พระมาลัยเถระ ผู้นำข่าวสารจากพระศรีอารียเมตไตรย มาแจ้งแก่ชาวโลก โดยให้มนุษย์ทั้งหลาย สักการบูชาพระธรรมเทศนา มหาชาติเวสสันดรชาดกแล้ว นั่งสวดฟังให้จบในเวลาวันเดียวนั้นจะได้สำเร็จอรรถผล และได้พบพระศรีอารียเมตไตรยในอนาคต

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับมหาชาติของล้านนานั้นมีผู้ศึกษาไว้ เช่น มณี พยอมยงค์ “วิเคราะห์และเปรียบเทียบมหาชาติ ฉบับภาคกลางและภาคเหนือ ภาคอีสานและภาคใต้ ฉบับ

ภาคเหนือ เลือกศึกษามหาชาติภาคพายัพ ฉบับสร้อยสังกร” โดยค้นคว้าความเป็นมา ของมหาชาติ ที่กวีในท้องถิ่นแต่งขึ้น วิเคราะห์ในแง่ความเหมือน ความแตกต่างในเรื่องลักษณะการแต่ง สำนวนโวหาร พฤติกรรมตัวละคร การพรรณนาสถานที่ คติธรรมและคำพังเพย และสังคมวิทยา การศึกษาดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความรู้ทางภูมิศาสตร์ คำนิยม ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนความเข้าใจในศิลปะ ที่ปรากฏในวรรณคดีมหาชาติ เป็นสะพานเชื่อมความเข้าใจ ระหว่างประชาชนในแต่ละท้องถิ่นอันเป็นการเสริมสร้างเอกภาพของคนในชาติ^{๔๕}

ในด้านการใช้ภาษา กรรณิการ์ พันชนะ ได้ศึกษาวิจัย “การใช้คำในมหาชาติล้านนา ฉบับ สร้อยสังกร” ซึ่งพบว่า มีการใช้ภาษาล้านนา แต่ได้บันทึกด้วยภาษาไทยกลาง และมีการใช้คำภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษาเขมร อยู่จำนวนหนึ่ง เพราะภาษาเหล่านี้ ได้ใช้บันทึกคัมภีร์ในศาสนาพุทธ มาช้านานในการยืมคำมาใช้ จะมีการนำคำยืมนั้นๆ มาซ้อนเข้ากับคำในภาษาล้านนาเป็นส่วนใหญ่ มีความหลากหลาย ในแง่ของความหมาย ช่วยในการหลีกคำอันทำให้มหาชาติฉบับ สร้อยสังกรมีความไพเราะน่าอ่าน น่าฟังยิ่งขึ้น ในด้านการใช้ภาษา โดยทั่วไปมีการใช้สำนวนภาษาล้านนา ดังพบว่า มีการชี้แจงของผู้เรียบเรียง ในการเขียนและการอ่าน เป็นภาษาล้านนาอย่างชัดเจน^{๔๖}

ในด้านสังคมและวัฒนธรรมนั้น สมหมาย เปรมจิตต์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “มหาเวสสันดรชาดก วิเคราะห์ทางสังคมและวัฒนธรรม” พบว่า ประเพณีการเทศน์มหาชาติเรื่องมหาเวสสันดรชาดก มีบทบาทต่อความเชื่อของชาวล้านนา โดยภาพรวมพระจริยาวัตรของพระเวสสันดร เป็นตัวอย่างของคนดีในสังคมไทย อีกทั้งเป็นเรื่องที่ได้ธรรมรส อย่างหลากหลาย มีการปรับเปลี่ยนรายละเอียด ในเรื่องตามความเหมาะสม ของแต่ละท้องถิ่น ทั้งยังเป็นแรงกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์งานศิลปกรรมต่างๆ อีกด้วย^{๔๗}

นอกจากนี้ ประคอง นิมานเหมินท์ ได้ศึกษาวรรณคดีเรื่อง “มหาชาติของล้านนาในสภาพที่เป็นวรรณคดีท้องถิ่น” โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงสุนทรียศาสตร์ และอาศัยความรู้พื้นฐานทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ตลอดจนความรู้ทางจิตวิทยา และพุทธธรรม มาช่วยในการวิเคราะห์ผลของการศึกษา ทำให้มองเห็นความสามารถ ของกวีล้านนา ที่ได้ปรับวรรณคดีอันมีป่อเกิดจากอินเดียให้มีลักษณะกลมกลืน กับวรรณคดีท้องถิ่นล้านนา ได้เป็นอย่างดี จึงถือได้ว่ามีความสำคัญต่อคนไทย

^{๔๕} มณี พะยอมยงค์, “การวิเคราะห์เปรียบเทียบมหาชาติฉบับภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสาน”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๑๙), หน้า ๒๕.

^{๔๖} กรรณิการ์ พันชนะ, “การใช้คำในมหาชาติล้านนาฉบับสร้อยสังกร”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๑), หน้า ๑๙.

^{๔๗} สมหมาย เปรมจิตต์, มหาเวสสันดรชาดก วิเคราะห์ทางสังคมและวัฒนธรรม, (เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมือง, ๒๕๔๑), หน้า ๓๔.

มาก พระพิจิตรธรรมพาที กล่าวว่า มหาชาติหรือเวสสันดรชาดก เป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองมาแต่โบราณกาล เป็นคัมภีร์ที่หล่อหลอมอริยาคัย ของผู้คนภายในชาติให้เสียสละ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้อภัยแก่กัน ดังอุปนิสัยของพระเวสสันดร ที่สืบทอดมาเป็นอุปนิสัยของคนไทย จนถึงปัจจุบัน แม้ว่าปัจจุบันจะอ่อนล้าไปบ้าง แต่คัมภีร์เรื่องนี้ ยังช่วยลดช่องว่างทางสังคมได้ มหาชาติ จึงมีคุณค่าหลายประการ ยกตัวอย่าง เช่น (๑) คุณค่าทางศรัทธา คือ สอนให้เชื่อมั่นในการทำความดี (๒) คุณค่าทางคุณธรรม คือ สอนให้ประพฤติแต่สิ่งดีงาม (๓) คุณค่าทางศีลธรรม คือ สอนให้ไม่ล่วงเกิน หรือละเมิดสิทธิซึ่งกันและกัน (๔) คุณค่าทางวัฒนธรรม คือ สอนให้รู้จักดำเนินชีวิตอย่างไม่เดียดนาย (๕) คุณค่าทางสังคม คือ สอนให้อยู่ร่วมกันด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ (๖) คุณค่าทางภาษา คือ สอนให้รู้จักอักษรศาสตร์และวรรณกรรมชั้นสูง (๗) คุณค่าทางการปกครอง คือ สอนให้รู้จักกฎหมาย และการแก้ปัญหาบ้านเมือง (๘) คุณค่าทางด้านการศึกษา คือ สอนให้สร้างมิตร พิชิตศัตรู อยู่ร่วมกันฉันมิตร (๙) คุณค่าทางการเมือง คือ สอนให้รู้จักฟังเสียงส่วนใหญ่ อันเป็นพื้นฐานแห่งประชาธิปไตย ไม่เผด็จการ และ(๑๐) คุณค่าทางอนุรักษธรรมชาติ คือ สอนให้รู้จักป๋า นานาสรรพสัตว์ และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ^{๔๘}

สมหมาย เปรมจิตต์ การเทศมหาชาติหรือคาถาพัน ซึ่งมีอานิสงส์มาก และยังให้ข้อคิดประจำกัณฑ์ทั้ง ๑๓ กัณฑ์ รวมทั้งตัวละครในเรื่องยังสะท้อนคุณธรรมด้านต่างๆ อีกด้วย นอกจากนี้ยังวิเคราะห์มหาเวสสันดรชาดก มีอิทธิพลต่อชีวิตทางศาสนาของคนไทย โดยเฉพาะชาวล้านนา จะเห็นได้จากประเพณีการจัดเทศน์มหาชาติ แม้จะได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาบ้าง แต่ถึงกระนั้นมหาเวสสันดรชาดก ยังช่วยให้คนไทยแตกต่างจาก ชนชาติอื่น กล่าวคือ ทำให้คนไทยมีพิธีกรรม วรรณกรรม และศีลธรรมจรรยาตลอดจนงานศิลปะไทยต่างๆ ที่สวยงามและเป็นเอกลักษณ์ของชาติ^{๔๙}

พระมหาภิรมย์ คุ่มเพชร ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษามหาเวสสันดรชาดก ฉบับวัดแสนสุขาราม หลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวรรณกรรมพุทธศาสนา เรื่องมหาเวสสันดรชาดก ฉบับวัดแสนสุขาราม หลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในด้านประวัติความเป็นมา อักษรและอักขรวิธี จุดมุ่งหมายและธรรมเนียมนิยม ในการแต่งสภาพสังคมประเพณี และวัฒนธรรมของลาว ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าทางวรรณศิลป์ และคุณค่าหลักธรรมทางพุทธศาสนา ศึกษาเปรียบเทียบด้านเนื้อหา กับมหาชาติกลอนเทศน์ ฉบับกระทรวงศึกษาธิการของไทย โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๖ บท บทที่ ๑ บทนา กล่าวถึง

^{๔๘} ประคอง นิมมานเหมินท์, มหาชาติล้านนา : การศึกษาในฐานะที่เป็นวรรณคดีท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖), หน้า ๒๘.

^{๔๙} สมหมาย เปรมจิตต์, มหาเวสสันดรชาดก วิเคราะห์ทางสังคมและวัฒนธรรม, (เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมือง, ๒๕๔๔), หน้า ๓๒.

จุดมุ่งหมาย ขอบเขตและวิธีการวิจัย บทที่ ๒ กล่าวถึง อักษรและอักษรวิธีภาษาลาว ซึ่งมีลักษณะ คล้ายคลึงกับภาษาไทย บทที่ ๓ กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของเรื่อง จุดมุ่งหมาย การแต่ง ลักษณะร่วมกันและต่างกันระหว่างฉบับภาษาลาวกับฉบับภาษาไทยซึ่งสันนิษฐานว่า ลาวสมัย อาณาจักรล้านช้างได้รับเอาต้นฉบับไปจากอาณาจักรล้านนา และได้แต่งเติมให้สอดคล้องกับสภาพ สังคมของลาว บทที่ ๔ กล่าวถึงการวิเคราะห์เนื้อหา โครงเรื่องและการดำเนิน เรื่อง บทบาทของ ตัวละคร การประเมินคุณค่าทางวรรณศิลป์ บทที่ ๕ กล่าวถึง การวิเคราะห์ด้านสังคมและวัฒนธรรมของ ลาว วิถีชีวิตของชาวลาวตามหลัก ฮีต ๑๒ คอง ๑๔ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมสองฝั่งโขง มีความสัมพันธ์อย่าง ใกล้ชิดกับชาวไทย ในฐานะบ้านพี่เมืองน้อง นอกจากนี้ได้ศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมทางพุทธศาสนา ซึ่ง เป็นหลักในการดำเนินชีวิตของประชาชน ทั้งสองประเทศ บทที่ ๖ กล่าวถึง บทสรุปและข้อเสนอแนะ ของงานวิจัย อนึ่ง จากการศึกษาครั้งนี้ได้รับประโยชน์อย่างยิ่ง ทั้งในด้านการศึกษาศิลปวิทยาแขนง ต่างๆ เช่น ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ภาษาศาสตร์ เป็นต้น ทั้งยังเป็นการเสริมสร้างสัมพันธ์ไมตรีและ อนุรักษศิลปวัฒนธรรมของทั้งสองประเทศ ประการสำคัญ เป็นการส่งเสริม การศึกษา และปฏิบัติ ธรรมตามหลักแห่งพุทธศาสนา อันจะอำนวยประโยชน์สุขแก่สังคมในที่สุด^{๕๐}

พระมหาวัช เมธโช ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ เรื่องการเทศน์ มหาชาติที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย” พบว่า มีความเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน ทั้งท่วงทำนองและ ขั้นตอนของพิธีกรรม ซึ่งการเทศน์มหาชาตินั้น เป็นการสั่งสอนคนให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ ประโยชน์ หรืออานิสงส์ ของการให้ทาน รักษาศีล และเจริญสมาธิภาวนา การเทศน์มหาชาติมีอิทธิพลต่อ สังคมไทยในด้านศีลธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วรรณกรรม จิตรกรรม การศึกษา และ การเมืองการปกครองอีกด้วย ในด้านความเชื่อนั้น คือเชื่อว่า ผู้ใดได้ฟังเทศน์มหาชาติจบ ๑๓ กัณฑ์ ภายในวันเดียว ผู้นั้นจะได้รับอานิสงส์ ๕ ประการ คือ ๑) จะได้เกิดในศาสนาของพระศรีอาริยเมตไตรย ๒) จะได้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ ๓) จะไม่เกิดในอบายภูมิ ๔) จะเป็นผู้มีลาภ ยศและ ความสุข และ ๕) จะได้บรรลุมรรคผลนิพพาน เป็นพระอริยบุคคลในพุทธศาสนา^{๕๑}

นอกจากนั้น **พระมหาบุญทัน อานนโท** ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ เรื่องเวสสันดรชาดก ศึกษาเฉพาะทวนบารมี” พบว่า สังคมไทยให้ความสนใจ ต่อประเพณีการเทศน์ มหาชาติน้อยลง เพียงแค่รักษาประเพณีเท่านั้น การที่พุทธศาสนิกชน ได้ฟังเทศน์มหาชาติเป็นประจำ ทุกปี ทำให้หลักคำสอนที่แฝงอยู่ ซึมซาบอยู่ในจิตใจของพุทธศาสนิกชนชาวไทย ดังจะเห็นได้จาก นิสัย

^{๕๐} พระมหาภิรมย์ คุ่มเพชร, “การศึกษามหาเวสสันดรชาดก ฉบับวัดแสนสุขาราม หลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๖), หน้า ๑๖.

^{๕๑} พระมหาวัช เมธโช, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องการเทศน์มหาชาติที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๒.

ของคนไทย คือ ชอบให้ทาน มักเสียสละ ให้อภัย ไม่โกรธง่าย เป็นต้น จึงนับว่าเป็นประเพณีที่มีคุณค่าต่อสังคมและวัฒนธรรมไทย^{๕๒}

พระครูวินัยธรมานพ ปาลพันธ์ “ศึกษาประเพณีการเทศน์มหาชาติ” สรุปได้ว่า การเทศน์มหาชาติแบ่งเป็น ๒ รูปแบบ คือ การเทศน์แบบเรียงกัณฑ์ และการเทศน์แบบประยุกต์ ซึ่งรูปแบบและขั้นตอนของประเพณี และเนื้อหาได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย คือ มีการตัดทอนขั้นตอนบางอย่าง และประยุกต์รูปแบบการเทศน์เป็นทำนองตามความต้องการของผู้คนในแต่ละท้องถิ่น^{๕๓}

และประเด็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ที่เกี่ยวกับประเพณีการตั้งธรรมหลวงนั้น พระมหาพิระพงษ์ พยัคคาก “ศึกษาความเป็นมาของประเพณีตั้งธรรมหลวงของชาวล้านนา” พบว่า รูปแบบพิธีกรรมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย พิธีกรรมและช่วงเวลาในการจัดประเพณีตั้งธรรมหลวงในอดีต จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีทั้งภิกษุสามเณรและคณะศรัทธาชาวบ้าน แต่สมัยปัจจุบันความร่วมมือดังกล่าวลดน้อยลงไป แต่ยังคงมีการสืบทอดประเพณีดังกล่าวอยู่^{๕๔}

นิตยา ประยูร “ศึกษาประเพณีการเทศน์มหาชาติทรงเครื่อง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” พบว่า ในสมัยสุโขทัยนั้น ประเพณีการเทศน์มหาชาติจะเทศนาเป็นภาษาบาลี เรียกว่า “เทศน์คำถาพัน” ต่อมาได้มีการแปลเป็นภาษาไทยในลักษณะต่างๆ เช่น มหาชาติคำหลวง กาพย์มหาชาติ มหาชาติกลอนเทศน์ และมหาชาติสนวนต่างๆ การนำมหาเวสสันดรชาดกมาเทศนาในประเพณีการเทศน์มหาชาติทรงเครื่อง จะเน้นที่การเทศน์หลักทำนองต่างๆ มีการนำเอาเครื่องดนตรีมาเล่นประกอบด้วย^{๕๕}

ไพศาล สังข์เอี่ยม “ศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านจากเนื้อหาในมหาชาติล้านนา” ซึ่งพบว่า เนื้อหาของมหาเวสสันดรชาดกที่นำมาเทศนานั้น ประกอบด้วยภูมิปัญญาด้านการเกษตร อดสาหกรรม หัตถกรรม การแพทย์แผนไทย การจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ธุรกิจ ชุมชน โภชนาการ ศิลปกรรม วรรณกรรม ปรัชญา ศาสนา และประเพณี ภูมิปัญญาเหล่านี้จะ

^{๕๒} พระมหาบุญทัน อานนโท, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องเวสสันดรชาดก ศึกษาเฉพาะทานบารมี, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๒๙.

^{๕๓} พระครูวินัยธรมานพ ปาลพันธ์, “รูปแบบ เนื้อหา และวิธีการเทศน์มหาชาติในยุคปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๙), หน้า ๓๙.

^{๕๔} พระมหาพิระพงษ์ พยัคคาก, “ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนในการจัดการเทศน์มหาชาติของล้านนา”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙), หน้า ๔๓.

^{๕๕} นิตยา ประยูร, “เทศน์มหาชาติทรงเครื่อง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๕๓.

สอดแทรกไว้ในมหาเวสสันดรชาดกแต่ละกัณฑ์ ทำให้ผู้ฟังได้รับทั้งการสอนและภูมิปัญญาที่ปรากฏในเนื้อหาของธรรมมหาชาติหรือเวสสันดรชาดก^{๕๖}

ลมูล จันทร์หอม กล่าวถึงความหมายของมหาชาติว่า คือเรื่อง พระเวสสันดรอันเป็น เรื่องเกี่ยวกับพระชาติสุดท้ายของพระพุทธเจ้า เมื่อครั้งเป็นพระโพธิสัตว์ เป็นพระชาติที่ทรงบำเพ็ญบารมี สูงยิ่งกว่าพระชาติอื่นๆ กล่าวคือทรงบำเพ็ญบารมีครบทั้ง ๑๐ ประการ และเน้นหนักทางด้านทานบารมี จึงเป็นพระชาติที่ยิ่งใหญ่^{๕๗}

สรุปได้ว่า มหาชาติเป็นชาดก ที่กล่าวถึงพระชาติสุดท้ายของพระโพธิสัตว์ ก่อนที่จะมาเสวยพระชาติเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ และตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เป็นชาดกเรื่องที่ยาวที่สุด คือ มีความยาวถึง ๑,๐๐๐ คาถา พุทธศาสนิกชน ให้ความสำคัญกับเรื่องมหาเวสสันดรชาดก มาโดยตลอด การเทศน์มหาชาติ เป็นประเพณีที่สำคัญ และมีความเชื่อว่า หากได้ฟังเทศน์มหาชาติ และบูชาด้วยรูป เทียน ดอกบัว สิ่งละพันจะทำให้ได้ไปบังเกิดรวมศาสนากับพระศรีอาริย์เมตไตรย เนื้อเรื่องในชาดกเรื่องนี้ กล่าวถึงการกระทำทานบารมีของพระโพธิสัตว์ เพื่อหวัง พระโพธิญาณ มหาเวสสันดรชาดกมีทั้งสิ้น ๑๓ กัณฑ์

๒.๗ บทสรุป

มหาเวสสันดรชาดกมีทั้งสิ้น ๑๓ กัณฑ์ โดยเนื้อเรื่องย่อของแต่ละกัณฑ์ ดังนี้

๑. กัณฑ์ทศพร เริ่มตั้งแต่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ แล้วเสด็จไปเทศนาโปรดพระเจ้าพิมพิสาร แล้วเสด็จไปโปรดพุทธบิดา และพระประยูรญาติ ที่กรุงกบิลพัสดุ์ เกิดฝนโบกขรพรรษ ตกลงมา พระสงฆ์สาวก กราบพูลอาราธนาให้ทรงแสดง เรื่องมหาเวสสันดรชาดก เริ่มตั้งแต่ เมื่อกัปที่ ๔๘ นับแต่ปัจจุบัน พระนางมุกุติ ซึ่งจะทรงเป็นพระมารดา ของพระเวสสันดร ทรงอธิษฐานขอเป็นมารดาของผู้มีใจบุญ จบลงตอนพระนางได้รับพร ๑๐ ประการ จากพระอินทร์ อานิสงส์ของผู้บูชากัณฑ์นี้ คือ ผู้นั้นจะได้รับทรัพย์สมบัติ ดังปรารถนา ถ้าเป็นสตรีจะได้สามี ที่เป็นที่ชอบเนื้อเจริญใจ บุรุษจะได้ภรรยา เป็นที่ต้องประสงค์ อีกเช่นเดียวกันจะได้บุตรหญิงชาย เป็นคนว่านอนสอนง่าย มีรูปร่างงดงาม มีความประพฤติดีกริยาเรียบร้อย

๒. กัณฑ์หิมพานต์ พระเวสสันดร ทรงเป็นพระราชโอรสของ พระเจ้าสัญชัยกับพระนางมุกุติ แห่งแคว้นสรีรราชบุรี ประสูติที่ตรอกพ้อคำ เมื่อพระเวสสันดร ได้รับราชสมบัติจากพระราชบิดา ได้พระราชทานช้างป้างจันนาเคนทร์ แก่กษัตริย์แคว้นกลิงคราชบุรี ประชาชนไม่พอใจ พระเวสสันดร

^{๕๖} ไพโรศ สัจเจียม, “การวิเคราะห์ภูมิปัญญาชาวบ้านในมหาชาติล้านนา ฉบับสร้อยสังกร”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑), หน้า ๓๘.

^{๕๗} ลมูล จันทน์หอม, **วรรณกรรมท้องถิ่นล้านนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (เชียงใหม่: สุริวงค์บุ๊คเซนเตอร์, ๒๕๓๘), หน้า ๒๓.

จึงถูกพระราชบิดาเนรเทศ ไปอยู่ป่าหิมพานต์ อาณิสสของผู้บูชากัณฑ์นี้ คือ ย่อมได้สิ่งที่ปรารถนาทุกประการ ครั้นตายแล้ว ได้บังเกิดในสุคติโลกสวรรค์เสวยสมบัติอันมโหฬาร มีบริวารแวดล้อมบำรุงบำเรออยู่เป็นนิตย์ จุตจากสวรรค์แล้ว จะลงมาเกิดในตระกูลขัตติยะมหาศาล หรือตระกูลพราหมณ์ มหาศาลอันบริบูรณ์ ด้วยทรัพย์ศฤงคาร บริวารมากมายนานาประการ จะประมาณ มิได้ ประกอบด้วยการสบายใจทุกอิริยาบถ

๓. กัณฑ์ทานกัณฑ์ ก่อนเสด็จไปอยู่ป่าหิมพานต์ พระเวสสันดร ได้พระราชทานสัตตกมหาทาน คือ ช้าง ม้า รถ ทาสชาย ทาสหญิง โคนม และนางสนม อย่างละ ๗๐๐ อาณิสสของผู้บูชากัณฑ์นี้คือ จะบริบูรณ์ด้วย แก้ว แหวน เงิน ทอง ทาส ทาสี และสัตว์ ๒ เท้า ๔ เท้า ครั้นตายแล้วจะได้ไปเกิดในฉกาพจรสวรรค์ มีนางเทพอัปสรแวดล้อมมากมาย เสวยสุขในปราสาทพร้อมด้วยแก้ว ๗ ประการ

๔. กัณฑ์วนปเวสน์ พระเวสสันดร ทรงพาพระนางมัทรีและพระขालี (โอรส) พระกัณหา (ธิดา) เสด็จจากเมืองผ่านแคว้นเจตราชูร์ จนเสด็จถึงเขาวงกต ในป่าหิมพานต์ อาณิสสของผู้บูชากัณฑ์นี้คือ จะได้รับความสุขทั้งโลกนี้ และโลกหน้า จะได้เป็นบรมกษัตริย์ในชมพูทวีป เป็นผู้ทรงปรีชาเฉลียวฉลาด สามารถปราบอริราชศัตรูให้ย่อยยับไป

๕. กัณฑ์ชูชก ชูชกพราหมณ์ ขอทานได้นางอมิตตา บุตรสาวของเพื่อนมาเป็นภรรยา นางใช้ให้ชูชกไปขอสองกุมาร ชูชกเดินทางไปสืบข่าว ในแคว้นสีวิราชูร์ สามารถหลบลี้ก การทำร้ายของชาวเมือง ไปพบพราณเจตบุตรและ ลวงพราณเจตบุตร ให้บอกทางไปยังเขาวงกต อาณิสสของผู้บูชากัณฑ์นี้คือ จะได้บังเกิดในตระกูลกษัตริย์ ประกอบด้วยสมบัติอันงดงาม กว่าคนทั้งหลาย จะเจรจาปราศรัยก็ไพเราะเสนาะโสต จะได้สามีภรรยา และบุตรธิดาก็ล้วนแต่มีรูปทรงงดงาม สอนง่าย

๖. กัณฑ์จุลพน ชูชกได้เดินทางผ่านป่า ตามเส้นทางที่เจตบุตรแนะ จนถึงที่อยู่ของอัจจุตฤษี อาณิสสของผู้บูชากัณฑ์นี้คือ แม้จะบังเกิดในปรภพใดๆ จะเป็นผู้สมบูรณ์ด้วยสมบัติบริวาร จะมีอุทยาน อันดาราด้วยไม้หอมตรลบไป แล้วจะมีสระโบกขรณีอันเต็มไปด้วยประทุมชาติ ครั้นตายไปแล้วก็ได้เสวยทิพย์สมบัติในโลกหน้าสืบต่อไป

๗. กัณฑ์มหาพน ชูชกลวงอัจจุตฤษี ให้บอกทางผ่านป่าไม้ใหญ่ไปยังที่ประทับของ พระเวสสันดร อาณิสสของผู้บูชากัณฑ์นี้คือ จะเสวยสมบัติใดในดาวดึงส์ เทวโลกนั้นแล้ว จะได้ลงมาเกิดเป็นกษัตริย์มหาศาล มีทรัพย์ศฤงคารบริวารมากมี อุทยานและสระโบกขรณีที่เป็นที่ประพาส เป็นผู้บริบูรณ์ด้วยศักดานุภาพ เพื่อมุ่งไปทั่วชมพูทวีป จักได้เสวยอาหารทิพย์เป็นนิตย์

๘. กัณฑ์กุมาร ชูชกหลอสองกุมารและทนต์สองกุมารเฉพาะพระพักตร์ พระเวสสันดร แล้วพาออกเดินทาง อาณิสสของผู้บูชากัณฑ์นี้คือ ย่อมประสบผลสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนา ครั้นตายไปแล้วได้เกิดในฉกามาพจรสวรรค์ในสมัยที่พระศรีอาริยมตไตรยมายุบัตก็จะได้พบศาสนาของพระองค์

จะได้ถือปฏิสนธิในตระกูลกษัตริย์ ตลอดจนได้สดับตรับฟังพระธรรมเทศนาของพระองค์ แล้วบรรลुพระอรหัตผลพร้อมด้วยปฏิสัมภิทาทั้ง ๔ ด้วยบุญราศีที่ได้อบรมไว้

๙. กัณท์มัทรี พระนางมัทรีเสด็จกลับจากหาผลไม้ ในป่าออกติดตามสองกุมาร ตลอดทั้งคืน จนถึงทรงวิสัยัญญ์ (สลบ) เฉพาะพระพักตร์พระเวสสันดร เมื่อทรงตื่นแล้วพระเวสสันดรตรัสเล่าความจริงเกี่ยวกับสองพระกุมาร พระนางทรงอนุโมทนาด้วย อาณิสสของผู้บูชากัณท์มัทรีคือ เกิดในโลกหน้าจะเป็นผู้มั่งคั่งสมบูรณ์ ด้วยทรัพย์สมบัติเป็นผู้มีอายุยืนยาว ทั้งประกอบด้วยรูปโฉมงดงามกว่าคนทั้งหลาย จะไปในที่ใดๆ ก็จะมี แต่ความสุขทุกแห่งหน

๑๐. กัณท์ลักกบรรพ พระอินทร์เกรงว่าจะมีผู้มาขอพระนางมัทรี จึงแปลงเป็นพราหมณ์ชรา มาทูลขอพระนางมัทรี แล้วฝากไว้กับพระเวสสันดร อาณิสสของผู้บูชากัณท์นี้คือ จะเป็นผู้ที่เจริญด้วยลาภยศ ตลอดจนจตุรพิธพรทั้ง ๔ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ตลอดกาล

๑๑. กัณท์มหาราช ชูชกเดินทางเข้าไปแคว้นสีวิราชภูมิ พระสัณชัยทรงไถ่สองกุมาร ชูชกได้รับพระราชทานเลี้ยง และถึงแก่กรรมด้วยกินอาหารมากเกินไป อาณิสสของผู้บูชากัณท์นี้คือ จะได้มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ และนิพพานสมบัติ เมื่อเกิดเป็นมนุษย์จะได้เป็นพระราชา เมื่อจากโลกมนุษย์ไปก็จะไปเสวยทิพย์สมบัติ ในฉกามาพจรสวรรค์ มีนางเทพอัปสรเป็นบริวาร ครั้นบารมีแก่กล้าก็จะได้นิพพานสมบัติอันตัดเสียซึ่งชาติ ชรา พยาธิ มรณะ พ้นจากโอฆะทั้งสาม

๑๒. กัณท์กษัตริย์ กษัตริย์แคว้น เถลิงราชย์ทรงคืนช้างปัจจัยนาเคนทร์ พระเจ้ากรุงสัณชัย พระนางผุสดี พระชาลี พระกัณหา เสด็จไปทูลเชิญพระเวสสันดร พระนางมัทรีกลับ พระนครเมื่อกษัตริย์ทั้งหกพระองค์ทรงพบกันก็ทรงวิสัยัญญ์ ต่อมาฝนโบกขรพัสต์ตกจึงฟื้นขึ้น อาณิสสของผู้บูชากัณท์นี้คือ จะเป็นผู้ที่เจริญด้วยพร ๔ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ทุกๆ ชาติ

๑๓. กัณท์นครกัณท์ กษัตริย์หกพระองค์เสด็จกลับพระนคร พระเวสสันดรได้ครองราชย์ดังเดิม บ้านเมืองสมบูรณ์พูนสุข อาณิสสของผู้บูชากัณท์นี้คือ จะได้เป็นผู้บริบูรณ์ด้วยวงศาณาญาติ ข้าทาสชายหญิง ธิดา สามี หรือบิดามารดา เป็นต้น อยู่พร้อมหน้ากันด้วยความผาสุก ปราศจากโรคพาธทั้งปวง จะทำการใดๆ ก็พร้อมเพียงกันยังการงานนั้นๆ ให้สำเร็จจุล่งไปด้วยดี

สรุปวิเคราะห์ได้ว่า บทบาทของประเพณีและวรรณกรรมท้องถิ่นที่มีต่อสังคม พบว่า “ศึกษาเชิงวิเคราะห์บทบาทของวรรณกรรมไทย เรื่อง สุขวัณณะวัฬหลงที่มีต่อสังคมซึ่งศึกษาประเพณีการตั้งธรรมหลวงของชาวไทย พิธีกรรมและเครื่องสักการะในการเทศน์สุขวัณณะวัฬหลงพบว่า ชาดกเรื่องสุขวัณณะวัฬหลงแพร่หลายมากทั้งในล้านนา ไทลื้อ ไทใหญ่ และไทจีน โดยเฉพาะชาวไทย จะให้ความสำคัญกับชาดก เรื่อง สุขวัณณะวัฬหลงเป็นพิเศษ ทำให้วรรณกรรมเรื่องนี้ มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต และความเชื่อของชาวไทย ตลอดจนถึงอิทธิพลต่อศิลปกรรมและจิตรกรรมฝา

ผนังตามวัดต่างๆ ของ ชาวไทจีนในเมืองเชียงตุง”^{๕๘} และ “บทบาทของพระพุทธศาสนาต่อวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวและกวย กรณีศึกษาตำบลหนองฮะและตำบลเสม็ง อำเภอสาร์ทาบ จังหวัดสุรินทร์” เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวและกลุ่มชาติพันธุ์กวย และเพื่อศึกษาบทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อค่านิยม ความเชื่อ ประเพณีพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว และกลุ่มชาติพันธุ์กวย ในตำบลหนองฮะและตำบลเสม็ง อำเภอสาร์ทาบ จังหวัดสุรินทร์”^{๕๙} ซึ่งค้นพบว่า “(๑) หลวงอาดเป็นผู้นำกลุ่มชาวลาว ได้นำชาวบ้านอพยพมาจากเมืองเวียงจันทน์ ผ่านหนองบัวลำภู มาตั้งอยู่บ้านเรือนอยู่ในพื้นที่ บริเวณวัดโพธิ์หลวงอาสน์ในปัจจุบัน (๒) บทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อค่านิยมชาวไทยลาวบ้านค้อ และชาวไทยกวยบ้านหนองม้าเห็นด้วยว่าพระพุทธศาสนามี บทบาทสำคัญต่อค่านิยมทั้งโดยตรงและโดยอ้อม (๓) บทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อความเชื่อ พบว่า พระพุทธศาสนาได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อความเชื่อของชาวไทยลาว บ้านค้อ และชาวไทยกวย บ้านหนองม้าใน ๒ ประเภท คือ ๓.๑) บทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อความเชื่อโดยตรง ได้แก่ เชื่อในกฎแห่งกรรม นรกสวรรค์ บุญบาป การทำบุญให้ทาน และการรักษาศีล ๓.๒) บทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อความเชื่อโดยอ้อม เมื่อมีพิธีกรรมความเชื่อใดเกิดขึ้น จะต้องนำพิธีกรรมของพระพุทธศาสนา เข้าไปเกี่ยวข้องด้วยเสมอ ในรูปแบบการทำบุญอุทิศ ส่วนกุศลก่อน จากนั้นจึงทำพิธีกรรม ตามความเชื่อแบบพื้นบ้านในภายหลัง (๔) บทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อประเพณีพิธีกรรม พบว่า พระพุทธศาสนาได้เข้าไป มีบทบาทสำคัญต่อประเพณีพิธีกรรมของชาวไทยลาว บ้านค้อ และชาวไทยกวย บ้านหนองม้าใน ๒ ประเภท คือ ๔.๑) บทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อประเพณีพิธีกรรมโดยตรง เป็นประเพณีเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนา ได้แก่ การบวช บุญมาฆบูชา บุญข้าวจี บุญวิสาขบูชา บุญอาสาฬหบูชา บุญเข้าพรรษา บุญข้าวสาก บุญออกพรรษา บุญทอดกฐิน และบุญผ้าป่า ๔.๒) บทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อประเพณีพิธีกรรมโดยอ้อม ได้แก่ การเกิด การแต่งงาน การตาย บุญสงกรานต์ บุญเบิกบ้าน และบุญลอยกระทง โดยพระพุทธศาสนาได้เข้าไปจัดระบบความเชื่อใหม่ ตามธรรมเนียมของพระพุทธศาสนา”

โดยสอดคล้องกับ “มหาชาติหรือมหาเวสสันดรชาดก มีบ่อเกิดจากชาดกเดิมเป็นภาษาบาลี เชื่อกันว่า เป็นพุทธพจน์ปรากฏใน ขุททกนิกาย พระสุตตันตปิฎก เป็นคาถามีความยาว ๑,๐๐๐ คาถา ซึ่งคนไทยเรียกว่า คาถาพื้น มหาเวสสันดรชาดก เป็นเรื่องราวที่ใกล้เคียงกับพุทธกาลมากที่สุด จึงเป็นเรื่องที่พุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะฝ่ายเถรวาท นำมาเป็นต้นแบบ ในการดำเนินชีวิตของตน เพื่อ

^{๕๘} สุพิน ฤทธิ์เพ็ญ, สุขวันฉะวัพลวง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์บทบาทที่มีต่อสังคม”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๙), หน้า ๓๙.

^{๕๙} ลำพวรรณ น่วมบุญลือ, “บทบาทของพระพุทธศาสนาต่อวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวและกวย : กรณีศึกษาตำบลหนองฮะ และตำบลเสม็ง อำเภอสาร์ทาบ จังหวัดสุรินทร์”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๖), หน้า ๔๙.

มุ่งไปสู่จุดหมายสูงสุด คือพระนิพพาน มหาเวสสันดรชาดกนี้ เป็นชาดกที่พระสงฆ์นิยม นำมาเทศนา แก่ประชาชน มากกว่าบรรดาชาดกเรื่องต่างๆ ทั้งนี้เนื่องจาก มหาชาติเป็นชาดก ที่พระพุทธเจ้าทรง บำเพ็ญพระบารมี คือ ทานปรมัตถบารมี อย่างเต็มถ้วนที่สุด เป็นชาติสุดท้าย ต่อจากชาตินี้ก็จะบรรลุนิพพาน สัมมาสัมโพธิญาณชาวพุทธ จึงถือว่า เป็นแบบอย่างแห่งการทำความดี ละเว้นความชั่ว โดยถือเอาจากตัวละคร ที่แสดงพฤติกรรมต่างๆ เป็นตัวอย่างเช่น พระเวสสันดร ทรงเป็นสุภาพบุรุษที่มีพระทัย ประกอบด้วยพรหมวิหาร ทรงฝึกฝนแต่การสงเคราะห์ ช่วยเหลือปวงชนตลอดจนมีชีวิตของพระองค์ พระนางมัทรีเป็นกุลสตรี ที่เป็นแบบอย่างในการวางตน อยู่ในกรอบแห่งศีลธรรมบำเพ็ญตนเป็นภรรยา และมารดาที่ดีที่สุด ซึ่งกุลสตรีทั้งหลายถือเป็นแบบอย่างตลอดมา”^{๖๐}

ซึ่งพบว่า วรรณกรรมไทจีน ยังคงมีปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน เป็นจำนวนมาก และยังมีลักษณะที่สมบูรณ์อยู่ เนื่องจากชาวไทจีน จะมีวัฒนธรรม ประเพณี และความเคารพต่อพุทธศาสนาที่ได้ปลูกฝังหยั่งลึกลงในจิตใจของชาวไทจีน มีความศรัทธา และได้ทำบุญสร้างกุศล โดยการเชื่อว่าหากได้อ่าน ได้ฟัง ได้เขียน และได้สร้างธรรม หรือวรรณกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้าไว้ จะเป็นอานิสงส์อันยิ่งใหญ่ ด้วยเหตุนี้ บุคคลที่มีทรัพย์สิน จึงพยายามสร้างบารมีของตน โดยการให้นักปราชญ์คัดลอก คัมภีร์ธรรมต่างๆ ตามที่ตนเองศรัทธา แล้วนำไปถวายวัด และมีการบอกบุญ เชิญชวนญาติมิตรมาร่วมเฉลิมฉลองอย่างใหญ่โต บางครั้งก็จะมี การนำพัสสา ที่มีอยู่มาเทศน์ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือ วันสำคัญต่างๆ นอกจากนี้ การรักษาวรรณกรรมของไทจีนนั้น เกิดขึ้นได้เนื่องจากเมืองเชียงตุง เมืองพยาก อันเป็นที่อยู่ของชาวไทจีน และชาวไท ไม่ได้ถูกรบกวนจากสังคมภายนอกมากนัก

คำประพันธ์ในวรรณกรรมของชาวไท ที่ปรากฏสามารถแบ่งออกเป็น ๖ ประเภท คือ ธรรมคำวซอ โคลง มาต อ้ายไค้ และเส็น ลักษณะการดำเนินเรื่องของวรรณกรรมชาวนั้น จะมีการดำเนินเรื่องที่คล้ายๆ กัน เช่น การขึ้นต้นและลงท้าย การสอดแทรกธรรมะในบางตอน ลักษณะเด่นของวรรณกรรมชาวไท คือ การที่พยายามสอดแทรกคติธรรม คำสอนของพระพุทธศาสนาไว้ในเรื่อง สอดคล้องกับประเพณี วัฒนธรรมความเชื่อของชาวไท ที่มีต่อธรรมและวรรณกรรมอย่างเคารพว่าเป็นธรรมของพระพุทธเจ้า นิทานพื้นบ้านหรือชาดกพื้นบ้านชาวไท ซึ่งเป็นวรรณกรรมลายลักษณ์ นั้นส่วนใหญ่ พัฒนามาจากวรรณกรรมศาสนา โดยเฉพาะปัญญาสชาดก ตัวเอกของนิทานเหล่านี้ มักแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ประเภทหนึ่งคือ เป็นเจ้าชาย อีกประเภทหนึ่ง คือ เป็นเด็กกำพร้า ตัวเอกที่เป็นเจ้าชาย มีอยู่หลายเรื่อง เช่น เจ้าบุญหลง เจ้าเมืองคลอน เจ้าสุวัตร ฯลฯ ลักษณะของเรื่องที่มีเจ้าชายนั้น โครงเรื่องมีอยู่ว่า เจ้าชายมักจะไปเล่าเรียนศิลปวิทยาอยู่ในป่า และได้ลูกสาวพระฤๅษีเป็นชายา หลังจากนั้น จึงพลัดพรากจากกันไป เจ้าชายไปพบกับยักษ์ หรือเจ้าเมืองอื่นๆ ระหว่างนี้ก็ได้

^{๖๐} สมหมาย เปรมจิตต์, มหาเวสสันดรชาดก วิเคราะห์ทางสังคมและวัฒนธรรม, (เชียงใหม่: โรงพิมพ์ มิ่งเมือง, ๒๕๔๔), หน้า ๕๙.

ชายมาอีกหลายๆ คน ซึ่งก็เป็นลูกสาวพระยาอำมาตย์บ้าง พระยานาคบ้าง หรือเป็นธิดาภคินีบ้าง ในที่สุดก็กลับเมืองของตน และได้ครองราชย์เป็นพระราชา สำหรับเรื่องที่ตัวเอง เป็นเด็กกำพร้า นั้น มีอยู่หลายเรื่องด้วยกัน เช่น ฮ่องยงดาว ฮ่องมดส้ม แหคำลาฯ ลักษณะของโครงเรื่อง คือ พระโพธิสัตว์ เกิดมาเป็นเด็กกำพร้า ต่อสู้กับพระยาเจ้าเมือง ซึ่งคอยกลั่นแกล้ง และแย่งชิงชายาไป เป็นมเหสีแต่ในที่สุด พระโพธิสัตว์ ก็เป็นฝ่ายชนะ และได้ขึ้นครองราชย์ ดูเหมือนว่า ในนิทานพื้นบ้าน ประเภทลายลักษณ์ จะสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคม และศิลปวัฒนธรรมของชาวไทย ได้ละเอียด ชัดเจนกว่า นิทานพื้นบ้านที่เป็นมุขปาฐะ ซึ่งโดยมากจะมีเพียงโครงเรื่องใหญ่ๆ แต่ขาดรายละเอียด ปลีกย่อย บางประการเพราะผู้เล่า มักจะมองข้ามความสำคัญไป ในนิทานพื้นบ้านประเภทลายลักษณ์ เช่น สามลอนั้น ถือได้ว่า เป็นตัวแทนที่ดีเรื่องหนึ่ง สามารถทำให้เรามองเห็นสภาพสังคมและ วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ในสมัยนั้น ได้เป็นอย่างดี เช่น การค้าขาย ในลักษณะของกองคาราวาน หรือ พ่อค้าวัว ต่างตลอดจนถึงประเพณีการ “อุปัชฌ์สาว”^{๖๑}

ในส่วนของภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรม ที่ปรากฏ ในวรรณกรรมชาวไทย วรรณกรรมพื้นบ้านประเภทลายลักษณ์ จะสะท้อนให้เห็นถึงสภาพทางสังคม ความเป็นอยู่ในแต่ละยุค แต่ละสมัย เช่น การพรรณนาถึงบ้านเรือน ภูมิประเทศ วัด ผู้คน สัตว์เลี้ยง การดำรงชีพ เป็นต้น

ดังนั้นในด้านวัฒนธรรมชาวไทย มีความคล้ายคลึงกับชาวล้านนา คือ มีขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา และตัวอักษรอย่างเดียวกับชาวล้านนา แต่ก็จะมีข้อแตกต่างกัน ในด้านของสำเนียง ภาษา รูปแบบอักษร และพิธีกรรมทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามชาวไทย แม้ว่าจะถูกปกครองโดยคนใน ชนชาติอื่น คือ พม่า ที่ปกครองมานาน แต่ชาวไทย ก็ไม่ละทิ้งขนบธรรมเนียมประเพณี โดยเฉพาะอักษร ประจำชาติ ที่ชาวไทย ยึดรูปแบบเดิมมากที่สุด

ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย นั้นนอกจากจะนำเอาเวสสันดรชาดกมา เทศนาแล้ว ยังนำธรรมชาดกเรื่อง สุขวันฉะวันหลวง มาเทศน์ด้วย โดยให้ความสำคัญกับชาดกเรื่องนี้ เท่าๆ กับมหาเวสสันดรชาดก ซึ่งสอดคล้องกับที่ (อนาโตน โรเจอร์ เป็ลติเยร์) ว่า การปริวรรตและ จัดพิมพ์วรรณกรรมชาวไทย เรื่อง สุขวันฉะวันหลวง จัดพิมพ์ด้วยแบบอักษรชาวไทย ปริวรรต แล้วแปล เป็นภาษาอังกฤษและฝรั่งเศสโดยได้กล่าวไว้ ในคำนำว่า สุขวันฉะวันหลวงเป็นชาดกพื้นบ้านที่ชาวไทย โดยทั่วไปศรัทธาเลื่อมใสและนับถืออย่างยิ่ง โดยทุกวัดในเมืองเชียงใหม่ เมืองพยาก จะมีการเทศนา ธรรมเรื่องนี้ และมีการเขียนภาพธรรม จัดทำปราสาทเสาดเดียว ตามแบบเนื้อเรื่องของธรรมชาดกนี้ ถวายเป็นทาน เป็นประเพณีประจำปี^{๖๒} และสอดคล้องกับที่ (สุพิน ฤทธิ์เพ็ญ) ได้สรุปไว้ว่า สุข วันฉะวันหลวง มีแหล่งกำเนิดในกลุ่มชนชาวไทย เมืองเชียงใหม่ เมืองพยาก ประเทศพม่า เป็น

^{๖๑} อนาโตน โรเจอร์, เป็ลติเยร์. “นิทานพื้นบ้านไทเขิน” ใน เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เรื่อง คติชนเผ่าไท, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๖๙.

^{๖๒} อนาโตน โรเจอร์ เป็ลติเยร์, สุขวันฉะวันหลวง, (เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมือง, ๒๕๓๖), หน้า ๔๙.

วรรณกรรม ที่สร้างสรรค์มาจากเรื่องราว ที่เกี่ยวข้องกับผูกพันกับกลุ่มชน ปรากฏในบริบททางสังคมของ กลุ่มชนชาวไทย ในฐานะวัฒนธรรมรอง ในขณะที่วรรณกรรมมหาชาติ มีฐานเป็นวัฒนธรรมหลัก วรรณกรรมเรื่องนี้ มีบทบาทตอบสนอง ความต้องการทางด้านจิตใจ เป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของ กลุ่มชนเป็นกลไกทางสังคม ในการสร้างมาตรฐานจริยธรรม และวางแผนพฤติกรรมของกลุ่มชน^{๒๓}

สรุปได้ว่า ประเพณีและพิธีกรรมเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ และจรรโลงให้คนในสังคมอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุข และเป้าหมายในการดำรงชีวิต ส่วนประวัติศาสตร์เมืองเชียงตุง เมืองพยาก พุทธศาสนาและวัด ในเมืองเชียงตุง และเมืองพยากนั้น ได้มีผู้ศึกษาและเรียบเรียงไว้จำนวนมาก นอกจากนี้ ในส่วนที่เป็นประเพณีการตั้งธรรมหลวง หรือการเทศน์มหาชาตินั้น มีเอกสาร งานวิจัย หรือวิทยานิพนธ์จำนวนหนึ่ง ซึ่งการศึกษาประวัติความเป็นมาของ การเทศน์มหาชาติในท้องถิ่นต่างๆ ตลอดจนจนถึงการศึกษาคุณค่าของมหาเวสสันดรชาดก ที่นำมาเทศน์ในแง่มุมทางวรรณกรรม แต่ยังไม่มีการงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ ที่ศึกษาประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย โดยตรงซึ่งลักษณะเด่น ของประเพณีตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย จะแตกต่างจากท้องถิ่นอื่น ซึ่งปฏิบัติกันมาช้านานแล้ว คือ การนำคัมภีร์ธรรมเรื่องอื่นๆ เช่น ปารมี อุณหสสะ สุตตันตะ วินัย อภิธัมมา ปถมมालย์ ทุตติมมัลล คาลาพัน มหาวิปาก อาณิสสเวสสันดร และชาดกเรื่องสุขวันณะวฬหลวง มาเทศน์ในประเพณีนี้ด้วย คัมภีร์ธรรมที่ไม่ใช่เวสสันดรชาดกนั้น ชาวไท ได้ให้ความสำคัญกับชาดกเรื่อง สุขวันณะวฬหลวงเป็นพิเศษ และแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรมท้องถิ่นประวัติศาสตร์เมืองพยาก เมืองเชียงตุง ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาและวัด ในเมืองพยาก และเมืองเชียงตุง ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร และอิทธิพลของประเพณีท้องถิ่นที่มีต่อสังคม ที่ผู้วิจัยได้สำรวจและศึกษาเบื้องต้น ถือได้ว่าเป็นประโยชน์ อย่างยิ่งต่อการศึกษาประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ เป็นอย่างยิ่ง

^{๒๓} สุพิน ฤทธิ์เพ็ญ, “สุขวันณะวฬหลวง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์บทบาทที่มีต่อสังคม”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๙), หน้า ๕๙.

บทที่ ๓

แนวคิดและประเพณีตั้งธรรมเวสสันตระที่มีต่อชาวไทย เมืองพยาก

รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

การวิจัยเรื่อง “แนวคิดและประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์” มีรายละเอียดในการนำเสนอ คือ

- ๓.๑) ประเพณีตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก
- ๓.๒) การกำหนดวัน เวลา และสถานที่
- ๓.๓) การตกแต่งและเตรียมเครื่องบูชา
- ๓.๔) การนิมนต์พระภิกษุสามเณร
- ๓.๕) การถวายทาน
- ๓.๖) การเลี้ยงฉลอง
- ๓.๗) คัมภีร์ธรรมที่ใช้เทศน์ในประเพณีตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก

และ

๓.๘) สรุปคติความเชื่อ ค่านิยม คุณค่า แนวคิดและประเพณีตั้งธรรมเวสสันตระที่มีต่อชาวไทย เมืองพยาก มีรายละเอียดดังนี้

๓.๑ ประเพณีตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก

ประเพณีการตั้งธรรมมหาเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก มีระยะเวลาและขั้นตอนพิธีการ ในการเทศน์นั้นก็จะใช้เวลา วัน ในการเทศน์ลักษณะนี้ จะมีการนิมนต์พระภิกษุจากวัดต่างๆ ในเมืองพยาก มาเป็นองค์เทศน์ โดยจะมีการแบ่งคัมภีร์ธรรม แต่ละกัณฑ์ออกเป็นส่วนๆ หรือใบๆ เพื่อแจกจ่ายไปให้กับพระสงฆ์วัดต่างๆ ในเมืองพยาก ให้ได้เป็นองค์เทศน์อย่างทั่วถึงกันทุกรูป จากนั้นก็จะนำเอารายชื่อกัณฑ์ มาทำเป็นสลากให้คณะศรัทธาได้จับสลาก เพื่อเป็นเจ้าภาพกัณฑ์ และใบต่างๆ เช่น “มัทรี ” หมายถึง กัณฑ์มัทรี ใบที่... เป็นต้น ผู้ใดจับสลากได้กัณฑ์ไหน ก็จะไปจัดเตรียมเครื่องไทยทาน มาเป็นเครื่องกัณฑ์เทศน์

รูปภาพประกอบที่ ๒๓ : หอปราสาทกระดาศในพิธี ตั้งธรรมเวสสันตระ และ“ตานจอมคนต่าย”

วันที่ ๑ : ของการตั้งธรรมเวสสันตระ เข้าของวัน เริ่มพิธีการเทศน์ ปู่จ๋านจะนำสวดมนต์ ไหว้พระ ขอขมาพระรัตนตรัย สมาทานศีล ๕ กล่าวอัญเชิญเทวดา ที่ชาวไท เรียกว่า “โอกาสเทวดา” อาราธนาธรรม จากนั้นก็จะเป็นการเทศน์ธรรมย่อยต่างๆ ไปตามที่จะมีเจ้าภาพ หรือมีผู้ประสงค์จะฟัง การเทศน์คัมภีร์ธรรมเหล่านั้น ส่วนใหญ่มักจะเป็นคัมภีร์ธรรมที่เกี่ยวกับการการอุทิศส่วนกุศลให้คนตาย หรือญาติพี่น้องที่ตายไปแล้ว เช่น ธรรมมหาวิบาก เปตพลี มหามูลนิพาน มัลลยโผโตโลก อานิสงส์ น้ำนอง หรือธรรมชาดกอื่นๆ เป็นต้น ในการเทศน์คัมภีร์ธรรมเหล่านี้ เจ้าภาพจะนิมนต์พระในวัดนั้น ขึ้นมาเป็นองค์เทศน์ โดยจะไม่มีการแบ่งคัมภีร์ธรรมออกเป็นแผ่นๆ เหมือนการเทศน์เวสสันตระ เมื่อ จบกัณฑ์ ก็จะมีการตีกังสดาร เป่าสังข์เหมือนกับการเทศน์ธรรมเวสสันตระ มีการถวายกัณฑ์เทศน์ และนิมนต์พระสงฆ์ มาเทศน์คัมภีร์ธรรมเรื่องต่อไปจนหมด หากคัมภีร์ธรรมที่มีผู้รับเป็นเจ้าภาพ หมด ก็จะมีการถวายข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ที่จัดเตรียมมา เพื่ออุทิศให้ญาติที่ตายไปแล้ว พระสงฆ์ อนุโมทนาให้พร จากนั้นหากพอมีเวลาเหลือ ก็จะพักการเทศน์ไว้ระยะหนึ่ง เพื่อให้พระสงฆ์และ ผู้สูงอายุ ได้พักผ่อนอิริยาบถ เมื่อถึงเวลา ๔.๐๐ น. ก็จะเริ่มเทศน์คัมภีร์ธรรม ที่เกี่ยวข้องกับธรรม เวสสันตระ เช่น มัลลยเค้า มัลลยปลาย คาลาพัน อานิสงส์ มหาเวสสันตระ เป็นต้น

วันที่ ๒ : ของการเทศน์ เมื่อเวลา ๐๐.๐๐ น. ปู่จ๋านจะนำสวดมนต์ไหว้พระ ขอขมาพระ รัตนตรัย สมาทานศีล ๕ กล่าวอัญเชิญเทวดา อาราธนาธรรม และเริ่มเทศน์มหาเวสสันตระ ไปตั้งแต่ กัณฑ์แรก คือ กัณฑ์ทศพร ถึงกัณฑ์สุดท้าย คือ กัณฑ์นคร เมื่อจบการเทศน์ของพระสงฆ์ แต่ละรูป ก็ จะมีการเป่าสังข์ ตีกังสดาร ตีฆ้องกลอง เป็นอาณัติสัญญาณ ว่าการเทศนาได้จบลงแล้ว เป็นการ สื่อสารให้เจ้าภาพ และพระสงฆ์ ที่จะมาเป็นองค์เทศน์กัณฑ์ต่อไปได้เตรียมตัว นอกจากนี้ยังมีความ เชื่อว่า เป็นการบอกกล่าวแก่เทพยดาในทุกชั้นฟ้า ให้มาอนุโมทนา และเป็นสักขีพยานในกุศลบุญครั้ง นี้ด้วย จากนั้นก็จะถวายกัณฑ์เทศน์ พระสงฆ์องค์เทศน์ให้พร ปู่จ๋านนิมนต์องค์เทศน์กัณฑ์ต่อไปขึ้นมา เทศน์ไปจนถึงกัณฑ์สุดท้าย จะมีการจุดประทีบ ซึ่งทำจากไม้ไผ่เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๒-๓ มม.

ยาวประมาณ ๕๐ เซนติเมตร พันด้วยเส้นฝ้ายพันธุ์พื้นเมือง “ฝ้ายเมิง” ขูดด้วยน้ำมันต่างๆ เช่น น้ำมันมะพร้าว หรือน้ำมันงา (แต่ปัจจุบันนี้มักใช้ น้ำมันพืชแทน) ซึ่งผู้สูงอายุชาวไท กล่าวว่า ใช้จุดเทียนประทีปที่เรียกว่า “ประทีปพันดวง” นอกจากนั้นยัง มีการจุดดอกไม้ไฟ หรือที่ชาวไท เรียกว่า “ไฟดอกไม้”^๑ ในการเทศน์กัณฑ์ครั้นนั้น เมื่อพระสงฆ์เทศน์มาถึงตอนที่ ฝนโบกขรพรรษตก ศรัทธาผู้ฟังเทศน์จะโปรยข้าวตอกดอกไม้ และเงินจี้ต หรือธนบัตรที่พับเป็นรูปเรือ และรูปลักษณะต่างๆ ที่เตรียมมา โปรยเป็นการสักการะด้วย เป็นการสมมุติว่าเป็น “ฝนท่าแก้ว” หรือ “ฝนโบกขรพรรษ” ตกลงมา เมื่อพระเวสสันดรได้เดินทางกลับเข้าเมือง การเทศน์ธรรมเวสสันดรจะเสร็จสิ้นในเวลาประมาณ ๒๑.๓๐ น. จากนั้นก็จะเป็นการแสดงมหรสพ การจุดดอกไม้ไฟ ผู้สูงอายุก็จะพูดคุยและพักผ่อนนอนหลับกันที่วัด

วันที่ ๓ : ของการเทศน์ เริ่มตั้งแต่เวลาประมาณ ๐๖.๐๐ น มีการสวดมนต์ไหว้พระ ขอขมาพระรัตนตรัย สมาทานศีล ๕ กล่าวอัญเชิญเทวดา กล่าวสุมาครวตान^๒ กล่าวคำถวายเครื่องไทยทานและอาหารเพลแก่พระสงฆ์ พระสงฆ์อนุโมทนา เสร็จพิธี ก็เป็นการเลี้ยงอาหารผู้ที่มาร่วมงานเป็นอันเสร็จสิ้น พิธีการตั้งธรรมเวสสันดรลักษณะนี้

สรุปได้ว่า ลักษณะของประเพณีการตั้งธรรมมหาเวสสันดรของชาวไท เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ นั้นมีอยู่ ๒ ลักษณะ คือ

(๑) ลักษณะที่จัดขึ้นเป็นเทศกาลหรือประเพณี

การเทศน์มหาเวสสันดรในลักษณะนี้ถือปฏิบัติสืบทอดต่อๆ กันมาจนกลายเป็นประเพณีของวัดหรือของชุมชน เมื่อถึงฤดูกาลวัดและชุมชนนั้นๆ ก็จะจัดให้มีประเพณีตั้งธรรมมหาเวสสันดรชาดกขึ้น ซึ่งลักษณะดังกล่าว ยังสามารถแบ่งย่อยออกเป็นรูปแบบต่างๆ ได้อีก รูปแบบ คือ รูปแบบที่จัดขึ้นในทุกวันพระ ช่วงฤดูกาลเข้าพรรษา การจัดการเทศน์รูปแบบนี้ จะเป็นการเทศน์ที่ไม่มีการตกแต่งสถานที่ และเครื่องประกอบพิธีเป็นพิเศษแต่อย่างใด คงเป็นการเทศน์ที่เหมือนกับการเทศน์คัมภีร์ธรรมเรื่องต่างๆ ไป เท่านั้น พระสงฆ์องค์เทศนา ก็เป็นพระภิกษุหรือสามเณรของวัดนั้นๆ การเทศน์ธรรมมหาเวสสันดรรูปแบบนี้ จะไม่เรียกว่า “การตั้งธรรม” แต่จะเรียกว่า “การฟังธรรมหรือ

^๑ ไฟดอกไม้ หรือดอกไม้ไฟในภาษาไทยกลาง หรือ บอกไฟดอกไม้ ในภาษาล้านนา ชาวไทย จะจัดทำขึ้นมาเอง บางวัดก็จะร่วมกันพระที่วัดจัดทำขึ้น แต่ก็มีบางคนไปจ้างให้ช่างทำไฟดอกไม้ทำขึ้น โดยป้อนถ่านไฟจากไม้มะม่วง นำมาผสมกับดินประสิวหรือดินไฟปนละเอียด ผสมกับ กำมะถันเล็กน้อย ผสมกับขี้เหล็ก (เศษโลหะที่ได้จากการไสหรือการเลื่อย) อัดใส่กระบอกไม้ไผ่ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ - ๖ นิ้ว ยาวประมาณ ๕๐ - ๑๐๐ เซนติเมตรเจาะรูเพื่อสอดสายขวนเข้าไป ใช้จุดเพื่อเป็นพุทธบูชา

^๒ “สุมาครวตान” คือ การขอขมาเครื่องไทยทาน เพราะคนไทย เชื่อว่าข้าวที่จะนำมาถวายพระนั้นต้องทำให้สะอาด บริสุทธิ์ ในการจัดเตรียมอาจจะทำผิดพลาด พลังผลอ ไม่สมควร ด้วยประการต่างๆ หรือได้ ชิมอาหารก่อนถวายพระ บางครั้งอาจจะพลังผลอแก้วข้ามข้าวของเครื่องใช้ หรือได้ดูว่ากล่าวหรือพูดในสิ่งที่ไม่สุภาพ เป็นต้น

การเทศน์ธรรม” ตามชื่อกัณฑ์เท่านั้น เช่น “เทศน์ธรรมมัทรี” “เทศน์ธรรมพินทุ์แก้ว” เป็นต้น โดยจะเริ่มเทศน์วันพระละ ๑ กัณฑ์ จนถึงวันออกพรรษา ในบางวันพระ อาจจะมีการนำเอาคัมภีร์ธรรมเรื่องอื่นๆ มาเทศน์ด้วยก็ได้ ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้มีจิตศรัทธา นอกจากนี้บางวัด อาจจะทำให้มีการตั้งธรรมหลวง หรือชาวไท ที่เรียกว่า “ธรรมโงหลวง” (ธรรมสุขวันฉะวันหลวง) มาเทศน์ด้วยก็ได้

(๒) การเทศน์ธรรมมหาเวสสันดร

อีกรูปแบบหนึ่งนั้น มีลักษณะในการจัดที่มีรายละเอียดเพิ่มขึ้นจากรูปแบบที่ ๑ โดยจะจัดขึ้นในช่วงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ หรือที่ชาวไท เรียกว่า “เหลินสิบเอ็ดมน” คำว่า “มน” ในที่นี้หมายถึง พระจันทร์เต็มดวง หรือวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำตรงกับเดือน ๑๒ ของล้านนาหรือ เดือน ๑๐ ของไทยภาคกลาง การเทศน์มหาเวสสันดรแบบนี้ จะจัดขึ้นโดยชาวบ้าน หรือคณะศรัทธาของวัดต่างๆ รวมกลุ่มกันจัดให้มีขึ้น เป็นส่วนรวม หรือที่ชาวไท เรียกว่า “หน้าหมู” การจัดเตรียมตกแต่งสถานที่ของพิธีการตั้งธรรมมหาเวสสันดรลักษณะนี้ จะมีการจัดตกแต่งบริเวณพิธี ด้วยราชวัตร ฉัตรธง ต้นกล้วย ต้นอ้อย จำลองให้บริเวณพิธี มีลักษณะเหมือนป่า ตามเนื้อเรื่องที่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในป่าหิมพานต์ บางแห่งอาจจะมีการสร้างหอบปราสาท หรือธรรมาสน์ที่เป็นกระดาชถวายด้วย ก็เป็นความเชื่ออีกประการหนึ่งของ ชาวไท ที่เชื่อว่าเมื่อได้สร้างหรือ ถวายหอบปราสาท เป็นทานในงานพิธีตั้งธรรมมหาเวสสันดรแล้ว จะส่งผลให้เขาได้ไปเกิดในภพที่ดี มีปราสาทเป็นที่อยู่อาศัยเมื่อตายไปแล้ว รวมไปถึงญาติพี่น้องที่ตายไปแล้ว ก็จะมีส่วนได้รับในบุญกุศลเหล่านั้นด้วย

พิธีการและขั้นตอนของการเทศน์ จะมีการแบ่งคัมภีร์ธรรมออกเป็นใบๆ และนำไปทำหมายเลขสลากกำกับชื่อกัณฑ์ เพื่อให้ศรัทธาได้จับจองเป็นเจ้าของกัณฑ์ เช่น “มัทรี ” หมายถึง กัณฑ์มัทรี ใบที่... รวมไปถึงการแจกจ่ายคัมภีร์ธรรมให้พระสงฆ์ หรือสามเณรทุกรูปได้เทศน์นั้น ก็นับว่าเป็นการให้โอกาสพระภิกษุสามเณร ได้ฝึกฝนตนเองในการเทศน์ ได้เรียนรู้วิธีการเทศน์ ได้ศึกษาเนื้อหาสาระของเรื่องราวของมหาเวสสันดร และได้เรียนรู้ถึงท่วงทำนองในการเทศน์ การนิมนต์พระภิกษุ-สามเณร มาเป็นองค์เทศน์ในกัณฑ์สำคัญๆ เช่น กัณฑ์มัทรี กัณฑ์มหาราช มักจะนิมนต์พระผู้ใหญ่ หรือพระสงฆ์ที่มีสมณศักดิ์ เช่น สมเด็จพระญาณสังวรญาณหรือเจ้าอาวาสมาเป็นองค์เทศน์ ข้อนี้น่าสนใจหลายอย่าง เช่น คัมภีร์ธรรมกัณฑ์เหล่านี้ ต้องใช้พระองค์เทศน์ที่มีความชำนาญ มีน้ำเสียงดี ไพเราะ อาทิ การเทศน์กัณฑ์มัทรี ต้องใช้พระที่มีโทนเสียงเล็ก มีเสียงออต้ออัน สอดแทรกอารมณ์ตามเนื้อเรื่อง นอกจากนี้พระองค์เทศน์ ยังต้องเรียนรู้ และมีความชำนาญในท่วงทำนอง หลายทำนองในการเทศน์ เช่น ทำนอง “สร้อยสังกร, ม้าจากคอก, มะนาวलोंของ หรือलोंโขง, โกองเฮียวบง” เป็นต้น รวมไปถึงเป็นการให้เกียรติให้ความเคารพพระผู้ใหญ่ ตามชื่อกัณฑ์ต่างๆ เช่น “กัณฑ์มหาราช” เป็นต้น ซึ่งคำว่า “มหา” แปลว่า ใหญ่ เพราะฉะนั้นผู้ที่จะมาเป็นองค์เทศน์ ควรที่จะ

เป็นพระผู้ใหญ่ ตามชื่อของกัณฑ์ หรืออาจจะมีอีกเหตุผลหนึ่งก็คือ การเทศน์กัณฑ์มหาหรานั้น เพื่อให้เข้ากับบรรยากาศ และเนื้อเรื่อง พระองค์เทศน์ ก็ควรเป็นพระที่มีน้ำเสียง หรือโทนเสียงใหญ่ เป็นต้น

ลักษณะที่จัดขึ้นนอกเทศกาลหรือจัดขึ้นเป็นกรณีพิเศษ

เป็นการเทศน์ธรรมเวสสันตระ ที่แตกต่างไปจากการเทศน์ในลักษณะที่ ๑ ที่กล่าวไปแล้ว การเทศน์ในลักษณะนี้ ยังแบ่งย่อยออกไปได้อีก ๓ รูปแบบ คือ

(๒.๑) รูปแบบที่จัดงานเทศน์เวสสันตระขึ้นโดยเฉพาะ

การจัดงานตั้งธรรมเวสสันตระขึ้นโดยเฉพาะ นั้นหมายถึง การจัดพิธีตั้งธรรมเวสสันตระ หรือมหาเวสสันดรชาดกขึ้น โดยไม่มีกิจกรรมอื่นใดมาปะปน การตั้งธรรมเวสสันตระรูปแบบนี้ เกิดจากความประสงค์ของเจ้าภาพ ผู้ที่มีจิตศรัทธาแรงกล้า และมีความพร้อม ทั้งทางด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ เพราะชาวไทย มีคติและคิดว่า ในชาติหนึ่งขอให้ได้เป็นเจ้าภาพในการตั้งธรรมเวสสันตระ สักครั้ง หากไม่ได้เป็นเจ้าภาพ ก็ขอให้ได้มีส่วนร่วม ในพิธีการตั้งธรรมมหาเวสสันตระ เพราะเชื่อว่า จะเป็นบุญกุศลที่ยิ่งใหญ่นำดวงวิญญาณของตนเองไปสู่สุคติภาพเมื่อตายไป

“เริ่มจาก เจ้าภาพจะปรึกษากันในบรรดาญาติพี่น้อง ถึงเรื่องการจัดงาน การเชิญแขก จัดแบ่งหน้าที่ เมื่อตกลงกันแล้ว เจ้าภาพจะไปหารือกับปู่จ่านและเจ้าอาวาสวัด เพื่อหาฤกษ์ยาม วัน เวลา ที่จะจัดพิธีเรียกว่า “หามื้อจันวันดี” เมื่อกำหนดวันเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็จะออกบัตรเชิญที่จะนำไปแจกจ่าย หรือฝากไปบอกบุญ หรือเชิญแขกที่เป็นเพื่อนที่สนิท หรือญาติผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือกัน หรือญาติที่อยู่ห่างไกล ไม่สามารถไปบอกบุญได้ด้วยตนเอง ส่วนญาติพี่น้องที่เป็นสายวงศ์ตระกูล ลูกเขย ลูกสะใภ้ ที่สามารถไปเชิญได้ เจ้าภาพก็จะไปเอง หรือให้वानให้ลูกหลานไป ในการไปบอกบุญวิธีนี้ เจ้าภาพจะนำเทียนขี้ผึ้งไป ๒ เล่ม เพื่อนำไปมอบให้กับผู้ที่เป็นญาติผู้ใหญ่ ที่จะไปส่งข่าวถึง จากนั้นก็กล่าวด้วยวาจาว่า “ชื่อเจ้าภาพ...จะตั้งธรรมเวสสันตระ ในวันที่เท่าไร...ขึ้น/แรมกี่ค่ำ วันขึ้น/แรมกี่ค่ำเป็นวันตักแตงดาเครื่องไทยทาน วันขึ้น/แรมกี่ค่ำเป็น “วันขึ้นวัด”^๓ และวันขึ้น/แรมกี่ค่ำเป็น วันเทศน์ธรรมเวสสันและหยาดน้ำ” เมื่อผู้ไปบอกบุญกล่าวเสร็จก็จะมอบเทียน ๒ เล่มนั้น ให้แก่เจ้าของบ้าน หรือญาติผู้ใหญ่ๆ ท่านก็จะรับเทียน และยกขึ้นจรดกลางหน้าผาก พร้อมกับเปล่งคำว่า “สาธุๆ” และได้ถามความเป็นอยู่ ขวาคราวของญาติพี่น้อง กันพอสมควร เมื่อถึงวันงานก็จะไปร่วมพิธี” ซึ่งขั้นตอนพิธีกรรมการจัดตั้งธรรมเวสสันตระ ในรูปแบบนี้จะได้กล่าวถึงในตอนต่อไป

^๓ “วันขึ้นวัด” คือ วันแห่เครื่องไทยทาน เครื่องอัฐบริขาร เครื่องประกอบพิธี จากบ้านเจ้าภาพไปยังวัดที่จัดพิธีเทศน์ธรรมเวสสันตระ

(๒.๒) รูปแบบที่จัดงานเทศน์เวสสันตระ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการบวชพระเบิกดี (บรรพชาและอุปสมบท)

การจัดงานเทศน์เวสสันตระ ที่เป็นส่วนหนึ่งของการบวชพระ^๔ (พระ) เบิกดี^๕ หมายถึง ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ ที่มีความเชื่อของพุทธศาสนิกชน ที่มีคติและความเชื่อสืบทอดต่อกัน มาว่า ก่อนที่พระพุทธเจ้า จะออกบวชและสำเร็จโพธิญาณ ได้บรรลุเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ใน พระชาติสุดท้าย ได้กำเนิดเป็นพระเวสสันตร และได้กระทำทานบารมี อันยิ่งใหญ่ในพระชาติต่อมา จึงได้ออกบวช และตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า จากความเชื่อนี้เอง ทำให้ชาวไทย จัดพิธีการเทศน์มหา เวสสันตระ ก่อนการบวชพระเบิกดี การจัดงานเทศน์เวสสันตระในรูปแบบนี้ มีขั้นตอนต่างๆ คล้ายกับ การตั้งธรรมในข้อ ๒.๑ (จัดงานเทศน์เวสสันตระขึ้นโดยเฉพาะ) แต่มีจำนวนวัน ในการดำเนินพิธีกรรม การเตรียมเครื่องประกอบพิธี เครื่องอัฐบริขารที่เกี่ยวข้องกับการบวชพระเบิกดีเพิ่มขึ้น (ซึ่งจะได้ กล่าวถึง ในหัวข้อของเครื่องประกอบพิธี) ส่วนวิธีการไปบอกบุญ แก่ญาติพี่น้องก็จะปฏิบัติคล้ายกัน เพียงแต่ในการบอกบุญ ของการจัดตั้งธรรมเวสสันตระ ที่เป็นส่วนหนึ่งของการบวชพระเบิกดีนั้น จะมีผ้า ที่เป็นสบงหรือจีวร หรืออังสะ ขึ้นใดชิ้นหนึ่งใส่สลุ^๖ (ขัน) มีดอกไม้ เทียนนำไปบอกบุญด้วย

การไปบอกบุญที่เจ้าภาพ หรือญาติไปด้วยตนเองนั้น จะบอกกล่าวด้วยวาจาบอกว่า ใคร คือเจ้าภาพ จะทำบุญ หรือจัดงาน บวชพระเบิกดี ผู้ที่จะบวช หรือจะเบิก เป็นบุตรหลานของใคร และ จะมีการตั้งธรรมเวสสันตระด้วย นอกจากนี้ ก็จะบอกกำหนดวันเวลาว่า วันขึ้น/แรมกี่ค่ำ เป็นวันแต่ง ดา (วันเตรียมงาน) วันขึ้น/แรมกี่ค่ำ เป็นวันแห่เครื่องไทยทานไปวัด หรือที่เรียกว่าวัน “ขึ้นวัด” วันขึ้น/ แรมกี่ค่ำ เป็นวันฟังธรรม วันขึ้น/แรมกี่ค่ำ เป็นวันหยาดน้ำ วันขึ้น/แรมกี่ค่ำ เป็นวันบวชพระเบิกดี และ วันขึ้น/แรมกี่ค่ำเป็นวันฉลอง หรือที่เรียกว่า “วันอุ้นัน”^๗

ประเพณีตั้งธรรมเวสสันตระ ในงานบวชพระเบิกดี ของชาวชาวไทย ในเมืองพยาก และเมือง เชียงตุง ในแต่ละครั้งใช้เวลา ๓ วันขึ้นไป แต่ไม่เกิน ๗ วัน

(๒.๓) รูปแบบการจัดงาน เวสสันตระเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการอุทิศส่วนบุญกุศล ไป ให้แก่ญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้วหรือที่เรียกว่า “ตานจอมคนตาย”

การจัดงานเวสสันตระ ที่เป็นส่วนหนึ่งของการอุทิศส่วนบุญกุศลไปให้แก่ญาติพี่น้องที่ เสียชีวิตไปแล้ว หรือที่เรียกว่า “ตานจอมคนตาย” นั้นขั้นตอนต่างๆ ก็ไม่แตกต่างไปจากรูปแบบ ที่

^๔ “บวชพระ” หมายถึง การบรรพชา “พระ” ชาวไทย ออกเสียงว่า “กะ” ความหมายของชาวไทย และ ชาวล้านนา หมายถึง สามเณร

^๕ “เบิกดี” หมายถึง การอุปสมบท “ดี” ความหมายของชาวไทย และชาวล้านนา หมายถึง พระภิกษุ

^๖ “สลุ” มีลักษณะเป็นขันขนาดใหญ่ ทำด้วยเงินหรือโลหะอลูมิเนียม สลักคุณนูนด้วยลวดลายแบบไทย

^๗ “วันอุ้นัน” หมายถึง วันที่เจ้าภาพจัดงานเลี้ยงเพื่อฉลองความสำเร็จของงาน และขอบคุณญาติพี่น้อง แยกที่มาช่วยหรือมาร่วมงาน

กล่าวไปแล้วมากนัก มีเพียงการจัดเตรียมเครื่องประกอบพิธีเท่านั้น ที่มีความแตกต่างออกไป เนื่องจากเครื่องประกอบพิธี ในการเทศน์รูปแบบนี้ จะเป็นข้าวของเครื่องใช้สำหรับที่ญาติ ที่เสียชีวิตไปขอใช้ เครื่องครัว เครื่องใช้ในชีวิตรประจำวัน ของคนโดยทั่วไป เช่น ของใช้ส่วนตัว เครื่องนอน เสื้อผ้า เครื่องสำอาง เป็นต้น โดยจะจัดเป็นชุดๆ เท่ากับจำนวนของญาติที่เสียชีวิตไป ญาติที่เจ้าภาพทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้นั้น จะเป็นญาติของทั้งสองฝ่าย คือ ญาติทั้งฝ่ายชายหรือสามี และญาติของฝ่ายหญิง หรือภรรยา หรือลูกสะใภ้ที่ใกล้ชิดกัน จึงทำให้มีการจัดเตรียมเครื่องประกอบพิธีจำนวนมาก ส่วนคติความเชื่อว่า ทำไมต้องเทศน์ธรรมเวสสันดรในพิธี “ตานจอมคนตาย” นั้น

สรุปได้ว่า ชาวไท เมืองพยาก มีความเชื่อว่า ญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้ว อาจจะไปตกอยู่ในอบายภูมิ เมื่อจัดพิธีตั้งธรรมเวสสันดรขึ้น ก็จะทำให้ดวงวิญญาณของญาติๆ ให้มาร่วมฟังเทศน์ด้วย เพื่อให้เขาเหล่านั้น ได้หลุดพ้นออกจากอบายภูมิ และคิดว่า อานิสงส์ของการตั้งธรรมเวสสันดร ยังจะช่วยให้ญาติพี่น้องของเขาเหล่านั้น ได้เสวยสุขในทิพย์พิมาน นอกจากนั้นชาวไท ยังนิยมเทศนาและถวายคัมภีร์ธรรมชาดก เรื่อง สุขวัณณะ วัวหลง ธรรมค้ำนาม ธรรมเยหลง ร้องขวัญเช้า (เรียกขวัญข้าว) และทานธรรมน้ำอ้อย ประกอบในการตั้งธรรมเวสสันดรด้วย

ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร หรือธรรมมหาปางของชาวไท ในเมืองพยาก นั้นเป็นกิจกรรมการบำเพ็ญบุญบารมีอย่างยิ่ง เพราะชาวพุทธไท มีคติความเห็นเกี่ยวกับประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรว่า หากผู้ใดได้ฟังพระธรรมเทศนาเวสสันดรครบ ๑๓ กัณฑ์ จบภายในระยะเวลา ๑ วัน จะได้รับอานิสงส์เป็นอย่างยิ่ง ทำให้ตนเองและครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อตายไปจากโลกนี้ ก็จะได้ไปเกิดในยุคของพระศรีอาริย์เมตไตรย นอกจากนี้อานิสงส์ จากการได้ฟังธรรมมหาเวสสันดร จะทำให้มีชีวิตที่สุขสบาย พรั่งพร้อมด้วยสมบัติ ข้าทาสบริวาร ถึงแม้ว่าไม่ได้อยู่ฟังพระธรรมเทศนามหาเวสสันดรจนจบครบทุกกัณฑ์ แต่ได้มีส่วนร่วมในการจัดงานตั้งธรรมเวสสันดร ก็จะได้รับผลบุญกุศลที่ยิ่งใหญ่ด้วย

การได้ฟังเวสสันดรชาดก ซึ่งเป็นวรรณกรรมทางพุทธศาสนาอย่างตั้งใจนั้นย่อม ทำให้ผู้ฟังเกิดศรัทธาในพระรัตนตรัย เกิดความเชื่อในบาปบุญคุณโทษ เกิดความเชื่อในผลบุญทาน และได้รับการหล่อหลอมจิตใจ ให้สงบสุขด้วยพระธรรมคำสั่งสอน ที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาคัมภีร์ธรรม เมื่อนำไปเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตประจำวัน ก็จะทำให้มีความสุขได้ นอกจากนั้นยังพบว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร ยังทำให้ชาวพยาก ได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน ดังจะเห็นได้จากการที่ศรัทธาประชาชน มาร่วมกิจกรรม ตั้งแต่การประชุม การจัดเตรียมสถานที่ และการร่วมฟังธรรมเทศนา นอกจากนั้นยังพบว่า ประเพณีการตั้งธรรมมหาเวสสันดร ยังได้สร้างสรรค์งานศิลปะ และวรรณกรรมด้านต่างๆ ออกมาตามศรัทธา และศักยภาพของแต่ละคน เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา อีกด้วย เช่น การสร้างปราสาทธรรมาสน์ การตกแต่งเครื่องบูชากัณฑ์เทศน์ การคัดลอกจารคัมภีร์ธรรม และการวาดภาพเรื่องราวของพระเวสสันดร เป็นต้น

สรุปได้ว่า นอกจากประเพณีการเทศน์ธรรมมหาเวสสันตระ ที่เป็นเทศกาลหรือประเพณีแล้ว ยังมีการเทศน์ธรรมมหาเวสสันตระ อีกลักษณะหนึ่งที่เกิดขึ้นนอกเทศกาล หรือจัดขึ้นเป็นกรณีพิเศษ หรือที่ชาวไทย เรียกว่า “ประเพณีการตั้งธรรมมหาเวสสันตระ” ประเพณีการตั้งธรรมในรูปแบบนี้ จะเป็นการจัดการเทศน์ที่มีความพิเศษ แตกต่างออกไปจากการเทศน์ในลักษณะที่ ๑ ทั้งในเรื่องของการเตรียมการ พิธีการ เครื่องประกอบพิธี เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการเทศน์ ประเพณีการตั้งธรรมมหาเวสสันตระ ในลักษณะนี้ยังสามารถแบ่งย่อยออกได้อีก ๓ รูปแบบ คือ

การจัดพิธีการตั้งธรรมมหาเวสสันตระขึ้น โดยเฉพาะการจัดพิธีในรูปแบบนี้จะไม่มีการกิจกรรมหรือเป็นจุดประสงค์อื่นใดมาแอบแฝง นอกจากเป็นความประสงค์ของเจ้าภาพที่มีศรัทธาแรงกล้าอยากฟังการเทศน์ และปรารถนาที่จะเป็นเจ้าภาพในการเทศน์ธรรมมหาเวสสันตระ ดังค่านิยมและความเชื่อของชาวไทย ที่ว่า เมื่อเกิดมาในชาติหนึ่งแล้ว ปรารถนาที่จะได้เป็นเจ้าภาพในการตั้งธรรมมหาเวสสันตระสักหนึ่งครั้ง และความเชื่อในอานิสงส์ของการได้ฟังธรรมดังกล่าวว่า จะส่งผลให้ตนเองและครอบครัวมีความสุข อุดมสมบูรณ์ไปด้วยบุตรบริวาร หรือเมื่อตายจากโลกนี้ไปแล้วก็จะได้ไปเกิดในสวรรค์หรือไปเกิดในยุคของพระศรีอริยเมตไตรย

การจัดตั้งธรรมมหาเวสสันตระนั้น เจ้าภาพต้องมีความพร้อมทั้งกำลังทรัพย์ และกำลังคน ต้องมีการเตรียมสถานที่ ทั้งที่วัดและที่บ้านเจ้าภาพ การจัดเตรียมเครื่องประกอบพิธี ที่เกี่ยวข้องมากมายจึงต้องมีการบอกกล่าวไปยังพี่น้องญาติ เพื่อนฝูงทั้งใกล้และไกล ให้มาช่วยในการจัดเตรียมงาน ในการไปบอกกล่าวกับเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้องนั้น ก็ต้องมีพิธีรีตองตามธรรมเนียม ที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาเช่น ต้องมีเทียนสีผึ้งไป ๑ คู่ เพื่อเป็นเครื่องหมาย ของการนำเอาชาวบุญกุศลไปแจ้งให้ ซึ่งก็ยังคงมีให้เห็นแม้ในปัจจุบัน จะมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีการติดต่อสื่อสารกันด้วยวิธีการอื่นๆ ก็ตาม สิ่งเหล่านี้ แสดงให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทยอย่างหนึ่ง

รูปแบบที่ ๒ คือ การจัดงานเทศน์มหาเวสสันตระ ที่เป็นส่วนหนึ่งของการบวชพระ (กะ) เป็กตุ้ หรือการบรรพชาอุปสมบท รูปแบบในการจัดการเทศน์นี้ เป็นคติและความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เป็นการนำเอาเรื่องราวของพระโพธิสัตว์ ก่อนที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้ามาเป็นข้อคิด มาเป็นส่วนประกอบ ในการนำคนเข้าสู่พระพุทธศาสนา การจัดงานเทศน์เวสสันตระ ที่เป็นส่วนหนึ่งของการบวชพระเป็กตุ้นี้ มีการเตรียมงานคล้ายกับการเทศน์เวสสันตระที่จัดขึ้น โดยเฉพาะทั้งเรื่องของการเตรียมงาน การเตรียมต้อนรับแขกที่มาร่วมงาน การเตรียมเครื่องกัณฑ์เทศน์ เครื่องประกอบพิธี และการจัดเลี้ยงฉลอง จะมีแตกต่างออกไปก็คือ มีการจัดเตรียมเครื่องอัฐบริขารสำหรับพระภิกษุสามเณร ที่จะบวชในครั้งนั้นด้วย

ประเพณีการตั้งธรรมมหาเวสสันตระรูปแบบที่ ๓ เป็นการจัดการเทศน์มหาเวสสันตระ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการอุทิศส่วนบุญกุศล ไปให้แก่ญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้ว หรือที่เรียกว่า “ตานจอมคนตาย” ก็เช่นเดียวกัน แต่จะมีการจัดเครื่องประกอบพิธี ในส่วนของญาติพี่น้องที่ตายไป

แล้วเพิ่มเข้ามา เช่น เครื่องใช้ในครัวเรือน ข้าวของเครื่องใช้ที่ผู้ตายนิยมชมชอบ เครื่องนอน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ บ่งบอกให้เห็นถึงความผูกพัน ความกตัญญูของบุตรหลานที่มีต่อบุพการี ทำให้เรามองเห็นคุณค่าของขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อและสังคม ความเป็นอยู่ของชนชาวไทย ที่อยู่อาศัยกันเป็นครอบครัวใหญ่ หรือครอบครัวรวม ความรักความสามัคคี ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ยังคงมีให้เห็น การให้ความเคารพกันตามลำดับชั้น เครือญาติและตามลำดับวัยวุฒิ

นอกจากนั้นจะเห็นได้ว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร ยังทำให้ชาวไทย ในเมืองพยาก มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน ตั้งแต่การประชุม การจัดเตรียมสถานที่ และการร่วมฟังพระธรรมเทศนา และยังพบว่า ประเพณีการตั้งธรรมมหาเวสสันดร ยังได้สร้างสรรค์งานศิลปะ และวรรณกรรมด้านต่างๆ ออกมาตามศรัทธา และศักยภาพของคนไทย เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นการสร้างปราสาทธรรมาสน์ การตกแต่งเครื่องบูชาภัณฑ์เทศน์ การคัดลอกจารึกมณีธรรม และการวาดภาพเรื่องราวของพระเวสสันดร เป็นต้น

บทบาทหน้าที่ของชุมชนในพิธีตั้งธรรมเวสสันดร

ประเพณีตั้งธรรมเวสสันดร ที่มีต่อชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ พบว่าผู้ที่มีบทบาทในกิจกรรมนี้ ประกอบไปด้วย

(๑) บทบาทของวัด

วัดในเมืองพยาก มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตชาวไทย เป็นอย่างมาก เพราะวัดเป็นแหล่งรวมจิตใจ เป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นโรงเรียน เป็นสถานที่ ที่ให้คำแนะนำ คำปรึกษา เป็นสถานพยาบาล สถานที่แจกจ่ายยา รวมไปถึงเป็นแหล่งข่าว หรือศูนย์รวมข่าวของชุมชน มาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยเฉพาะในเรื่องของการศึกษาอักษรไทย ที่กำลังจะเริ่มเสื่อมสลายไป เพราะการเมืองการปกครองของพม่า ที่ไม่สนับสนุนให้มีการเรียนการสอนภาษาไทย

ชาวไทย คิดว่าการได้ให้บุตรชาย ได้บวชในพระพุทธศาสนา เป็นความปรารถนาสูงสุดของพ่อแม่ เป็นการตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่ที่ยิ่งใหญ่ นอกจากนั้นชาวไทย ยังมีความเชื่อในเรื่องของบุญบาป กรรมดีกรรมชั่ว การไปวัดของชาวไทย ไม่ใช่เพียงเพื่อการไปทำบุญฟังเทศน์เพียงอย่างเดียว ยังมีวัตถุประสงค์แฝงในการไปวัด คือ การได้พบปะกับบุคคล ที่อยู่ร่วมกันในสังคม ดังจะเห็นได้จากในวันพระ ที่ผู้สูงอายุ พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ไปนอนวัด เพื่อถือศีลปฏิบัติธรรม ถึงเวลาบุตรหลาน ก็จะนำอาหารไปส่ง ให้รับประทาน ในระหว่างที่นั่งรอหนุ่มสาวเหล่านั้น ก็จะมานั่งคุยกัน เมื่อผู้สูงอายุรับประทานเสร็จ ก็จะไปเก็บสำรับที่เหลือ นำมานั่งรับประทานร่วมกัน และพูดคุยสนทนากันถึงเรื่องราว เหตุการณ์ข่าวสารทั่วไป นอกจากนี้ วัดยังมีส่วนทำหน้าที่ เป็นสถานที่รวมสมาชิกของชุมชน เป็นสถานที่ถ่ายทอดคำสอน ข้อคิด ระเบียบ การประพฤติของสังคม จริยธรรม ความดีที่ควรปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา และถ่ายทอดกระบวนการทางสังคม โดยมีวัด เป็นศูนย์กลาง ส่วนพระสงฆ์ ก็มีบทบาทต่อสังคม ในเรื่องของการนำเอาคำสอนทางพุทธศาสนา ที่แฝงไว้ในเรื่องเล่า

บทเทศน์ บทสวด มาถ่ายทอด เพื่อให้เกิดความบันเทิง และสามารถสื่อสารคำสอนไปสู่ผู้ฟังได้ด้วยวิธีการเทศน์

(๒) บทบาทของพระสงฆ์

พระสงฆ์ ในฐานะที่เป็นเจ้าของสถานที่ ในการประกอบพิธี เป็นผู้มีบทบาท ในการประกอบกิจกรรม หรือเป็นผู้เริ่มต้น ในการคิดวางแผนเกี่ยวกับพิธีกรรม เมื่อถึงช่วงใกล้เวลาจัดพิธี ตั้งธรรมเวสสันตระ พระสงฆ์ผู้เป็นเจ้าของาวาส ก็จะแจ้งแก่ ปู่จ่านและศรัทธาของวัด เพื่อหาหรือถึง พิธีการตั้งธรรมเวสสันตระ การกำหนดวันเวลา ในการจัดงาน พร้อมกับจัดแบ่งภาระหน้าที่ ให้กับชาวบ้านเป็นหมวดๆ นอกจากนั้น ก็จะประชุมพระสงฆ์ สามเณรภายในวัด เพื่อแจกคัมภีร์ธรรมเวสสันตระ ให้แต่ละรูป นำไปฝึกหัดเทศนาให้ถูกต้อง ตามอักขระและท่วงทำนอง เมื่อถึงเวลาเทศน์ จะได้ไม่เก้อเขิน หรือตะกุกตะกัก พระสงฆ์สามเณรบางรูป อาจจะได้เป็นผู้เทศนาธรรมมหาชาติ ๑-๓ ผูก บางวัดก็อาจจะนิมนต์พระสงฆ์ต่างวัด ที่มีน้ำเสียงดีมาเป็นองค์เทศน์ด้วย

(๓) บทบาทของ มัคคทายก/ปุจาร์ย/ปุจารย์^๔

มัคคทายกหรือปุจาร์ย ก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่มีบทบาท รองมาจากเจ้าอาวาส เป็นผู้ทำหน้าที่เป็นคนกลาง ประสานงานระหว่างเจ้าอาวาส พระสงฆ์ กับศรัทธาประชาชน ในการจัดเตรียมสถานที่ การนิมนต์พระสงฆ์จากวัดต่างๆ เพื่อมาเป็นองค์เทศน์ และเป็นผู้ดำเนินพิธีกรรม เป็นผู้นำกล่าวคำสวดมนต์ สมาทานศีล อาราธนาธรรม กล่าวคำถวายทาน และช่วยดูแลขั้นตอนของ การดำเนินกิจกรรมในพิธี ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

(๔) บทบาทของประชาชน

ประชาชนที่เป็นศรัทธาของวัด และประชาชนโดยทั่วไป จะเข้าร่วมกิจกรรม ตั้งแต่ก่อนวันตั้งธรรมมหาเวสสันตระ ประชาชนที่เป็นศรัทธา หรือสมาชิกของวัด จะช่วยกันจัดเตรียมสถานที่ ในบริเวณวัด บริเวณภายในพระวิหาร รวมไปถึงจัดเตรียมเครื่องประกอบพิธี อันประกอบไปด้วย ตันกุก ตันกล้วย ตันอ้อย ราชวัติฉัตรธงต่างๆ บ้างก็ช่วยประดับตกแต่ง หอปราสาทธรรมมาสน์ ซึ่งมีประเภท คือ ประเภทที่สร้างขึ้นแบบถาวร หอปราสาทแบบนี้สร้างขึ้นด้วยไม้แกะสลัก หรือประดับตกแต่งด้วยลวดลายที่สวยงาม คงทนถาวร ส่วนอีกแบบหนึ่ง จะเป็นแบบชั่วคราว ผู้เป็นเจ้าของจะจ้างวานสล่า หรือช่างทำหอปราสาท จัดทำขึ้นเพื่ออุทิศถวายให้แก่ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว วัสดุที่ใช้จะเป็นโครงไม้ไผ่ ประดับตกแต่งด้วย กระดาษเงินกระดาษทองทั้งหมด หากเจ้าภาพเป็นผู้ที่มีฐานะดี มีศรัทธาแรงกล้า ก็อาจจะจ้างช่างให้ทำหอปราสาทด้วยซี่ผึ้ง ที่ชาวไท เรียกว่า “หอผึ้ง”^๕ บางคนจะจัดเตรียมภัณฑ์เทศน์ บ้างก็จัดเตรียมห้องครัวข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ที่จำเป็นหรือเกี่ยวข้อง เมื่อถึงวัน

^๔ “ปุจาร์ย” หมายถึง มัคคทายกหรืออาจารย์วัดซึ่ง คนไทย ออกเสียงว่า จาน หรือ จ่าน

^๕ “หอผึ้ง” หมายถึง หอปราสาทธรรมมาสน์ที่สร้างด้วยโครงไม้ไผ่ ตกแต่งด้วยลวดลายสถาปัตยกรรมไทย ที่ทำด้วยซี่ผึ้งทั้งหลาย

งานตั้งธรรมเวสสันดร ทุกคนก็จะใส่เสื้อผ้าใหม่ ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทย เข้ามาร่วมกิจกรรมฟังธรรมเวสสันดรอย่างพร้อมเพรียงกัน

สรุปได้ว่า ในการจัดพิธีกรรม ต่างรวมไปถึงประเพณีตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย ในเมืองพยากนั้น จะมีผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องหลายๆ ฝ่าย และมีบทบาทหน้าที่ที่ต่างกันออกไป ได้แก่ บทบาทของวัด จะเห็นได้ว่าชาวไทย ในเมืองพยาก มีความสัมพันธ์กับวัดมาตั้งแต่อดีต วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เป็นโรงเรียนโดยเฉพาะภาษาไทย มีการถ่ายทอดวรรณกรรมต่างของชาวไทย ผ่านวัดด้วยการเทศน์ วัดเป็นสถานพยาบาล เป็นศูนย์รวมข้าวและกระจายข้าวของชุมชน และวัดยังเป็นแหล่งรวมจิตใจของชาวไทย ที่นับถือศาสนาพุทธ โดยจะเห็นได้จากการที่ชาวไทย นิยมส่งบุตรหลานให้ได้บวช ในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นความปรารถนาสูงสุดของพ่อแม่ เพื่อต้องการให้บุตรหลานได้บวชเรียนศึกษาพระธรรมวินัย เป็นเครื่องกลมเกลียวจิตใจ ให้เป็นคนดีมีความกตัญญู รวมไปถึงการได้เรียนรู้วิชาการจากพระอุปัชฌาย์ เช่น ความรู้ทางด้านการแพทย์ แผนโบราณ ตำรายาสมุนไพร คาถาอาคมต่างๆ

พระสงฆ์ในเมืองพยาก มีบทบาทที่สำคัญหลายอย่าง นอกเหนือจากการศึกษาพระธรรมพระวินัย แล้วยังมีหน้าที่ถ่ายทอดคำสั่งสอน ที่มีอยู่ในพระคัมภีร์ธรรมต่างๆ ผ่านการเทศน์ รวมไปถึงการสอนอักขระไท่ สอนวิชาการแพทย์พื้นบ้าน สอนตำรายาสมุนไพร และคาถาอาคม ส่วนในพิธีการตั้งธรรมเวสสันดร นั้นพระสงฆ์ โดยเฉพาะที่เป็นเจ้าอาวาส จะมีเป็นบทบาทในฐานะเจ้าของสถานที่ และเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม มีบทบาทสำคัญตั้งแต่การวางแผน การกำหนดวันเวลา การให้แนวทางขั้นตอน ในการปฏิบัติต่างๆ บางครั้งยังอาจจะเลยไปถึง การแบ่งมอบหน้าที่ในการปฏิบัติในพิธีกรรมการเทศน์เวสสันดรอีกด้วย

ปู่จารย์หรือมัคนายก ก็เป็นอีกผู้หนึ่ง ที่มีบทบาทไม่น้อยไปกว่าพระสงฆ์หรือ เจ้าอาวาส ปู่จารย์ นอกจากจะเป็นผู้ดำเนินการ ในการประกอบพิธีแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นตัวกลาง ในการติดต่อสื่อสาร การประสานงานระหว่างวัด เจ้าอาวาส พระสงฆ์กับประชาชน ร่วมในการวางแผนการกำหนดวันเวลา ร่วมกับเจ้าอาวาส บางครั้งก็เป็นผู้แบ่งมอบหน้าที่ เสนอแนะแนวทางขั้นตอน ในการปฏิบัติในพิธีกรรมต่างๆ ให้แก่ประชาชน

ส่วนประชาชน ก็มีบทบาทหน้าที่ของตนเอง ตั้งแต่การเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ในพิธีการตั้งธรรมเวสสันดร ในเมืองพยาก จะพบว่าประชาชนมีส่วนร่วม ตั้งแต่การเข้าร่วมประชุม วางแผน จัดเตรียมสถานที่ เครื่องประกอบพิธี สนับสนุนวัตถุดิบ รวมไปถึงการมีส่วนร่วม ในการประกอบอาหารในวันงาน รวมไปถึงการเป็นเจ้าภาพ การเข้าร่วมฟังการเทศน์มหาเวสสันดรอีกด้วย

รูปภาพประกอบที่ ๒๔ : หอปราสาทชั่วคราวทำด้วยกระดาษ ในพิธี “ตานจอมคนต่าย”

รูปภาพประกอบที่ ๒๕ : หอปราสาทแบบถาวร

๓.๒ การกำหนดวัน เวลา และสถานที่

การตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย ในพยาก ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในเบื้องต้นว่า พิธีการตั้งธรรมเวสสันตระ นั้นมีอยู่ ๒ ลักษณะ เพราะฉะนั้น การกำหนดวันเวลา จึงมีความแตกต่างกัน คือ

นอกเหนือจากการพึงธรรมเวสสันตระ (ลักษณะที่ ๑) คือ ในทุกวันพระของวัดบางวัด ซึ่งถือว่า เป็นการพึงเทศน์ตามปกติ แล้วยังมี

(ลักษณะที่ ๒) การตั้งธรรมเวสสันตระ ที่ถือเป็นประเพณี คือ การตั้งธรรมในช่วงวันเพ็ญเดือน ๑๑ ของทุกปี (เดือน ๑๑ ของพยาก ตรงกับเดือน ๑๒ ของล้านนา เดือน ๑๐ ของไทยภาคกลาง) การกำหนดเวลาของการตั้งธรรมเวสสันตระ ลักษณะนี้ ถือว่าเป็นประเพณีของ วัดและชุมชน

โดยชาวไทย เชื่อว่าเป็นวันที่วิญญาณของญาติพี่น้อง ที่เสียชีวิตไปแล้ว จะได้รับการอนุญาตให้กลับมารับกุศลผลบุญ ที่ลูกหลานทำอุทิศไปให้ในวันนี้ ดังนั้น จึงมีการตั้งธรรมเวสสันตระ เพื่อทำบุญอุทิศให้กับญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้ว (ตานจอมคนต่าย) และถือปฏิบัติสืบต่อกันมาประเพณีการเทศน์ ลักษณะนี้จะใช้เวลา ๑-๓ วัน

(ลักษณะที่ ๓) ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ ที่จัดทำขึ้นนอกเทศกาล หรือที่จัดขึ้นเป็นกรณีพิเศษ ได้แก่ การจัดงานเทศน์เวสสันตระขึ้นโดยเฉพาะ หรือการจัดงานเทศน์เวสสันตระ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการบวชพระเปิกตู่ หรือการจัดงานเวสสันตระ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการอุทิศส่วนบุญกุศลไปให้แก่ญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้ว หรือที่เรียกว่า “ตานจอมคนตาย” หรืออาจจะเป็นการจัดงานทั้ง ๓ อย่างเข้าด้วยกัน คือ ทั้งการตั้งธรรมเวสสันตระ การทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้คนตาย และการบวชพระเปิกตู่ ไปในโอกาสเดียวกันนั้น จะใช้ระยะเวลา ๓-๗ วัน ขึ้นอยู่กับความพร้อมของเจ้าภาพเป็นสำคัญ ความพร้อมในที่นี้ หมายรวมถึง ความพร้อมทางด้านทุนทรัพย์ด้วย เพราะการตั้งธรรมเวสสันตระลักษณะนี้ เจ้าภาพต้องใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนมาก ในการจัดเตรียมเครื่องประกอบพิธี จตุปัจจัย ข้าวของเครื่องใช้ เครื่องอัฐบริขาร การตกแต่งสถานที่ การถวายทาน เช่น จตุปัจจัยไทยทาน และข้าวปลาอาหาร ในการเลี้ยงดูต้อนรับญาติพี่น้อง และแขกที่เชิญมาร่วมงาน ตั้งแต่วันเตรียมงานจนเสร็จสิ้นงาน รวมไปถึงค่าจ้าง ในการจัดทำหอปราสาท (ซึ่งหากเจ้าภาพ มีความประสงค์ที่จะสร้างหอปราสาทถวาย) ความพร้อมทางด้านบุคลากร เช่น ญาติพี่น้องลูกหลาน ที่สะดวกสามารถมาร่วมพิธีได้

๓.๓ การตกแต่งและเตรียมเครื่องบูชา

การจัดเตรียมเครื่องบูชา

การจัดเครื่องบูชาและเครื่องประกอบพิธี ในการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย ในพยานั้นพบว่า ในประเพณีตั้งธรรมเวสสันตระ ของชาวไทยนั้น จะมีเครื่องบูชาและเครื่องประกอบพิธี ตามคติและความเชื่อ เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ หากมีการนำเอาคัมภีร์ธรรมอื่นๆ มาเทศน์ในโอกาสเดียวกันนี้ เช่น ธรรมสุวัณณะวัฬหลง ธรรมค่านาม และธรรมน้ำอ้อย เป็นต้น ก็ยังต้องจัดเตรียมเครื่องประกอบพิธี ที่เกี่ยวข้อง หรือเป็นสัญลักษณ์ของตัวละคร ในเนื้อหาคัมภีร์ธรรมต่างๆ เพิ่มขึ้นดังนี้

เครื่องบูชาการเทศน์ที่เป็นเทศกาลหรือประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ ประกอบด้วย

(๑) “ซ่างแก้ว ม้าแก้ว” เป็นไม้แกะสลักรูปซ่างและม้า ตกแต่งด้วยทรงเครื่องที่ทำจากโลหะสีเงิน บางแห่งจะใช้เป็นธงผ้าปักเป็นรูปซ่าง รูปม้า

(๒) ตุงเงินตุงทอง

(๓) ปัจจัยที่เป็นเงินธนบัตร พับตกแต่งบนไม้ไผ่ ที่ผูกขึ้นเป็นชั้นๆ ลักษณะคล้ายกับฉัตรมีขาตั้ง ที่ทำจากต้นหญ้าคา หรือไม้ไผ่ ปัจจัยบางส่วนพับเป็นรูปแล้ว นำไปเสียบในไม้ไผ่ผ่าซีก หรือที่คนไทย เรียกว่า “ไม้หีบหรือไม้หีบ” ปักไว้บนสังฆทาน หรือบนกระป๋องเครื่องดื่มบำรุงกำลัง หรือขวดน้ำมันพืช

(๔) หม้อเงิน หม้อคำ คือหม้อดินเผา ที่ปิดหุ้มหม้อด้วยกระดาสา หรือปิดหุ้มด้วยกระดาสีเงิน สีทอง จะเป่าปากหม้อเป็นช่อง เพื่อให้ผู้มีจิตศรัทธาใส่เงินเหรียญ หรือธนบัตร เพื่อร่วมทำบุญ จำนวนอย่างละ ๒ หม้อ

(๕) บ้านเงินบ้านคำ หรือที่ชาวไท เรียกว่า “เฮินเงินเฮินคำ” ทำด้วยกระดาสีเงิน สีทอง เป็นรูปบ้าน ขนาด ๑ ฟุตเล็กๆ จำนวน ๔ หลัง

(๖) เครื่องทิพย์ หรือที่ไทย/ไท เรียกว่า “ปัตคาว จามร” เป็นโลหะ ประเภทสังกะสี หรือแผ่นเงินแกะฉลุ เป็นลวดลายไทย ลักษณะคล้ายใบโพธิ์ มีขนาดเล็กกว่าฝ่ามือเล็กน้อย มีด้ามทำจากไม้ทาสีแดง จำนวน ๘ อัน เสียบไว้บนขาตั้งหรือราวไม้สีแดง

(๗) ตุ้มเข็ม หมายถึง ธงหรือตุ้ม ที่ทำจากผ้าสีเหลือง ขนาดกว้าง ๕ นิ้ว ยาวประมาณ ๑ เมตร ประดับตกแต่งด้วยเข็มเย็บผ้า เย็บร้อยติดกับผ้าตุ้ม

(๘) ตะเกียงน้ำมันก๊าด หรือที่ชาวไท เรียกว่า “โกมหรือผางมัน” จำนวน ๔ ดวง

(๙) ถังน้ำพลาสติก

(๑๐) บุงหรือซ้า สำหรับใส่พืชผักผลไม้ พวกผัก แตงต่างๆ

(๑๑) มะพร้าว

(๑๒) ประทีป ๑,๐๐๐ ดวง ทำด้วยไม้ไผ่ ที่จักเป็นเล่มเล็กๆ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๒กระเปียดนิ้ว ยาว ๑ ฟุต พันด้วยฝ้าย ชุบด้วยน้ำมันพืช น้ำมันงา หรือน้ำมันมะพร้าว จำนวนประมาณ ๑,๐๐๐ อัน หรือที่ชาวไท เรียกว่า “ผทีปหรือ ผาติ๊ดปันโดง”

ซึ่งเครื่องประกอบพิธีทั้งหมดนี้ จะจัดไว้เป็นชุดๆ ผู้สูงอายุที่ร่วมจัดเครื่องประกอบพิธี กล่าวถึง ไม้ไผ่ที่พันด้วยฝ้ายชุบน้ำมันนั้น ทราบว่าใช้แทนประทีป ๑,๐๐๐ ดวง ที่ต้องใช้เป็นจำนวน ๑,๐๐๐ นั้น เพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์ แทนเครื่องบูชาพระคาถา ที่ปรากฏในเนื้อหาคัมภีร์ธรรมถึง ๑,๐๐๐ พระคาถา

รูปภาพประกอบที่ ๒๖ : ไม้ไผ่ผ่าซีกพันด้วยฝ้ายชุบน้ำมันพืชไท เรียกว่า “ประทีป ๑,๐๐๐ ดวง”

รูปภาพประกอบที่ ๒๗ : เครื่องพิพ^{๑๐} หรือ “ปัดคาวจามร”

เครื่องบูชาของการเทศน์เวสสันตระที่จัดขึ้นนอกเทศกาลหรือหรือจัดขึ้นเป็นกรณีพิเศษ
ได้แก่

การจัดการเทศน์เวสสันตระขึ้นโดยเฉพาะ มีเครื่องประกอบพิธี ดังนี้

(๑) “ช้างแก้ว ม้าแก้ว” เป็นไม้แกะสลักรูปช้างและม้า ตกแต่งด้วยทรงเครื่องที่ทำจาก
โลหะสีเงิน

(๒) ธงรูปช้าง รูปม้า

(๓) ตุงเงินตุงทอง

(๔) กินาริ^{๑๑} และ กินารอน เป็นตุ๊กตารูปกษัตริย์ทำจากไม้ตกแต่งด้วยกระดาษสี ประดับ
อยู่บนยอดฉัตร

(๕) จ้อหรือธง ทำด้วยกระดาษสา ผูกเป็นมัดมัดละ ๑๐ อัน นำมาผูกเข้าด้วยกันเป็น
วงกลมวงละ ๕๐ มัด จำนวน ๒ วง

(๖) ปัจจัยที่เป็นธนบัตรพับ ตกแต่งเสียบบนไม้ไผ่ ที่ผูกขึ้นเป็นชั้นๆ เหมือนกับฉัตร มีขา
ตั้ง ที่ทำจากต้นกล้วยา ปัจจัยบางส่วน พับเป็นรูปแล้ว นำไปเสียบบนไม้ไผ่ผ่าซีก หรือที่คนไทย
เรียกว่า “ไม้หีบหรือไม้หนิบ” ปักไว้บนเครื่องสังฆทาน หรือบนกระป๋องเครื่องดื่มบำรุงกำลัง หรือขวด
น้ำมันพืช

(๗) ตุงผ้าและหางตุง

^{๑๐} “เครื่องพิพ” หรือ “ปัดคาว จามร” หรือที่คนล้านนาเรียกว่า “เครื่องท้าว” อ่านว่า “เคื่องติ้ว” เป็น
ค่านาม หมายถึง เครื่องสูงของ กษัตริย์ มี ๕ อย่าง ได้แก่ เพิงฉัตร (ฉัตร) พัดคาว (พัดโบก) จามร (จามร) ละแ-บ-
วัน (มังสุรย์) และไม้เท้า

^{๑๑} “กินาริ” และ “กินารอน” หมายถึง อมนุษย์ในนิยาย ร่างกายท่อนบนเป็นมนุษย์ ท่อนล่างเป็นนก
(พจนานุกรมไทย, ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๒), หน้า ๔๙.

(๘) ไม้ไผ่ ขนาดยาวประมาณ ๑ เมตร พันด้วยกระดาสา มีลักษณะเหมือนตุงหรือ “ซ่อหรือจ้อ”

(๙) หม้อเงิน หม้อคำ คือหม้อดินเผา ที่ห่อหุ้มด้วยกระดาสา หรือกระดาเงินกระดาทอง เจาะช่องไว้สำหรับให้ผู้มีจิตศรัทธา ใส่เงินหรือธนบัตร เพื่อร่วมทำบุญจำนวนอย่างละ ๒ หม้อ

(๑๐) บ้านเงินบ้านคำ หรือที่ชาวไท เรียกว่า “เฮินเงินเฮินคำ” ทำด้วยกระดาสีเงินกระดาสีทอง เป็นรูปบ้านขนาดเล็กๆ จำนวน ๔ หลัง

(๑๑) ธงศาสนา หรือธงสัญลักษณ์ของศาสนาพุทธ ทำด้วยผ้าสีน้ำเงิน สีเหลือง สีแดง สีขาว สีชมพู เย็บติดกันมีขนาด ๑ คูณ ๑.๒๕ เมตร ผูกติดด้ามไม้ไผ่ ยาวประมาณ ๒.๕ เมตร ๑ ผืน

(๑๒) ผ้าสีเหลืองขนาด ๑.๕๐ คูณ ๒.๕๐ เมตร ผูกติดกับไม้ไผ่ ที่มีลักษณะเหมือนไม้กางเขน หรือที่ชาวไท เรียกว่า “ทัดจะก้า” จำนวน ๑ ผืน

(๑๓) ต้นไม้เงินต้นไม้ทองอย่างละต้น

(๑๔) รูปภาพเรื่องราวของพระเวสสันดร แต่ละกัณฑ์ คัมภีร์ธัมมเวสสันดร และคัมภีร์ธัมมย่ออื่นๆ ที่จะใช้เทศนาในพิธี ตั้งธรรมเวสสันดรในครั้งนี้

(๑๕) เครื่องทิพย์ หรือที่ไตย เรียกว่า “ปัดค้าว จามร”

(๑๖) เครื่องดนตรีพื้นบ้านเช่น ซอ กลอง ฉิ่ง ฉาบ เป็นต้น

(๑๗) “ตุ่งเข็ม”^{๑๒}

(๑๘) ตะเกียงน้ำมันก๊าด จำนวน ๔ ดวง

(๑๙) ถังน้ำพลาสติก สำหรับใส่น้ำและดอกบัว หรือดอกไม้วางไว้ตามมุมของหอปราสาท สมมุติเป็นสระโบกขรณี

(๒๐) กระบุงหรือตะกร้า สำหรับใส่พืชผักผลไม้ ที่มีผู้นำมาร่วมทำบุญ หรือใช้เป็นกัณฑ์เทศน์

(๒๑) มะพร้าวแห้งร้อยเป็นพวง ใช้เป็นเครื่องประกอบพิธี

(๒๒) ประทีป ๑,๐๐๐ ดวงหรือ “ผทีปหรือประทีปปันดวง”

^{๑๒} “ตุ่งเข็ม” หมายถึง เครื่องประกอบพิธีชนิดหนึ่ง ที่ทำจากผ้ามีขนาดความกว้าง ๑ คืบ ยาวประมาณ ๑ เมตร แบ่งออกเป็นช่องๆ หรือตาราง แต่ละตาราง มีการนำเอาเข็มเย็บผ้ามาร้อยประดับด้วยลูกปัดและดอกไม้ประดิษฐ์

รูปภาพประกอบที่ ๒๘ : รูปจำลองกินรี ในพิธีการเทศน์มหาเวสสันดร

นอกเหนือจากนี้ ยังต้องมีเครื่องประกอบพิธี อีกชนิดหนึ่งเรียกว่า “เครื่องบูชาพระเจ้า”^{๑๓} ประกอบด้วย

- (๑) เครื่องอัฐบริหาร^{๑๔} รวมทั้ง เสื่อ หมอนผา หมอนสามเหลี่ยม รองเท้า ไม้เท้า ฯลฯ
- (๒) เครื่องนอน หมอนมุ้ง ผ้าห่ม ผ้ารองนั่ง ผ้าปูนอน อาสนะ
- (๓) เครื่องใช้ส่วนตัว เช่น ขันน้ำ แปรงฟัน ยาสีฟัน สบู่ รองเท้า ร่ม ผ้าเช็ดหน้า ผ้าเช็ดตัว ฯลฯ
- (๔) เครื่องครัว เช่น หม้อ ไห จาน ชาม หม้อข้าว หม้อแกง ถ้วย ช้อน กระดัง ฯลฯ
- (๕) เครื่องดนตรี พื้นบ้าน เช่น ซอ กลอง ฉิ่ง ฉาบ เป็นต้น
- (๖) ช่อ (จ้อหรือธงเล็กๆ ที่ทำด้วยกระดาษสา เนื้อดี พันติดกับไม้ไผ่ผ่าเป็นซี่ๆ เล็กๆ)

จำนวน ๑,๐๐๐ อัน

(๗) เทียนขี้ผึ้ง ซึ่งชาวไทย ทุกคนทุกครัวเรือน มักนิยม พันหรือทำขึ้นใช้เอง จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

(๘) ดอกไม้จำนวน ๑,๐๐๐ ดอก บางครั้งก็จะพับกระดาษ สีเงินสีทอง เป็นรูป ดอกไม้ เล็กๆ ติดบนก้านไม้ไผ่ เสียบติดกับต้นคา^{๑๕} แทนดอกไม้ ๑,๐๐๐ ดอก

(๙) ข้าวเหนียว ๑,๐๐๐ ก้อน (บางครั้งก็จะพบว่า มีการใช้ข้าว ที่มีสีต่างๆ เช่น ข้าว สี เหลือง ข้าวสีดำ ข้าวสีน้ำตาล ข้าวสีเขียว มาเป็นส่วนประกอบในพิธีด้วย)

^{๑๓} เครื่องบูชาพระเจ้า หมายถึง เครื่องอัฐบริหารที่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพระ รวมไปถึงเครื่องครัว และ เครื่องดนตรีสำหรับติดสีตีเป่า ที่เจ้าภาพมีเจตนาที่จะถวายไว้แก่วัด

^{๑๔} “เครื่องอัฐบริหาร” เครื่องใช้สอยของพระภิกษุ มี ๘ อย่าง ได้แก่ สบง จีวร สังฆาฏิ บาตร มีดโกน เข็ม ประคดเอว กระบองกรองน้ำ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พ.ศ. ๒๕๕๒), หน้า ๗๑.

^{๑๕} “ต้นคา” ทำจากการนำเอาหญ้าคา มามัดรวมกันเป็นกำ แบ่งด้านโคนต้นหญ้าคา ออกทำเป็นขาตั้ง เพื่อใช้สำหรับปักดอกไม้และธูปเทียน ในงานพิธีกรรมต่างๆ

(๑๐) ข้าวที่มีสีต่างๆ ไม่ได้มีความหมายแต่อย่างใด เพียงแต่คนหรือครัวเรือนใด มีข้าวชนิดไหนก็นำมาใส่ เพื่อถวายเป็นทานเท่านั้น แต่จะมีข้าวอีกประเภทหนึ่ง ที่มีความเป็นมาและเกี่ยวข้องกับการเทศน์มหาเวสสันดรโดยตรง คือ “ข้าวมธุปายาส”หรือข้าวทิพย์ (ข้าวที่หุง หรือกวนด้วยน้ำผึ้ง น้ำอ้อย น้านม ถั่ว งา เป็นต้น นิยมใช้หญิงพรหมจารีกวนให้เข้ากัน)

การเทศน์เวสสันดร ที่เป็นส่วนหนึ่งของการบวชพระเปิกู้ (บรรพชาและอุปสมบท) จะมีเครื่องประกอบพิธีเพิ่มเติม จากการเทศน์ลักษณะที่ ๑ คือ

ฉัตรขาว ลักษณะคล้ายร่มผ้า สีขาว

จ้องเงินจ้องคำ (ร่มเงินร่มทอง) ลักษณะเหมือนร่มกระดาด ที่ทำจากกระดาดสาทำด้วยสีเงินและสีทอง

ตุ่งเงินตุ่งคำ, ตุ่งเข็ม

ตุ่งหลวง

หมอนผา หมอนหก

เครื่องอัฐบริขาร จำนวน ๒ ชุด

ข้าวของเครื่องใช้ในครัว

ข้าวของเครื่องใช้เครื่องอัฐบริขารสำหรับพระบวชใหม่

การเทศน์เวสสันดร ที่เป็นส่วนหนึ่งของการอุทิศส่วนบุญกุศล ไปให้ญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้ว (ตานจอมตนต่าย)

การเทศน์เวสสันดรที่เป็นส่วนหนึ่งของการอุทิศส่วนบุญกุศลไปให้ญาติ พี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้วนั้น จะมีเครื่องประกอบพิธีเพิ่มเติม จากการเทศน์เวสสันดรที่เป็นส่วนหนึ่งของการบวชพระเปิกู้ คือ ข้าวของเครื่องใช้ที่ญาติต้องการอุทิศไปให้ผู้ตาย เช่น

เครื่องนอนได้แก่ เสื่อ ที่นอน(ฟูก) ผ้าปูที่นอน หมอนมุ้ง ผ้าห่ม

เครื่องใช้ส่วนตัวเช่น ชันน้ำ แปรงฟัน ยาสีฟัน สบู่ รองเท้า ร่ม ผ้าเช็ดหน้า ผ้าเช็ดตัว ฯลฯ

เครื่องครัว เช่น หม้อ ไห จาน ชาม หม้อข้าว หม้อแกง ถ้วย ช้อน กระดัง ฯลฯ

รูปภาพของญาติที่เสียชีวิตไปแล้ว หรือสิ่งของเครื่องใช้ที่ผู้ตายชอบ หรือโปรดปราน

สำหรับข้าวปลาอาหาร ก็จัดเตรียมไว้เป็นชุดๆ เท่ากับจำนวนญาติที่เสียชีวิตไป หรือจำนวนของผู้ที่จะต้องอุทิศส่วนกุศลไปหา

นอกจากนี้ยังมี การจัดเตรียมและตกแต่งสถานที่ ในการจัดการเทศน์มหาเวสสันดร อีกหลายอย่าง ได้แก่ ธรรมาสน์แก้ว หรือที่คนไทย เรียกว่า “หอปราสาท” ซึ่งมีอยู่ ๒ ลักษณะ คือ

หอปราสาท ลักษณะที่ ๑ : เป็นหอปราสาทกระดาด (ชั่วคราว) ที่สร้างขึ้นด้วยโครงไม้ไผ่ ปิดทับด้วยกระดาดสีเงินกระดาดสีทอง ที่แกะฉลุเป็นลวดลาย ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทย และกระดาดสีอื่นๆ ตกแต่งอย่างสวยงาม ซึ่งหอปราสาทหรือธรรมาสน์ ประเภทนี้ต้องใช้ค่าจ้างในการ

จัดทำมาน้อย ขึ้นอยู่กับขนาดลวดลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานะ และความต้องการของเจ้าภาพ ที่สำคัญคือ หอปราสาทแบบนี้ ไม่สามารถรักษาเก็บไว้ได้ตลอดไป

หอปราสาท ลักษณะที่ ๒ : เป็นหอปราสาทหรือธรรมาสน์แก้ว ที่สร้างขึ้นด้วยไม้สักมีความคงทนถาวร ประดับตกแต่งด้วยแผ่นโลหะฉลุ หรือแกะสลักไม้เป็นลวดลาย รูปแบบไทย ลงรักปิดทองวิจิตรบรรจงสวยงาม มีราคาสูงและมักจะมีผู้สร้างถวายอยู่แล้วทุกวัด

หอปราสาท ทั้งสองลักษณะนี้ เมื่อมีการตั้งธรรมเวสสันดร หรือในขณะทำพิธี จะมีการนำเอาธนบัตร ดอกไม้ ไปผูกติดไว้ ที่ยอดมุมต่างๆ ของหอปราสาท รวมถึงในส่วน ที่เป็นผ้าเพดานของหอปราสาท ที่อยู่เหนือศีรษะของพระองค์เทศน์ จะพบว่า มีการนำเอาผ้าขาว ไปผูกติดไว้เป็นเพดาน และภายในผ้าจะใส่ธนบัตร ดอกไม้ เทียนไว้ด้วย ในกิจกรรมต่างๆ รวมไปถึงพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ของชาวไทย ในพยางค์ จะไม่พบเห็นการใช้รูป มาเป็นส่วนประกอบของพิธีเลย ส่วนที่ฐานของหอปราสาท ทั้งสี่มุมจะวางธงน้ำ ขนาดกลางไว้มุมละ ๑ ถัง ภายในใส่ดอกไม้ หมายผู้หมากเมี่ยง และมีตะเกียง หรือที่ชาวไทย เรียกว่า “โคม” วางตั้งอยู่ด้วย

รูปภาพประกอบที่ ๒๙ : ข้างแก้ว ม้าแก้ว และธงน้ำน้ำมธุธรรมาสน์ที่สมมุติเป็นสระน้ำ

ข้างแก้วม้าแก้ว ที่ทำจากปุยฝ้าย ขนาดสูงประมาณ ๘๐ เซนติเมตร อย่างละ ๑ ตัว หอพระอุปคุต ที่สร้างด้วยโครงไม้ไผ่ ปิดผนังด้วยกระดาษสี กระดาษเงินกระดาษทอง แกะฉลุลวดลายแบบไทย ขนาดความกว้าง ๑ เมตร สูงประมาณ ๑.๘๐ เมตร จำนวน ๑ หลัง (ลักษณะเป็นหอปราสาทย่อส่วนลงมา)

เสาพระวิหาร และบริเวณโดยรอบหอปราสาท จะประดับประดาไปด้วย ต้นกล้วย ต้นอ้อย ต้นอ้อ ต้นกก ทำให้บรรยากาศดูร่มรื่น เหมือนป่าไม้ ผูกโยงไปด้วยฝ้ายสายสิญจน์ หรือที่ชาวไทย เรียกว่า “ฝ้ายสุตมนต์” มีธงดอกไม้ และธง หรือจ้อขนาดเล็ก ที่ทำขึ้นเป็นชั้น สำหรับขอสมათานศีล หรือขันศีล จำนวน ๒ ชั้น

รูปภาพประกอบที่ ๓๐ : ชันข้าวตอกดอกไม้และจ้อ สำหรับขอสมათานศีล

นอกจากธรรมาสน์ สำหรับพระใช้นั่งเทศนาแล้ว ในแต่ละมุมของหอปราสาท หรือ ธรรมาสน์นั้น จะมีถึงน้ำ ใส่ดอกไม้ ประเภทดอกป่าน (ดอกบัวสาย) หรือดอกไม้อื่นๆ ไว้ด้วย ผู้สูงอายุ และผู้ร่วมพิธี กล่าวว่า เป็นการจำลองป่าหิมพานต์ สมมุติให้ธรรมาสน์ เป็นอาศรมของพระเวสสันดรระ สมมุติกระถาง หรือถึงน้ำนั้น แทนหนองน้ำ หรือสระน้ำ (สระโบกขรณี) ที่สองกุมารกัณฑ์หา-ชาลี หนีลง ไปแอบซ่อน ตอนที่ชูชกมาทูลขอสองกุมาร

และยังพบอีกว่า ในพิธีตั้งธรรมเวสสันดร ยังมีพิธีกรรมและเครื่องประกอบพิธีอื่นๆ ซ้อน ขึ้นมาอีกเช่น หอพระอุปคุต จะทำเป็นรูปหอปราสาทขนาดย่อมๆ ฐานกว้างประมาณ ๑ เมตร มีความ สูงประมาณ ๑.๕๐ เมตร ภายในจะมีพาน สำหรับวางองค์สมมุติ (ก้อนหิน) ว่าเป็นพระอุปคุต คือ หินจากแม่น้ำ จำนวน ๑ ก้อน มีพาน ดอกไม้ และเทียน ตูบช่อ หรือจ้อขนาดเล็กๆ คนโทใส่น้ำ และ อาหาร ๑ สำหรับ เพราะชาวไท มีความเชื่อในเรื่องพระอุปคุต ซึ่งเป็นพระอรหันต์ ผู้รักษางานพิธีต่างๆ ให้ดำเนินลุล่วงไปอย่างราบรื่น ตั้งแต่เริ่มงาน จนเสร็จงาน โดยเชื่อกันว่า ในการทำบุญแต่ละครั้ง มักจะมีมาร เข้ามาขัดขวางหรือทำลายพิธี ชาวไท จึงต้องนิมนต์พระอุปคุต มาร่วมคุ้มครองรักษาพิธี เพื่อช่วยจัดอันตรายต่างๆ และเกิดความสุขสวัสดีมงคลอีกด้วย

การนิมนต์พระอุปคุต จะกระทำก่อน วันที่จะมีการเทศน์มหาเวสสันดระหนึ่งวัน หรือที่ เรียกว่า "วันดา" หรือ "วันสุกดิบ" ในตอนเช้ามืด จะมีพิธีไปนิมนต์พระอุปคุต เพื่ออัญเชิญให้มาสถิต ณ บริเวณพิธี โดยจัดให้มีขบวนแห่ พานหรือขันดอกไม้ ที่เรียกว่า "ขันห้าหรือขันแปด"^{๑๖} ไปยัง แม่น้ำ ที่อยู่ทางทิศตะวันตกไกลๆ เมืองพยาก เมื่อถึงที่หมายแล้ว ปู่จ๋านก็จะทำเริ่มทำพิธี โดยกล่าว เริ่มกล่าวชุมนุมเทวดา กล่าวอัญเชิญพระอุปคุต จากนั้นจะมี ผู้อาวุโสคนหนึ่ง เดินลงไปในแม่น้ำ เพื่อ

^{๑๖} "ขันห้า" หรือ "ขันแปด" หมายถึง การจัดทำพาน สำหรับประกอบพิธีอัญเชิญพระอุปคุต ซึ่ง ประกอบด้วย ดอกไม้เครื่องบูชาอย่างละ ๘ อัน เช่น กระสวยดอกไม้ ๘ อัน หมากพลู ๘ คำ เป็นต้น

งมเอาก่อนหินจากแม่น้ำขึ้นมา หนึ่งก้อน แล้วชูขึ้นเหนือศีรษะ พร้อมกับตะโกนถามว่า “นี่พระอุปคุต ไซ้ไหม” พวกที่อยู่ด้านบนตลิ่ง จะตอบพร้อมกันว่า “ไม่ใช่” เขาก็จะโยนก่อนหินก้อนนั้นทิ้งไป จากนั้นก็งมก่อนหินก้อนใหม่ขึ้นมา ถามด้วยคำถามเดิมอีกจนครบ ๓ ครั้ง ในครั้งที่ ๓ นี้ ผู้ที่อยู่บนตลิ่ง ก็จะตอบพร้อมกันว่า “ใช่แล้วๆ ไซ้พระอุปคุตแล้ว” ผู้ที่งมก่อนหิน ก็จะนำก่อนหินขึ้นมาบนฝั่ง ปู่จ๋านก็จะนำพานดอกไม้ พานขันห้า หรือขันแปด ไปรับเอาหินก้อนนั้น มาไว้บนพาน ทำการแห่ ประโคม ด้วยฆ้องกลอง เพื่ออัญเชิญเอาองค์สมมุติของพระอุปคุต ไปสถิตไว้ยัง “หอพระอุปคุต” โดยได้จัดทำหอพระอุปคุต เป็นหอปราสาทขนาดเล็ก ตั้งอยู่ในมณฑลพิธี ภายในจะมีเครื่องบูชาต่างๆ ได้แก่ บาตรพระ, ขันห้าหรือขันแปด, ผ้าไตรจีวร, พานหมาก และพานยาสูบ, รมกานกันแดด, น้ำดื่ม กระโถน และสำหรับอาหาร ๑ สำหรับ วางไว้ เพื่อให้ชาวไท ได้สักการบูชาในงาน

รูปภาพประกอบที่ ๓๑ : หอพระอุปคุตในงานตั้งธรรมเวสสันดรซึ่งเป็นงานบวชพระเบิกดี

เครื่องกัณฑ์เทศน์

ในการเทศน์มหาเวสสันดรชาดก ของชาวไท ในแต่ละกัณฑ์นั้น จะมีการจัดเตรียมเครื่องกัณฑ์เทศน์ และเครื่องประกอบพิธี ผู้สูงอายุ ปู่จ๋าน และพระสงฆ์ ชาวเมืองพยาก กล่าวว่า

“เครื่องกัณฑ์เทศน์ธรรมเวสสันดร เดิมนั้นต่างจากเมื่อก่อนมาก เมื่อก่อนนั้นเครื่องกัณฑ์เทศน์ จะใช้กระบุงหรือ “ก้วยกล้า” (ตะกร้าไม้ไผ่สาน) ในก้วยกล้า จะเอาน้ำตั้น (คนโท) ใส่ น้ำเต็ม ใส่ไว้ในก้วยกล้า เอาผักไม้ ไล่เครือ หมากเต้า หมากแต่ง หมากหนูน กล้วย อ้อย หน้อยไม้สัพพะ เอาตั้นต้าง (ต้นมันชนิดหนึ่ง) มาสลักเป็นรูป ในธรรมแต่ละกัณฑ์”

“กัณฑ์หิมพานต์ จะแกะเป็นรูปช้าง เพราะในเนื้อเรื่องของกัณฑ์นี้ จะกล่าวถึงในวันที่พระเวสสันดรประสูตินั้น ทรงได้ช้างเผือกขาวบริสุทธิ์ ที่แม่ช้างชาติฉัททันต์ นำมาถวายไว้ในโรงช้าง ชาวสืป ได้ให้ชื่อช้างว่า “ปัจฉยนาเคนทร์” ด้วยเป็นช้างมงคล ที่แม้ขับขึ้นไปในที่ใด ก็จะทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล”

“กาลต่อมา เมื่อเมืองกลิงคราษฎร์ เกิดข้าวยากหมากแพง ด้วยฝนฟ้าแล้งมิตกต้องตามฤดูกาล พระเจ้ากลิงคราษฎร์ มีอาจทรงแก้ไขได้ แม้จะทรงรักษาอุโบสถศีล ครบกำหนด ๗ วันแล้วก็ตาม จนต้องทรงแต่งตั้งพราหมณ์ ๘ คน ไปทูลขอช้างปึงจยนาเคนทร์ จากพระเวสสันดร พระองค์ก็ประทานให้ เป็นเหตุให้ชาวเมืองสีพี ไม่พอใจถึงขึ้นกราบทูลพระเจ้ากรุงสุโขทัย ให้เนรเทศพระเวสสันดรออกจากบ้านเมืองไป”

รูปภาพประกอบที่ ๓๒ : กัณฑ์เทศน์แบบดั้งเดิมที่บรรจุใน “กัณฑ์ล้า”

“กัณฑ์ทานกัณฑ์ จะแกะสลักเป็นรูปม้า ซึ่งเกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่อง ที่กล่าวถึง เมื่อพระเวสสันดร ทรงกราบบังคมทูลลา พระชนกชนนีแล้ว ทรงเบิกแก้วแหวน เงินทอง บรรทุกราชรถเทียมม้า และทรงโปรยเป็นทาน ไปตลอดทาง แม้แต่รถทรงม้าเทียม รถทรงก็ประทานให้แก่ พราหมณ์ที่เข้ามาทูลขอไปจนหมดสิ้น จากนั้นทั้งสองพระองค์ ก็อุ้มพระโอรสและพระธิดาดำเนินทางต่อไป”

“กัณฑ์มัทรี จะแกะสลักเป็นรูปเสือ รูปราชสีห์ และรูปของพระนางมัทรี ซึ่งตามเนื้อเรื่องได้กล่าวถึงว่า เมื่อชูชก พาสองพระกุมารไปแล้ว พระอินทร์ทรงเกรงว่า พระนางมัทรีจะเสด็จกลับจากป่าเร็วกว่าปกติ ด้วยความกังวล ที่ได้ฝันร้ายและเกรงว่า พระนางจะเสด็จตามสองพระกุมาร ที่ชูชกมิดลากไปทัน จึงทรงบัญชาให้เทพยดา ๓ องค์ แปลงกายเป็นสัตว์ร้ายที่น่ากลัว คือ เสือโคร่ง เสือเหลือง และราชสีห์ นอนขวางทางกลับ อาศรมจนคำ จึงหลีกทางให้พระนาง เป็นต้น”

ในปัจจุบัน เครื่องกัณฑ์แบบนั้น มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย มาเป็นวัตถุลึงของเครื่องอุปโภคบริโภคอื่นๆ อาทิ เครื่องกัณฑ์ ที่บรรจุสำเร็จจากเมืองไทย บรรจุ (เครื่องกระป๋องอาหารแห้งสำเร็จรูป ในถังพลาสติกสีเหลือง) แต่กัณฑ์เทศน์ ที่พบเห็นโดยทั่วไป ในระหว่างพิธีตั้งธรรมเวสสันดรระ มักจะเป็นเครื่องดื่มกระป๋อง จำพวกน้ำอัดลม สปอนเซอร์ หรือน้ำมันพืช ปักด้วยธนบัตรที่เสียใบในก้านไม้ไผ่ ตกแต่งด้วยดอกไม้ กระดาษเป็นเครื่องบูชากัณฑ์ และใช้ถวายพระสงฆ์แทน

ส่วนการเทศนาธรรมสุขวันฉัตรวิหาลวง ซึ่งเป็นคัมภีร์ธรรมที่สำคัญ อีกเรื่องหนึ่งที่ชาวไทยยึดถือและปฏิบัติมา บางวัดอาจจะใช้เทศนา ร่วมในพิธีการตั้งธรรมมหาเวสสันดรระ แต่ใช้เทศน์ก่อน

การเทศนาธรรมมหาเวสสันดรชาดก หรือที่เรียกว่า ธรรมย่อ ในการเทศนาธรรมสุขวันฉัตรวันฉัตรนี้ มีการถือปฏิบัติออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ บางวัดจะใช้เป็นส่วนหนึ่งของประเพณีการเทศนาธรรมเวสสันดร

ในการเทศนาธรรมสุขวันฉัตรวันฉัตรนี้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรนี้ จะไม่มีเครื่องประกอบพิธี เพราะถือว่า การเทศน์มหาเวสสันดร มีความยิ่งใหญ่กว่า และมีเครื่องประกอบพิธีมากกว่าอยู่แล้ว การเทศนาธรรมสุขวันฉัตรวันฉัตรนี้ถือว่า เป็นการเทศนาธรรมย่อเรื่องหนึ่งก่อน การเทศน์มหาเวสสันดรเท่านั้น

ส่วนการเทศนาธรรมสุขวันฉัตรวันฉัตรนี้ ที่จัดขึ้นเป็นเอกเทศ หรือโดยเฉพาะนั้น ชาวไท มักนิยมจัดขึ้น ในวันเพ็ญ เดือนสิบเอ็ด ซึ่งถือว่า เป็นวันพระสำคัญ เพราะชาวไท เชื่อว่าญาติพี่น้องที่ตายไป เป็นเปรตหรือได้รับทุกข์เวทนาในอบายภูมิ จะได้รับการปล่อยให้ขึ้นมา รับเอากุศลส่วนบุญที่ลูกหลานอุทิศให้ในวันนี้ ในการเทศนาธรรมสุขวันฉัตรวันฉัตรนี้ จะมีการจัดเตรียมเครื่องประกอบพิธี และสถานที่ ในการเทศน์คล้ายๆ กับสถานที่ในการตั้ง ธรรมมหาเวสสันดรชาดก คือ จะมีการประดับตกแต่ง บริเวณพระวิหารด้วย ต้นกล้วย ต้นอ้อย ตกแต่งธรรมาสน์ และบริเวณงานให้เข้าบรรยากาศ ตามที่เกี่ยวข้อง กับเนื้อหาของคัมภีร์ มีการประดับ บริเวณพระวิหาร ให้เหมือนกับเป็นป่าไม้ มีเครื่องประกอบพิธี เช่น ผักผลไม้ต่างๆ ที่ขาดไม่ได้คือ “หมากมอนจิง” (ผลไม้ชนิดหนึ่งจำพวกแตง) ที่กล่าวถึง ในเนื้อเรื่องว่า พญาแก้วกิน หมากมอนจิงเหลือ และไหลลอยตามน้ำไป และนางผู้เป็นแม่ของนางอุมาทันตี ได้เก็บไปรับประทาน จนเป็นเหตุให้ตั้งท้อง และให้กำเนิดนางอุมาทันตี นอกจากนั้นยังมี การทำรูปจำลอง อันเป็นสัญลักษณ์แทน พญาแก้วสุขวันฉัตร และรูปจำลองของนางอุมาทันตี อันเป็นตัวละครสำคัญของเรื่อง ประดิษฐ์จากไม้ไผ่ และกระดาษ หรือดอกฝ้ายขึ้นมาประกอบพิธีด้วย

ส่วนเครื่องบูชา หรือเครื่องประกอบ พิธีตั้งธรรมสุขวันฉัตรวันฉัตรนี้ นั้นจะมีข้าวตอก ดอกไม้และเทียนขี้ผึ้ง ที่ใช้สำหรับบูชาพระ และสมათานศีล เครื่องประกอบพิธีเหล่านี้ เป็นเครื่องบูชาที่มาจากคติความเชื่อ ที่ปรากฏในเนื้อหา ธรรมเวสสันดรและธรรมสุขวันฉัตรวันฉัตรนี้ เป็นการปลุกฝังแนวคิด ด้านคุณธรรมจริยธรรม แก่ชาวไทย ให้ได้ประพฤติปฏิบัติตน อย่างถูกต้องเหมาะสมตามคตินิยมทางพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า การกำหนดวันเวลา ในการเทศน์มหาเวสสันดร ของชาวไทย ในเมืองพยากนั้น นอกจากการเทศน์ที่จัดขึ้น ทุกวันพระในเทศกาลเข้าพรรษา และการเทศน์ ในลักษณะที่จัดขึ้นเป็นประเพณี โดยถือเอาวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ เป็นตัวกำหนด แล้วยังมีลักษณะการเทศน์มหาเวสสันดร ที่จัดขึ้นเป็นกรณีพิเศษ หรือนอกเทศกาลอีก ๔ รูปแบบ ได้แก่

(๑) การเทศน์เวสสันดร ที่จัดขึ้นโดยเฉพาะ ไม่มีกิจหรือวัตถุประสงค์อื่นใดเข้ามาเกี่ยวข้อง

(๒) รูปแบบการเทศน์เวสสันตระ ที่จัดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของการบวชพระเป็กตู้

(๓) รูปแบบการเทศน์เวสสันตระ ที่จัดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของการทำบุญอุทิศหาคนที่เสียชีวิตแล้ว

(๔) รูปแบบการจัดการเทศน์เวสสันตระ ที่จัดรวมเอากิจทุกอย่างเข้าด้วยกัน ทั้งการเทศน์มหาเวสสันตระ เข้ากับพิธีบวชพระเป็กตู้ และการอุทิศไปหาญาติที่ตายไปแล้ว

ในการกำหนดวัน ของการเทศน์เวสสันตระ ในลักษณะทั้ง ๔ รูปแบบนี้ จะกำหนดวันที่เป็นวันมงคล หรือวันดีเหมือนกับทางล้านนา นอกจากนั้นก็จะถือเอา ความพร้อมของเจ้าภาพมาเป็นส่วนประกอบ แต่ส่วนมากมักจะจัดขึ้น ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนพฤษภาคม

และในการจัดเตรียมเครื่องบูชา และเครื่องประกอบพิธีนั้น ในการเทศน์ในลักษณะแรก ที่จัดขึ้นในทุกวันพระ นั้นจะไม่มีการจัดเตรียมเครื่องบูชาใดๆ เป็นพิเศษ จะมีก็เป็นกัณฑ์เทศน์ตามปกติทั่วไป

แต่การเทศน์ในลักษณะที่เป็นประเพณี และลักษณะที่เป็นนอกเทศกาล หรือกรณีพิเศษนั้น จะมีการจัดเครื่องประกอบพิธีการเทศน์มหาเวสสันตระ เหมือนกันเกือบทุกอย่าง แต่อาจจะจัดเพิ่มเติม เช่น การเทศน์ที่เป็นส่วนหนึ่งของการบวชพระเป็กตู้ นั้น จะมีเครื่องอัฐบริขารของพระสงฆ์เพิ่มเข้ามา หรือหากเป็นการจัดที่เป็นการอุทิศไปหาญาติพี่น้องที่ตายไปแล้ว ก็จะมีข้าวของเครื่องใช้ที่ผู้ตายนิยมใช้ รวมไปถึงข้าวของเครื่องใช้ ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เครื่องครัว ตามจำนวนของผู้ที่เสียชีวิตไปเพิ่มเติมเข้ามาอีก

๓.๔ การนิมนต์พระภิกษุสามเณร

ในการเทศน์มหาเวสสันตระชาดก ของชาวไท ในพยางค์นั้น จะมีการนิมนต์พระภิกษุสามเณร มาเป็นองค์เทศน์ มีรายละเอียดดังนี้

การเทศน์ธรรมมหาเวสสันตระชาดก ที่เป็นประเพณีหรือการเทศน์ในทุกวันพระนั้น จะนิมนต์พระสงฆ์หรือสามเณร ในวัดนั้นๆ ขึ้นมาเป็นองค์เทศน์ ส่วนการเทศน์ในลักษณะที่จัดขึ้นนอกเทศกาล หรือจัดขึ้นเป็นกรณีพิเศษนั้น ในการเทศน์กัณฑ์สำคัญๆ เช่น กัณฑ์มหาราช หรือกัณฑ์มหาพน จะนิมนต์เจ้าอาวาส ของวัดนั้นๆ หรือพระผู้ใหญ่ อาทิ สมเด็จเจ้าอาวาส หรือพระที่มีสมณศักดิ์ และเป็นพระสงฆ์ที่อ่านอักขระ คัมภีร์ธรรม คล่องแคล่วไม่ผิดพลาด นอกจากนี้ยังจะเลือกเอาพระสงฆ์ ที่มีโชนเสียงใหญ่ หูม เมื่อได้ฟังแล้วดูมีอำนาจ มาเป็นองค์เทศน์ เพราะถือว่าเป็นกัณฑ์เหล่านี้ มีความสำคัญ สืบเนื่องจากชื่อกัณฑ์ ที่มีคำนำหน้าว่า “มหา” ซึ่งมีความหมายว่า ใหญ่ เช่น “มหาราช” ส่วนกัณฑ์มัทรี ก็จะไม่นิมนต์พระสงฆ์หรือสามเณร ที่มีน้ำเสียงดี เสียงเล็กใสกังวานไพเราะ และเป็นพระสงฆ์หรือสามเณร ที่มีความคล่อง ความชำนาญในการอ่านอักขระ และมีความชำนาญในการใส่ทำนอง หรือที่คนล้านนา เรียกว่า “ใส่กาพย์” มาเป็นองค์เทศน์ เพราะว่า กัณฑ์มัทรี

เป็นกัณฑ์ที่กล่าวถึง ความรักความห่วงใย ของแม่ที่มีต่อลูก มีการคร่ำครวญ ขวนให้เวทนาสงสาร มีบทเรียกขวัญ ของพระเวสสันดร ที่เรียกเอาขวัญของนางมัทรี ให้กลับคืนมา จากการสลบ เพราะเสียใจ เมื่อรู้ว่าพระเวสสันดรยก กัณหาและชาลี ให้เป็นทาสแก่ชุกไป ดังเนื้อหาของคัมภีร์ธรรม ตอนหนึ่งที่กล่าวว่า

“ก็ร้องรำให้ ร้องเรียกขวัญ พลาญว่าลูกขึ้นมา เทอะยอดบุญขวางเฮยเมียมึง ลูกขึ้นมา เทอะเมียรักยิ่งเสมอตา สามสิบสองขวัญนางอย่าไปล่าตงหนามเถื่อนถ้อง ขวัญนางอย่าไปล่าประเทศ ท้องที่พนาลัย ขวัญนางอย่าไปล่าตงไกลเหวหาดห้วย ที่น้ำไหลหลังช่วยด่านผาชัน สามสิบสองขวัญนางอย่าไปอยู่ป่าไม้จวงจันทน์ ที่คอยตงต้นหนามหลืบแห่นัน ขวัญนางอย่าไปคังคั่นมากมัวเมาบัดนี้กูที่เป็นผัวก็มาก้มหัวเรียกร้อง สามสิบสองขวัญมัทรีจูงรีบเร็วมา ว่าลูกขึ้นมาเทอะ ยอดสิเนหาเฮยเทียมท้าว เป็นที่เหนาะน่วมชื่นเชย ลูกมาเทอะแม่ศรีนงวัยหนุ่มหน้า ฐานะที่นี้บ่ใช่เป็นที่เจ้าเมื่อมรณ์ลูกมา เทอะแม่มัทรีผิวอ่อนพีเฮยแม่คอดกปล้อง เต็มว่านางแม่บ่หยอังก์หากดูงาม” เป็นต้น

(คัมภีร์ธรรมมหาเวสสันดร ฉบับวัด....)

ส่วนพระสงฆ์ ที่นิมนต์มาเทศนากัณฑ์อื่นๆ ที่เหลือ ก็มักจะนิมนต์พระสงฆ์หรือสามเณรทั่วไพบ่ที่สามารถอ่านคัมภีร์ธรรมได้ ไม่จำเป็นต้องใส่ทำนอง คือ เทศน์แบบธรรมวัตร

สรุปได้ว่า ในการนิมนต์พระภิกษุสามเณร มาเป็นองค์เทศน์ธรรมมหาเวสสันดร ของชาวไทย ในพยุคนั้น จะแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ การนิมนต์พระที่เทศน์ ในทุกวันพระ จะนิมนต์พระในวัดนั้นๆ เป็นองค์เทศน์ กัณฑ์ละ ๑ รูป เพราะไม่มีการแบ่งคัมภีร์ธรรม ออกเป็นใบๆ หรือวาร ส่วนการนิมนต์พระ มาเป็นองค์เทศน์ในลักษณะอื่น นอกจากนี้จะนิมนต์พระ ทุกวัดที่เป็นวัดไทย ในเมืองพยุมา เป็นองค์เทศน์ มีการแบ่งคัมภีร์ธรรม ออกเป็นตอนๆ หรือใบๆ เพื่อให้พระได้เทศน์ทุกรูป สำหรับกัณฑ์สำคัญๆ เช่น กัณฑ์มหาราช ก็จะนิมนต์พระ ที่เป็นพระผู้ใหญ่ อาทิ สมเด็จเจ้าอาวาสธรรมพระเจ้า พระผู้ใหญ่ที่มีสมณศักดิ์ หรือเจ้าอาวาส มาเป็นองค์เทศน์ หากเป็นกัณฑ์มัทรี ก็จะนิมนต์พระ ที่มีน้ำเสียงดีไพเราะ มาเป็นองค์เทศน์ แต่ปัจจุบันไม่ค่อยได้พบเห็นพระที่มีน้ำเสียงดี ไพเราะ และมีความชำนาญ ในการเทศน์ทำนองต่างๆ มาเป็นองค์เทศน์ กัณฑ์มัทรีเนื่องจากทางคณะสงฆ์ เมืองพยุมา ได้ออกระเบียบห้ามไว้ด้วย เหตุผลทางการเมือง และอีกประการหนึ่ง เนื่องจากปัจจุบัน ไม่ค่อยมีพระ ที่มี ความชำนาญ หรือฝึกหัดเทศน์ แบบใส่ทำนอง หรือกาพย์ต่างๆ จะมีก็การฝึกเทศน์ แบบธรรมวัตรเป็นส่วนใหญ่

ขั้นตอนการประกอบพิธีการตั้งธรรมมหาเวสสันดร

การตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพยุมา นั้นจะใช้เวลา ๓ วันขึ้นไป แต่ไม่เกิน ๗ วันมีขั้นตอนของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร ในลักษณะต่างๆ มีดังนี้

(๑) ขั้นตอนพิธีการตั้งธรรมเวสสันดร ในลักษณะที่เป็นเทศกาลหรือประเพณี มีดังนี้

วันที่ ๑ : ของการตั้งธรรมเวสสันดร จะเป็นการเทศน์ธรรมโชน หรือธรรมย่อ เรื่องต่างๆ ซึ่งเป็นคัมภีร์ ที่มีเนื้อหาจบภายในผูกเดียว ด้วยทำนองเทศนาธรรมดา ไม่มีการเอื้อนเสียง หรือใส่ทำนองมากนัก เรียกว่า “การเทศน์ทำนองธรรมวัตร” เริ่มจากปูจ่าน นำสวดมนต์ไหว้พระ ขอมมาพระรัตนตรัย สมาทานศีล กล่าวอัญเชิญ หรือชุมนุมเทวดา จากนั้นก็จะเป็น การเทศน์ธรรมย่อ โดยเริ่มจาก คัมภีร์ธรรมที่ชื่อ “ธรรมปารมี” “ธรรมนิพพานสูตร” “ธรรมมัลลสูตร” และ “ธรรมไชยสังคหะ” ตามลำดับ จากนั้นก็เริ่ม เทศน์ธรรมชาดก นอกนิบาตเรื่อง “สุชวันณะวัฬหลง” ซึ่งเป็นคัมภีร์ ที่มีความยาว ๗ - ๑๔ ผูก แต่บางวัด อาจจะไม่มีการเทศน์ธรรมสุชวันณะวัฬหลง ก็ได้ หรืออาจจะมีการเทศน์คัมภีร์ธรรม ที่มีผู้ประสงค์จะถวาย หรือจะฟังการเทศน์คัมภีร์ธรรมเหล่านั้น

คัมภีร์ธรรม ส่วนใหม่มักจะเป็นคัมภีร์ธรรม ที่เจ้าภาพต้องการอุทิศไปให้ญาติพี่น้องที่ตายไปแล้ว การเทศน์คัมภีร์ธรรม เหล่านี้เจ้าภาพ จะนิมนต์พระในวัดนั้นๆ ขึ้นมาเป็นองค์เทศน์ จะไม่มีการแบ่งคัมภีร์ธรรม ออกเป็นใบๆ เหมือนการเทศน์ธรรมมหาเวสสันดร เมื่อจบกัณฑ์ จะมีการตีกังสดาร เป่าสังข์ เหมือนการเทศน์ธรรมเวสสันดร เมื่อถวายกัณฑ์เทศน์ แล้วก็นิมนต์พระสงฆ์ รูปมาเทศน์คัมภีร์ธรรม เรื่องต่อไปจนหมด จากนั้นจะเป็น การถวายข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ที่จัดเตรียมมา เพื่ออุทิศให้ญาติพี่น้องที่ตายไปแล้ว พระสงฆ์อนุโมทนา และให้พร หากพอมีเวลาเหลือ ก็จะพักการเทศน์ เพื่อให้พระสงฆ์ ผู้สูงอายุได้พักผ่อนอิริยาบถ สักระยะ เมื่อถึงเวลา ๒๔.๐๐ น. ก็จะเริ่มเทศน์คัมภีร์ธรรม ที่เกี่ยวข้องกับธรรมเวสสันดร โดยเริ่มจาก การเทศนาคาถาพัน มหาอุบาลี อุดนหัสสะ สุตตันตปิฎก ปฐมมัลล ทุติยมัลล วิบากเวสสันดร อาณิสส มหาเวสสันดร ตามลำดับ

วันที่ ๒ : ของการเทศน์ พิธีการในวันที่สองนี้ เป็นการเทศน์เฉพาะธรรมมหาเวสสันดร ซึ่งจะเริ่มพิธีในเวลา ๐๐.๐๐ นาฬิกา ปูจ่านจะนำสวดมนต์ไหว้พระ ขอมมาพระรัตนตรัย สมาทานศีล กล่าวชุมนุมเทวดา อาราธนาธรรม จากนั้นก็จะเริ่ม เทศน์ธรรมมหาเวสสันดร โดยเริ่มจากการเทศน์ กัณฑ์ทศพร เรียงไปตามลำดับ ตลอดทั้งวันและคืน เมื่อเทศน์มาถึงกัณฑ์สุดท้าย คือ กัณฑ์นคร ก็นิมนต์พระสงฆ์ ที่เป็นองค์เทศน์ทุกรูป ขึ้นมาบนพระวิหาร เพื่อร่วมฟังเทศน์กัณฑ์นี้ เมื่อพระสงฆ์ และคณะศรัทธา มาพร้อมเพรียงกันแล้ว ปูจ่านจะถวายถ้วยข้าวตอก ดอกไม้ ให้พระสงฆ์ และศรัทธา ที่นั่งฟังเทศน์ ในพระวิหาร การเทศน์กัณฑ์ นี้ชาวไทย เรียกว่า “ธรรมฝนท่าแก้ว” เป็นกัณฑ์ ที่กล่าวถึงพระเวสสันดรได้เสด็จกลับสู่พระนคร เมื่อองค์เทศน์ฯ มาถึงตอนที่กล่าวถึงฝนโบกขรพรรษตกลงมาจากท้องฟ้า ทั้งพระสงฆ์ และผู้เข้าร่วมพิธี ก็จะโปรยข้าวตอก ดอกไม้ และเงิน หรือธนบัตรที่พับ เป็นรูปเรือ หรือรูปต่างๆ เป็นการสมมุติว่า เป็นฝนโบกขรพรรษตก หรือที่ชาวไทย เรียกว่า “ฝนเงินฝนคำ” ตามที่กล่าวไว้ ในเนื้อหาคัมภีร์ เมื่อจบการเทศน์ ก็จะมีการเป่าสังข์ ตีกังสดาร ตีฆ้องกลอง เป็นอาณัติสัญญาณ ว่าการเทศน์ได้จบลงแล้ว เป็นการสื่อสารให้พระสงฆ์ และเจ้าภาพกัณฑ์ต่อไปได้เตรียมตัว นอกจากนี้ยังมี ความเชื่อว่าเป็นการบอกกล่าวแก่ เทพดาในทุกชั้นฟ้าให้มาอนุโมทนา และ

เป็นสักขีพยานในกุศลบญด้วย มีการถวายกัณฑ์เทศน์ให้แก่องค์เทศน์ โดยเจ้าภาพของกัณฑ์หรือต่อนั้นๆ จากนั้นปูจ่าน จะกล่าวนำถวายเครื่องบูชา กัณฑ์เทศน์พระสงฆ์ อนุโมทนา ให้พรเป็นลำดับ ไปจนจบพิธี ซึ่งจะเสร็จสิ้นในเวลาประมาณ ๒๑.๓๐ น. หลังจากนั้นก็จะเป็นการแสดงมหรสพ การจุดดอกไม้ไฟ ผู้สูงอายุที่มาร่วมงานก็จะพูดคุย นอนพักผ่อนกันที่วัด เพื่อรอทำพิธีในวันต่อไป

วันที่ ๓ : ของการเทศน์ จะมีการประกอบอาหารเลี้ยงผู้สูงอายุ ที่นอนวัด และผู้มาร่วมพิธี หลังจากรับประทานอาหารเช้าแล้ว ปูจ่านจะนำสวดมนต์ไหว้พระ ขอขมาพระรัตนตรัย สมาทานศีล กล่าวอัญเชิญเทวดา ปูจ่านกล่าวคำขอสุมาครวัทาน กล่าวคำถวาย เครื่องไทยทาน และภัตตาหารเพล แก่พระสงฆ์ พระสงฆ์อนุโมทนาเสร็จพิธี ก็เป็นการเลี้ยงอาหาร แก่ผู้มาร่วมงานเป็นอันเสร็จสิ้น การตั้งธรรมเวสสันดรลักษณะนี้

(๒) ขั้นตอนของการตั้งธรรมเวสสันดร ในลักษณะที่จัดขึ้นนอกเทศกาลหรือเป็นกรณีพิเศษ ยังแบ่งย่อยออกไปได้อีก ๒ – ๓ รูปแบบ คือ

(๒.๑) จัดงานเทศน์เวสสันดรขึ้นโดยเฉพาะ

(๒.๒) จัดงานเทศน์เวสสันดร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการบวชปะเป็กตุ

(๒.๓) จัดงานเวสสันดรเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการอุทิศส่วนบุญกุศลไปให้แก่ญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้ว หรือที่เรียกว่า “ตานจอมคนตาย”

ขั้นตอนในการประกอบพิธีการตั้งธรรมเวสสันดร ในลักษณะที่จัดขึ้นนอกเทศกาลหรือจัดเป็นกรณีพิเศษ

การประกอบพิธีตั้งธรรมเวสสันดร ในแต่ละลักษณะและรูปแบบนี้ มีขั้นตอนของการประกอบพิธีดังจะได้นำเสนอเป็นภาพรวม ดังนี้ พิธีกรรมที่บ้านเจ้าภาพ (ในการตั้งธรรมเวสสันดร ในลักษณะที่ ๑ การเทศน์ระหว่างพรรษา และการเทศน์ในลักษณะที่ ๒ การเทศน์ธรรมเวสสันดร ที่เป็นประเพณี หรือหน้าหมู่บ้านจะไม่มีขั้นตอนพิธีกรรมนี้) เมื่อมีการจัดเตรียมเครื่องประกอบพิธีที่บ้านเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

วันที่ ๑ : ของการตั้งธรรมเวสสันดร ก่อนวันที่จะมีการแห่เครื่องไทยทานไปวัด หรือที่ชาวไท เรียกว่า “วันขึ้นวัด” นั้นที่บ้านเจ้าภาพ ก็จะจัดเตรียมอาหารไว้ต้อนรับญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน แล ผู้ที่เชิญมาร่วมงาน ปูจ่านจะทำพิธี “ขึ้นท้าวทั้งสี่ หรือตัวทั้งสี่”^{๑๗} ซึ่งเป็นการบอกกล่าวให้เทพยดาทั้งหลาย ให้ได้รับรู้ว่าจะจัดให้มีงานบุญ มีการจัดทำที่บูชา โดยใช้ต้นกล้วย ในส่วนที่ไถย และชาวล้านนา เรียกว่า “กาบกล้วย” มาพับเป็นรูปสามเหลี่ยม หน้าจั่วขนาด ๑ ฟุต วางเสียบบนเสาไม้ไผ่

^{๑๗} “ตัวทั้งสี่” (ท้าวทั้งสี่) เป็นเทพารักษ์เฝ้าดูแลรักษาชีวิต ป้องภัยอันตรายต่างๆ มิให้กล้ากรายผู้คนที่อยู่อาศัยในบ้านนั้นๆ “ตัว ตั้งสี่” มีอยู่สี่องค์ ได้แก่ ท้าวมหาราชธรรฐ ผู้เป็นใหญ่แห่งนครพิภพทิศตะวันออก ท้าววิรุฬหกผู้เป็นใหญ่แห่งกุ่มภณัฏฐทิศใต้ ท้าววิรูปักษ์ ผู้เป็นใหญ่แห่งนาครักษทิศตะวันตก และท้าวเวสสุวรรณหรือท้าวกุเวร ผู้เป็นใหญ่แห่งยักษ์รักษทิศเหนือ

ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑ นิ้ว สูง ๑ เมตร จำนวน ๕ อัน ปักเรียกกันไว้ บางบ้าน ก็จะไปจัดทำไว้ที่วัด ที่จะจัดงาน (พิธีขึ้นท้าวทั้งสี่ นี้มีการถือปฏิบัติ ในการเทศน์อีก ๒ ลักษณะด้วย) เมื่อถึงเวลา ปู่จ่านจะทำพิธีกล่าวอัญเชิญท้าวทั้งสี่ และถวายเครื่องบูชาท้าวทั้งสี่ ด้วยข้าวปลาอาหารดอกไม้ธูปเทียน

ในวันนี้จะมีการจัดเลี้ยงอาหาร ผู้ที่มาร่วมงานซึ่งชาวไทย เรียกว่า “งานอุ่นงัน” ซึ่งกิจกรรม “อุ่นงัน” นี้ในพิธีตั้งธรรมมหาเวสสันดร ที่เป็นส่วนหนึ่งของการบวชพระเบิกตุ้ เท่านั้น ส่วนญาติพี่น้องจะมาทำบุญร่วม กับผู้ที่บวช ที่ชาวไทย เรียกว่า “ลูกแก้วหรือสา่งลอง” บ้างก็เอา ข้าวสาร ผัก ผลไม้ มาร่วมทำบุญด้วย ซึ่งกิจกรรมนี้ ชาวไท เรียกว่า “ฮ่อมควหรือฮ่อมโค”^{๑๘} กิจกรรมนี้จะเริ่มตั้งแต่ช่วงสายๆ ไปจนถึงดึก และในเวลาประมาณ ๔ นาฬิกา ก่อนพระอาทิตย์ขึ้น จะมีพิธีอัญเชิญพระอุปัชฌาย์ มายังหอพระอุปัชฌาย์ในพระวิหาร

วันที่ ๒ : ของการตั้งธรรมเวสสันดร มีการเริ่มพิธี ตั้งแต่เช้ามืด คนหนุ่มสาว ผู้สูงอายุในหมู่บ้าน รวมไปถึงญาติ และแขกของเจ้าภาพ จะมาพร้อมกันที่บ้านงาน ทุกคนจะแต่งกายด้วยชุดไทย คือ

สตรีชาวไทย ที่เป็นสาวหรือโสด จะแต่งตัวด้วยผ้าถุงหรือ “ผ้าซิ่น” พื้นสีขาวนวล ปักดิน เชิงชายผ้า ถึงสีเขี้ยว คาดด้วยผ้ามันสีแดง ที่มีลวดลายปักด้วยดินทอง สวมเสื้อผ้าแพร หรือผ้ามันคอจีน แขนกระบอก สีชมพูแบบไท ทับหน้า ตะเข็บและชายเสื้อเย็บ ด้วยแถบดินทอง หรือบางคนก็จะสวมผ้าถุงพื้นสีแดง ชายผ้าถุงคาดด้วยแถบสีดำ หรือสีเขี้ยว ส่วนนี้เรียกว่า “ดินสั่น” สวมเสื้อผ้าฝ้ายพันธุ์พื้นเมืองสีขาว สตรีที่มีครอบครัวแล้ว จะมีผ้าสไบห่มเฉียงพาดบ่า สตรีผู้สูงอายุ จะแต่งการด้วยผ้าถุง และเสื้อแขนยาวสีขาว

ส่วนชายชาวไทย ที่มาร่วมงานจะมี ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มวัยรุ่น จะแต่งตัวแบบวัยรุ่นสมัยใหม่ ทั่วๆ ไป อีกกลุ่มหนึ่ง จะอยู่ในวัยกลางคน จนถึงสูงอายุ จะแต่งกายด้วยกางเกงขาก๊วย หรือทาล้านนา เรียกว่า “เตี่ยวสะดอ” เสื้อแขนกระบอกคอจีน กระดุมและรังดุมทำด้วยผ้าถัก เป็นปมแบบไท ผู้สูงอายุ มักนิยมใส่เสื้อคอกลมสีขาว หรือเสื้อเชิ้ตข้างใน บางคนก็จะโพกศีรษะด้วยผ้าสีขาว หรือสีตามเสื้อ

เมื่อมาพร้อมกันแล้ว ก็จะพากันขึ้นไปบนบ้านเจ้าภาพ ช่วยกันขนข้าวของ เครื่องอัฐบริขารเครื่องประกอบพิธี ลงมาจัดเรียงชบวน นำหน้าชบวน ด้วยผู้ถือธงหรือผ้าสีเหลือง คล้ายจีวรพระ หรือที่ชาวไทย เรียกว่า “หัตตะกะ”^{๑๙} ตามด้วยธงศาสนา ตามด้วยกังสดาล หรือระฆัง ตามด้วย

^{๑๘} “ฮ่อมคว หรือฮ่อมโค” หมายถึง การนำสิ่งของ พืชผัก ผลไม้ เครื่องอัฐบริขารรวมไปถึงปัจจัยต่างๆ มามอบให้กับเจ้าภาพเพื่อเป็นการร่วมทำบุญ ซึ่งเจ้าภาพจะได้นำเอาพืชผักผลไม้เหล่านั้น ไปทำเป็นอาหารเลี้ยงผู้ ที่มาร่วมงาน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้พบเห็นได้ในล้านนาด้วย

^{๑๙} “หัตตะกะ” เป็นผ้าสีเหลืองคล้ายจีวรขนาดกว้างประมาณ ๑ เมตรยาวประมาณ ๒ เมตร ซึงติดไว้บนไม้ไผ่ที่ทำเป็นรูปแบบไม้กางเขน

เครื่องสูงที่เรียกว่า “ปัดเก้าจามร” ตามด้วย ช้างแก้ว ม้าแก้ว ต่อด้วยผู้ถือพุ่มไม้เงินทอง หมอน เครื่องอัฐบริขาร ต้นไม้เงินต้นไม้ทอง ตุงเงินตุงทอง ตุงหรือธงเล็กๆ หรือที่ชาวไท เรียกว่า “ช่อหรือจ่อ” ตามด้วย รูปภาพพระเวสสันดระ ทั้งกัณฑ์ จากนั้นก็จะต่อด้วย ขบวนของผู้หญิงสูงอายุ ที่นุ่งห่มด้วย ผ้าขาว ต่อด้วยกลุ่มคนหนุ่มสาว กลุ่มของพ่อบ้านและแม่บ้าน ที่ถือเครื่องไทยธรรม ไทยทาน จากนั้นก็จะเป็นรถ ที่ผู้ที่จะบวชพระเบิกตุ้มนั่ง ตามด้วยกลุ่มของเจ้าภาพ ที่ถือข้าวของเครื่องใช้ ที่จะถวายให้พระบวชใหม่ และที่จะอุทิศไปให้แก่ญาติที่เสียชีวิตไปแล้ว จากนั้นก็จะเป็นรถ ที่บรรพทวงดนตรีพื้นเมืองไทย ฆ้องกลอง ผู้ที่ตีฆ้องกลองนี้ เป็นผู้หญิงวัยกลางคน หรือกลุ่มของแม่บ้านทั้งสิ้น ไม่มีผู้ชายมาปะปนเลย ปิดท้ายขบวนด้วย รถสัมภาระต่างๆ เมื่อพร้อมขบวนก็จะเคลื่อนออกเดินไป ตามถนน ผู้ชายวัยกลางคน คนหอบไม้ไผ่ ที่ผ่าเป็นอันๆ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๑ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๑.๕ เมตร พันด้วยกระดาษสารูป เหลี่ยมลักษณะคล้ายตุงหรือจ่อ เดินปักไปตามเส้นทาง ที่ขบวนจะผ่านไป เหมือนกับเป็นการกำหนดเส้นทางว่า ขบวนต้องไปตามเส้นทาง หรือสัญลักษณ์นี้ ขบวนทั้งหมด จะเดินไปตามเส้นทาง ในเมืองพยาก และไปวนรอบหนอง ผ่านหน้าพระวิหารที่ประดิษฐานพระเจ้าหลวง แล้วกลับเข้าสู่วัด เมื่อถึงวัด ทุกคนก็จะนำเครื่องอัฐบริขาร เครื่องไทยธรรมไทยทาน ขึ้นสู่พระวิหาร เพื่อนำไปจัดวาง ยังที่พื้นที่ๆ เจ้าภาพจัดเตรียมไว้ ในบริเวณพิธี จากนั้นก็ไปกราบพระประธาน แล้วลงไปรับประทานอาหาร ที่เจ้าภาพจัดไว้รับรอง

เมื่อถึงเวลาประมาณ ๑๐.๐๐ น. ปู่จ่าน ก็จะทำพิธีอัญเชิญเทวดา เป็นทำนองแบบธรรมวัตร และสวดสรณคมน์ทั้งเก้า สมาทานศีลและอาราธนาธรรม การร่วมพิธี การอาราธนาธรรมของชาวไท มีแบบ มีบทสั้น บทยาว มีทั้งแบบที่เป็นทำนอง และแบบธรรมวัตร เมื่ออาราธนาธรรมจบลง พระองค์เทศน์ก็จะเริ่มเทศนา มีการขึ้น “นะโม ตัสสะ ภคคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทธัสสะ” เพียงบาทเดียว จากนั้นก็จะเดินธรรม หรือเทศน์ธรรม ในขณะที่เริ่มเทศน์ เจ้าภาพจะจุดตะเกียง หรือที่ชาวไท เรียกว่า “โกมหรือผางมัน” ที่ตั้งวางไว้คู่ กับถังน้ำ ปักด้วยดอกไม้ทั้ง ๔ มุมของธรรมาสน์ มีการจัดเตรียมสำหรับอาหาร หรือขันข้าวจำนวน ๔ สำหรับ ถือเป็นการเริ่มเทศนาธรรมเพื่ออุทิศหาญาติพี่น้องที่ตายไปแล้ว ซึ่งคัมภีร์ธรรมที่เทศน์ จะประกอบด้วย ธรรมนิยานิกะ (บาลีธรรมย่อ) ปิตะบาลี นิพพานสูตร อานิสงส์นํานอง วิบากกล่อมจิต (ซึ่งปกติจะมีทั้งหมด ๑๐ ผูก แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับเจตนาของเจ้าภาพ) มหามูลนิพพาน ๓ ผูก ตำนานพระแก้วดอนเต้า ปีตามะระณา มาตามะระณา วิสุทธยา เมื่อเสร็จสิ้นการเทศน์ คัมภีร์ธรรมทั้งหมด แล้วก็จะเป้นพิธี ถวายทานหรือ “การหยาดน้ำ” โดยเริ่มจากปู่จ่าน นำสมาทานศีล ขอขมาเครื่องไทยทาน (สุมาคร้วทาน) ซึ่งในการสุมาคร้วทานนี้ ปู่จ่านจะกล่าวชื่อเจ้าภาพ กล่าวถึงเครื่องไทยทาน รายชื่อของผู้ตาย ทั้งหมดเป็นลำดับๆ ไป การเทศน์มหาเวสสันดระ ที่อุทิศหาญาติที่เสียชีวิต ไปนั้นจะมีทั้งญาติของทั้งสองฝ่าย คือทั้งฝ่ายสามีและฝ่ายภรรยา ในขั้นตอนของการประเคน เครื่องไทยทาน นั้นจะนำคัมภีร์ธรรมที่ใช้เทศนา แล้วมาถวายพระสงฆ์ด้วย มีการนำเอาผ้าสีเหลือง ไปหมั้ให้กับพระพุทธรูปในพระวิหาร

พระสงฆ์ออกไปรับพระเคน เครื่องประกอบพิธี ในส่วนของคนตาย ซึ่งการออกไปรับพระเคน ของดังกล่าวมีความแตกต่าง จากทางล้านนา ที่เจ้าภาพจะยกเอาข้าวของ เครื่องไทยธรรมไทยทาน พระเคนพระสงฆ์ด้วยมือ แต่ที่พยาก พระสงฆ์จะใช้เหล็กขนาด ๒ หุนยาวประมาณ ๑ เมตร มีด้ามไม้ ไปแตะๆ ข้าวของเครื่องใช้ ที่จะอุทิศไปหาคนตายแทน ในขั้นตอนนี้ จะมีการถวายเครื่องอัฐบริขาร สำหรับพระพุทธรูปด้วย จากนั้นพระสงฆ์อนุโมทนา ให้พรเป็นเสร็จพิธี “ตานจอมคนตาย”

ต่อมาเวลาประมาณ ๑๒.๐๐ น. จะเริ่มมีการเทศน์ ธรรมย่อยต่างๆ เรียงลำดับไป ตั้งแต่เทศน์คัมภีร์ธรรม ปารมี อุดมหัสสะ สุตตันตะ วินัย ธรรมค่านาม (ในงานครั้งนี้ อาจจะมีเจ้าภาพที่เกิดในวันอาทิตย์ วันจันทร์ วันศุกร์ และวันเสาร์เท่านั้น) จึงมีการถวายธรรมค่านาม สำหรับเจ้าภาพดังนี้ ผู้ที่เกิดวันอาทิตย์ ถวายธรรมอภิธรรมา หรือสังคินี วันจันทร์ถวายธรรมวิพากะ วันศุกร์ถวายธรรม ยะมะกะ และวันเสาร์ถวายธรรมมหาปฏฐาน เมื่อเทศนาธรรมค่านามเสร็จ ก็จะเป็นการเทศน์ธรรม น้ำอ้อย หรือที่ชาวไท เรียกว่า “ธรรมมหาโมศรัทธา” เป็นทำนองธรรมวัตร การเทศนาธรรมน้ำอ้อยนี้ การเทศน์คัมภีร์ธรรมดังกล่าว น่าจะเรียกว่า การสวดมากกว่า การเทศน์ เพราะมีพระสงฆ์ จำนวน ๔ รูป นั่งล้อมรอบพับสา คัมภีร์ธรรมมหาโมศรัทธา หรือคัมภีร์ธรรมน้ำอ้อย และสวดด้วยทำนองธรรมวัตร ไปอย่างพร้อมเพรียงกัน ปู่จ่าน กล่าวถึงที่มาของพระสงฆ์ ที่เป็นองค์เทศน์ หรือองค์สวดคัมภีร์ธรรมมหาโมศรัทธาทั้ง ๔ รูปนั้น ทราบว่าเป็นพระ ที่นิมนต์มาจากต่างวัดกัน และมหาโมศธาร์ หรือธรรมน้ำอ้อยนี้ มีด้วยกัน ๔ วาร หรือ ๔ ปีบ (ฉบับ) พร้อมกับบาลีเวสสันตระ การเทศน์ธรรมน้ำอ้อยนี้ จะใช้เวลาประมาณ ๑ ชั่วโมง มีการหยุด เพื่อให้พระองค์สวดได้พักเสียง และอิริยาบถเป็นช่วงๆ

เมื่อเทศน์ธรรมมหาโมศธาร์ หรือธรรมน้ำอ้อยเสร็จ ก็จะเริ่มเทศนาธรรม ที่เกี่ยวข้องกับมหาเวสสันตระ โดยเริ่มเทศน์จากคาถาพัน มหาวิบากเวสสันตระ หลังจากเทศนาธรรมย่อยเหล่านี้เสร็จเวลา ก็จะเริ่มต้นขึ้นวันใหม่พอดี แต่ถ้าหากเทศนาธรรมย่อยเสร็จก่อน การเริ่มของวันใหม่ ก็จะหยุดพักรอเวลา ให้เริ่มวันใหม่ เมื่อถึงเวลา ๐๑.๐๐ น. ก็จะเริ่มเทศนา ธรรมมหาเวสสันตระ

วันที่ ๓ : ของการตั้งธรรมเวสสันตระ เริ่มพิธีโดย ปู่จ่านนำสวดมนต์ให้พระ อัญเชิญเทวดา อาราธนาศีล อาราธนาธรรม แล้วเริ่มแสดงพระธรรม เทศนามมหาเวสสันตระ เรียงไปตามลำดับดังนี้ (๑) กัณฑ์ทศพร (๒) กัณฑ์หิมพานต์ (๓) กัณฑ์ทานกัณฑ์ (๔) กัณฑ์วนปเวสน์ (๕) กัณฑ์ชูชก (๖) กัณฑ์จุลพน (๗) กัณฑ์มหาพน (๘) กัณฑ์กุมาร (๙) กัณฑ์มัทรี (๑๐) กัณฑ์สักกบรรพ (๑๑) กัณฑ์มหาราช (๑๒) กัณฑ์ฉกษัตริย์ (๑๓) กัณฑ์นคร

เมื่อถึงกัณฑ์นคร ปู่จ่านก็จะนิมนต์พระสงฆ์ทุกรูป ที่อยู่ในวัดนั้น และที่มาร่วมพิธี หรือมาเป็นองค์เทศน์ขึ้น บนพระวิหาร มีการจัดเตรียมข้าวตอก ดอกไม้ และเงิน ธนบัตรพับเป็นรูปเรือ หรือรูปอื่นๆ เตรียมใส่พานหรือจานไว้ เมื่อองค์เทศน์เทศนา มาถึงตอนที่ฝนโบกขรพรรษตกลงมา ทั้งพระสงฆ์และทุกคน ที่อยู่ในพิธีก็จะมีการโปรยข้าวตอก ดอกไม้ขึ้น เพื่อเป็นการสมมุติว่า เป็นฝนห่าแก้ว เหมือนกับการเทศน์ในลักษณะที่ ๑

ในการเทศน์ธรรมเวสสันดร ที่มีเจ้าภาพคนเดียว หรือครอบครัวเดียวนี้ จะนิมนต์พระมาเป็นองค์เทศน์ ๑ รูปต่อ ๑ กัณฑ์ เมื่อพระเทศนาจบกัณฑ์ ศรัทธาและผู้ร่วมพิธี จะเปล่าว่าจาว่า “สาธุ” พร้อมๆ กัน มีการตีระฆัง หรือกังสดาล ตีฆ้อง และกลองเหมือนกับ การตั้งธรรมเวสสันดร ลักษณะที่ ๒ (การตั้งธรรมแบบประเพณีหรือหน้าหมู่)

วันที่ ๔ : ของการเทศน์มหาเวสสันดร ถ้าหากเป็นการจัดงาน เทศน์เวสสันดรขึ้น โดยเฉพาะ รวมไปถึงการจัดงานตั้งธรรมมาเวสสันดร ที่เป็นส่วนหนึ่งของการ “ตานจอมคนตาย” นั้น ในวันนี้ จะเป็นการถวายทาน หรือที่เรียกว่า “การหยาดน้ำ” หลังจากรับประทานอาหารเช้าเสร็จ ปู่จ่าน จะนำสวดมนต์ไหว้พระ ขอขมาพระรัตนตรัย สมาทานศีล ๕ กล่าวชุมนุมเทวดา สุมาศรีwatan กล่าวคำถวาย เครื่องไทยทาน และอาหารเพล แก่พระสงฆ์ พระสงฆ์อนุโมทนาให้พร พระสงฆ์ฉันเพล เสร็จพิธี ก็เป็นการเลี้ยงอาหาร แก่ผู้มาร่วมทำบุญ เป็นอันเสร็จสิ้น พิธีตั้งธรรมเวสสันดร

หลังจากเสร็จสิ้นงาน ตั้งธรรมมหาเวสสันดร แล้วผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว หรือเจ้าภาพ จะย้ายไปอาศัย อยู่ที่บ้านของญาติพี่น้อง ในหมู่บ้านอื่นเป็นเวลา ๒-๓ วัน เพราะชาวไทย เชื่อว่าเป็น การหลีกเคราะห์ เหมือนกับพระเวสสันดร หลังจากได้ให้ทาน ทุกสิ่งทุกอย่างไปแล้ว ก็ได้ถูกขับออกจากบ้านเมือง ให้ไปอยู่ในป่าก่อน จะได้กลับเข้ามาครองเมือง อย่างมีความสุข อีกนัยหนึ่งทราบว่าเป็น การหลีกหนี จากโจรผู้ร้าย ที่จะมาปล้นชิงเอาทรัพย์สินเงินทอง ที่ได้จากการทำบุญไป เนื่องจาก ในสมัยโบราณนั้น หากมีการจัดงานเวสสันดรขึ้น ก็จะมีคนนำเอาทรัพย์สิน เงินทองของมีค่า มาร่วมทำบุญกับเจ้าภาพ เป็นจำนวนมาก จึงกลายเป็นเป้าหมาย ของโจรผู้ร้าย ที่อาจจะมาปล้น แย่งชิงเอาทรัพย์สินสมบัติ เหล่านั้นไปได้ ดังนั้นผู้ที่ เป็นหัวหน้าครอบครัว หรือเจ้าภาพ จึงต้องย้ายหลบไปอาศัยอยู่ที่อื่น เป็นการชั่วคราว แต่หากเป็นการจัดงานตั้งธรรมมหาเวสสันดร ที่เป็นส่วนหนึ่งของการบวชเิกเตุ นั้น ในวันนี้ จะเป็นพิธีบวช โดยจะเริ่มพิธี ตั้งแต่เวลา ๐๘.๓๐ น. ปู่จ่านจะนำสวดมนต์ไหว้พระ อัญเชิญเทวดา สมาทานศีล จากนั้นก็จะเป็นพิธีการบวช เมื่อพิธีบวชเสร็จ ก็จะมีการตักบาตรพระใหม่ ด้วยปัจจัยที่เป็นธนบัตร มีการถวายภัตตาหารเพล และเลี้ยงอาหารแก่ ผู้มาร่วมงาน หลังจากนั้นก็จะ เป็นการถวายจตุปัจจัย เครื่องไทยทานแก่พระสงฆ์ อนุโมทนาให้พรเป็นเสร็จพิธี

ในเย็นวันนี้ ที่บ้านของเจ้าภาพ จะมีการจัดเตรียมอาหาร สำหรับทำบุญในวันรุ่งขึ้น รวมไปถึงการจัดเตรียมอาหาร ในการเลี้ยงฉลองพระใหม่ ในวันต่อไป

วันที่ ๕ : ของการเทศน์เวสสันดร ที่จัดขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการบวชเิกเตุ วันนี้ เป็นวันทำบุญพระใหม่ จะมีการตักบาตร และถวายจังหัน (อาหารเช้า) แก่พระสงฆ์ ในวัดนั้น รวมไปถึงพระบวชใหม่ด้วย โดยเริ่มจากปู่จ่าน นำสวดมนต์ไหว้พระ อัญเชิญเทวดา สมาทานศีล ปู่จ่านกล่าว สุมาศรีwatan กล่าวนำถวายข้าวพระพุทธรูป ปู่จ่านกล่าวโอกาสเวณتان ถวายสัรับอาหาร พระสงฆ์ อนุโมทนาให้พร เป็นเสร็จพิธีทางสงฆ์ ส่วนที่บ้านเจ้าภาพ ก็จะจัดเตรียมงานเลี้ยงฉลองในช่วงเย็นต่อไป

วันที่ ๖ : ของการเทศน์เวสสันดร เวลาประมาณ ๐๓.๓๐ – ๐๕.๓๐ น. หรือก่อนพระอาทิตย์ขึ้น เจ้าภาพจะต้องนิมนต์พระอุปัชฌาย์ กลับไปส่งยังที่ๆ ไปนิมนต์มา โดย ปู่จ่านจะนำสวดมนต์ไหว้พระ อัญเชิญเทวดา สมาทานศีล เสร็จ ปู่จ่านและเจ้าภาพ ก็จะอัญเชิญพระอุปัชฌาย์ พร้อมทั้งยกเอาหอปราสาท ที่ประดิษฐานพระอุปัชฌาย์ ไปลอยที่แม่น้ำ เพื่อทำพิธีส่งพระอุปัชฌาย์ เป็นอันเสร็จพิธีตั้งธรรมเวสสันดร ส่วนในตอนสาย ของวันนี้ญาติพี่น้อง และชาวบ้าน ใกล้เรือนเคียง ก็มาช่วยกันเก็บสิ่งของอุปกรณ์ต่างๆ ที่ยืมมาจากวัดส่งคืน แต่เจ้าภาพบางราย อาจจะมีการเลี้ยงฉลอง ในบรรดาญาติพี่น้อง ในครอบครัวตนเองอีกก็ได้

๓.๕ การถวายทาน

ชาวไทย ในเมืองพยาก ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่ง เพราะชาวไทย เชื่อว่าการถวายทาน นั้นเป็นกุศลที่ยิ่งใหญ่เรียกว่า “ทานบารมี” เหมือนพระเวสสันดร ที่ได้ให้ทานทุกอย่าง ตั้งแต่ทรัพย์สมบัติ แม้กระทั่งลูกและเมีย ชาวไทย เชื่อว่าหากได้ทำบุญ ด้วยการถวายทานสิ่งใดเมื่อ ผู้นั้นได้ตายจากโลกนี้ไป กุศลผลบุญที่ได้กระทำ หรือที่ได้อุทิศถวายไปนั้น ก็จะไปเป็นคุณุประการแก่ตนเองในโลกภพหน้า เช่น เชื่อว่าหากผู้ใด ได้ถวายทานหอปราสาท เมื่อตายไปก็จะได้อยู่ในทิพย์วิมาน มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง แข็งแรงสวยงาม ได้เกิดในตระกูลมหาเศรษฐี ที่มีพร้อมด้วยสมบัติ หากไปเกิดในเทวโลก จะได้เสวยทิพย์สมบัติ กลับไปมา ในกามาวจรสวรรค์ทั้ง ๖ ชั้น มีวิมานที่มีความยาวและสูง ๒๔ โยชน์ กว้าง ๑๔ โยชน์ จะได้ไปเกิดเป็นพระราชา ในชาติต่อๆ ไปอนันต์ครั้ง ไม่ถ้วน นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่าการได้สร้าง หรือเขียนธรรม เป็นทาน นั้นจะได้รับอานิสงส์ มากจะได้พบสุข ๓ ประการ ได้แก่ พระนิพาน หรือจะได้พบพระศาสนา และได้พบพระอริยมรรคได้เป็นต้น

ในการตั้งธรรมมหาเวสสันดร ของชาวไทย ในเมืองพยาก นั้น พบว่าจะมี การเตรียมเครื่องประกอบพิธี เครื่องอัฐบริขาร รวมไปถึงเครื่องกัณฑ์เทศน์ และเครื่องประกอบอื่นๆ อีกมากมาย รวมไปถึงอาหาร เครื่องดื่ม ที่นำมาประกอบเลี้ยง ผู้มาร่วมงานทั้งหมด ซึ่งชาวไทย ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการให้ทาน

ผู้ที่มีส่วนร่วม ในการจัดงานตั้งธรรมมหาเวสสันดร ในทุกๆ ขั้นตอนนั้น จะประกอบไปด้วย บุคคล ๓ กลุ่มใหญ่ๆ คือ

- (๑) กลุ่มผู้ประกอบพิธี ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ ปู่จ่าน
- (๒) กลุ่มของเจ้าภาพ
- (๓) กลุ่มผู้มาร่วมงาน

ในขั้นตอนที่ ปู่จ่านกล่าวคำถวาย และช่วงที่พระสงฆ์ให้พร นั้นจะมีการกรวดน้ำ เหมือนชาวพุทธ ในประเทศไทย แต่ที่แตกต่างออกไปก็คือ ในตอนนี้ ชาวไทย จะจุดเทียนชี้ฟ้า ๑-๒ เล่ม ถือไว้ด้วยมือ ข้างใดข้างหนึ่ง ส่วนมืออีกข้างหนึ่ง ก็จะถือภาชนะ ที่ใส่น้ำค้อยๆ บรรจงรินลงในแก้วหรือในภาชนะ ที่ใช้สำหรับรองน้ำ พร้อมกับกล่าว คำกรวดน้ำเป็นภาษาบาลี ทำนองธรรมวัตรไปด้วย

๓.๖ การเลี้ยงฉลอง

การจัดตั้งธรรมเวสสันตระ ของชาวไท ในเมืองพยาก ทั้งสองลักษณะ จะมีการจัดเลี้ยงฉลองเหมือนกัน แต่จะแตกต่างกัน ในด้านจำนวนวัน จำนวนมือของอาหาร และชนิดของอาหาร ดังนี้

(๑) การเลี้ยงฉลองในการเทศน์มหาเวสสันตระลักษณะที่เป็นประเพณี

จะมีการจัดเลี้ยง ผู้ที่เข้ามาร่วมในพิธีฟังเทศน์ทุกมือ ตั้งแต่มือเที่ยงของวันแรก เป็นต้นไปจนถึง มือสุดท้าย คือ มือเที่ยง ของวันถวายทาน ซึ่งชาวไท ทุกหลังคาเรือน จะมาช่วยกันประกอบอาหาร สำหรับปัจจัย หรือวัตถุบูชา ที่นำมาใช้ในการประกอบอาหาร นั้นได้มาจากศรัทธาประชาชนในหมู่บ้าน หรือในละแวกวัดนั้นๆ นำมาร่วมทำบุญ และยังมาร่วมเป็นแม่ครัว ประกอบอาหารเลี้ยงผู้ที่มาร่วมในงาน ทำให้ชุมชนและสังคม ชาวไท เกิดความรัก ความสามัคคี มีความอบอุ่นเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังพบว่า มีคนทุกเพศทุกวัย มาร่วมกิจกรรมและ ผู้ประกอบอาหารส่วนมาก จะเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

ในการประกอบอาหาร ที่เลี้ยงฉลองในพิธีกรรมนี้ นับว่าเป็นกระบวนการ ถ่ายทอดวัฒนธรรม การประกอบอาหาร จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นด้านเทคนิคการปรุงประเภทของอาหาร เครื่องปรุง ถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลง ไปบ้างตามโลกยุคโลกาภิวัตน์ และตามสมัยนิยม แต่ก็ไม่มากนัก อาทิ ชาวไท ในเมืองพยาก นิยมใช้ถั่วเหลือง ในการประกอบอาหารเป็นหลัก ปัจจุบันก็ยังคงมีอยู่ แต่ที่เพิ่มเติม เข้ามาก็คือ มีการใช้สารปรุงรสต่างๆ เข้ามาประกอบอาหารบ้าง เช่น น้ำปลา ซอสปรุงรส ผงชูรส หรือที่ชาวไท เรียกว่า “เก๋อหวาน” หรือ “เก๋อผอง” น้ำมันพืช ทั้งนี้เพื่อความสะดวก แต่ชนิดของอาหาร ก็ยังคงไม่แตกต่างไปจากเดิมมากนัก

สำหรับการจัดโต๊ะอาหาร ในงานเลี้ยงนั้น มีการจัดแบบโต๊ะจีน ตัวโต๊ะเป็นแผ่นกระดาน วงกลม เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๒ เมตร ปูด้วยผ้าสีแดง สำหรับรับรองได้ ๑๐ คน จัดวางอาหารประมาณ ๘ – ๑๐ อย่าง ได้แก่ ถั่วดินทอด (ถั่วลันเตาทอด) น้ำพริกถั่วเหลือง หรือน้ำพริกอ่อน มีผักต้มเป็นเครื่องเคียง อาหารเจจำพวก ผัดผักบุ้ง ผัดกัหล่า ไก่ฮูป (ไก่อบเครื่องแกง มีน้ำซลุกขลิกลี) ผักจ่อเล่หรือผักกาดจ่อ (อาหารล้านนา) นมวัวแห้งทอด หรือที่ชาวไท เรียกว่า “นมแซบ” (คือ การนำเอานมแพะ มาทำให้เป็นแผ่น ตากแห้งแล้วนำมาทอด) รับประทานกับน้ำพริก

การเลี้ยงฉลอง ในการเทศน์มหาเวสสันตระ ในลักษณะที่เป็นประเพณีนี้ จะมีการจัดเลี้ยงผู้ที่เข้ามาร่วมงานเฉพาะที่วัดเท่านั้น

(๒) การเลี้ยงฉลองในงานเทศน์มหาเวสสันตระ ที่เป็นการเทศน์ที่นอกฤดูอุกัล หรือการเทศน์ที่จัดขึ้นเป็นกรณีพิเศษ

จะมีการจัดเลี้ยงญาติพี่น้องและผู้มาช่วยจัดเตรียมงานทั้งที่บ้านของเจ้าภาพและที่วัด ก่อนวันงาน (วันดา) วันที่ญาติพี่น้องมาร่วมขบวนแห่เครื่องอัฐบริขาร เครื่องประกอบพิธีไปวัด (วันขึ้นวัด) จัดเลี้ยงผู้ที่เข้ามาร่วมพิธีในวันที่มีการฟังเทศน์และวันหยาดน้ำ (วันถวายทาน) ทุกมือ แต่ถ้าหากเป็น

งานบวชปะเปกตุ ก็จะมีการจัดเลี้ยงฉลองพระใหม่ที่บ้านเจ้าภาพในวันสุดท้ายอีกหนึ่งวันด้วย การจัดประกอบเลี้ยงในการเทศน์ลักษณะนี้ เจ้าภาพจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการประกอบเลี้ยงทั้งหมด แต่การประกอบเลี้ยงหรือการปรุงอาหาร ยังคงอาศัยญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านใกล้เคียงกับเจ้าภาพมาเป็นผู้ทำอาหารโดยอาจสับเปลี่ยนกันมาช่วย หรือหากผู้ใดมีเวลาว่างก็จะมาช่วยตลอดงาน เพราะการจัดเตรียมอาหารประกอบเลี้ยงในพิธีการเทศน์ลักษณะนี้ต้อง จัดทำอาหารหลายๆ ชนิด หลายๆ มือหลายวัน ปริมาณอาหารที่จัดเลี้ยงในแต่ละมือก็มีปริมาณมากเนื่องจากมีผู้มาร่วมในพิธีมากอาทิ ในวันแห่เครื่องอัฐบริวาร เครื่องประกอบพิธีไปวัด (วันขึ้นวัด) จะจัดเลี้ยงอาหารในมือเช้า มือกลางวัน และมือเย็น ไปจนถึงมือเที่ยงในวันหยาดน้ำ (วันถวายทาน) นอกจากนี้ยังมีการจัดเลี้ยงอาหารมือกลางวันและมือเย็นในวันฉลองพระบวชใหม่ (ในกรณีที่มีการบวชปะเปกตุ)

ประเภทและชนิดของอาหาร ที่ใช้ในการจัดงานเลี้ยง ได้แก่ ถั่วดินทอด (ถั่วลิสงทอด) น้ำพริกถั่วเหลือง หรือน้ำพริกถั่วเขียว หรือน้ำพริกถั่วเน่า ที่มีผักต้มเป็นเครื่องเคียง อาหารเจ จำพวกผัด ผักบุ้ง ผัดกั้ว ไก่หรือหมู หรือปลาอุบ (ไก่ หรือหมู หรือปลา นำมาอบเข้ากับเครื่องแกง ให้มีน้ำขลุกขลิก) แกงจืดผักกาดขาว หากเจ้าภาพมีฐานะดี ก็จะมีอาหารพิเศษเพิ่มเติมอีก อาทิ ไข่เยี่ยวม้า ทรงเครื่อง ลาบทู แกงไก่ ขาหมู ปลานึ่ง เป็นต้น

สรุปได้ว่า ในขั้นตอนของการตั้งธรรมเวสสันตระ นั้นมีขั้นตอนคล้ายๆ กัน เว้นแต่ การเทศน์ในวันพระ ในช่วงเช้าพรรษา ที่มีขั้นตอนปกติ คือ การสวดมนต์ไหว้พระ สมาทานศีล อัญเชิญเทวดา ขอมมาพระรัตนตรัย อาราธนาธรรม พระสงฆ์เทศน์เวสสันตระ ในกัณฑ์ต่างๆ ที่เจ้าภาพต้องการให้เทศน์ ๑ กัณฑ์ต่อ ๑ รูป เสร็จจากการเทศน์ มีการถวายกัณฑ์เทศน์ พระสงฆ์ให้พร เป็นการเสร็จสิ้น การเทศน์ในลักษณะนี้

ส่วนการเทศน์ เวสสันตระในลักษณะการเทศน์ ที่เป็นประเพณี และการเทศน์ที่จัดขึ้นเป็นกรณีพิเศษ หรือนอกเทศกาลนั้น จะมีขั้นตอนของพิธีกรรมคล้ายๆ ในขั้นตอนของการเทศน์ เช่น ในวันแรกของการเทศน์ จะเป็นการเทศน์ธรรมย่อต่างๆ ที่มีเนื้อหาจบภายในผูกเดียว ด้วยทำนองธรรมวัตร การเทศน์ธรรมย่อ เหล่านี้ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของเจ้าภาพ เริ่มพิธีด้วยการสวดมนต์ไหว้พระ สมาทานศีล อัญเชิญเทวดา ขอมมาพระรัตนตรัย อาราธนาธรรม ในการอาราธนาธรรม นั้นจะมีการกล่าวชื่อเจ้าภาพ จากนั้นก็จะเป็นการเทศน์ พระองค์เทศน์ จะขึ้นต้นด้วย “นะโมตัสสะฯ แล้วก็เดินเนื้อหา ของคัมภีร์ธรรม ไปจนจบกัณฑ์ ด้วยบาลีว่า “นิฐิตังสังวรณิเสสาฯ” จากนั้นก็จะเป็น การถวายกัณฑ์เทศน์ พระองค์เทศน์ให้พร มัคทายกประกาศเชิญเจ้าภาพและพระองค์เทศน์กัณฑ์ ต่อไปขึ้นเทศน์จนหมดเจ้าภาพ จะเสร็จสิ้นในเวลา ก่อนถึงเที่ยงคืน จะมีการพักให้ผู้สูงอายุ และผู้ร่วมพิธีได้พักผ่อน จนเวลาอย่างเข้าสู่วันใหม่ ก็จะเริ่มพิธีการเทศน์มหาเวสสันตระ โดยเริ่มตั้งแต่ มัคทายกนำสวดมนต์ไหว้พระ สมาทานศีล ชุมนุมเทวดา ขอมมาพระรัตนตรัย อาราธนาธรรมมหาเวสสันตระ โดยเริ่มจากการเทศน์ กัณฑ์ทศพร เรียงไปตามลำดับ ในการอาราธนาธรรม นั้นจะมีการกล่าวชื่อเจ้าภาพ

ว่าเป็นใครเป็นเจ้าของภาพกัณฑ์เทศน์กันใด ใบที่เท่าไร จากนั้นก็จะเป็นการเทศน์ พระองค์เทศน์จะขึ้นต้นด้วย “นะโมตัสสะฯ แล้วก็จะเดินเนื้อหา ของคัมภีร์ธรรมใบนั้น ไปจนหมดหน้า และจบลงด้วย นิธิตังสังวรณิเศษ จำห้องเหตุ ตามด้วยชื่อของกัณฑ์....ตามด้วยใบที่... ก็บังคมสมเสร็จเสด็จฯ” จนเทศน์มาถึงกัณฑ์สุดท้าย คือ กัณฑ์นคร มัคนายกก็จะนิมนต์พระสงฆ์ ที่เป็นองค์เทศน์ทุกรูป ขึ้นมาบนพระวิหาร เพื่อร่วมฟังเทศน์กัณฑ์นี้ จะมีการถวายถ้วยข้าวตอกดอกไม้ ให้พระสงฆ์ และศรัทธาที่นั่งฟังเทศน์ในพระวิหาร การเทศน์กัณฑ์นี้ ชาวไท เรียกว่า “ธรรมฝนท่าแก้ว” เป็นกัณฑ์ที่กล่าวถึง พระเวสสันดรได้เสด็จกลับสู่พระนคร เมื่อองค์เทศน์ฯ มาถึงตอนที่กล่าวถึง ฝนโบกขรพรรษตกลงมาจากท้องฟ้า ทั้งพระสงฆ์และผู้เข้าร่วมพิธี ก็จะโปรยข้าวตอกดอกไม้ และเงิน หรือธนบัตรที่พับเป็นรูปเรือหรือรูปต่างๆ เป็นการสมมุติว่า เป็นฝนโบกขรพรรษตก ตามที่กล่าวไว้ในเนื้อหาคัมภีร์ เมื่อจบ การเทศน์ในทุกๆ กัณฑ์ จะมีการเป่าสังข์ ตีกลอง ฆ้อง กลอง เพื่อเป็นสัญญาณว่า การเทศน์ได้จบลงแล้ว ทั้งเป็นการสื่อสาร ให้พระสงฆ์และเจ้าภาพกัณฑ์ต่อไป ได้เตรียมตัว นอกจากนี้ยัง มีความเชื่อว่าเป็นการบอกกล่าวแก่เทพดา ให้มาอนุโมทนา และเป็นสักขีพยาน ในกุศลบุญด้วย มีการถวายกัณฑ์เทศน์ ให้แก่องค์เทศน์ โดยเจ้าภาพของกัณฑ์ หรือตอนนั้นๆ จากนั้นมัคนายก จะกล่าวนำถวายเครื่องบูชากัณฑ์เทศน์ พระสงฆ์อนุโมทนาให้พร เป็นลำดับไปจนจบพิธีในวันนั้น ก็จะหยุดพักชมการแสดงมหรสพ และมีการจุดดอกไม้ไฟ เป็นการเฉลิมฉลอง วันต่อมา จะเป็นการถวายทาน หรือที่ชาวไท เรียกว่า “วันหยาดน้ำ” จะมีการประกอบอาหารเลี้ยงผู้สูงอายุ ที่นอนวัดและผู้มาร่วมพิธี เมื่อรับประทานอาหารเช้า แล้วมัคนายกจะนำสวดมนต์ให้พร ขอมาพระรัตนตรัย สมาทานศีล กล่าวอัญเชิญเทวดา มัคนายกกล่าว คำขอสุมาครวัทาน กล่าวคำถวาย เครื่องไทยทาน และภัตตาหารเพลแก่พระสงฆ์

หากเป็นการเทศน์ ที่เป็นส่วนหนึ่งของการอุทิศไปให้กับญาติที่เสียชีวิตไปแล้ว นั้นในขั้นตอนนี้พระสงฆ์ รูปที่เป็นประธาน จะเดินไปตามเครื่องประกอบพิธี พร้อมกับนำเอาไม้ ที่มีปลายทำด้วยเหล็ก ไปแตะตามข้าวของ เครื่องใช้ เครื่องประกอบพิธี ที่เจ้าภาพอุทิศถวาย จนครบ พระสงฆ์อนุโมทนาให้พร

หากเป็นการเทศน์เวสสันดร ที่เป็นส่วนหนึ่งของการบวชพระเปิกตุ้ หลังจากเสร็จสิ้นการเทศน์มหาเวสสันดรแล้วในวันรุ่งขึ้น จะเป็นพิธีบรรพชาอุปสมบท เสร็จพิธีก็จะมีเลี้ยงอาหาร แก่ผู้ที่มาร่วมงานเป็นอันเสร็จการเทศน์เวสสันดร ที่จัดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของการอุทิศให้ญาติที่เสียชีวิตไปแล้ว

และการเทศน์ที่เป็นส่วนหนึ่งของการบวชพระเปิกตุ้นั้น จะมีขบวนแห่เครื่องประกอบพิธีเครื่องกัณฑ์เทศน์ จากบ้านเจ้าภาพ ไปยังวัด มีการอัญเชิญพระอุปัชฌาย์ มีการขึ้นหรืออัญเชิญท้าวจตุโลกบาล หรือท้าวทั้งสี่ ก่อนวันจัดงานด้วย

๓.๗ คัมภีร์ธรรมที่ใช้เทศน์ในประเพณีตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไท เมืองพยาก

นอกจากประเพณีการตั้งธรรม หรือฟังธรรมเทศนา เรื่องมหาเวสสันดรชาดกแล้ว ชาวไทในพยาก มักจะสร้างคัมภีร์ธรรม เรื่องอื่นๆ ถวายวัด อีกด้วย จึงทำให้มีคัมภีร์ธรรม แพร่หลาย และ หนุนเนื่องตามวัดต่างๆ ตลอด ซึ่งคัมภีร์ธรรมเหล่านั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

(๑) คัมภีร์ ที่ใช้เทศน์าร่วมในประเพณีตั้งธรรมเวสสันดร หมายถึง คัมภีร์ธรรมที่ใช้เทศน์ ก่อนการเทศน์มหาเวสสันดร ที่เรียกว่า “ธรรมย่อย” ประกอบด้วย คัมภีร์มัลลยเค้า คัมภีร์มัลลยปลาย คัมภีร์คาถาพัน อานิสงส์มหาชาติ คัมภีร์ธรรมสุขขีฉันทะวัฬหลง ธรรมค่านาม (ธรรมประจำวันเกิด และปีเกิด)

(๒) คัมภีร์ธรรม ที่นิยมสร้างขึ้น เพื่อถวายวัดส่วนใหญ่ จะเป็นคัมภีร์ธรรม ที่ใช้เทศน์ในงานอวมงคล เพื่ออุทิศส่วนกุศล ให้แก่ผู้ตาย ได้แก่ คัมภีร์ธรรมมหาวิบาก ธรรมมัลลยโศค ธรรมเปตพลี ธรรมวิบากรอมจิต หรืออานิสงส์รอมจิต ธรรมมหามูลนิพพาน ๓ ผูก ธรรมอานิสงส์ทาน หาคณตาย ฯลฯ

นอกจากนี้ยังมี คัมภีร์ธรรมที่ใช้เทศน์ในงานมงคล ซึ่งมักมีผู้สร้างถวาย ตามวัดต่างๆ ในเมืองพยาก ได้แก่ คัมภีร์ธรรมเรื่อง ธรรมปารมี ธรรมอุณหิสสะ ธรรมไชยสังคหะ ธรรมโลกุตตระธรรม โลกาวัฏฏี ธรรมคาถาเวียงแก้ว ธรรมแปดแล้งออกยอด (กาแลออกหน่อ) ธรรมเยหลวงร้องขวัญเข้า (ธรรมยั้งฉางใหญ่ และเรียกขวัญข้าว) รวมไปถึงธรรมอานิสงส์ต่างๆ เช่น ธรรมอานิสงส์สร้างทาน ปารมี อานิสงส์ทานข้าวใหม่ เป็นต้น

คัมภีร์ธรรม ที่ใช้เทศน์ในประเพณีตั้งธรรมเวสสันดร (จะประกอบด้วยไปด้วย ธรรมอุทิศ หาคณตาย, ธรรมค่านาม หมายถึง ธรรมที่เกี่ยวกับปีเกิด เดือนเกิด วันเกิด ฯลฯ) ธรรม เพื่ออุทิศหา ญาติพี่น้องที่ตายไป ซึ่งจะประกอบด้วย “ธรรมนิยานิกะ” กล่าวถึง โดยมีคติและความเชื่อว่า เมื่อได้ ทานคัมภีร์ธรรม เรื่องนี้แล้วจะมีอานิสงส์ ดังนี้

ปีตะบาลี (เปตพลี) กล่าวถึง การมีความไม่ประมาท หมั่นทำบุญกุศลความดี มีกตัญญูต่อ บิดามารดา ครูอาจารย์ ที่ล่วงลับไป พูดถึงการตายของคน ว่าหากได้กระทำความดีไว้ก่อน จะตาย หากมีสติระลึกถึงบุญกุศล ที่ได้ทำก็จะไปเกิดในสวรรค์ หากกระทำชั่ว ก็จะไปเกิดในนรก เนื้อหา ยัง กล่าวถึง พระยาพิมพิสาร ได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ที่เวฬุวนาราม เพื่อถามปัญหาข้อข้องใจ ถึงพ่อแม่ ญาติพี่น้อง ที่ได้ตายไปว่า ไปเกิดที่ใดบ้าง หากไปเกิดเป็นเปรต ในนรก จะทำประการใดให้เขา เหล่านั้น ได้หลุดพ้น ซึ่งพระพุทธเจ้า ก็ตรัสว่า ให้กระทำความบุญกุศลไปให้ ในเดือน ๑๒ และยัง ได้กล่าวถึง การสร้างอารม กุฏิ วิหาร ศาลา อาศรม แก่สมณะ สร้างถนนหนทาง ถวาย ทานตุง จ้อฉัตร ผ้าอาบน้ำฝน สบง จีวร เครื่องบริโภคน แก่สมณะ ดังตอนหนึ่งที่ว่า

“อัมมะ ะรัง พุทธาติ ปุกกละ ผู้ใดมีศรัทธาเลื่อมใส ได้สร้างอาราม กุฏิวิหาร ศาลากว้าน ตาน อาสัรมโรงอุโบสถะ แก่สมณ เจียงคาน สร้างหนทางเป็นสาธารณ มีศรัทธาตามตุงจ้อฉัตรการะ

บัตริ์ ตั้งผ้าอาบนํ้าฝนสบงจีวรระ เครื่องบัวโรกแก่สมณะ ตามกาลปะปาเวณิ เมื่อเดือนจปีใหม่บ่อหื้อได้
ขาด ปากันหยาดน้ำอุทิศะไปหา ผุ่คนอันมรณาตายไปสู่โลกปายหน้า แม่นเขาเจ้าข้าได้ไปตกถ้อยจำ
อยู่ในห้องอบาย ได้เป็นผะตอสุรกายและสัตว์ตรินาน เขาก็จักได้รับส่วนบุญตานอันได้กระทำไว้ถ้า เขาก็
จักอ่วยหน้าไปเกิดสุกตีสวรรค์เสวยวิมานคำอันผาเสริฐ ในจันฟ้าเลิศดุสิตาฯ”

โดยมีคติและความเชื่อว่า เมื่อได้ทานคัมภีร์ธรรม เรื่องนี้แล้วจะมีอานิสงส์ ดังนี้

นิปานสูตร หรือนิพพานสูตร กล่าวถึง การที่พระพุทธเจ้า ได้เทศนาสั่งสอนขัตติยะวงษา ๘
หมื่นตระกูล อันมี พระเจ้าสุโธทนะ และพระนางประชาบดี เป็นประธาน และภิกษุทั้งหลายว่า บุคคล
ผู้ใดอยากมีความสุข ๓ ประการ อันมีนิพพานเป็นที่สุด โดยให้รักษาทวารทั้ง ๓ อันได้แก่ มือและเท้า
ให้เว้นเสียจากการฆ่าสัตว์และลักทรัพย์ และรักษาเท้า มิให้นํ้าตนเองไปกระทำบาป วชิทวาร โดยให้
รักษาปาก หรือคำพูด ด้วยดี มโนทวาร คือ การรักษาจิตใจแห่งตนเอง มิให้หลงเข้าสู่การกระทำบาป
หากรักษาไม่ได้ ก็จะได้รับทุกข์ในอบายทั้ง ๔ มินรก เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้พูดถึง อานิสงส์ของการ
สร้างธรรมถาย โดยเฉพาะธรรม มหามูลนิปานะสูตร ที่มีอานิสงส์ สามารถนำพาเอาเปรต ให้พ้น
จากอบายภูมิได้

โดยมีคติและความเชื่อ ว่าเมื่อได้ทานคัมภีร์ธรรม เรื่องนี้แล้วจะมีอานิสงส์ ดังนี้

อานิสงส์นํ้านอง (ไม่แน่ใจว่า เป็นอานิสงส์ตามหาคนตาย) กล่าวถึง วิบากกล่อมจิต กล่าว
ถึง... โดยมีคติและความเชื่อว่า เมื่อได้ทานคัมภีร์ธรรม เรื่องนี้แล้วจะมีอานิสงส์ ดังนี้ มหามูลนิปาน
๓ ผูกกล่าวถึง โดยมีคติและความเชื่อว่า เมื่อได้ทานคัมภีร์ธรรมเรื่องนี้แล้วจะมีอานิสงส์ ดังนี้...

ตำนานพระแก้วดอนเต้า กล่าวถึง.... โดยมีคติและความเชื่อว่าเมื่อได้ทานคัมภีร์ธรรมเรื่อง
นี้แล้วจะมีอานิสงส์ ดังนี้...

ปิตามรณา กล่าวถึง... โดยมีคติและความเชื่อว่าเมื่อได้ทานคัมภีร์ธรรมเรื่องนี้แล้วจะมี
อานิสงส์ ดังนี้....

มาตามรณา กล่าวถึง..... โดยมีคติและความเชื่อว่าเมื่อได้ทานคัมภีร์ธรรมเรื่องนี้แล้วจะมี
อานิสงส์ ดังนี้....

วิสุทธิยา กล่าวถึง..... โดยมีคติและความเชื่อว่าเมื่อได้ทานคัมภีร์ธรรมเรื่องนี้แล้วจะมี
อานิสงส์ ดังนี้...

ปารมี กล่าวถึง.... โดยมีคติและความเชื่อว่าเมื่อได้ทานคัมภีร์ธรรมเรื่องนี้แล้วจะมี
อานิสงส์ ดังนี้.....

อุณหสสะ กล่าวถึง..... โดยมีคติและความเชื่อว่าเมื่อได้ทานคัมภีร์ธรรมเรื่องนี้แล้วจะมี
อานิสงส์ ดังนี้.....

สุตันตะ กล่าวถึง..... โดยมีคติและความเชื่อว่าเมื่อได้ทานคัมภีร์ธรรมเรื่องนี้แล้วจะมี
อานิสงส์ ดังนี้.....

วินัย กล่าวถึง..... โดยมีคติและความเชื่อว่าเมื่อได้ทานคัมภีร์ธรรมเรื่องนี้แล้วจะมี
อานิสงส์ ดังนี้.....

ธรรมค่านาม ซึ่งธรรมค่านามในงานครั้งนี้มีเจ้าภาพที่เกิดในวันอาทิตย์ วันจันทร์ วันศุกร์
และวันเสาร์เท่านั้น

ซึ่งผู้ที่เกิดวันอาทิตย์ จะถวายธรรม อภิธรรมาหรือสังคินี กล่าวถึง โดยมีคติและความเชื่อ
ว่าเมื่อได้ทานคัมภีร์ธรรมเรื่องนี้แล้วจะมีอานิสงส์ ดังนี้.....

วันจันทร์ จะถวายธรรม วิพังคะ กล่าวถึง โดยมีคติและความเชื่อว่าเมื่อได้ทานคัมภีร์ธรรม
เรื่องนี้แล้วจะมีอานิสงส์ ดังนี้

วันอังคาร ธาตุกถา กล่าวถึง โดยมีคติและความเชื่อว่าเมื่อได้ทานคัมภีร์ธรรม เรื่องนี้แล้วจะ
มีอานิสงส์ ดังนี้

วันพุธ ปุคคบัญญัติ กล่าวถึง โดยมีคติและความเชื่อว่าเมื่อได้ทานคัมภีร์ธรรมเรื่องนี้แล้วจะ
มีอานิสงส์ ดังนี้

วันพฤหัสบดี กถาวัตถุ กล่าวถึง โดยมีคติและความเชื่อว่าเมื่อได้ทานคัมภีร์ธรรมเรื่องนี้แล้ว
จะมีอานิสงส์ ดังนี้

วันศุกร์ ถวายธรรมยะมะกะ กล่าวถึง โดยมีคติและความเชื่อว่าเมื่อได้ทานคัมภีร์ธรรมเรื่อง
นี้แล้วจะมีอานิสงส์ ดังนี้

และวันเสาร์ ถวายธรรม มหาปฐฐาน กล่าวถึง โดยมีคติและความเชื่อว่าเมื่อได้ทานคัมภีร์
ธรรมเรื่องนี้แล้วจะมีอานิสงส์ ดังนี้

น้ำอ้อย หรือมหาโมสตาร์ กล่าวถึง โดยมีคติและความเชื่อว่าเมื่อได้ทานคัมภีร์ธรรมเรื่องนี้
แล้วจะมีอานิสงส์ ดังนี้

ธรรมเวสสันตระ (มาลัยต้น-ปลาย, คาถาพัน, เวสสันตรชาดก, อานิสงส์ฯ)

ธรรมที่เกี่ยวข้องกับมหาเวสสันตระ โดยเริ่มจาก มาลัยต้น กล่าวถึง โดยมีคติและความเชื่อ
ว่าเมื่อได้ทานคัมภีร์ธรรมเรื่องนี้แล้วจะมีอานิสงส์ ดังนี้

มาลัยปลาย กล่าวถึง โดยมีคติและความเชื่อว่าเมื่อได้ทานคัมภีร์ธรรมเรื่องนี้แล้วจะมี
อานิสงส์ ดังนี้

คาถาพัน กล่าวถึง โดยมีคติและความเชื่อว่าเมื่อได้ทานคัมภีร์ธรรมเรื่องนี้แล้วจะมี
อานิสงส์ดังนี้

มหาวิปากเวสสันตระ กล่าวถึง โดยมีคติและความเชื่อว่าเมื่อได้ทานคัมภีร์ธรรมเรื่องนี้แล้ว
จะมีอานิสงส์ ดังนี้

อานิสงส์เวสสันตระ กล่าวถึง โดยมีคติและความเชื่อว่าเมื่อได้ทานคัมภีร์ธรรมเรื่องนี้แล้วจะ
มีอานิสงส์ ดังนี้

สรุปได้ว่า นอกจากประเพณีการตั้งธรรม หรือฟังธรรมเทศนาเรื่องมหาเวสสันดรชาดก แล้ว ชาวไท ในเมืองพยาก มักจะสร้างคัมภีร์ธรรม ถวายวัดอีกด้วย ซึ่งคัมภีร์ธรรมเหล่านั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ คัมภีร์ธรรมที่ใช้เทศนาร่วมในพิธีกรรมการตั้งธรรมเวสสันดร หรือที่ชาวไท เรียกว่า “ธรรมย่อ” ได้แก่ คัมภีร์มาลัยเค้า มาลัยปลาย คาถาพัน อานิสงส์มหาชาติ ธรรมสุขวันฉัตรหลวง ธรรมค้ำนาม (ธรรมประจำวันเกิดและปีเกิด) และคัมภีร์ธรรมที่ใช้เทศน์ในงานมงคล ได้แก่ ธรรมปารมี อุณห์สสะ ไชยสังคะ โลกุตตระ โลกาวิมลิ คาถาเวียงแก้ว แปดแล้งออกยอด (กาแลออกหน่อ) เยหลวงร้องขวัญเช้า (ธรรมยุ่งฉางใหญ่และเรียกขวัญเช้า) รวมไปถึงธรรมอานิสงส์ต่างๆ เช่น อานิสงส์สร้างทานปารมี ทานข้าวใหม่ และงานอวมงคล เช่น คัมภีร์ธรรมมหาวิบาก มาลัยโศปเตพลี วิบากกรรมจิต หรืออานิสงส์รวมจิต มหามูลนิพพาน ๓ ผูก อานิสงส์ทานหาคนตาย ฯลฯ

๓.๘ สรุปคติความเชื่อ ค่านิยม คุณค่า แนวคิดและประเพณีตั้งธรรมเวสสันดรที่มีต่อชาวไท เมืองพยาก

คติความเชื่อ ค่านิยม และการปรับเปลี่ยนของประเพณีตั้งธรรมเวสสันดรที่มีต่อชาวไท เมืองพยาก ในเรื่องอานิสงส์ การสร้างธรรมถวาย ในการสร้างธรรมต่างๆ ถวายไว้กับวัดของชาวนั้น มีความเชื่อกันว่า การสร้างธรรม การให้ธรรม การเขียน หรือจารธรรม อานิสงส์การสร้างธรรมมาสน์ เครื่องประกอบพิธี สัญลักษณ์เมื่อจบการเทศน์ มีแนวทางในการสืบทอดประเพณีความสำคัญของธรรมย่อ

รูปภาพประกอบที่ ๓๓ : “ตุงเซียม” เครื่องประกอบพิธี ตั้งธรรมมหาเวสสันดรของชาวไท

ดังนั้นโดยมากแล้ว เจ้าศรัทธาหรือผู้รับเป็นเจ้ากัณฑ์ จะเลือกรับเป็นเจ้าภาพกัณฑ์ ที่เชื่อกันว่า ธรรมในกัณฑ์เหมาะกับราศีของตน คือ กัณฑ์ทศพร มี ๑๙ พระคาถา เชื่อว่าเป็นธรรมสำหรับผู้ที่เกิดในปีหนูหรือปีจิ้ง

กัณฑ์หิมพานต์ มี ๑๓๔ พระคาถา เชื่อว่าเป็นธรรมสำหรับผู้ที่เกิดในปีวหรือปีเป่า

กัณฑ์ทานกัณฑ์ มี ๒๐๙ พระคาถา เชื่อว่าเป็นธรรมสำหรับผู้ที่เกิดในปีเสือหรือปียี่

กัณฑ์วนปเวศน์ มี ๕๗ พระคาถา เชื่อว่าเป็นธรรมสำหรับผู้ที่เกิดในปีกระต่ายหรือปีหมา

กัณฑ์ชูชก มี ๗๙ พระคาถา เชื่อว่าเป็นธรรมสำหรับผู้ที่เกิดในปีงูใหญ่-พญานาคหรือ ปีสี

กัณฑ์จุลพน มี ๓๕ พระคาถา เชื่อว่าเป็นธรรมสำหรับ ผู้ที่เกิดในปีกุญหรือไส้
 กัณฑ์มหาพน มี ๘๐ พระคาถา เชื่อว่าเป็นธรรมสำหรับ ผู้ที่เกิดในปีม้าหรือปีงา
 กัณฑ์กุมาร มี ๑๐๑ พระคาถา เชื่อว่าเป็นธรรมสำหรับ ผู้ที่เกิดในปีแพะหรือปีเมียด
 กัณฑ์มัทรี มี ๙๐ พระคาถา เชื่อว่าเป็นธรรมสำหรับ ผู้ที่เกิดในปีลิงหรือปีสัน
 กัณฑ์สกกบรพ มี ๔๓ พระคาถา เชื่อว่าเป็นธรรมสำหรับ ผู้ที่เกิดในปีไก่หรือปีเล้า
 กัณฑ์มหากราช มี ๖๙ พระคาถา เชื่อว่าเป็นธรรมสำหรับ ผู้ที่เกิดในปีหมาหรือปีเสียด
 กัณฑ์ฉกษัตริย์ มี ๓๖ พระคาถา เชื่อว่าเป็นธรรมสำหรับ ผู้ที่เกิดในปีหมู-ช้างหรือปีไก่
 กัณฑ์นคร มี ๔๘ พระคาถา เชื่อว่าเป็นกัณฑ์ที่ใช้สำหรับ ผู้ที่เกิดราศีใดก็ได้ทั้ง ๑๒ ราศี
 ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร หรือประเพณีการตั้งธัมมหลวง ของชาวไทย ในเมืองพยาก
 รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ หมายถึง ประเพณีการฟังพระธรรมเทศนามหาชาติ หรือมหาเวสสันดร
 ชาดก อันเป็นพระชาติสุดท้าย ก่อนที่พระโพธิสัตว์ จะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือที่ชาวไทย
 เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ธรรมมหาปาง” ที่ได้ชื่อว่า “ธรรมมหาปาง” คำว่า “ธรรม” หมายถึง คำสั่ง
 สอน หรือธรรมะของพระพุทธเจ้า “มหา” แปลว่าใหญ่ “ปาง” หมายถึง “ชาติ”

สรุป ก็คือ เป็นพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ได้แสดงให้เห็นแก่ พระสงฆ์สาวก และถือ
 ว่าเป็นพระชาติที่ยิ่งใหญ่ หรือธรรมที่ยิ่งใหญ่ ประเพณีการเทศน์ธรรมมหาเวสสันดร หรือธรรม
 มหาชาติ ของชาวไทย ในเมืองพยาก โดยทั่วไปมักจะนิยมจัด ในช่วงเข้าพรรษา (เดือน ๑๑) ของแต่ละ
 ปี หรือประมาณเดือน สิงหาคม-กันยายน ตรงกับประเพณีการตั้งธรรมหลวง หรือประเพณีเทศน์
 มหาชาติ ของชาวล้านนาไทย หรือชาวไทย ที่นับถือศาสนาพุทธ ในทางภาคเหนือของประเทศไทย

ซึ่งชาวไทย มีความเชื่อว่า ผู้ใดได้ฟังธรรมมหาเวสสันดร ครบทั้ง ๑๓ กัณฑ์ ๑,๐๐๐ คาถา
 จบ ในวันเดียว จะมีอานิสงส์ถึง ๕ ประการ คือ

ประการที่ ๑ จะได้เกิดในศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย์ ซึ่งจะมาอุบัติเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต

ประการที่ ๒ จะได้ไปสู่สุคติโลกสวรรค์ เสวยทิพยสมบัติอันโอฬาร

ประการที่ ๓ จะไม่ไปเกิดในอบายเมื่อตายแล้ว

ประการที่ ๔ จะเป็นผู้มีลาภยศ ไม้ตรี มีความสุข

ประการที่ ๕ จะได้บรรลุมรรคผลนิพพาน เป็นพระอริยบุคคลและถึงความพ้นทุกข์^{๒๐}

การปรับเปลี่ยนของประเพณี

ปัจจุบันชาวเมืองพยาก ยังให้ความสำคัญกับประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร อยู่แม้สภาพ
 สังคมการเมือง การปกครอง จะเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม ชาวไทในแต่ละวัด ยึดถือเป็นประเพณีมาโดย

^{๒๐} พระมหาธวัช เขมธโช, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องการเทศน์มหาชาติที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย”,
 วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๓๒.

ตลอด เมื่อถึงฤดูการตั้งธรรมเวสสันตระ ก็จะจัดงานนี้ เป็นประจำต่อเนื่องกันทุกปี ทำให้เกิดความเชื่อ และพิธีกรรม ในการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย ก็ยังดำรงอยู่ แต่ก็จะมีบางเรื่องที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ตามสภาพเศรษฐกิจสังคม และสถานการณ์ของบ้านเมือง เช่น

๑. ระยะเวลาของการจัดงานตั้งธรรมมหาเวสสันตระ

แต่ก่อนมาชาวไทย เชื่อกันว่า ถ้าผู้ใดได้ฟังธรรมเวสสันตระ ตั้งแต่กัณฑ์แรกถึงกัณฑ์สุดท้าย จบภายใน ๑ ค่ำ ๑ วัน จะได้รับอานิสงส์ที่ยิ่งใหญ่ เมื่อตายไปจะได้ไปเกิดในยุคของพระศรีอาริยเมตไตรย ดังนั้น การจัดพิธีการเทศน์ธรรมมหาเวสสันตระ ดังกล่าว จึงจัดขึ้นอย่างใหญ่โต และมีระยะเวลา ในการจัดไม่น้อยกว่า ๗ วัน ซึ่งในแต่ละวัน จะมีผู้มาร่วมในพิธีอย่างคับคั่ง ทำให้บริเวณวัดเนืองแน่นไปด้วยผู้คน แม้เวลาจะดึกดื่น เพียงใดก็ตาม ยังคงมีศรัทธาประชาชน หลั่งไหลมาร่วมฟังเทศน์ และร่วมงานกันมากมาย เพราะสังคมชาวไทย ในเมืองพยาก เป็นสังคมชาวพุทธ ที่รักสงบ มีการสืบทอด ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมต่อๆ กันมาอย่างมั่นคง โดยเฉพาะในเรื่องของความกตัญญูตถะที่ ต่อพ่อแม่บุพการี ญาติผู้ใหญ่ การดำรงความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ทางสายโลหิต เป็นสิ่งที่ชาวไทย ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ประกอบกับครอบครัวชาวไทย เป็นครอบครัวใหญ่ ครूरเรือนหนึ่งๆ จะอาศัยอยู่ร่วมกัน ตั้งแต่ปู่-ย่า ตา-ยาย พ่อแม่ ลูกหลาน เหลน เนื่องจากไม่มีความจำเป็น ที่จะต้องออกไปหางาน หรือประกอบธุรกิจในที่อื่น

นอกจากนี้ ชาวไทย ยังมีคติความเชื่อ ในเรื่องของบาปบุญ คุณโทษ เชื่อในเรื่องของกรรม ส่วนทางด้านเศรษฐกิจของชาวไทย ในสมัยก่อนเป็นระบบแลกเปลี่ยน ระบบอุปถัมภ์เกื้อกูลกัน ข้าวปลาอาหาร พืชผักผลไม้ ก็อุดมสมบูรณ์ ได้มาจากการผลิต ด้วยตนเองในครอบครัว ส่วนในด้าน การเมือง การปกครองของรัฐบาล ทหารพม่าในอดีตนั้น ยังไม่เคร่งครัดเข้มงวด เกี่ยวกับการจัดพิธีกรรมต่างๆ ของชาวไทย และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในเขตการปกครอง

แต่ในปัจจุบัน จากสภาพสังคมและเศรษฐกิจ ที่เปลี่ยนแปลงไป ชาวไทย ที่เป็นวัยทำงาน ต่างก็อพยพ โยกย้ายออกไปหางานทำ ในต่างแดนที่ห่างไกล ทำให้ขาดแรงงาน ในวัยหนุ่มสาว บางหมู่บ้าน บางครอบครัว จะเหลือเพียง ผู้สูงอายุกับเด็กๆ อยู่เฝ้าบ้านเรือนเท่านั้น ด้านค่าครองชีพใน เมืองพยาก ก็เพิ่มขึ้น ทำให้ต้องประหยัดค่าใช้จ่าย ในการจัดพิธีกรรมต่างๆ การเมืองการปกครองของ รัฐบาลทหารพม่า ก็มีความเข้มงวดขึ้น การเดินทางไปมาหาสู่กัน หรือการไปร่วมงานพิธีกรรมในยาม ค่ำคืน หรือยามวิกาล มีความยุ่งยากทำได้ไม่สะดวก จึงทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนประเพณี และ พิธีกรรม ในด้านของระยะเวลา ในการจัดงานตั้งธรรมเวสสันตระ ซึ่งอาจต้องมีการจัดพิธีการตั้งธรรม เวสสันตระ ให้ยืดหยุ่นไปตามสภาพ สถานการณ์บ้านเมือง ทำให้วัดบางวัด ต้องจัดพิธีกรรมหลาย อย่างรวมเข้าด้วยกัน และจัดในช่วงเวลาเดียวกัน เช่น

การจัดงานเทศน์มหาเวสสันตระ ควบคู่ไปกับการทำบุญอุทิศหาคนตาย หรือ “ตานจอมคนตาย”

การจัดงานเทศน์มหาเวสสันดระ ควบคู่ไปกับการบรรพชาและอุปสมบท (บวชปะเป็กตุ) การจัดงานเทศน์มหาเวสสันดระ ควบคู่ไปกับการเทศน์ธรรมน้ำอ้อย, การถวายทานธรรมค้ำนาม, การถวายทานธรรมสุขวิณณะวัฬหลง เป็นต้น

หรืออาจจะจัดงานเทศน์มหาเวสสันดระ ผสมผสานไปกับพิธีกรรมหลายๆ อย่างในเวลาเดียวกัน ทำให้ระยะเวลาในการจัดงาน ต้องลดลงมา หรืออาจจะยืดออกไปก็ได้ แต่ทั้งนี้ใช้เวลาไม่เกิน ๗ วัน

“การปรับเปลี่ยนของประเพณี ในด้านของระยะเวลาการจัดงานนั้น พอสรุปได้ว่า ระยะเวลา ในการจัดงานตั้งธรรม มหาเวสสันดระลดลง การจัดพิธีกรรมหลายๆ อย่างเข้าด้วยกันนั้น เป็นสิ่งที่ดี เพราะลูกหลานญาติ พี่น้องที่ไปทำงาน ในที่ห่างไกล หรือต่างถิ่น จะได้ไม่ต้องเสียเวลาในการทำงาน รวมไปถึงเป็นการประหยัดเวลา ในการจัดเตรียมงาน จัดเตรียมเครื่องประกอบพิธี เครื่องกัณฑ์เทศน์ เพราะปัจจุบัน มักใช้เครื่องกัณฑ์เทศน์สำเร็จรูป ที่มีวางขายอยู่ตามท้องตลาด ขายแดนระหว่าง จังหวัดท่าซู้เหล็ก ของสหภาพพม่า และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย นอกจากนี้ ยังมีการนำเข้าไปวางขาย ในกาดหลวงเมืองพยาก เมืองเชียงตุง ด้วยทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ อีกประการหนึ่ง เนื่องจากคนในวัยหนุ่มสาว และวัยแรงงานชาวไท ต้องออกไปทำงาน ในที่ห่างไกลทำให้ขาดแรงงาน ในการจัดเตรียมสถานที่ ขาดแรงงานที่จะเป็นผู้ประกอบ เลี้ยงอาหารในงานตั้งธรรมเวสสันดระ จึงทำให้เกิดการจ้างงานขึ้น อีกด้วย แต่ทั้งหมดนี้ ไม่ได้มีผลต่อคติและความเชื่อของคนไทย ที่มีต่อการตั้งธรรมมหาเวสสันดระแต่อย่างใด”

(๒) สิ่งของบูชาหรือเครื่องประกอบพิธี

เกี่ยวกับสิ่งของ เครื่องบูชาและเครื่องประกอบพิธี ในการตั้งธรรมมหาเวสสันดระนั้น แต่ก่อน มักจะจัดเครื่องประกอบพิธี เครื่องบูชาและกัณฑ์เทศน์ ตามที่ปรากฏในเนื้อเรื่องของธรรมเวสสันดระ อย่างครบถ้วน โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น มีข่อหรือจำนวน ๑,๐๐๐ อัน ก็ทำจากกระดาษสา เทียนขี้ผึ้งจำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม ก็ปั้นขึ้นเอง โดยใช้ขี้ผึ้งที่มีอยู่ในป่าตามธรรมชาติ ดอกไม้จำนวน ๑,๐๐๐ ดอก ข้าวจำนวน ๑,๐๐๐ ก้อน ประทีปจำนวน ๑,๐๐๐ ดวง เป็นต้น

แต่ปัจจุบัน มีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพเศรษฐกิจ เทคโนโลยี สังคม การเมือง และการปกครอง การที่จะหาวัสดุสิ่งของ เครื่องบูชาให้ครบถ้วนอย่างละ ๑,๐๐๐ นั้น เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เนื่องจากไม่มีกำลังคน กำลังทรัพย์ จึงจำเป็นต้องลดจำนวน หรือตัดเครื่องประกอบพิธีบางอย่างออกไป เช่น ดอกไม้จำนวน ๑,๐๐๐ ดอก ก็จะใช้ดอกไม้ไฟ หรือที่ชาวไท เรียกว่า “ไฟดอกไม้” แทน

การบูชา ด้วยดอกไม้ ๑,๐๐๐ ดอก หรือใช้ข้าวตอก^{๒๑} แทนดอกไม้ก็ได้ ซึ่งเราจะพบเห็นการใช้ข้าวตอก โปรยในการเทศน์กัณฑ์นคร หรือบางท้องถิ่น อาจจะนำห้อยคามาผูกเป็นต้น แล้วปักกระดาษเงินกระดาษทอง เป็นดอกไม้ดอกเล็กๆ ปักไว้บนต้นห้อยคามา เป็นแบบถาวร เพื่อประหยัดเวลาและงบประมาณ เมื่อใช้แล้ว ก็สามารถเก็บรักษาไว้ใช้โอกาสต่อไปได้ ส่วนประทีป ๑,๐๐๐ ดวง นั้นแต่ก่อนชาวไทย จะนำเอาดินเหนียวมาปั้น ทำเป็นถ้วยเล็กๆ แล้วพาดฝ้ายพื้นเมือง ทำเป็นดินกา^{๒๒} หรือชนวน วางไว้ตรงกลางถ้วย จากนั้นเคียวซี่ผึ้ง เกลงไปให้เต็มถ้วย ทิ้งไว้ให้ซี่ผึ้งแข็งตัว เรียกว่า “ผางประทีป” เมื่อถึงวันงาน มีการนำมาจุดเป็นพุทธบูชา เรียกว่า “ผะติปปันดวง”

แต่ในปัจจุบัน เพื่อความสะดวกรวดเร็ว ประหยัดเวลาและเงิน ในการจัดทำ จึงใช้ไม้ไผ่เหลาเป็นแท่ง เส้นผ่าศูนย์กลาง ๒ มิลลิเมตรยาวประมาณ ๑ ฟุต พาดด้วยฝ้ายพื้นเมืองชุบน้ำมันพืชแทน น้ำมันงา หรือน้ำมันมะพร้าว มาจุดแทน โดยถือว่า การนำเอาฝ้ายชุบน้ำมันมาพาดกับไม้จุดแทน ผางประทีป นั้นคำว่า “พิน” ใช้สมมุติแทนจำนวน ๑,๐๐๐

หรือแม้แต่สังฆทาน ก็เริ่มใช้ถังพลาสติกสีเหลือง ภายในบรรจุด้วยเครื่องบริโภค ข้าวปลาอาหารแห้ง ที่มีวางขายตามร้านค้า และร้านสังฆภัณฑ์ ในประเทศไทยบ้างแล้ว ทั้งนี้เพราะ มีชาวพุทธจากประเทศไทย ส่วนหนึ่งนำไปถวายพระสงฆ์ เมืองพยาก และเมืองเชียงตุง ในโอกาสต่างๆ ประกอบกับเห็นภาพ จากสื่อทางโทรทัศน์ ในประเทศไทย จึงมีร้านค้าบางร้าน ในเมืองพยาก และเชียงตุง นำเอาไปเป็นแบบอย่าง จัดทำขึ้นจำหน่าย นอกจากนี้สังฆทานพลาสติก ส่วนหนึ่งก็มีการนำไปจากตลาดทำซีเหล็ก-แม่สายชายแดนไทย-พม่า

แต่ก็มีบางอย่าง ที่ยังคงไว้ เช่น หอปราสาทหรือธรรมาสน์แก้ว ที่ทำจากกระดาษ หรือหอปราสาท ที่ทำจากซี่ผึ้ง ที่ชาวไทย เรียกว่า “หอปราสาทผึ้ง” ซึ่งในปัจจุบันนี้ หอปราสาทผึ้ง ก็เริ่มที่จะหายไป เพราะราคาของซี่ผึ้งและค่าจ้าง ในการจัดทำสูงขึ้น ตามยุคสมัย เป็นต้น

สาเหตุที่ยังคง สร้างหอปราสาทหรือธรรมาสน์แก้ว ไว้ เพราะชาวไทย มีความเชื่อว่า หากผู้ใดได้สร้าง หรือถวายหอปราสาท ในการเทศน์มหาเวสสันดรชาดก เมื่อตายจากโลกนี้ไป จะได้ไปอยู่ในสวรรค์ มีปราสาทเป็นที่อยู่อาศัย หรือหากมีการถวายหอปราสาท เพื่ออุทิศไปให้กับญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้ว บุญกุศลนั้น จะทำให้เขาเหล่านั้น ได้อยู่ในที่ที่มีข้าทาสบริวารแวดล้อม เป็นต้น

(๓) จุดมุ่งหมายของการฟังธรรมเทศนา

ในการฟังธรรมมหาเวสสันดร ของชาวไทย นั้น แต่ก่อนชาวไทย มีความศรัทธา และนิยมฟังธรรมเวสสันดร เพื่อเป็นการสั่งสมบุญบารมี หวังในพระนิพพาน หรือการได้ไปเกิดใหม่ ในยุคของพระศรีอาริยมตไตรย นอกจากนี้ ยังเป็นการฟังเพื่อให้ได้เนื้อหาสาระ แล้วนำไปบอกเล่าสั่งสอนแก่ลูกหลาน

^{๒๑} “ข้าวตอก” หมายถึง ข้าวเปลือกที่นำมาคว่ำให้แห้งแตกเป็นดอกบาน (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พ.ศ. ๒๕๕๒), หน้า ๔๓.

^{๒๒} “ดินกา” ทำจากเส้นฝ้ายพันเป็นเกลียวลักษณะคล้ายดินของนกกา จึงเรียกว่า “ดินกา”

และผู้ที่สนใจฟัง เพื่อเป็นการขัดเกลาคิดใจให้เป็นผู้ที่มีจิตเมตตา ใฝ่ในการทำบุญ การเสียสละ และการกตัญญู รู้คุณบิดามารดา ผู้มีพระคุณ นอกเหนือไปจาก คติและความเชื่อ ในการได้เป็นเจ้าภาพ หรือการได้ฟังธรรมมหาเวสสันดรแล้ว ชาวไท ยังมีความศรัทธาในจริยวัตรปฏิบัติของพระเวสสันดร ในด้านการให้ทาน ความอดทนต่อความยากลำบาก ของพระนางมัทรีและกัณหา-ชาลี ที่ต้องออกจากวัง ไปอาศัยอยู่ในป่าได้รับทุกขเวทนา ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชาวไท ทำให้เขามีความเพียร ในการนั่งฟังธรรมเทศนา จนสามารถจดจำเรื่องราวของพระเวสสันดรได้อย่างแม่นยำ

แต่ปัจจุบันนี้ เนื่องจากผู้คนมีภาระหน้าที่มากขึ้น ทำให้ไม่มีเวลามานั่งฟังการเทศน์มหาเวสสันดร ได้ครบทุกกัณฑ์ จึงต้องฟังธรรมเทศนาเรื่องมหาเวสสันดร พอประมาณตามแต่จะมีเวลาเพื่อเอาานิสงส์เท่านั้น หรือบางคนก็มานั่งฟัง เฉพาะกัณฑ์ที่ตนชอบหรือสนใจ เช่น กัณฑ์มัทรี ที่มีทำนองการเทศน์ที่ออदอ่อน น้ำเสียงไพเราะ บางคนก็มานั่งฟัง เฉพาะกัณฑ์ที่ตนเองรับเป็นเจ้าภาพ ทำให้ไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของ มหาเวสสันดรทั้งหมดมากนัก ซึ่งแตกต่างจากผู้ที่เคยพยายาม ตั้งใจฟังโดยตลอด หรือครบทุกกัณฑ์ จึงทำให้รู้เรื่องและเข้าใจดีกว่า แต่ในด้านทัศนคติของชาวไท ก็ยังคงมีความเชื่อ ในเรื่องอานิสงส์ของการฟังเทศน์มหาเวสสันดร และการได้เป็นเจ้าภาพกัณฑ์เทศน์มหาเวสสันดร กัณฑ์ใดกัณฑ์หนึ่งอยู่ จะเห็นว่าหากชาวไท ไม่มีกิจธุระจำเป็นจริงๆ เขาเหล่านั้นก็จะอยู่ในบริเวณวัด ช่วยทำภารกิจอื่นๆ หรือช่วยเหลืองานที่เกี่ยวข้องกับพิธีการตั้งธรรมมหาเวสสันดรไปด้วย แม้จะไม่ได้มานั่งฟังการเทศน์ อย่างเป็นทางการจะลักษณะในพระวิหารก็ตาม

(๔) ความร่วมมือของชุมชนหรือการช่วยงานของคนในชุมชน

ในอดีตที่ผ่านมา ชาวไท จะให้ความสำคัญกับประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร ทุกลักษณะทุกรูปแบบ เพราะมีความเชื่อว่า การได้ฟังธรรม การได้มีส่วนร่วม ในการตั้งธรรมมหาเวสสันดรดังกล่าว ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เข้าไปนั่งฟังในพระวิหารก็ตาม หากได้มีโอกาสช่วยงาน เช่น ได้ร่วมจัดเตรียมงาน ร่วมขบวนแห่ขบวน ในวัน “ขึ้นวัด” หรือแม้แต่ได้ลงมือ ลงแรง ช่วยทำอาหาร ล้างจาน เก็บกวาดขยะ ก็เชื่อว่า ได้รับอานิสงส์เหมือน กับการได้นั่งฟังธรรมทุกประการ

แต่ในปัจจุบัน จากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และการอพยพ ออกไปทำงานในที่ต่างถิ่นห่างไกล ทำให้ขาดกำลังคน ในการดำเนินงาน จึงเกิดการจ้างงาน จ้างคนต่างถิ่น หรือชาวเขา ให้มาช่วยงาน หรือมีการจ้างผู้รับเหมา มาประกอบเลี้ยงอาหาร ในบางครั้ง อันเป็นสาเหตุของ การปรับเปลี่ยนไปของประเพณี ในด้านทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ ชาวไท คิดว่าแม้จะมีการจ้างงานเกิดขึ้น แทนการช่วยงาน ด้วยความเต็มใจ หรือตามแรงศรัทธาเหมือนแต่ก่อนๆ มากก็ไม่ผิด ทำให้ความเชื่อในอานิสงส์ ของการตั้งธรรมมหาเวสสันดรเปลี่ยนไป

บทที่ ๔

วิเคราะห์แนวคิดและประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

งานวิจัยเรื่อง “แนวคิดและประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์” ดังนี้

- ๔.๑) ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก
- ๔.๒) คติความเชื่อ ค่านิยม และคุณค่าของประเพณีตั้งธรรมเวสสันตระที่มีต่อชาวไทย
- ๔.๓) การประยุกต์ใช้หลักธรรมในประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก
- ๔.๔) วิเคราะห์เปรียบเทียบการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก
- ๔.๕) วิเคราะห์ผลการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และ
- ๔.๖) บทสรุป ตามรายละเอียดดังนี้

๔.๑ ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก

ชาวไทย เมืองพยาก มีความเชื่อว่า ญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้ว อาจจะไปตกอยู่ในอบายภูมิ เมื่อจัดพิธีตั้งธรรมเวสสันตระขึ้น ก็จะเชิญดวงวิญญาณของญาติๆ ให้มาร่วมฟังเทศน์ด้วย เพื่อให้เขาเหล่านั้น ได้หลุดพ้นออกจากอบายภูมิ และคิดว่า อานิสงส์ของการตั้งธรรมเวสสันตระ ยังจะช่วยให้ญาติพี่น้องของเขาเหล่านั้น ได้เสวยสุขในทิพยพิมาน นอกจากนั้นชาวไทย ยังนิยมเทศนาและถวายคัมภีร์ธรรมชาดก เรื่อง สุขวัณณะ วัวหลวง ธรรมคัณาม ธรรมเยหลวง ร่องขวัญเช้า (เรียกขวัญข้าว) และทานธรรมน้ำอ้อย ประกอบในการตั้งธรรมเวสสันตระด้วย

ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ หรือธรรมมหาปางของชาวไทย ในเมืองพยาก นั้นเป็นกิจกรรมการบำเพ็ญบุญบารมีอย่างยิ่ง เพราะชาวพุทธไทย มีคติความเห็นเกี่ยวกับประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระว่า หากผู้ใดได้ฟังพระธรรมเทศนาเวสสันตระครบ ๑๓ กัณฑ์ จบภายในระยะเวลา ๑ วัน จะได้รับอานิสงส์เป็นอย่างยิ่ง ทำให้ตนเองและครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อตายไปจากโลกนี้ ก็จะได้ไปเกิดในยุคของพระศรีอาริย์เมตไตรย นอกจากนี้อานิสงส์ จากการได้ฟังธรรมมหาเวสสันตระ จะทำให้มีชีวิตที่สุขสบาย พรั่งพร้อมด้วยสมบัติ ข้าทาสบริวาร ถึงแม้ว่าไม่ได้อยู่ฟังพระธรรมเทศนา

มหาเวสสันดรจะจนจบครบทุกกัณฑ์ แต่ได้มีส่วนร่วมในการจัดงานตั้งธรรมเวสสันดร ก็จะได้รับผลบุญกุศลที่ยิ่งใหญ่ด้วย^๑

การได้ฟังเวสสันดรชาดก ซึ่งเป็นวรรณกรรมทางพุทธศาสนาอย่างตั้งใจนั้นย่อม ทำให้ผู้ฟังเกิดศรัทธาในพระรัตนตรัย เกิดความเชื่อในบาปบุญคุณโทษ เกิดความเชื่อในผลบุญทาน และได้รับการหล่อหลอมจิตใจ ให้สงบสุขด้วยพระธรรมคำสั่งสอน ที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาคัมภีร์ธรรม เมื่อนำไปเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตประจำวัน ก็จะทำให้มีความสุขได้ นอกจากนั้นยังพบว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร ยังทำให้ชาวพยาก ได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน ดังจะเห็นได้จากการที่ศรัทธาประชาชน มาร่วมกิจกรรม ตั้งแต่การประชุม การจัดเตรียมสถานที่ และการร่วมฟังธรรมเทศนา นอกจากนั้นยังพบว่า ประเพณีการตั้งธรรมมหาเวสสันดร ยังได้สร้างสรรค์งานศิลปะ และวรรณกรรมด้านต่างๆ ออกมาตามศรัทธา และศักยภาพของแต่ละคน เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา อีกด้วย เช่น การสร้างปราสาทธรรมาสน์ การตกแต่งเครื่องบูชาภัณฑ์เทศน์ การคัดลอกจารคัมภีร์ธรรม และการวาดภาพเรื่องราวของพระเวสสันดร เป็นต้น

ประเพณีการเทศน์ธรรมมหาเวสสันดร ที่เป็นเทศกาลหรือประเพณีแล้ว ยังมีการเทศน์ธรรมมหาเวสสันดร อีกลักษณะหนึ่งที่เกิดขึ้นนอกเทศกาล หรือจัดขึ้นเป็นกรณีพิเศษ หรือที่ชาวไทยเรียกว่า “ประเพณีการตั้งธรรมมหาเวสสันดร” ประเพณีการตั้งธรรมในรูปแบบนี้ จะเป็นการจัดการเทศน์ที่มีความพิเศษ แตกต่างออกไปจากการเทศน์ในลักษณะที่ ๑ ทั้งในเรื่องของการเตรียมการ พิธีการ เครื่องประกอบพิธี เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการเทศน์ ประเพณีการตั้งธรรมมหาเวสสันดร ในลักษณะนี้ยังสามารถแบ่งย่อยออกได้อีก ๓ รูปแบบ คือ^๒

การจัดพิธีการตั้งธรรมมหาเวสสันดรขึ้น โดยเฉพาะการจัดพิธีในรูปแบบนี้จะไม่มีการกิจกรรมหรือเป็นจุดประสงค์อื่นใดมาแอบแฝง นอกจากเป็นความประสงค์ของเจ้าภาพที่มีศรัทธาแรงกล้าอยากฟังการเทศน์ และปรารถนาที่จะเป็นเจ้าภาพในการเทศน์ธรรมมหาเวสสันดร ดังค่านิยมและความเชื่อของชาวไทย ที่ว่า เมื่อเกิดมาในชาติหนึ่งแล้ว ปรารถนาที่จะได้เป็นเจ้าภาพในการตั้งธรรมมหาเวสสันดรสักหนึ่งครั้ง และความเชื่อในอานิสงส์ของการได้ฟังธรรมดังกล่าวว่า จะส่งผลให้ตนเองและครอบครัวมีความสุข อุดมสมบูรณ์ไปด้วยบุตรบริวาร หรือเมื่อตายจากโลกนี้ไปแล้วจะได้ไปเกิดในสวรรค์หรือไปเกิดในยุคของพระศรีอริยเมตไตรย

การตั้งธรรมมหาเวสสันดรนั้น เจ้าภาพต้องมีความพร้อมทั้งกำลังทรัพย์ และกำลังคน ต้องมีการเตรียมสถานที่ ทั้งที่วัดและที่บ้านเจ้าภาพ การจัดเตรียมเครื่องประกอบพิธี ที่เกี่ยวข้องมากมายจึงต้องมีการบอกกล่าวไปยังพี่น้องญาติ เพื่อนฝูงทั้งใกล้และไกล ให้มาช่วยในการจัดเตรียม

^๑ มหาเวสสันดรชาดก, จำนวน ๑ เล่ม, เชียงตุง : วัดสายเมือง เอ็งท่าซี้เหล็ก เมืองเชียงตุง, (พิมพ์ด้วยอักษรไทซิ่น), ๒๕๕๑, หน้า ๕๖.

^๒ มหาเวสสันดรชาดก, พับสาอักษรไทซิ่น, ของ รศ.ดร.อนาโณล เป็ลติเยร์, ไม่ปรากฏชื่อผู้คัดลอกและปี.

งาน ในการไปบอกกล่าวกับเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้องนั้น ก็ต้องมีพิธีรีตองตามธรรมเนียม ที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาเช่น ต้องมีเทียนสีผึ้งไป ๑ คู่ เพื่อเป็นเครื่องหมาย ของการนำเอาข้าวบุญกุศลไปแจ้งให้ ซึ่งก็ยังคงมีให้เห็นแม้ในปัจจุบัน จะมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีการติดต่อสื่อสารกันด้วยวิธีการอื่นๆ ก็ตาม สิ่งเหล่านี้ แสดงให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทยอย่างหนึ่ง

รูปแบบที่ ๒ คือ การจัดงานเทศน์มหาเวสสันดระ ที่เป็นส่วนหนึ่งของการบวชพระ (กะ) เป็กตุ หรือการบรรพชาอุปสมบท รูปแบบในการจัดการเทศน์นี้ เป็นคติและความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เป็นการนำเอาเรื่องราวของพระโพธิสัตว์ ก่อนที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้ามาเป็นข้อคิด มาเป็นส่วนประกอบ ในการนำคนเข้าสู่พระพุทธศาสนา การจัดงานเทศน์เวสสันดระ ที่เป็นส่วนหนึ่งของการบวชพระเป็กตุนี้ มีการเตรียมงานคล้ายกับการเทศน์เวสสันดระที่จัดขึ้น โดยเฉพาะทั้งเรื่องของการเตรียมงาน การเตรียมต้อนรับแขกที่มาร่วมงาน การเตรียมเครื่องกัณฑ์เทศน์ เครื่องประกอบพิธี และการจัดเลี้ยงฉลอง จะมีแตกต่างออกไปก็คือ มีการจัดเตรียมเครื่องอัฐบริขารสำหรับพระภิกษุสามเณร ที่จะบวชในครั้งนั้นด้วย

ประเพณีการตั้งธรรมมหาเวสสันดระรูปแบบที่ ๓ เป็นการจัดการเทศน์มหาเวสสันดระ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการอุทิศส่วนบุญกุศล ไปให้แก่ญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้ว หรือที่เรียกว่า “ตานจอมคนตาย” ก็เช่นเดียวกัน แต่จะมีการจัดเครื่องประกอบพิธี ในส่วนของญาติพี่น้องที่ตายไปแล้วเพิ่มเข้ามา เช่น เครื่องใช้ในครัวเรือน ข้าวของเครื่องใช้ที่ผู้ตายนิยมชมชอบ เครื่องนอน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ บ่งบอกให้เห็นถึงความผูกพัน ความกตัญญูของบุตรหลานที่มีต่อบุพการี ทำให้เรามองเห็นคุณค่าของขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อและสังคม ความเป็นอยู่ของชนชาวไทย ที่อยู่อาศัยกันเป็นครอบครัวใหญ่ หรือครอบครัวรวม ความรักความสามัคคี ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ยังคงมีให้เห็น การให้ความเคารพกันตามลำดับชั้น เครือญาติและตามลำดับวัยวุฒิ

ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดระ ยังทำให้ชาวไทย ในเมืองพยาก มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน ตั้งแต่การประชุม การจัดเตรียมสถานที่ และการร่วมฟังพระธรรมเทศนา และยังพบว่า ประเพณีการตั้งธรรมมหาเวสสันดระ ยังได้สร้างสรรค์งานศิลปะ และวรรณกรรมด้านต่างๆ ออกมาตามศรัทธา และศักยภาพของคนไทย เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นการสร้างปราสาทธรรมาสน์ การตกแต่งเครื่องบูชากัณฑ์เทศน์ การคัดลอกจารคัมภีร์ธรรม และการวาดภาพเรื่องราวของพระเวสสันดร เป็นต้น

การเทศน์มหาเวสสันดระ ของชาวไทย ในเมืองพยากนั้นนอกจากการเทศน์ที่จัดขึ้น ทุกวันพระในเทศกาลเข้าพรรษา และการเทศน์ ในลักษณะที่จัดขึ้นเป็นประเพณี โดยถือเอาวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ เป็นตัวกำหนด แล้วยังมีลักษณะการเทศน์มหาเวสสันดระ ที่จัดขึ้นเป็นกรณีพิเศษ หรือนอกเทศกาลอีก ๔ รูปแบบ ได้แก่ (๑) การเทศน์เวสสันดระ ที่จัดขึ้นโดยเฉพาะ ไม่มีกิจหรือวัตถุประสงค์อื่นใดเข้ามาเกี่ยวข้อง (๒) รูปแบบการเทศน์เวสสันดระ ที่จัดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของการบวชพระเป็กตุ

(๓) รูปแบบการเทศน์เวสสันตระ ที่จัดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของการทำบุญอุทิศหาคนที่เสียชีวิตแล้ว
(๔) รูปแบบการจัดการเทศน์เวสสันตระ ที่จัดรวมเอากิจทุกอย่างเข้าด้วยกัน ทั้งการเทศน์มหาเวสสันตระ เข้ากับพิธีบวชพระเปิกตู่ และการอุทิศไปหาญาติที่ตายไปแล้ว

สรุปได้ว่า รูปแบบประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไท เมืองพยาก (๑) การจัดงานตั้งธรรมเวสสันตระขึ้นโดยเฉพาะโดยไม่มีกิจกรรมอื่นใดมาปะปน (๒) งานเทศน์เวสสันตระ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการบวชพระเปิกตู่ (บรรพชาและอุปสมบท) (๓) งาน เวสสันตระเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการอุทิศส่วนบุญกุศล ไปให้แก่ญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้วหรือที่เรียกว่า “ตานจอมคนตาย”

๔.๒ คติความเชื่อ ค่านิยม และคุณค่าของประเพณีตั้งธรรมเวสสันตระที่มีต่อชาวไท

การถวายทาน ชาวไท ในเมืองพยาก ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่ง เพราะชาวไท เชื่อว่าการถวายทาน นั้นเป็นกุศลที่ยิ่งใหญ่เรียกว่า “ทานบารมี” เหมือนพระเวสสันดร ที่ได้ให้ทานทุกอย่าง ตั้งแต่ทรัพย์สมบัติ แม้กระทั่งลูกและเมีย ชาวไท เชื่อว่าหากได้ทำบุญ ด้วยการถวายทานสิ่งใดเมื่อผู้นั้นได้ตายจากโลกนี้ไป กุศลผลบุญที่ได้กระทำ หรือที่ได้อุทิศถวายไปนั้น ก็จะไปเป็นคุณประการแก่ตนเองในโลกภายหน้า เช่น เชื่อว่าหากผู้ใด ได้ถวายทานหอปราสาท เมื่อตายไปก็จะได้อยู่ในทิพย์วิมาน มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง แข็งแรงสวยงาม ได้เกิดในตระกูลมหาเศรษฐี ที่มีพร้อมด้วยสมบัติ หากไปเกิดในเทวโลก จะได้เสวยทิพย์สมบัติ กลับไปมา ในกามาวจรสวรรค์ทั้ง ๖ ชั้น มีวิมานที่มีความยาวและสูง ๒๔ โยชน์ กว้าง ๑๔ โยชน์ จะได้ไปเกิดเป็นพระราชา ในชาติต่อๆ ไปอันนับครั้ง ไม่ถ้วน นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่า การได้สร้าง หรือเขียนธรรม เป็นทาน นั้นจะได้รับอานิสงส์ มากจะได้พบสุข ๓ ประการ ได้แก่ พระนิพาน หรือจะได้พบพระศาสนา และได้พบพระอริยมรรคไตรย เป็นต้น

พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ได้แสดงให้แก่ พระสงฆ์สาวก และถือว่าเป็นพระชาติที่ยิ่งใหญ่ หรือธรรมที่ยิ่งใหญ่ ประเพณีการเทศน์ธรรมมหาเวสสันตระ หรือธรรมมหาชาติ ของชาวไท ในเมืองพยาก โดยทั่วไปมักจะนิยมจัด ในช่วงเข้าพรรษา (เดือน ๑๑) ของแต่ละปี หรือประมาณเดือนสิงหาคม-กันยายน ตรงกับประเพณีการตั้งธรรมหลวง หรือประเพณีเทศน์มหาชาติ ของชาวล้านนาไทย หรือชาวไทย ที่นับถือศาสนาพุทธ ในทางภาคเหนือของประเทศไทย^๓

ซึ่งชาวไท มีความเชื่อว่า ผู้ใดได้ฟังธรรมมหาเวสสันตระ ครบทั้ง ๑๓ กัณฑ์ ๑,๐๐๐ คาถา จบ ในวันเดียว จะมีอานิสงส์ถึง ๕ ประการ คือ ประการที่ ๑ จะได้เกิดในศาสนาพระศรีอริยมรรคไตรย ซึ่งจะมาอุบัติเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต ประการที่ ๒ จะได้ไปสู่สุคติโลกสวรรค์ เสวยทิพย์สมบัติอัน

^๓ พระมหาธวัช เขมธโช, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องการเทศน์มหาชาติที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๓๔.

โอรส ประการที่ ๓ จะไม่ไปเกิดในอบายเมื่อตายแล้ว ประการที่ ๔ จะเป็นผู้มีลาภยศ ไฉย มีความสุข ประการที่ ๕ จะได้บรมมรรคผลนิพพาน เป็นพระอริยบุคคลและถึงความพ้นทุกข์

ปัจจุบันชาวเมืองพยาก ยังให้ความสำคัญกับประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ อยู่แม้สภาพสังคมการเมือง การปกครอง จะเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม ชาวไท ในแต่ละวัด ยึดถือเป็นประเพณีมาโดยตลอด เมื่อถึงฤดูการตั้งธรรมเวสสันตระ ก็จะจัดงานนี้ เป็นประจำต่อเนื่องกันทุกปี ทำให้คติความเชื่อ และพิธีกรรม ในการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไท ก็ยังดำรงอยู่ แต่ก็จะมีบางเรื่องที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ตามสภาพเศรษฐกิจสังคม และสถานการณ์ของบ้านเมือง

ชาวไท ยังมีคติความเชื่อ ในเรื่องของบาปบุญ คุณโทษ เชื่อในเรื่องของกรรม ส่วนทางด้านเศรษฐกิจของชาวไท ในสมัยก่อนเป็นระบบแลกเปลี่ยน ระบบอุปถัมภ์เกื้อกูลกัน ข้าวปลาอาหาร พืชผักผลไม้ ก็อุดมสมบูรณ์ ได้มาจากการผลิต ด้วยตนเองในครอบครัว ส่วนในด้านการเมือง การปกครองของรัฐบาล ทหารพม่าในอดีตนั้น ยังไม่เคร่งครัดเข้มงวด เกี่ยวกับการจัดพิธีกรรมต่างๆ ของชาวไท และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในเขตการปกครอง

สิ่งของเครื่องบูชาและเครื่องประกอบพิธี ในการตั้งธรรมมหาเวสสันตระนั้น แต่ก่อนมักจะจัดเครื่องประกอบพิธี เครื่องบูชาและกัณฑ์เทศน์ ตามที่ปรากฏในเนื้อเรื่องของธรรมเวสสันตระอย่างครบถ้วน โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น มีช่อหรือจำนวน ๑,๐๐๐ อัน ก็ทำจากกระดาษสา เทียนขี้ผึ้งจำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม ก็ปั้นขึ้นเอง โดยใช้ขี้ผึ้งที่มีอยู่ในป่าตามธรรมชาติ ดอกไม้จำนวน ๑,๐๐๐ ดอก ข้าวจำนวน ๑,๐๐๐ ก้อน ประทีปจำนวน ๑,๐๐๐ ดวง เป็นต้น

ชาวไท มีความเชื่อว่า หากผู้ใดได้สร้าง หรือถวายหอปราสาท ในการเทศน์มหาเวสสันตระชาดก เมื่อตายจากโลกนี้ไป จะได้ไปอยู่ในสวรรค์ มีปราสาทเป็นที่อยู่อาศัย หรือหากมีการถวายหอปราสาท เพื่ออุทิศไปให้กับญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้ว บุญกุศลนั้น จะทำให้เขาเหล่านั้น ได้อยู่ในที่ดีมีข้าทาสบริวารแวดล้อม เป็นต้น^๔

การฟังธรรมมหาเวสสันตระ ของชาวไท นั้น แต่ก่อนชาวไท มีความศรัทธา และนิยมฟังธรรมเวสสันตระ เพื่อเป็นการสั่งสมบุญบารมี หวังในพระนิพพาน หรือการได้ไปเกิดใหม่ ในยุคของพระศรีอริยเมตไตรย นอกจากนี้ ยังเป็นการฟังเพื่อให้ได้เนื้อหาสาระ แล้วนำไปบอกเล่าสั่งสอนแก่ลูกหลาน และผู้ที่สนใจฟัง เพื่อเป็นการขัดเกลาจิตใจให้เป็นผู้ที่มีจิตเมตตา ใฝ่ในการทำบุญ การเสียสละ และการกตัญญู รู้คุณบิดามารดา ผู้มีพระคุณ นอกเหนือไปจาก คติและความเชื่อ ในการได้เป็นเจ้าภาพ หรือการได้ฟังธรรมมหาเวสสันตระ แล้วชาวไท ยังมีความศรัทธาในจริยวัตรปฏิบัติของพระเวสสันตระ ในด้านการให้ทาน ความอดทนต่อความยากลำบาก ของพระนางมัทรีและกัณหา-ชาลี

^๔ อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, “เล่าเรื่องเมืองเชียงตุง เมืองพะยาก และเมืองเลน” ใน เรื่องเมืองเชียงตุง, (เชียงใหม่: สุริวงศ์บุ๊คเซนเตอร์, ๒๕๓๘), หน้า ๕๖.

ที่ต้องออกจากวัง ไปอาศัยอยู่ในป่าได้รับทุกขเวทนา ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชาวไท ทำให้เขามีความเพียร ในการนั่งฟังธรรมเทศนา จนสามารถจดจำเรื่องราวของพระเวสสันดรได้อย่างแม่นยำ

ในอดีตที่ผ่านมา ชาวไท จะให้ความสำคัญกับประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดระ ทุกลักษณะทุกรูปแบบ เพราะมีความเชื่อว่า การได้ฟังธรรม การได้มีส่วนร่วม ในการตั้งธรรมมหาเวสสันดระดังกล่าว ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เข้าไปนั่งฟังในพระวิหารก็ตาม หากได้มีโอกาสช่วยงาน เช่น ได้ร่วมจัดเตรียมงาน ร่วมขบวนแห่ขบวน ในวัน “ขึ้นวัด” หรือแม้แต่ได้ลงมือ ลงแรง ช่วยทำอาหาร ล้างจาน เก็บกวาดขยะ ก็เชื่อว่า ได้รับอานิสงส์เหมือน กับการได้นั่งฟังธรรมทุกประการ

สรุปได้ว่า ชาวไท เชื่อว่าการถวายทาน นั้นเป็นกุศลที่ยิ่งใหญ่เรียกว่า “ทานบารมี” เหมือนพระเวสสันดร ที่ได้ให้ทานทุกอย่าง ตั้งแต่ทรัพย์สินสมบัติ แม้กระทั่งลูกและเมีย ชาวไท เชื่อว่า หากได้ทำบุญ ด้วยการถวายทานสิ่งใดเมื่อ ผู้นั้นได้ตายจากโลกนี้ไป กุศลผลบุญที่ได้กระทำ หรือที่ได้อุทิศถวายไปนั้น ก็จะไปเป็นบุญประการแก่ตนเองในโลกภายหน้า เช่น เชื่อว่าหากผู้ใด ได้ถวายทาน หอปราสาท เมื่อตายไปก็จะได้อยู่ในทิพย์วิมาน มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง แข็งแรงสวยงาม ได้เกิดในตระกูลมหาเศรษฐี ที่มีพร้อมด้วยสมบัติ หากไปเกิดในเทวโลก จะได้เสวยทิพย์สมบัติ กลับไปมา ในกามาจรสวรรค์ทั้ง ๖ ชั้น มีวิมานที่มีความยาวและสูง ๒๔ โยชน์ กว้าง ๑๔ โยชน์ จะได้ไปเกิดเป็นพระราช ในชาติต่อๆ ไปอันนับครั้ง ไม่ถ้วน นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่า การได้สร้าง หรือเขียนธรรมเป็นทาน นั้นจะได้รับอานิสงส์ มากจะได้พบสุข ๓ ประการ ได้แก่ พระนิพาน หรือจะได้พบพระศาสนา และได้พบพระอริยมะตไตรย เป็นต้น

๔.๓ การประยุกต์ใช้หลักธรรมในประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไท เมืองพยาก

ชาวไท ในพยาก มักจะสร้างคัมภีร์ธรรม เรื่องอื่นๆ ถวายวัด อีกด้วย จึงทำให้มีคัมภีร์ธรรมแพร่หลาย และหมุนเนื่องตามวัดต่างๆ ตลอด ซึ่งคัมภีร์ธรรมเหล่านั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้ (๑) คัมภีร์ ที่ใช้เทศนาธรรมในประเพณีตั้งธรรมเวสสันดระ หมายถึง คัมภีร์ธรรมที่ใช้เทศน์ก่อนการเทศน์มหาเวสสันดระ ที่เรียกว่า “ธรรมย่อย” ประกอบด้วย คัมภีร์มัลลยเค้า คัมภีร์มัลลยปลาย คัมภีร์คาถาพัน อานิสงส์มหาชาติ คัมภีร์ธรรมสุขวันฉัตรหลวง ธรรมค้ำนาม (ธรรมประจำวันเกิด และปีเกิด) (๒) คัมภีร์ธรรม ที่นิยมสร้างขึ้น เพื่อถวายวัดส่วนใหญ่ จะเป็นคัมภีร์ธรรม ที่ใช้เทศนาในงานอวมงคล เพื่ออุทิศส่วนกุศล ให้แก่ผู้ตาย ได้แก่ คัมภีร์ธรรมมหาวิบาก ธรรมมัลลยโผด ธรรมเปตพลี ธรรมวิบากรอมจิต หรืออานิสงส์รอมจิต ธรรมมหาบุญนิพพาน ๓ ผูก ธรรมอานิสงส์ทานหาคนตาย ฯลฯ

คัมภีร์ธรรมที่ใช้เทศนาในงานมงคล ซึ่งมักมีผู้สร้างถวาย ตามวัดต่างๆ ในเมืองพยาก ได้แก่ คัมภีร์ธรรมเรื่อง ธรรมปารมี ธรรมอุณหิสสะ ธรรมไชยสังคะ ธรรมโลกุตตระธรรมโลกาวุฒิ ธรรมคาถาเวียงแก้ว ธรรมแปดแล้งออกยอด (กาแลออกหน่อ) ธรรมเยหลวงร้องขวัญเช้า (ธรรมยุ่งฉางใหญ่)

และเรียกขวัญข้าว) รวมไปถึงธรรมเนียมอันต่าง ๆ เช่น ธรรมเนียมสงฆ์สร้างทานปารมี อานิสงส์ทานข้าวใหม่ เป็นต้น

ซึ่งภิกษุผู้อยู่อาศัยในเสนาสนะทั้งปวง ต้องพยายามฝึกหัดตนให้ได้รับประโยชน์สูงสุด โดยเป็นการศึกษาและปฏิบัติสมณธรรม ในไตรสิกขาให้บริบูรณ์ เป็นการตระหนักในหน้าที่ของตนดังพุทธดำรัสว่า

ภิกษุทั้งหลาย ควรศึกษาในสิกขา ๓ ประการ คือ ๑) อธิศีลสิกขา (สิกขา คือศีลอันยิ่ง) ๒) อธิจิตตสิกขา (สิกขา คือจิตอันยิ่ง) ๓) อธิปัญญาสิกขา (สิกขา คือปัญญาอันยิ่ง) นี่คือนิกขา ๓ ประการที่ภิกษุควรศึกษา^๕

ในการศึกษา ๓ อย่างนี้ เป็นการมุ่งตรงต่อการประพาสพรหมจรรย์อย่างจริงจัง มีอุดมการณ์ โดยตรงของบรรพชิต ซึ่งพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ให้ความหมายเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักไตรสิกขาไว้ ดังนี้ ๑) อธิศีลสิกขา การฝึกความประพฤติดุจจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ ได้แก่วรรณ

องค์มรรค ข้อสัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะเข้ามา ว่าโดยสาระก็คือ การดำรงตนด้วยดีในสังคม รักษาระเบียบวินัย ปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบทางสังคมให้ถูกต้อง มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีงามเกื้อกูลเป็นประโยชน์ ช่วยรักษาและส่งเสริมสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะในทางสังคม ให้อยู่ในภาวะเอื้ออำนวยแก่การที่ทุกๆ คนจะสามารถดำเนินชีวิตที่ดีงามหรือปฏิบัติตามมรรคกันได้ด้วยดีก็ตาม ๒) อธิจิตตสิกขา การฝึกปรือในด้านคุณภาพและสมรรถภาพของจิต ได้แก่วรรณ เอาการมรรคข้อสัมมาวาทยามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิเข้ามา ว่าโดยสาระก็คือ การฝึกให้มีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดี มีสมาธิ มีกำลังใจสูง ให้เป็นจิตที่สงบ ผ่องใส เป็นสุขบริสุทธิ์ ปราศจากสิ่งรบกวนหรือทำให้เศร้าหมอง อยู่ในสภาพเหมาะแก่การใช้งานมากที่สุด โดยเฉพาะการใช้ปัญญาพิจารณา ตรงตามความเป็นจริงในเรื่องนั้นๆ ๓) อธิปัญญาสิกขา การฝึกปรือให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง จนถึงความหลุดพ้น มีจิตใจเป็นอิสระ ผ่องใส เบิกบานโดยสมบูรณ์ ได้แก่วรรณเอาการมรรคข้อสัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปปะ สองอย่างแรกเข้ามา ว่าโดยสาระก็คือ การฝึกอบรมให้เกิดปัญญาบริสุทธิ์ที่รู้แจ้งชัดตรงตามสภาพความเป็นจริงไม่เป็นความรู้ความคิดความเข้าใจที่ถูกบิดเบือนเคลือบคลุม ย้อมสี อำพราง หรือพรมัวเป็นต้น เพราะอิทธิพลของกิเลสมีอวิชชาและตัณหาเป็นผู้นำที่ครอบงำจิตอยู่ การฝึกปัญญาเช่นนี้ต้องอาศัยการฝึกจิตให้บริสุทธิ์ผ่องใสเป็นพื้นฐาน แต่ในเวลาเดียวกัน เมื่อปัญญาที่บริสุทธิ์รู้เห็นตามเป็นจริงนี้เกิดขึ้นแล้ว ก็กลับช่วยให้จิตนั้นสงบ มั่นคง บริสุทธิ์ ผ่องใสอย่างแนบเนียนยิ่งขึ้น และส่งผลออกไปในการดำเนินชีวิตคือ ทำให้วางใจวางท่าที มีความสัมพันธ์กับสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้อง และใช้ปัญญาที่บริสุทธิ์ ไม่เอนเอียง ไม่มีกิเลส

^๕ อง.ฉก.ก. (ไทย) ๒๒/๑๒๕/๖๒๖-๖๒๗.

แบบแผนนั้น คิดพิจารณาแก้ไขปัญหาต่างๆทำกิจทั้งหลายในทางที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขอย่างแท้จริง

๖

บุญ หมายถึง ความสบาย (ใจ) เมื่อได้ทำบุญ ส่วนกุศล หมายถึง ความฉลาดขณะ
ดำเนินการทำบุญทั้งหลายนั่นเอง เพราะมีปัญหาเกี่ยวกับความเชื่อว่าจะควรทำอย่างไรจึงจะเกิดบุญกุศล
อย่างบริสุทธิ์ คือผู้ให้ก็ทำจิตให้เป็นบุญ ไม่มีความตระหนี่ในทักษิณาที่ถวายอุทิศสงฆ์ และผู้รับ คือ
พระสงฆ์ที่ตั้งตนอยู่สมาธิปฏิบัติได้ถูกต้อง ไม่ประพฤติหลอกลวง เรียกว่าศรัทธาที่ประกอบด้วยเหตุผล
ดังนั้น คำว่า “บุญ-กุศล” ทั้งสองคำมักใช้คู่กัน และเป็นที่ยปรรณนาของเทวดาและมนุษย์ ดังพระพุทธ
พจน์ว่า

“เอส เทวมนุสฺसानํ สพฺพกามทโท นิธิ

ยํ ยํ เทวาทิปญฺเณติ สพฺพเมเตน ลพฺภติ

สุวณฺณตา สุสรตา สุสณฺจนา สุรูปตา

อาธิปฺปจํ ปรีวาโร สพฺพเมเตน ลพฺภติ”^๖

แปลว่า (บุญ) นิธินั้น ให้สมบัติंनाใคร่ทุกอย่าง

แก่ทวยเทพและมนุษย์ ทวยเทพและมนุษย์ปรรณนาผลใด ๆ

ผลนั้น ๆ ทั้งปวง ย่อมได้ด้วยบุญนิธิ

ความเป็นผู้มีวรรณะงาม ความเป็นผู้มีเสียง

ไพเราะ ความมีทรวดทรงสมส่วน ความเป็นผู้มีรูป

สวยงาม ความเป็นใหญ่ยิ่ง ความมีบริวาร,

ผลทั้งปวง ย่อมได้ด้วยบุญนิธินั้น ดังนี้”

การทำบุญจึงมีความจำเป็นเพราะถือเป็นการพัฒนาชีวิตให้มีคุณค่าของบรรดา
พุทธศาสนิกชนอย่างยิ่ง การได้สร้างเสนาสนะถวายพระสงฆ์จึงทำให้เกิดมงคลคือความเจริญ เพราะ
บุญกิริยาวัตถุมีหลายวิธีที่จะทำให้ให้เกิดการพัฒนาจิต และแต่ละวิธีก็เกี่ยวเนื่องกันไปสู่คุณธรรมขั้นอื่นๆ
ทั้งนั้น

ขั้นแรกจะอธิบายความหมายของบุญกิริยาวัตถุก่อน คือ (๑) บุญกิริยา หมายถึง การตั้งใจ
บำเพ็ญบุญ (๒) วัตถุ หมายถึง ที่ตั้งหรือเหตุให้เกิดอานิสงส์ต่างๆ รวมไปถึงองค์ประกอบ คือ เวลาหรือ
เจตนาที่บริสุทธิ์ ๓ ดวง^๗ คือ ก่อนให้ทานก็มีใจเบิกบาน เรียกว่า ปุพฺพเจตนา ๑ ขณะให้ทานมีจิตใจ
เบิกบานยินดี เรียกว่า มุญฺจนเจตนา ๑ หลังจากให้ทานก็มีจิตเป็นกุศล ปลื้มใจ ไม่เศร้าหมอง เป็น

^๖ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๙๑๔-๙๑๕.

^๗ **มงคลทีปนี** (บาลี) ปจโม ภาโค หน้า ๑๑๑.

^๘ **มังคลัตถทีปนี** (ไทย) แปล เล่ม ๓ หน้า ๑๓.

อิสระแก่ตน เรียกว่า อปราปรเจตนา ๑ สถานที่ หมายถึง วัดที่อยู่ที่ตั้งในขณะทำทาน มีลักษณะ สะอาด สว่าง สงบ ส่วนบุคคล หมายถึง พระสงฆ์ผู้รับทักษิณาทานเป็นผู้ปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย

โดยนัยนี้ บุญกิริยาวัตถุ หมายถึง การบำเพ็ญบุญ ซึ่งในที่นี้ มี ๑๐ ข้อ ของเหล่า พุทธศาสนิกชน เป็นการทํานุบำรุงพระพุทธศาสนา ให้มีความมั่นคงโดยอ้อม ซึ่งเกิดจากการมองเห็นคุณค่าของชีวิตว่า มนุษย์จะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ ก็ด้วยการฝึกฝน จึงมีความเสียสละกำลังสติปัญญา บ้าง กำลังทรัพย์บ้าง กำลังกายบ้าง ทั้งหมดมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ เพื่อความสุขทางจิตใจของ พุทธศาสนิกชนทั้งนั้น ซึ่งเป็นเหมือนเข็มทิศว่า บุคคลจะเลือกดำเนินชีวิตไปทางไหน จึงจะถึงที่หมาย ของตน คือ ความสุข (บุญ) ความสงบ (วิมุตติ) ของชีวิตนั่นเอง ตลอดถึงการทำหน้าที่ของพระสงฆ์ ในการแสดงธรรมแก่ประชาชน ที่มาร่วมกันทำกิจกรรมในวัด ให้ทราบถึง บุญ-บาป ประโยชน์มิใช่ ประโยชน์ และสร้างภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณ ต่อการบริหารชีวิตให้แก่ ชาวบ้าน เพราะมีความ เชื่อมั่นในการดำเนินชีวิตว่า “การสั่งสมบุญเป็นนำความสุขมาให้” นั้น ตามหลักธรรมคำสอนของ พระพุทธศาสนา

หลักธรรมที่ทำให้มนุษย์สัมพันธ์ยั่งยืน ศาสนาทุกศาสนามีหลักธรรมคำสอนเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของศาสนิกชน โดยทุกศาสนามี เป้าหมายเดียวกันคือ “มุ่งให้ทุกคนมีธรรมะ มีคุณธรรม และสอนให้คนเป็นคนดี” ดังนั้น ศาสนา แต่ละศาสนา จึงมีหลักธรรมคำสอนของตนเอง เป็นแนวทาง ในการประพฤติปฏิบัติ

กุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นหนทางแห่งการทำความดีงาม ทางแห่งกุศลซึ่งเป็นหนทางนำไปสู่ ความสุข ความเจริญแบ่งออกเป็น ๓ ทางคือ กายกรรม ๓ วจีกรรม ๔ และมโนกรรม ๓ ๑) กายกรรม ๓ หมายถึง ความประพฤติดีที่แสดงออกทางกาย ๓ ประการ ได้แก่ (๑) เว้นจากการฆ่าสัตว์ คือ การละ เว้นจากการฆ่าสัตว์ การเบียดเบียนกัน เป็นผู้ไม่เมตตาการุณา (๒) เว้นจากการลักทรัพย์ คือ ละเว้นจาก การลักขโมยเคารพในสิทธิของผู้อื่น ไม่หยิบฉวย เอาของคนอื่นมาเป็นของตน (๓) เว้นจากการ ประพฤติผิดในกาม คือ การไม่ล่วงละเมิดสามีหรือภรรยาผู้อื่น ไม่ล่วงละเมิด ประเวณีทางเพศ ๒) วจีกรรม ๓ หมายถึง การเป็นผู้มีความประพฤติดีซึ่งแสดงออกทางวาจา ๔ ประการ ได้แก่ (๑) เว้น จากการพูดเท็จ คือ พูดแต่ความจริง ไม่พูดโกหก หลอกลวง (๒) เว้นจากการพูดส่อเสียด คือ พูดแต่ใน สิ่งที่ทำให้เกิดความสามัคคี กลมเกลียว ไม่พูดจาในสิ่งที่ก่อให้เกิดความ แตกแยก แตกร้าว (๓) เว้น จากการพูดคำหยาบ คือ พูดแต่คำสุภาพ อ่อนหวาน อ่อนโยน กับบุคคลอื่นทั้ง ต่อหน้า และลับหลัง (๔) เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ คือ พูดแต่ความจริง มีเหตุผลมีผลเน้นเนื้อหาสาระ ที่เป็นประโยชน์ พูดแต่สิ่ง ที่จำเป็นและพูดถูกกาลเทศะ ๓) มโนกรรม ๓ หมายถึง ความประพฤติที่เกิดขึ้นในใจ ๓ ประการ ได้แก่ (๑) ไม่อยากได้ของของเขา คือ ไม่คิดจะโลภอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตน (๒) ไม่พยาบาท ปองร้ายผู้อื่น คือ มีจิตใจดี มีความปรารถนาดี อยากให้ผู้อื่น มีความสุขความเจริญ (๓) มีความเห็นที่

ถูกต้อง คือมีความเชื่อในเรื่องการทำความดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และมี ความ เชื่อว่าความพยายามเป็นหนทางแห่งความสำเร็จ

อภุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นหนทางแห่งการทำความชั่ว ความไม่ดี ๑๐ ประการ แบ่งออกเป็น ๓ ทางคือ กายกรรม ๓ วจีกรรม ๔ และมโนกรรม ๓

สังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา ที่เป็นวิธีปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจคนอื่นที่ยังไม่เคยรักใคร่นับถือ ให้เกิดความรัก ความนับถือ สังคหวัตถุเป็นหลักธรรมที่ช่วยผูกไมตรีซึ่งกันและกันให้ แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา (๑) ทาน คือ การให้ปันสิ่งของของตนให้แก่ผู้อื่นด้วยความเต็มใจ เพื่อให้ประโยชน์แก่ผู้รับการให้เป็นการยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน อย่างดียิ่ง เป็นการสงเคราะห์สมานน้ำใจกันผูกมิตรไมตรีกันให้ยั่งยืน (๒) ปิยวาจา คือ การเจรจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน พูดชวนให้คนอื่นเกิดความรักและ นับถือคำพูดที่ดีนั้นย่อมผูกใจคน ให้ แน่นแฟ้นตลอดไป หรือแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจรู้จักพูดให้เกิด ความเข้าใจดี สมานสามัคคี ย่อมทำให้เกิดไมตรี ทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน (๓) อตถจริยา คือ การประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน คือช่วยเหลือด้วยแรงกายและ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการต่างๆ ให้ ลุล่วงไป เป็นคนไม่ดูดายช่วยให้เกิดสติสำนึกในความผิดชอบชั่วดี หรือช่วย แนะนำให้เกิดความรู้ความสามารถในการ ประกอบอาชีพ (๔) สมานัตตตา คือ การวางตนเป็นปกติเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ถือตัวการวางตนให้ เหมาะสม กับฐานะของตนตามสภาพได้แก่ เป็นผู้ใหญ่ ผู้น้อย หรือผู้เสมอกัน เอาใจใส่ปฏิบัติตามฐานะ ผู้น้อยการระนอบน้อมยำเกรงผู้ใหญ่^๙

กตัญญูกตเวทิตะ เครื่องหมายของคนดี คำว่า “กตัญญู” แปลว่า “การรู้คุณคน” ส่วนคำว่า “กตเวทิตะ” แปลว่า การตอบแทนผู้มีบุญคุณกับเรา ดังนั้นคำว่า กตัญญูกตเวทิตะ จึงหมายถึง “การรู้คุณคนและตอบแทนผู้มีบุญคุณกับเรา” บุคคลผู้มีอุปการคุณแก่ คนเรานั้นมีมากมาย แบ่งกว้างๆ ได้ ๕ กลุ่ม ประกอบด้วย (๑) ทางสกุล ได้แก่ บิดา มารดา ปู่ย่า ตายาย ลุง ป้า น้า อา เป็นต้น (๒) ทางการศึกษา ได้แก่ ครูบาอาจารย์หรือบุคคลที่อบรมสั่งสอนเรา (๓) ทางการปกครอง ได้แก่ พระมหากษัตริย์และเชื้อพระวงศ์ทุกพระองค์ (๔) ทางศาสนา ได้แก่องค์พระศาสดาของทุกศาสนา (๕) ทางอื่น ได้แก่ ผู้มีอุปการะคุณทางอ้อม เช่นเพื่อนฝูง เพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่บ้านเมืองที่ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น^{๑๐}

หลักสังคหวัตถุ ๔ สังคหวัตถุ แปลว่า วิธีสงเคราะห์ หมายถึง วิธีปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจคนอื่น ที่ยังไม่เคยรักใคร่นับถือ หรือที่รักใคร่นับถืออยู่แล้วให้สนิทแนบยิ่งขึ้น พูดง่ายๆ สังคหวัตถุ ก็คือ เทคนิควิธีทำให้คนรัก หรือมนต์ผูกใจคนนั่นเอง มีทั้งหมด ๔ ประการ ดังนี้ (๑) ทาน คือ การให้

^๙ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๗.

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๙.

ได้แก่ การเสียสละการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การแบ่งปันช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของการให้ทานให้เพื่อขจัดกิเลส เช่น การบริจาคทานแก่นสมณชีพรามณ์ ผู้ทรงศีลเพื่อขจัดความโลภหรือ ความตระหนี่ เป็นการชำระจิตใจให้สะอาด ยกกระดับจิตใจให้สูงขึ้นและ การให้เพื่อสงเคราะห์หรือเพื่อยืดเหนี่ยวน้ำใจคนอื่น การทำทานโดยให้สิ่งคหัตถ์นี้ ในแง่ปฏิบัติ หมายถึง การเฉลี่ยหรือแบ่งให้จากส่วนที่ คนมีอยู่มิใช่ให้มากมายจนไม่เหลือหรือให้จนผู้รับร่ำรวยจุดประสงค์เน้นที่การแสดงอหยาศัยไมตรีมากกว่าความมากหรือน้อยของวัตถุที่ให้เพราะฉะนั้นคนยากจนหรือคนที่มัวติดสิ่งของเล็กน้อยก็สามารถแบ่งปันให้ทานผู้อื่นได้ตามอัตภาพของตนเช่น การแบ่งปันอาหารให้เพื่อน แบ่งปันเครื่องเขียน ให้เพื่อน เป็นต้น ต้นคุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่าทรัพย์สินสิ่งของที่เรามาได้ มิใช่สิ่งจริงยังยืນเมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้ (๒) ปิยวาจา ได้แก่ การพูดคำสุภาพ อ่อนหวาน เพื่อให้เกิดความสมานสามัคคีปิยวาจาทำได้ง่าย เพราะวาจานั้นมีในตัวเราเพียงเรามีสติมีเมตตาในใจก็สามารถพูดออกมาได้ คำพูดมีอยู่ ๒ ประเภท ได้แก่ (๑) คำพูดที่พูดออกไปแล้วคนฟังเกลียด เช่น คำหยาบ คำด่า คำประชด คำกระทบกระเทียบคำแดกดัน คำสบถ เป็นต้น คำพูดเหล่านี้เรียกว่า "อัปปิยวาจา" (๒) คำพูดที่พูดออกไปแล้วทำให้คนฟังรัก เช่น คำอ่อนหวาน คำชมเชยจากใจจริงคำพูดที่ชวนให้เกิดความสมัครสมานไมตรี เป็นต้น (๓) อัถถจริยา หมายถึง การบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือกันและกันในวงแคบ และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในวงกว้างหลักธรรมข้อนี้มุ่งสอนให้คน พัฒนาดน ๒ ด้าน ด้าน คือ การทำตนให้เป็นประโยชน์และทำในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ การทำตนให้เป็นประโยชน์ หมายถึงทำตนให้มีคุณค่าในสังคม ที่ตนอาศัยอยู่ อย่างคำพังเพยที่ว่า "อยู่บ้านท่านอย่างนิงดูตาย บ้นวับันควาย ให้ลูกท่านเล่น" หรือ "อยู่ก็ให้เขาไว้ใจไปก็ให้เขาคิดถึง" คนที่ไม่นิงดูตาย มีอะไรพอจะช่วยเหลือคนอื่นและสังคมได้ก็เอาใจใส่ชวนช่วยช่วยเหลือตามสติกำลังทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า "คนทำหมู่คณะให้ดังงาม" อยู่ที่ไหนก็สร้างความเจริญที่นั่นวิธีทำตนให้เป็นประโยชน์และทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์ อาจทำได้หลายวิธี เช่นการตั้งใจศึกษาเล่าเรียนฝึกฝนอบรมตน ให้เป็นคนเจริญด้วยความรู้ ความสามารถเป็นบุตรที่ดีของบิดามารดาเป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์เป็นนักเรียนที่ดีของสถานศึกษา เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ ตลอดจนเป็นศาสนิกชนที่ดีของพระพุทธศาสนา (๔) สมานัตตตา การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย หมายถึง การวางตนได้เหมาะสม มีความหมาย ๒ ประการ คือ (๑) วางตนได้เหมาะสมกับฐานะที่ตนมีอยู่ในสังคม เช่น เป็นหัวหน้าครอบครัวเป็นบิดามารดา เป็นครูอาจารย์ เป็นเพื่อนบ้าน เป็นต้นตนอยู่ในฐานะอะไรก็วางตนให้เหมาะสมกับฐานะที่เป็นอยู่ และทำได้อย่างเสมอต้นเสมอปลาย (๒) ปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ให้ความเสมอภาคไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เสมอในสุขและทุกข์ คือ ร่วมสุขร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ปัญหาและร่วมแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ของสังคม คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้เราเป็นคนมีจิตใจหนักแน่นไม่โลเลรวมทั้งยังเป็นการสร้างความนิยม และไว้วางใจให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย

พรหมวิหาร ๔ (๑) เมตตา : ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข ความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนาความสุขเกิดขึ้นได้ทั้งกายและใจ เช่น ความสุขเกิดจากการมีทรัพย์สินความสุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์สินเพื่อการบริโภค ความสุขเกิดจากการไม่เป็นหนี้และความสุขเกิดจากการทำงานที่ปราศจากโทษ เป็นต้น (๒) กรุณา : ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ความทุกข์ คือสิ่งที่เข้ามาเบียดเบียนให้เกิดความไม่สบายกายไม่สบายใจ และเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการด้วยกันพระพุทธองค์ทรงสรุปไว้ว่าความทุกข์มี ๒ กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้ – ทุกข์ โดยสภาวะหรือเกิดจากเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของร่างกาย เช่น การเกิด การเจ็บไข้ ความแก่และความตายสิ่งมีชีวิตทั้งหลายที่เกิดมาในโลกจะต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ซึ่งรวมเรียกว่า กายิกทุกข์ – ทุกข์จร หรือทุกข์ทางใจ อันเป็นความทุกข์ ที่เกิดจากสาเหตุที่อยู่นอกตัวเราเช่นเมื่อปรารถนาแล้วไม่สมหวังก็เป็นทุกข์ การประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์ การพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก ก็เป็นทุกข์ รวมเรียกว่าเจตสิกทุกข์ (๓) มุทิตา : ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี คำว่า "ดี" ในที่นี้ หมายถึง การมีความสุขหรือมีความเจริญก้าวหน้า ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีจึงหมายถึงความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ไม่มีจิตใญ่ริษยาความริษยา คือ ความไม่สบายใจ ความโกรธความฟุ้งซ่านซึ่งมักเกิดขึ้นเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีกว่าตน เช่น เห็นเพื่อนแต่งตัวเรียบร้อยแล้วครุชมเขยก็เกิดความริษยาจึงแกล้งเอาเศษขอลูก โคลนหรือหมึกไปป้ายตามเสื้อกางเกงของ เพื่อนนักเรียนคนนั้นให้สกปรกเลอะเทอะ เราต้องหมั่นฝึกหัดตนให้เป็นคนที่มีมุทิตา เพราะจะสร้างไมตรีและผูกมิตรกับผู้อื่นได้ง่ายและลึกซึ้ง (๔) อุเบกขา : การรู้จักวางเฉย หมายถึง การวางใจเป็นกลาง เพราะพิจารณาเห็นว่า ใครทำดียอม ได้ดี ใครทำชั่วยอมได้ชั่วตามกฎแห่งกรรม คือ ใครทำสิ่งใดไว้สิ่งนั้นย่อมตอบสนองคืนบุคคลผู้กระทำเมื่อเราเห็นใครได้รับผลกระทบในทางที่เป็นโทษเราก็ไม่ควรดีใจหรือคิดซ้ำเติมเขาในเรื่องที่เกิดขึ้นเราควรมีความปรารถนาดีคือพยายามช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ในลักษณะที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม^{๑๑}

ทศพิธราชธรรม ๑๐ คือ ธรรมสำหรับพระราชา ในการใช้พระราชอำนาจ และการบำเพ็ญประโยชน์ต่ออาณาประชาราษฎร์ มี ๑๐ ประการ ดังนี้ (๑) ทาน หรือการให้ หมายถึง การพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ การทรงเสียสละพระกำลังในการปกครอง แผ่นดินการพระราชทานพระราชดำริอันก่อให้เกิดสติปัญญา และพัฒนาชาติการพระราชทานเสรีภาพอันเป็นหัวใจแห่งมนุษย์ (๒) ศีล หรือการตั้งและทรงประพฤติพระราชจรรยาวัตร พระกาย พระวาจา ให้ปราศจากโทษทั้งในการปกครอง อันได้แก่ กฎหมายและนิติราชประเพณี และในทางศาสนา อันได้แก่เบญจศีลมาเสมอ (๓) บริจาค ได้แก่ การที่ทรงสละสิ่งไม่เป็นประโยชน์หรือมีประโยชน์น้อยเพื่อสิ่งที่ดีกว่า คือ เมื่อถึงคราวก็สละได้ แม้พระราชทรัพย์ ตลอดจนพระโลหิต หรือแม้แต่พระชนม์ชีพเพื่อรักษาธรรมและพระราชอาณาจักรของพระองค์ (๔) ความซื่อตรง (อาชชวะ) ได้แก่ การที่ทรงซื่อตรงในฐานะที่เป็นผู้ปกครอง ดำรงอยู่ในสัตย์

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๒.

สุจริต ชื่อตรงต่อพระราชสัมพันธมิตร และอาณาประชาราษฎร์ (๕) ความอ่อนโยน (มัททวะ) หรือเคารพในเหตุผลที่ควร ทรงมีสัมมาคารวะต่อผู้อาวุโสและอ่อนโยนต่อบุคคลที่เสมอกันและต่ำกว่า (๖) ความเพียร (ตบะ) หรือความเพียรที่แผดเผาความเกียจคร้าน คือการที่พระมหากษัตริย์ทรงตั้งพระราชอุตสาหะปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ให้เป็นไปด้วยดีโดยปราศจากความเกียจคร้าน (๗) ความไม่โกรธ (อโกโธระ) หรือความไม่แสดงความโกรธให้ปรากฏไม่พยายามมุ่งร้ายผู้อื่น แม้จะลงโทษผู้ทำผิดก็ทำตามเหตุผล และสำหรับพระมหากษัตริย์นั้นต้องทรงมีพระเมตตาไม่ทรงก่อเวรแก่ผู้ใดไม่ทรงพระพิโรธโดยเหตุที่ไม่ควร และแม้จะทรงพระพิโรธ ก็ทรงข่มเสียให้สงบได้ (๘) ความไม่เบียดเบียน (อวิหิงสา) คือ ทรงมีพระราชอัธยาศัยกอบปรีย์ด้วยพระมหากรุณา ไม่ทรงก่อทุกข์หรือเบียดเบียนผู้อื่น ทรงปกครองประชานดังบิดาปกครองบุตร (๙) ความอดทน (ขันติ) คือ การที่ทรงมีพระราชจริยานวัตร อดทนต่อสิ่งทั้งปวง รักษาพระราชหฤทัย และพระอาการพระกาย พระวาจา ให้เรียบร้อย (๑๐) ความเที่ยงธรรม (อวิโรธนะ) คือ การที่ทรงตั้งอยู่ในขัตติยราชประเพณี ไม่ทรงประพฤติผิดจากพระราชจริยานวัตรนิติศาสตร์ ราชศาสตร์ ไม่ทรงประพฤติให้คลาดจากความยุติธรรม ทรงอุปถัมภ์ยกย่องคนที่มีความชอบ ทรงบำราบคนที่มีความผิดโดย ปราศจากอำนาจอคติ ๔ ประการ และไม่ทรงแสดงให้เห็นด้วยพระราชหฤทัยยินดีในร้าย

สรุปได้ว่า หลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ ประกอบด้วย ไตรสิกขา ๓, บุญกิริยาวัตถุ, อริยสัจ ๔, สัมปติธรรม ๗, อิทธิบาท ๔, กุศลกรรมบถ ๑๐, สังคหวัตถุ ๔, อบายมุข ๖, โลกบาลธรรมหรือธรรมคุ้มครองโลก (หิริโอตตปปะ), กตัญญูกตเวที, พรหมวิหาร ๔, ทศพิธราชธรรม ๑๐ และสาราณียธรรม ๖ มีเป้าหมายเดียวกันคือ “มุ่งให้ทุกคนมีธรรมะ มีคุณธรรม และสอนให้คนเป็นคนดี”

๔.๔ หลักธรรมในประยุกต์ใช้ในประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพยาก

หลักสังคหวัตถุ ๔ หมายถึง ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี หลักการสงเคราะห์ (๑) ทาน การให้ คือการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดจนถึงให้ความรู้และคำแนะนำสั่งสอน (๒) ปิยวาจา วาจาเป็นที่รัก วาจาพูดตมใจ คือกล่าวคำสุภาพอ่อนหวานสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่กันถาวร ตลอดจนถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตาม (๓) อัจฉริยา การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมทางจริยธรรม (๔) สมานัตตตา ความมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอดันเสมอปลาย ปฏิบัติตนสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย และเสมอกันในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดจนถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะบุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ให้ถูกต้องตามธรรม แล้วแต่กรณี^{๑๒}

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๕.

การสร้างสัมพันธ์ไมตรีตามหลักสังคหวัตถุ ๔ คือ หลักธรรมอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น เป็นการผูกไมตรี เอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน รวมทั้งเป็นการสร้างความรักความเป็นมิตรต่อประเทศเพื่อนบ้าน หลักสังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ (๑) ทาน แปลว่า การให้ หมายถึง การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เช่น มิตรประเทศประสพภัยพิบัติต่างๆ เราก็ควรจัดส่งอาหาร เวชภัณฑ์ เครื่องอุปโภคไปช่วยเหลือตามกำลังความสามารถ การให้ในลักษณะเช่นนี้ ย่อมทำให้เกิดความรู้สึกเป็นมิตรเพิ่มพูนขึ้นทั้งจากฝ่ายรัฐบาลและประชาชนของประเทศผู้รับ (๒) ปิยวาจา แปลว่า มีวาจาอันเป็นที่รักได้แก่ การเจรจาด้วยถ้อยคำไพเราะ อ่อนหวาน นอบน้อม สุภาพเหมาะสมกับกาลเทศะ นอกจากจะเป็นคำที่ไพเราะแล้ว ยังเป็นถ้อยคำที่เป็นประโยชน์ ไม่เพื่อเจือหลวไหล ไม่หยาบคาย ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ควรนำหลักปิยวาจามาใช้เป็นอย่างยิ่ง (๓) อัตถจริยา แปลว่า การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น หมายถึงการไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ประเทศต่าง ๆ ตรงกันข้ามหากมิตรประเทศได้รับความทุกข์ประสพภัยก็ให้ความช่วยเหลือ ไม่นิ่งดูดาย (๔) สมานัตตตา แปลว่า การวางตัวให้เหมาะสมกับภาวะของตน หมายถึง ให้ความนับถือประเทศต่างๆ ว่ามีฐานะศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับประเทศของเรา ไม่ดูถูกดูหมิ่นว่าประเทศนั้นเล็กกว่าด้อยความเจริญกว่า

สรุปได้ว่า หลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร ของชาวไทเมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ ประกอบด้วย บุญกิริยาวัตถุ, กุศลกรรมบถ ๑๐, สังคหวัตถุ ๔, กัตถัญญกตเวที, พรหมวิหาร ๔, ทศพิธราชธรรม ๑๐ มีเป้าหมายเดียวกันคือ “มุ่งให้ทุกคนมีธรรมะ มีคุณธรรม และสอนให้คนเป็นคนดี”

๔.๕ วิเคราะห์ผลการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

พื้นที่ : วัดน้ำล่อม เมืองพยาก ทำซีเหล็ก^{๑๓}

พื้นที่ : วัดป่าซาง เมืองพยาก ทำซีเหล็ก^{๑๔}

พื้นที่ : วัดอาราม เมืองพยาก ทำซีเหล็ก^{๑๕}

^{๑๓} สัมภาษณ์ เจ้าอธิการโชติภ, พระสามแสง, หนาค่ายอด, นายหน และนางคำอี, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล่อม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระหงส์ จันทวัฒน์, สามเณรพัทธา ปัญญาวิโร, ลุงปิ่น, นายหน่อ และนางเอื้อย, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระตีบ จิตปญโญ, พระอุ่นแสง อินทวัฒน์, สามเณรคำอ่อง, นายหน และนายแก้ว, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

สรุปอภิปรายผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์

๔.๕.๑ ประวัติและความเป็นมาประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพยาก

“มีความคล้ายคลึงกับชาวล้านนา”^{๑๖}

“ประเพณีมีความคล้ายกันกับล้านนา”^{๑๗}

“ตัวอักษรธรรมเหมือนกับล้านนา”^{๑๘}

“พิธีกรรมประเพณีท้องถิ่นคล้ายล้านนา”^{๑๙}

“ของชาวไท เป็นประเพณี ๑๒ เดือน ตามปกติที่ทำกันทั่วไป”^{๒๐}

สรุปว่า “ประชากรส่วนใหญ่นั้น มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับชาวไทยล้านนา คือ มีขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา ตัวอักษรธรรมอย่างเดียวกับล้านนา พิธีกรรมประเพณีท้องถิ่นประเพณี ๑๒ เดือน ของชาวไท เมืองพยาก ยังคงมีการปฏิบัติเป็นปกติทั่วไป”^{๒๑}

“ตรงกับเดือนกันยายน”^{๒๒}

“ตรงกับช่วงประมาณเดือน ๑๑”^{๒๓}

“ชาวไท เรียก การตั้งธรรมมหาชาติ”^{๒๔}

“ชาวไทย จะมาฟังเทศน์ทุกหมู่บ้านและทุกชุมชน”^{๒๕}

“ชาวไท จะพร้อมเพียงกันจัดประเพณี”^{๒๖}

^{๑๖} สัมภาษณ์ เจ้าอธิการโชติก, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล่อม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระสามแสง, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล่อม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๘} สัมภาษณ์ หนานคำยอด, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล่อม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๙} สัมภาษณ์ นายนน, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล่อม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นางคำอี, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล่อม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๑} สัมภาษณ์เจ้าอธิการโชติก, พระสามแสง, หนานคำยอด, นายนน และนางคำอี, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล่อม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระหงส์ จันทวัฒน์, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๓} สัมภาษณ์ สามเณรพัทธา ปัญญาโล, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๔} สัมภาษณ์ ลุงปิ่น, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๕} สัมภาษณ์ นายหน่อ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นางเอื้อย, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สรุปว่า “เดือน ๑๑: ตรงกับเดือนกันยายน มีประเพณีตั้งธรรมมหาชาติ และฟังเทศน์มหาชาติ (มหาเวสสันดรชาดก)”^{๒๗}

“ชาวไท ถือว่าการฟังเทศน์เป็นเรื่องใหญ่ต่อวิถีชีวิต”^{๒๘}

“ชาวไท ถือว่าการฟังธรรมเวสสันดรสำคัญต่อวิถีชีวิต”^{๒๙}

“ชาวไท ใช้ธรรมหลวงเทศน์ คือเวสสันดรชาดก”^{๓๐}

“เรื่องใช้เทศน์เป็นพระชาติสุดท้ายของพระโพธิสัตว์”^{๓๑}

“เป็นเรื่องก่อนจะได้มาประสูติแล้วตรัสรู้ เป็นพระพุทธเจ้า ในชาติต่อมา”^{๓๒}

สรุปว่า “การฟังพระธรรมเทศนา เรื่องใหญ่หรือเรื่องสำคัญ เพราะธรรมหลวงที่ใช้เทศน์มักจะเป็นเวสสันดรชาดก อันเป็นพระชาติสุดท้าย ของพระโพธิสัตว์ ก่อนจะได้มาประสูติแล้วตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ในชาติต่อมา”^{๓๓}

สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า “พิธีตั้งธรรมหลวง เป็นพิธีการเทศน์มหาชาติ ซึ่งมีทั้งหมด ๑๓ กัณฑ์ วัตถุประสงค์ของการจัดพิธีตั้งธรรมหลวงคือ เป็นการสร้างโอกาสให้คนในชุมชน ได้ทำบุญร่วมกัน ในเชิงสามัคคีธรรม เพราะโดยส่วนใหญ่การทำบุญ จะมีลักษณะเป็นปัจเจก แต่หากมีการตั้งธรรมหลวง คนในชุมชนก็จะได้มีโอกาส ร่วมบุญร่วมกุศล โดยถือเป็นงานของชุมชนนั้นประการต่อมา ก็เป็นโอกาสที่ชาวบ้าน จะได้ฟังพระที่มีเสียงดี ซึ่งได้รับการคัดสรรมาเทศน์ เพราะในการเทศน์แต่ละกัณฑ์นั้น จะมีลีลาและลักษณะของการเทศน์แตกต่างกัน เช่น กัณฑ์กุมาร หรือกัณฑ์มัทรี จะต้องใช้พระที่มีน้ำเสียงคล้ายผู้หญิง ซึ่งก็เป็นโอกาสที่จะได้ฟังเทศน์เหล่านี้ ปกติธรรมดาจะหาฟังได้ยากประการต่อมาก็คือ เป็นโอกาสที่ครอบครัวจะได้ทำบุญร่วมกัน โดยใส่ชื่อพร้อมทั้งวันเดือนปีเกิด และอาจมีสัญลักษณ์ประจำปีเกิด

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระหงส์ จันทวันโณ, สามเณรพัฒน ปญญาโล, ลุงปิ่น, นายหน่อ และนางเอื้อย, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาง, ทำชีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระตีบ จิตปณโณ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาง, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระอุ่นแสง อินทวนโณ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาง, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์ สามเณรคำอ่อง, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาง, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายน, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาง, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายแก้ว, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาง, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระตีบ จิตปณโณ, พระอุ่นแสง อินทวนโณ, สามเณรคำอ่อง, นายน และนายแก้ว, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาง, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

ซึ่งในการเทศน์ ก็จะมีการบอกว่าเป็นกัณฑ์เทศน์สำหรับผู้ที่เกิดในปีเกิดใด ประการสุดท้าย ก็เป็นโอกาสที่ทุกคน จะได้สะเดาะเคราะห์ สืบชะตาและถือเอาความเป็นสิริมงคล ถ้าหากว่าใครได้ร่วมงาน”^{๓๔}

๔.๕.๒ การเข้าร่วมในพิธีกรรมประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรได้รับอานิสงส์และมีผลดีต่อการดำรงชีวิต

“ชาวไท จัดงานตั้งธรรมโดยเฉพาะ”^{๓๕}

“ชาวไท ไม่เอางานอื่นมาปะปน”^{๓๖}

“ชาวไท ให้ความสำคัญกับงานตั้งธรรม”^{๓๗}

“ชาวไท เห็นคุณค่าของประเพณี”^{๓๘}

“ชาวไท มองว่าเป็นประเพณีที่มีคุณค่าและสำคัญ”^{๓๙}

สรุปว่า “การจัดงานตั้งธรรมเวสสันดรขึ้น โดยเฉพาะโดยไม่มีกิจกรรมอื่นใดมาปะปน”^{๔๐}

“งานเทศน์เวสสันดรในบางโอกาสมีงานบวชมาร่วมในการจัดขึ้น”^{๔๑}

“ชาวไท ถือเป็นส่วนหนึ่งของการบวชพระเป็กติ”^{๔๒}

“ชาวไท เอางานบรรพชามาร่วมด้วย”^{๔๓}

^{๓๔} กัญญา ขมิลป์ และอัมพิกา เครือนิล, “ตั้งธัมมหลวง” ใน รักษ์ล้านนา, ๒๕๕๒, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.fm100cmu.com/fm100/100programs_detail.php?id_sub_group=57&id=1915 [๒ ธันวาคม ๒๕๖๐].

^{๓๕} สัมภาษณ์ เจ้าอธิการโชติก, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๖} สัมภาษณ์ พระสามแสง, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๗} สัมภาษณ์ หนานคำยอด, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๘} สัมภาษณ์ นายนน, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๙} สัมภาษณ์ นางคำอี่, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๐} สัมภาษณ์ เจ้าอธิการโชติก, พระสามแสง, หนานคำยอด, นายนน และนางคำอี่, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๑} สัมภาษณ์ พระหงส์ จันทวันโณ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๒} สัมภาษณ์ สามเณรพัทธา ปญญาโล, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๓} สัมภาษณ์ ลุงปัน, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

“ชาวไทย เอาจานอุปสมบทมาร่วมด้วย”^{๔๔}

“ชาวไทยเอาจานบวชสามเณรและพระมาร่วมกันด้วย”^{๔๕}

สรุปว่า “งานเทศน์เวสสันดร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการบวชพระเปิกตุ้ (บรรพชาและอุปสมบท)”^{๔๖}

“งานเวสสันดรเป็นส่วนหนึ่งของการอุทิศส่วนบุญกุศล”^{๔๗}

“งานเวสสันดรเป็นการทำบุญไปให้แก่ญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้ว”^{๔๘}

“ชาวไทย เรียกว่า “ตานจอมคนตาย””^{๔๙}

“ชาวไทย ถือเป็นการทำบุญรวมไปกับการอุทิศกุศลให้บรรพชน”^{๕๐}

“ชาวไทย ถือว่าเป็นสำนึกในบุญคุณผู้มีบุญคุณ”^{๕๑}

สรุปว่า “งานเวสสันดรเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการอุทิศส่วนบุญกุศล ไปให้แก่ญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้วหรือที่เรียกว่า “ตานจอมคนตาย” ชาวไทย”^{๕๒}

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นตรงกันว่า “เชื่อว่าการถวายทาน นั้นเป็นกุศลที่ยิ่งใหญ่ เรียกว่า “ทานบารมี” เหมือนพระเวสสันดร ที่ได้ให้ทานทุกอย่าง ตั้งแต่ทรัพย์สินสมบัติ แม้กระทั่งลูกและเมีย ชาวไทย เชื่อว่าหากได้ทำบุญ ด้วยการถวายทานสิ่งใดเมื่อ ผู้นั้นได้ตายจากโลกนี้ไป กุศลผลบุญที่ได้กระทำ หรือที่ได้อุทิศถวายไปนั้น ก็จะไปเป็นบุญประการแก่ตนเองในโลกภพหน้า เช่น เชื่อว่าหากผู้ใด ได้ถวายทานหอปราสาท เมื่อตายไปก็จะได้อยู่ในทิพย์วิมาน มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง แข็งแรงสวยงาม ได้เกิดในตระกูลมหาเศรษฐี ที่มีพร้อมด้วยสมบัติ หากไปเกิดในเทวโลก จะได้เสวยทิพย์สมบัติ กลับไปมา ในกามาวจร

^{๔๔} สัมภาษณ์ นายหน่อ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาง, ทำชี้เหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๕} สัมภาษณ์ นางเอื้อย, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาง, ทำชี้เหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๖} สัมภาษณ์ พระหงส์ จันทวณโณ, สามเณรพัทธา ปัญญาโล, ลุงปิ่น, นายหน่อ และนางเอื้อย, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาง, ทำชี้เหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๗} สัมภาษณ์ พระติบ จิตปณโณ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาง, ทำชี้เหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๔๘} สัมภาษณ์ พระอุ่นแสง อินทวณโณ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาง, ทำชี้เหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๔๙} สัมภาษณ์ สามเณรคำอ่อง, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาง, ทำชี้เหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๕๐} สัมภาษณ์ นายนน, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาง, ทำชี้เหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๕๑} สัมภาษณ์ นายแก้ว, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาง, ทำชี้เหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๕๒} สัมภาษณ์ พระติบ จิตปณโณ, พระอุ่นแสง อินทวณโณ, สามเณรคำอ่อง, นายนน และนายแก้ว, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาง, ทำชี้เหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

สวรรค์ทั้ง ๖ ชั้น มีวิมานที่มีความยาวและสูง ๒๔ โยชน์ กว้าง ๑๔ โยชน์ จะได้ไปเกิดเป็นพระราชในชาติต่อไปอันนับครั้ง ไม่ถ้วน

นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่า การได้สร้าง หรือเขียนธรรม เป็นทาน นั้นจะได้รับอานิสงส์ มากจะได้พบสุข ๓ ประการ ได้แก่ พระนิพาน หรือจะได้พบพระศาสนา และได้พบพระอริยมตไตรย เป็นต้น”^{๕๓}

สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “มหาชาติหรือเวสสันดรชาดก เป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองมาแต่โบราณกาล เป็นคัมภีร์ที่หล่อหลอมอริยาศัย ของผู้คนภายในชาติให้เสียสละ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้อภัยแก่กัน ดังอุปนิสัยของพระเวสสันดร ที่สืบทอดมาเป็นอุปนิสัยของคนไทย จนถึงปัจจุบัน แม้ว่าปัจจุบันจะอ่อนล้าไปบ้าง แต่คัมภีร์เรื่องนี้ ยังช่วยลดช่องว่างทางสังคมได้ มหาชาติจึงมีคุณค่า หลายประการ ยกตัวอย่าง เช่น (๑) คุณค่าทางศรัทธา คือ สอนให้เชื่อมั่นในการทำความดี (๒) คุณค่าทางคุณธรรม คือ สอนให้ประพฤติแต่สิ่งดีงาม (๓) คุณค่าทางศีลธรรม คือ สอนให้ไม่ล่วงเกิน หรือละเมิดสิทธิซึ่งกันและกัน (๔) คุณค่าทางวัฒนธรรม คือ สอนให้รู้จักดำเนินชีวิตอย่างไม่เดียดาย (๕) คุณค่าทางสังคม คือ สอนให้อยู่ร่วมกันด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ (๖) คุณค่าทางภาษา คือ สอนให้รู้จักอักขรศาสตร์และวรรณกรรมชั้นสูง (๗) คุณค่าทางการปกครอง คือ สอนให้รู้จักกฎกติกา และการแก้ปัญหาบ้านเมือง (๘) คุณค่าทางด้านการศึกษา คือ สอนให้สร้างมิตร พิชิตศัตรู อยู่ร่วมกันฉันมิตร (๙) คุณค่าทางการเมือง คือ สอนให้รู้จักฟังเสียงส่วนใหญ่ อันเป็นพื้นฐานแห่งประชาธิปไตย ไม่เผด็จการและ(๑๐) คุณค่าทางอนุรักษธรรมชาติ คือ สอนให้รู้จักปา นานาสรรพสัตว์ และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ”^{๕๔}

๔.๕.๓ ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรจะมีอิทธิพลและคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวพุทธไทยเมืองพยาก

“โครงเรื่อง ในการเทศน์คล้ายกับของประเทศไทย”^{๕๕}

“การดำเนินเรื่อง ในการเทศน์คล้ายแบบล้านนา”^{๕๖}

^{๕๓} สัมภาษณ์ เจ้าอธิการโชติก, พระสามแสง, หนานคำยอด, นายหน และนางคำอี, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐., พระหงส์ จันทวัฒน์, สามเณรพัทธา ปัญญาโล, ลูกปิ่น, นายหน่อ และนางเอื้อย, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐., พระตีบ จิตปัญโญ, พระอุนแสง อินทวัฒน์, สามเณรคำอ่อง, นายหน และนายแก้ว, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๕๔} ประคอง นิมมานเหมินท์, มหาชาติล้านนา : การศึกษาในฐานะที่เป็นวรรณคดีท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๒๖, หน้า ๒๘.

^{๕๕} สัมภาษณ์ เจ้าอธิการโชติก, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระสามแสง, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

“บทบาทของตัวละคร ในเรื่องเทคนิคเล่าของประเทศไทย”^{๕๗}

“มีคุณค่าทางวรรณศิลป์”^{๕๘}

“มีคุณค่าทางวรรณกรรมแบบชาวไทย”^{๕๙}

สรุปว่า “โครงเรื่องและการดำเนินเรื่อง บทบาทของตัวละคร การประเมินคุณค่าทางวรรณศิลป์”^{๖๐}

“ชาวไทย ยึดหลักธรรมทางพุทธศาสนา”^{๖๑}

“ชาวไทย หลักธรรมในการดำเนินชีวิต”^{๖๒}

“ประชาชนชาวไทย ยึดหลักธรรมทางพุทธศาสนา”^{๖๓}

“ชาวไทย ใช้หลักธรรมนำชีวิต”^{๖๔}

“ชาวไทย ใช้หลักศาสนาในการดำรงชีวิต”^{๖๕}

สรุปว่า “หลักธรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของประชาชน”^{๖๖}

“พระเวสสันดรเป็นเรื่องเกี่ยวกับพระชาติสุดท้ายของพระพุทธเจ้า”^{๖๗}

“พระเวสสันดรเป็นเรื่องของพระพุทธเจ้า เมื่อครั้งเป็นพระโพธิสัตว์”^{๖๘}

^{๕๗} สัมภาษณ์ หนานคำยอด, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล่อม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๘} สัมภาษณ์ นายณน, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล่อม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๙} สัมภาษณ์ นางคำอี่, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล่อม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๖๐} สัมภาษณ์ เจ้าอธิการโชติก, พระสามแสง, หนานคำยอด, นายณน และนางคำอี่, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล่อม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๖๑} สัมภาษณ์ พระหงส์ จันทวัฒน์, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๖๒} สัมภาษณ์ สามเณรพัทธา ปัญญาโล, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๖๓} สัมภาษณ์ ลุงปิ่น, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๖๔} สัมภาษณ์ นายหน่อ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๖๕} สัมภาษณ์ นางเอื้อย, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๖๖} สัมภาษณ์ พระหงส์ จันทวัฒน์, สามเณรพัทธา ปัญญาโล, ลุงปิ่น, นายหน่อ และนางเอื้อย, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๖๗} สัมภาษณ์ พระตีบ จิตปัญโญ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๖๘} สัมภาษณ์ พระอุ่นแสง อินทวัฒน์, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

“พระเวสสันดร เป็นพระชาติที่ทรงบำเพ็ญบารมีสูงยิ่งกว่าพระชาติอื่นๆ”^{๖๙}

“พระเวสสันดร ทรงบำเพ็ญบารมีครบทั้ง ๑๐ ประการ”^{๗๐}

“พระเวสสันดร เน้นหนักทางด้านทานบารมี เป็นพระชาติที่ยิ่งใหญ่”^{๗๑}

สรุปว่า “พระเวสสันดรอันเป็น เรื่องเกี่ยวกับพระชาติสุดท้ายของพระพุทธเจ้า เมื่อครั้งเป็นพระโพธิสัตว์ เป็นพระชาติที่ทรงบำเพ็ญบารมีสูงยิ่งกว่าพระชาติอื่นๆ กล่าวคือทรงบำเพ็ญบารมีครบทั้ง ๑๐ ประการ และเน้นหนักทางด้านทานบารมี จึงเป็นพระชาติที่ยิ่งใหญ่”^{๗๒}

สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “มีความเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน ทั้งท่วงทำนองและขั้นตอนของพิธีกรรม ซึ่งการเทศน์มหาชาตินั้น เป็นการสั่งสอนคนให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ ประโยชน์หรืออานิสงส์ ของการให้ทาน รักษาศีล และเจริญสมาธิภาวนา การเทศน์มหาชาติมีอิทธิพลต่อสังคมไทยในด้านศีลธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วรรณกรรม จิตรกรรม การศึกษา และการเมืองการปกครองอีกด้วย ในด้านความเชื่อนั้น คือเชื่อว่า ผู้ใดได้ฟังเทศน์มหาชาติจบ ๑๓ กัณฑ์ ภายในวันเดียว ผู้นั้นจะได้รับอานิสงส์ ๕ ประการ คือ ๑) จะได้เกิดในศาสนาของพระศรีอาริยเมตไตรย ๒) จะได้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ ๓) จะไม่เกิดในอบายภูมิ ๔) จะเป็นผู้มีลาภ ยศและความสุข และ ๕) จะได้บรรลุมรรคผลนิพพาน เป็นพระอริยบุคคลในพุทธศาสนา”^{๗๓}

๔.๕.๔ ปัญหาและอุปสรรคของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพยาก

“ระยะเวลาในการจัดงานตั้งธรรมมหาเวสสันดรลดลง”^{๗๔}

“การจัดพิธีกรรมหลายๆ อย่างเข้าด้วยกันนั้นเป็นสิ่งที่ดี เพราะลูกหลานญาติ พี่น้องที่ไปทำงาน ในที่ห่างไกล หรือต่างถิ่น จะได้ไม่ต้องเสียเวลาในการทำงาน”^{๗๕}

^{๖๙} สัมภาษณ์ สามเณรคำอ่อง, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๐} สัมภาษณ์ นายนน, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๑} สัมภาษณ์ นายแก้ว, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๒} สัมภาษณ์ พระตีบ จิตปญโญ, พระอ้นแสง อินทวณโณ, สามเณรคำอ่อง, นายนน และนายแก้ว, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๓} พระมหาธวัช เขมธโช, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องการเทศน์มหาชาติที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๒.

^{๗๔} สัมภาษณ์ เจ้าอธิการโชติภ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๗๕} สัมภาษณ์ พระสามแสง, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

“เป็นการประหยัดเวลา ในการจัดเตรียมงาน”^{๗๖}

“ประหยัดเวลา ในการจัดเตรียมเครื่องประกอบพิธี”^{๗๗}

“ประหยัดงบประมาณ ในเรื่องเครื่องกัณฑ์เทศน์”^{๗๘}

สรุปว่า “ระยะเวลา ในการจัดงานตั้งธรรม มหาเวสสันดรลดลง การจัดพิธีกรรมหลายๆ อย่างเข้าด้วยกันนั้นเป็นสิ่งที่ดี เพราะลูกหลานญาติ พี่น้องที่ไปทำงาน ในที่ห่างไกล หรือต่างถิ่น จะได้ไม่ต้องเสียเวลาในการทำงาน รวมไปถึงเป็นการประหยัดเวลา ในการจัดเตรียมงาน จัดเตรียมเครื่องประกอบพิธี เครื่องกัณฑ์เทศน์”^{๗๙}

“ปัจจุบันมักใช้เครื่องกัณฑ์เทศน์สำเร็จรูป”^{๘๐}

“ใช้เครื่องกัณฑ์เทศน์ที่มีวางขายอยู่ตามท้องตลาด”^{๘๑}

“ซื้อหาเครื่องกัณฑ์เทศน์จากชายแดนระหว่างจังหวัดท่าซี้เหล็ก ของสหภาพพม่า และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย”^{๘๒}

“ใช้ของที่หาได้ง่าย”^{๘๓}

“ใช้ของที่สะดวกในการจัดเตรียม”^{๘๔}

สรุปว่า “ปัจจุบัน มักใช้เครื่องกัณฑ์เทศน์สำเร็จรูป ที่มีวางขายอยู่ตามท้องตลาด ชายแดนระหว่าง จังหวัดท่าซี้เหล็ก ของสหภาพพม่า และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย”^{๘๕}

^{๗๖} สัมภาษณ์ หนานคำยอด, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ท่าซี้เหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๗๗} สัมภาษณ์ นายหน, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ท่าซี้เหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๗๘} สัมภาษณ์ นางคำอี, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ท่าซี้เหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๗๙} สัมภาษณ์ เจ้าอธิการโชติ, พระสามแสง, หนานคำยอด, นายหน และนางคำอี, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ท่าซี้เหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๘๐} สัมภาษณ์ พระหงส์ จันทวัฒน์, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ท่าซี้เหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๘๑} สัมภาษณ์ สามเณรพัทธา ปัญญาโล, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ท่าซี้เหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๘๒} สัมภาษณ์ ลุงปัน, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ท่าซี้เหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๘๓} สัมภาษณ์ นายหน่อ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ท่าซี้เหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๘๔} สัมภาษณ์ นางเอื้อย, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ท่าซี้เหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๘๕} สัมภาษณ์ พระหงส์ จันทวัฒน์, สามเณรพัทธา ปัญญาโล, ลุงปัน, นายหน่อ และนางเอื้อย, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ท่าซี้เหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

“มีการนำเข้าไปวางขาย ในกาตหลวงเมืองพยาก เมืองเชียงตุง”^{๘๖}

“เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ”^{๘๗}

“คนในวัยหนุ่มสาว และวัยแรงงานชาวไทย ต้องออกไปทำงาน ในที่ห่างไกลทำให้ขาดแรงงาน”^{๘๘}

“การจัดเตรียมสถานที่ ขาดแรงงานที่จะเป็นผู้ประกอบ เลี้ยงอาหารในงานตั้งธรรมเวสสันตระ”^{๘๙}

“ทำให้เกิดการจ้างงาน ไม่ได้มีผลต่อคติและความเชื่อของคนไทย ที่มีต่อการตั้งธรรมมหาเวสสันตระแต่อย่างใด”^{๙๐}

สรุปว่า “มีการนำเข้าไปวางขาย ในกาตหลวงเมืองพยาก เมืองเชียงตุง ด้วยทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ อีกประการหนึ่ง เนื่องจากคนในวัยหนุ่มสาว และวัยแรงงานชาวไทย ต้องออกไปทำงาน ในที่ห่างไกลทำให้ขาดแรงงาน ในการจัดเตรียมสถานที่ ขาดแรงงานที่จะเป็นผู้ประกอบ เลี้ยงอาหารในงานตั้งธรรมเวสสันตระ จึงทำให้เกิดการจ้างงานขึ้น อีกด้วย แต่ทั้งหมดนี้ ไม่ได้มีผลต่อคติและความเชื่อของคนไทย ที่มีต่อการตั้งธรรมมหาเวสสันตระแต่อย่างใด”^{๙๑}

สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า “ปัจจุบันนี้ เนื่องจากผู้คนมีภาระหน้าที่มากขึ้น ทำให้ไม่มีเวลามานั่งฟังการเทศน์มหาเวสสันตระ ได้ครบทุกกัณฑ์ จึงต้องฟังธรรมเทศนาเรื่องมหาเวสสันตระพอประมาณตามแต่จะมีเวลาเพื่อเอาอานิสงส์เท่านั้น หรือบางคนก็มานั่งฟัง เฉพาะกัณฑ์ที่ตนชอบหรือสนใจ เช่น กัณฑ์มัทรี ที่มีทำนองการเทศน์ที่ออกอ่อน นุ่มเสียงไพเราะ บางคนก็มานั่งฟัง เฉพาะกัณฑ์ที่ตนเองรับเป็นเจ้าภาพ ทำให้ไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของ มหาเวสสันตระทั้งหมดมากนัก ซึ่งแตกต่างจาก ผู้ที่เพียรพยายาม ตั้งใจฟังโดยตลอด หรือครบทุกกัณฑ์ จึงทำให้รู้เรื่องและเข้าใจดีกว่า แต่ในด้านทัศนคติของชาวไทย ก็ยังคงมีความเชื่อ ในเรื่องอานิสงส์ของการฟังเทศน์มหาเวสสันตระ และการได้เป็นเจ้าภาพกัณฑ์เทศน์มหาเวสสันตระ กัณฑ์ใดกัณฑ์หนึ่งอยู่ จะเห็นว่าหาก

^{๘๖} สัมภาษณ์ พระตีบ จิตปณฺโณ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ท่าซี้เหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๘๗} สัมภาษณ์ พระอุ่นแสง อินทวณฺโณ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ท่าซี้เหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๘๘} สัมภาษณ์ สามเณรคำอ่อง, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ท่าซี้เหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๘๙} สัมภาษณ์ นายนน, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ท่าซี้เหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๙๐} สัมภาษณ์ นายแก้ว, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ท่าซี้เหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๙๑} สัมภาษณ์ พระตีบ จิตปณฺโณ, พระอุ่นแสง อินทวณฺโณ, สามเณรคำอ่อง, นายนน และนายแก้ว, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ท่าซี้เหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

ชาวไท ไม่มีกิจธุระจำเป็นจริงๆ เขาเหล่านั้นก็จะอยู่ในบริเวณวัด ช่วยทำภารกิจอื่นๆ หรือช่วยเหลืองานที่เกี่ยวข้องกับพิธีการตั้งธรรมมหาเวสสันดรไปด้วย แม้จะไม่ได้ยั้งฟังการเทศน์ อย่างเป็นทางการจะลักษณะในพระวิหารก็ตาม”^{๙๒}

๔.๕.๕ แนวคิดและวิธีการอนุรักษ์ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไท เมืองพยาก ให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน

“การสร้างธรรม การให้ธรรม”^{๙๓}

“การเขียนหรือจารธรรม”^{๙๔}

“อานิสงส์การสร้างธรรมมาสน์ เครื่องประกอบพิธี”^{๙๕}

“สัญลักษณ์เมื่อจบการเทศน์”^{๙๖}

“แนวทางในการสืบทอดประเพณีความสำคัญของธรรมย่อย”^{๙๗}

สรุปว่า “การสร้างธรรม การให้ธรรม การเขียน หรือจารธรรม อานิสงส์การสร้างธรรมมาสน์ เครื่องประกอบพิธี สัญลักษณ์เมื่อจบการเทศน์ มีแนวทางในการสืบทอดประเพณีความสำคัญของธรรมย่อย”^{๙๘}

“ปัจจุบันชาวเมืองพยาก ยังให้ความสำคัญกับประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร”^{๙๙}

“แม้สภาพสังคมการเมือง การปกครอง จะเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม ชาวไทในแต่ละวัด ยึดถือเป็นประเพณีมาโดยตลอด”^{๑๐๐}

^{๙๒} พระมหาธวัช เขมธโช, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องการเทศน์มหาชาติที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, หน้า ๓๒.

^{๙๓} สัมภาษณ์เจ้าอธิการโชติก, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๙๔} สัมภาษณ์ พระสามแสง, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๙๕} สัมภาษณ์ หนานคำยอด, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๙๖} สัมภาษณ์ นายนน, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๙๗} สัมภาษณ์ นางคำอี่, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๙๘} สัมภาษณ์ เจ้าอธิการโชติก, พระสามแสง, หนานคำยอด, นายนน และนางคำอี่, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๙๙} สัมภาษณ์ พระหงส์ จันทวันโณ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ สามเณรพัทธา ปัญญาวิโล, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำซีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

“เมื่อถึงฤดูการตั้งธรรมเวสสันตระ ก็จะจัดงานนี้ เป็นประจำต่อเนื่องกันทุกปี”^{๑๐๑}

“ทำให้คติความเชื่อและพิธีกรรม ในการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย ก็ยังดำรงอยู่”^{๑๐๒}

“แต่ก็จะมีบางเรื่องที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ตามสภาพเศรษฐกิจสังคม และสถานการณ์ของบ้านเมือง”^{๑๐๓}

สรุปว่า “ปัจจุบันชาวเมืองพยาก ยังให้ความสำคัญกับประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ อยู่ แม้สภาพสังคมการเมือง การปกครอง จะเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม ชาวไทในแต่ละวัด ยึดถือเป็นประเพณี มาโดยตลอด เมื่อถึงฤดูการตั้งธรรมเวสสันตระ ก็จะจัดงานนี้ เป็นประจำต่อเนื่องกันทุกปี ทำให้คติความเชื่อและพิธีกรรม ในการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย ก็ยังดำรงอยู่ แต่ก็จะมีบางเรื่องที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ตามสภาพเศรษฐกิจสังคม และสถานการณ์ของบ้านเมือง”^{๑๐๔}

“สังคมชาวไทย ในเมืองพยาก เป็นสังคมชาวพุทธ ที่รักสงบ มีการสืบทอด ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมต่อๆ กันมาอย่างมั่นคง”^{๑๐๕}

“โดยเฉพาะในเรื่องของความกตัญญูตเวที ต่อพ่อแม่บุพการี ญาติผู้ใหญ่”^{๑๐๖}

“การดำรงความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ทางสายโลหิต เป็นสิ่งที่ชาวไทย ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง”^{๑๐๗}

“ครอบครัวชาวไทย เป็นครอบครัวใหญ่ ครัวเรือนหนึ่งๆ จะอาศัยอยู่ร่วมกัน”^{๑๐๘}

“ตั้งแต่ปู่-ย่า ตา-ยาย พ่อแม่ ลูกหลาน เหลน เนื่องจากไม่มีความจำเป็น ที่จะต้องออกไปหางาน หรือประกอบธุรกิจในที่อื่น”^{๑๐๙}

สรุปว่า “เพราะสังคมชาวไทย ในเมืองพยาก เป็นสังคมชาวพุทธ ที่รักสงบ มีการสืบทอด ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมต่อๆ กันมาอย่างมั่นคง โดยเฉพาะในเรื่องของความกตัญญูตเวที

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ ลุงปิ่น, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำชี้เหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ นายหน่อ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำชี้เหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ นางเอื้อย, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำชี้เหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ พระหงส์ จันทวิณโณ, สามเณรพัทธา ปัญญาวิโล, ลุงปิ่น, นายหน่อ และนางเอื้อย, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำชี้เหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ พระติบ จิตปัญโญ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ทำชี้เหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ พระอุ่นแสง อินทวนโณ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ทำชี้เหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ สามเณรคำอ่อง, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ทำชี้เหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ นายนน, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ทำชี้เหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ นายแก้ว, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ทำชี้เหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

ต่อพ่อแม่บุพการี ญาติผู้ใหญ่ การดำรงความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ทางสายโลหิต เป็นสิ่งที่ชาวไท ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ประกอบกับครอบครัวชาวไท เป็นครอบครัวใหญ่ ครีวเรือนหนึ่งๆ จะอาศัยอยู่ร่วมกัน ตั้งแต่ปู่-ย่า ตา-ยาย พ่อแม่ ลูกหลาน เหลน เนื่องจากไม่มีความจำเป็น ที่จะต้องออกไปหา งาน หรือประกอบธุรกิจในที่อื่น”^{๑๑๐}

สอดคล้องกับแนวคิดที่พบว่า “ชาวไท มีความเชื่อว่า ผู้ใดได้ฟังธรรมมหาเวสสันดร ครบ ทั้ง ๑๓ กัณฑ์ ๑,๐๐๐ คาถา จบ ในวันเดียว จะมีอานิสงส์ถึง ๕ ประการ คือ ประการที่ ๑ จะได้เกิด ในศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย์ ซึ่งจะมาอุบัติเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต ประการที่ ๒ จะได้ไปสู่สุคติ โลกสวรรค์ เสวยทิพย์สมบัติอันโอฬาร ประการที่ ๓ จะไม่ไปเกิดในอบายเมื่อตายแล้ว ประการที่ ๔ จะเป็นผู้มีลาภยศ ไฉตริ มีความสุข ประการที่ ๕ จะได้บรรลุมรรคผลนิพพาน เป็นพระอริยบุคคล และถึงความพ้นทุกข์”^{๑๑๑}

๔.๕.๖ คนรุ่นใหม่มีความเชื่อต่อการตั้งธรรมเวสสันดร (ความแตกต่างระหว่างคนรุ่นเก่า)

“คนรุ่นใหม่มีความเชื่อที่แตกต่างจากคนรุ่นเก่าๆ ที่ว่าแต่ก่อนมาชาวไท เชื่อกันว่า ถ้าผู้ใด ได้ฟังธรรมเวสสันดร ตั้งแต่กัณฑ์แรกถึงกัณฑ์สุดท้ายจบภายใน ๑ คืน ๑ วัน จะได้รับอานิสงส์ที่ ยิ่งใหญ่”^{๑๑๒}

“เชื่อว่า เมื่อตายไปจะได้ไปเกิดในยุคของพระศรีอริยเมตไตรย์”^{๑๑๓}

“การจัดพิธีการเทศน์ธรรมมหาเวสสันดร จะจัดขึ้นอย่างใหญ่โต”^{๑๑๔}

“มีระยะเวลา ในการจัดไม่น้อยกว่า ๗ วัน ซึ่งในแต่ละวัน จะมีผู้มาร่วมในพิธีอย่างคับคั่ง ทำให้บริเวณวัดเนืองแน่นไปด้วยผู้คน”^{๑๑๕}

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ พระตีบ จิตปัญโญ, พระอู่แสง อินทวนโณ, สามเณรคำอ่อง, นายนน และนายแก้ว, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๑} พระมหาวัช ฆมธโช, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องการเทศน์มหาชาติที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, หน้า ๓๓.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ เจ้าอธิการโชติก, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล่อม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ พระสามแสง, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล่อม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ นานคำยอด, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล่อม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ นายนน, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล่อม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

“แม้เวลาจะดึกดื่น เพียงใดก็ตาม ยังคงมีศรัทธาประชาชน หลังไหลมาร่วมฟังเทศน์ และร่วมงานกันมากมาย”^{๑๑๖}

สรุปว่า “คนรุ่นใหม่มีความเชื่อที่แตกต่างจากคนรุ่นเก่าๆ ที่ว่าแต่ก่อนมาชาวไท เชื่อกันว่า ถ้าผู้ใดได้ฟังธรรมเวสสันตระ ตั้งแต่กัณฑ์แรกถึงกัณฑ์สุดท้ายจบภายใน ๑ ค่ำ ๑ วัน จะได้รับอานิสงส์ที่ยิ่งใหญ่ เมื่อตายไปจะได้ไปเกิดในยุคของพระศรีอาริยมุตไตรย ดังนั้น การจัดพิธีการเทศน์ธรรมเวสสันตระ ดังกล่าว จึงจัดขึ้นอย่างใหญ่โต และมีระยะเวลา ในการจัดไม่น้อยกว่า ๗ วัน ซึ่งในแต่ละวัน จะมีผู้มาร่วมในพิธีอย่างคับคั่ง ทำให้บริเวณวัดเนืองแน่นไปด้วยผู้คน แม้เวลาจะดึกดื่น เพียงใดก็ตาม ยังคงมีศรัทธาประชาชน หลังไหลมาร่วมฟังเทศน์ และร่วมงานกันมากมาย”^{๑๑๗}

“คนรุ่นใหม่เชื่อแตกต่างจากคนรุ่นเก่าว่า ชาวไท ยังมีคติความเชื่อ ในเรื่องของบาปบุญ คุณโทษ เชื่อในเรื่องของกรรม”^{๑๑๘}

“ด้านเศรษฐกิจของชาวไท ในสมัยก่อนเป็นระบบแลกเปลี่ยน ระบบอุปถัมภ์เกื้อกูลกัน ข้าวปลาอาหาร พืชผักผลไม้ ก็อุดมสมบูรณ์”^{๑๑๙}

“การผลิต ด้วยตนเองในครอบครัว”^{๑๒๐}

“ด้านการเมือง การปกครองของรัฐบาล ทหารพม่าในอดีตนั้น ยังไม่เคร่งครัดเข้มงวด”^{๑๒๑}

“การจัดพิธีกรรมต่างๆ ของชาวไท และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในเขตการปกครอง”^{๑๒๒}

สรุปว่า “คนรุ่นใหม่เชื่อแตกต่างจากคนรุ่นเก่าว่า ชาวไท ยังมีคติความเชื่อ ในเรื่องของบาปบุญ คุณโทษ เชื่อในเรื่องของกรรม ส่วนทางด้านเศรษฐกิจของชาวไท ในสมัยก่อนเป็นระบบแลกเปลี่ยน ระบบอุปถัมภ์เกื้อกูลกัน ข้าวปลาอาหาร พืชผักผลไม้ ก็อุดมสมบูรณ์ ได้มาจากการผลิตด้วยตนเองในครอบครัว ส่วนในด้านการเมือง การปกครองของรัฐบาล ทหารพม่าในอดีตนั้น ยังไม่

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ นางคำอ้อ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล่อม, เมืองพยาก, ทำชี้เหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ เจ้าอธิการโชติก, พระสามแสง, หานคำยอด, นายนน และนางคำอ้อ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล่อม, เมืองพยาก, ทำชี้เหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ พระหงส์ จันทวัฒน์, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำชี้เหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ สามเณรพัฒน ปญญาวโล, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำชี้เหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ ลุงปัน, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำชี้เหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ นายหน่อ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำชี้เหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ นางเอื้อย, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำชี้เหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

เครื่องครัดเข็มงวด เกี่ยวกับการจัดพิธีกรรมต่างๆ ของชาวไทย และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในเขตการปกครอง”^{๑๒๓}

“คนรุ่นใหม่เชื่อแตกต่างจากคนรุ่นเก่า ในการจัดงานว่า การจัดงานเทศน์มหาเวสสันตระ ควบคู่ไปกับการทำบุญอุทิศหาคนตาย หรือ “ตานจอมคนตาย””^{๑๒๔}

“การจัดงานเทศน์มหาเวสสันตระ ควบคู่ไปกับการบรรพชาและอุปสมบท (บวชกะเป็กตุ้)”^{๑๒๕}

“การจัดงานเทศน์มหาเวสสันตระ ควบคู่ไปกับการเทศน์ธรรมน้ำอ้อย, การถวายทานธรรมค้ำนาม, การถวายทานธรรมสุขวันฉะวันหลวง เป็นต้น”^{๑๒๖}

“จัดงานเทศน์มหาเวสสันตระ ผสมผสานไปกับพิธีกรรมหลายๆ อย่างในเวลาเดียวกัน”

๑๒๗

“ทำให้ระยะเวลาในการจัดงาน ต้องลดลงมา หรืออาจจะยืดออกไปก็ได้ แต่ทั้งนี้ใช้เวลาไม่เกิน ๗ วัน”^{๑๒๘}

สรุปว่า “คนรุ่นใหม่เชื่อแตกต่างจากคนรุ่นเก่า ในการจัดงานว่า การจัดงานเทศน์มหาเวสสันตระ ควบคู่ไปกับการทำบุญอุทิศหาคนตาย หรือ “ตานจอมคนตาย” การจัดงานเทศน์มหาเวสสันตระ ควบคู่ไปกับการบรรพชาและอุปสมบท (บวชกะเป็กตุ้) การจัดงานเทศน์มหาเวสสันตระ ควบคู่ไปกับการเทศน์ธรรมน้ำอ้อย, การถวายทานธรรมค้ำนาม, การถวายทานธรรมสุขวันฉะวันหลวง เป็นต้นหรืออาจจะจัดงานเทศน์มหาเวสสันตระ ผสมผสานไปกับพิธีกรรมหลายๆ อย่างในเวลา

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ พระหงส์ จันทวัฒน์, สามเณรพัทธา ปัญญาโล, ลุงปิ่น, นายหน่อ และนางเอื้อย, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาง, ทำชีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ พระตีบ จิตบุญ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาง, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ พระอุ่นแสง อินทวัฒน์, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาง, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ สามเณรคำอ่อง, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาง, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ นายนน, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาง, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ นายแก้ว, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาง, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

เดียวกัน ทำให้ระยะเวลาในการจัดงาน ต้องลดลงมา หรืออาจจะยืดออกไปก็ได้ แต่ทั้งนี้ใช้เวลาไม่เกิน ๗ วัน”^{๑๒๙}

สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า “ในปัจจุบัน จากสภาพสังคมและเศรษฐกิจ ที่เปลี่ยนแปลงไป ชาวไท ที่เป็นวัยทำงานต่างก็อพยพ โยกย้ายออกไปหางานทำ ในต่างแดนที่ห่างไกล ทำให้ขาดแรงงาน ในวัยหนุ่มสาว บางหมู่บ้าน บางครอบครัว จะเหลือเพียง ผู้สูงอายุกับเด็กๆ อยู่เฝ้าบ้านเรือนเท่านั้น ด้านค่าครองชีพในเมืองพยาก ก็เพิ่มขึ้น ทำให้ต้องประหยัดค่าใช้จ่าย ในการจัดพิธีกรรมต่างๆ การเมืองการปกครองของรัฐบาลทหารพม่า ก็มีความเข้มงวดขึ้น การเดินทางไปมาหาสู่กัน หรือการไปร่วมงานพิธีกรรมในยามค่ำคืน หรือยามวิกาล มีความยุ่งยากทำได้ไม่สะดวก จึงทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนประเพณี และพิธีกรรม ในด้านของระยะเวลา ในการจัดงานตั้งธรรมเนียมสันตะระ ซึ่งอาจต้องมีการจัดพิธีการตั้งธรรมเนียมสันตะระ ให้ยืดหยุ่นไปตามสภาพ สถานการณ์บ้านเมือง ทำให้วัดบางวัด ต้องจัดพิธีกรรมหลายอย่างรวมเข้าด้วยกัน และจัดในช่วงเวลาเดียวกัน”^{๑๓๐}

๔.๕.๗ แนวโน้มพิธีกรรมการตั้งธรรมเนียมสันตะระในอนาคต

“การปรับเปลี่ยนของประเพณี”^{๑๓๑}

“ด้านของระยะเวลาการจัดงาน”^{๑๓๒}

“มีการเปลี่ยนแปลง”^{๑๓๓}

“ปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย”^{๑๓๔}

“ปรับตามความสะดวก”^{๑๓๕}

สรุปว่า “การปรับเปลี่ยนของประเพณี ในด้านของระยะเวลาการจัดงาน”^{๑๓๖}

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ พระตีบ จิตปัญโญ, พระอู่แสง อินทวณฺโณ, สามเณรคำอ่อง, นายนน และนายแก้ว, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๐} พระมหาธวัช เขมธโช, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องการเทศน์มหาชาติที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, หน้า ๓๖.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ เจ้าอธิการโชติก, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ พระสามแสง, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ นานคำยอด, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ นายนน, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ นางคำอี่, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

“ในการจัดงานตั้งธรรม มหาเวสสันดรละดลง”^{๑๓๗}

“การจัดพิธีกรรมหลายๆ อย่างเข้าด้วยกัน”^{๑๓๘}

“จัดงาน ๒ งานขึ้นไป ร่วมกัน”^{๑๓๙}

“ประหยัดงบประมาณ”^{๑๔๐}

“ประหยัดแรงงาน”^{๑๔๑}

สรุปว่า “ในการจัดงานตั้งธรรม มหาเวสสันดรละดลง การจัดพิธีกรรมหลายๆ อย่างเข้าด้วยกัน”^{๑๔๒}

“ใช้เครื่องกัณฑ์เทศน์สำเร็จรูป”^{๑๔๓}

“ที่มีวางขายอยู่ตามท้องตลาด”^{๑๔๔}

“ที่หาได้ง่ายๆ”^{๑๔๕}

“ที่หาได้สะดวก”^{๑๔๖}

“ที่ไม่ยุ่งยากต่อการจัดเตรียม”^{๑๔๗}

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ เจ้าอธิการโชติก, พระสามแสง, หนานคำยอด, นายนน และนางคำอี่, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ พระหงส์ จันทวันโน, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ สามเณรพัทธา ปัญญาโล, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ ลุงปิ่น, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ นายหน่อ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ นางเอื้อย, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ พระหงส์ จันทวันโน, สามเณรพัทธา ปัญญาโล, ลุงปิ่น, นายหน่อ และนางเอื้อย, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ พระตีบ จิตปัญโญ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ พระอุ่นแสง อินทวันโน, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ สามเณรคำอ่อง, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ นายนน, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

สรุปว่า “ใช้เครื่องกัณฑ์เทศน์สำเร็จรูป ที่มีวางขายอยู่ตามท้องตลาด”^{๑๔๘}

สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า “ปัจจุบัน จากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และการอพยพ ออกไปทำงานในที่ต่างถิ่นห่างไกล ทำให้ขาดกำลังคน ในการดำเนินงาน จึงเกิดการจ้างงาน จ้างคนต่างถิ่น หรือชาวเขา ให้มาช่วยงาน หรือมีการจ้างผู้รับเหมา มาประกอบเลี้ยงอาหาร ในบางครั้ง อันเป็นสาเหตุของ การปรับเปลี่ยนไปของประเพณี ในด้านทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ ชาวไท คิดว่าแม้จะมีการจ้างงานเกิดขึ้นแทนการช่วยงาน ด้วยความเต็มใจ หรือตามแรงศรัทธาเหมือนแต่ก่อนๆ มากี่ไม่มีผล ทำให้ความเชื่อในอานิสงส์ ของการตั้งธรรมหาเวสสันดรเปลี่ยนไป”^{๑๔๙}

๔.๕.๘ พิธีกรรมการบูชาการตั้งธรรมเวสสันดรจะมีประโยชน์และคุณค่าต่อ ด้านบุคคล, ด้านครอบครัว, ด้านสังคม, ด้านเศรษฐกิจ และด้านพระพุทธศาสนา

“คุณค่าด้านปัจเจกบุคคล การบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ ช่วยทำให้บุคคลมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ”^{๑๕๐}

“คุณค่าด้านครอบครัว คุณค่าพิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ ทำให้เกิดความสามัคคีในครอบครัว”^{๑๕๑}

“คุณค่าด้านสังคม พิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ ทำให้เกิดความเชื่ออันเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของบุคคลในชุมชน เกิดระเบียบทางสังคมขึ้น”^{๑๕๒}

“คุณค่าด้านเศรษฐกิจ พิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ มีผลต่อทางจิตใจของบุคคล มีผลต่อการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคล ให้ดำเนินชีวิตไปตามฮีตคองประเพณี หรือวิถีชีวิตที่ดีงามของชุมชนไท ทำให้บุคคลมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีที่พึ่งพิงทางใจให้เกิดความรู้สึกลอดภัยอุ่นใจ”^{๑๕๓}

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ นายแก้ว, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์พระดีบ จิตปโย, พระอุนแสง อินทวนโณ, สามเณรคำอ่อง, นายนน และนายแก้ว, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๙} พระมหาวัช ฆเมธโช, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องการเทศน์มหาชาติที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, หน้า ๓๘.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ เจ้าอธิการโชติก, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ พระสามแสง, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ นานคำยอด, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ นายนน, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

“คุณค่าด้านพระพุทธศาสนา คุณค่าพิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ ก่อให้เกิดผลดีต่อพระพุทธศาสนา พิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณจึงทำให้วัด เป็นแหล่งศาสนสถานที่สำคัญต่อชุมชนไทย”^{๑๕๔}

สรุปว่า “คุณค่าด้านปัจเจกบุคคล การบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ ช่วยทำให้บุคคลมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ คุณค่าด้านครอบครัว คุณค่าพิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ ทำให้เกิดความสามัคคีในครอบครัว คุณค่าด้านสังคม พิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ ทำให้เกิดความเชื่ออันเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของบุคคลในชุมชน เกิดระเบียบทางสังคมขึ้น คุณค่าด้านเศรษฐกิจ พิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ มีผลต่อทางจิตใจของบุคคล มีผลต่อการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคล ให้ดำเนินชีวิตไปตามฮีตคองประเพณี หรือวิถีชีวิตที่ดำรงของชุมชนไทย ทำให้บุคคลมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีที่พึ่งพิงทางใจให้เกิดความรู้สึกลอดภัยอุ่นใจ คุณค่าด้านพระพุทธศาสนา คุณค่าพิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ ก่อให้เกิดผลดีต่อพระพุทธศาสนา พิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณจึงทำให้วัด เป็นแหล่งศาสนสถานที่สำคัญต่อชุมชนไทย”^{๑๕๕}

“คุณค่าด้านปัจเจกบุคคล การบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ มีที่พึ่งพิงทางใจให้เกิดความรู้สึกลอดภัยอุ่นใจ”^{๑๕๖}

“คุณค่าพิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ ทำให้เกิดการถ่ายทอดประเพณี การไหว้ผีบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ ช่วยให้สมาชิกในครอบครัวเกิดความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้อาวุโส”^{๑๕๗}

“คุณค่าด้านสังคม พิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ เกิดความสามัคคีในสังคม มีความรักใคร่ กลมเกลียวกัน”^{๑๕๘}

“คุณค่าด้านเศรษฐกิจ พิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ ทำให้บุคคลเกิดกำลังใจในการทำกิจการงานต่างๆ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดระเบียบทางสังคม ทำให้สังคมมีความสงบสุขเป็นไปใน

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ นางคำอ้อ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ เจ้าอธิการโชติก, พระสามแสง, นานคำยอด, นายนน และนางคำอ้อ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ พระหงส์ จันทวันโณ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ สามเณรพัฒลา ปัญญาวิโล, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ ลุงปัน, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

ทิศทางเดียวกัน เกิดความเรียบร้อย เกิดความสามัคคี รักใคร่กลมเกลียวกัน มีความพร้อมเพรียงกัน เป็นหมู่คณะ”^{๑๕๙}

“คุณค่าด้านพระพุทธศาสนา คุณค่าพิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่เป็นสะพานบุญ ที่เชื่อมต่อระหว่างมนุษย์กับผีหรือวิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว พระพุทธศาสนามีความมั่นคง”^{๑๖๐}

สรุปว่า “คุณค่าด้านปัจเจกบุคคล การบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ มีที่พึงพิงทางใจให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยอุ่นใจ คุณค่าพิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ ทำให้เกิดการถ่ายทอดประเพณี การไหว้ผีบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ ช่วยให้สมาชิกในครอบครัวเกิดความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้อาวุโส คุณค่าด้านสังคม พิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ เกิดความสามัคคีในสังคม มีความรักใคร่กลมเกลียวกัน คุณค่าด้านเศรษฐกิจ พิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ ทำให้บุคคลเกิดกำลังใจในการทำกิจการงานต่างๆ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดระเบียบทางสังคม ทำให้สังคมมีความสงบสุขเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เกิดความเรียบร้อย เกิดความสามัคคี รักใคร่กลมเกลียวกัน มีความพร้อมเพรียงกันเป็นหมู่คณะ คุณค่าด้านพระพุทธศาสนา คุณค่าพิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่เป็นสะพานบุญ ที่เชื่อมต่อระหว่างมนุษย์กับผีหรือวิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว พระพุทธศาสนามีความมั่นคง”^{๑๖๑}

“คุณค่าด้านปัจเจกบุคคล การบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ ทำให้บุคคลเกิดการยับยั้งชั่งใจ ในการประพฤติดิจตจากอิตถะของประเพณีของชุมชน เพราะเกิดความยำเกรงในอำนาจของผีบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณนั่นเอง”^{๑๖๒}

“คุณค่าพิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ เคารพเชื่อผู้ใหญ่ พิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ จึงเป็นศูนย์รวมจิตใจ และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจไว้ของครอบครัวด้วย”^{๑๖๓}

“คุณค่าด้านสังคม พิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ เกิดความพร้อมเพรียงกันเป็นหมู่คณะ ทำให้สังคมเป็นกลุ่มเป็นก้อน จึงช่วยลดปัญหาต่างๆ ในสังคม”^{๑๖๔}

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ นายหน่อ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพายาก, ทำชีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ นางเอื้อย, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพายาก, ทำชีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ พระหงส์ จันทวันโณ, สามเณรพัทธา ปัญญาโล, ลุงปิ่น, นายหน่อ และนางเอื้อย, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพายาก, ทำชีเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ พระตีบ จิตปณโณ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพายาก, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ พระอุ่นแสง อินทวันโณ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพายาก, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

“คุณค่าด้านเศรษฐกิจ พิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ ทำให้สังคมเป็นกลุ่มเป็นก้อน ผลที่เกิดขึ้นทั้งหมดนี้ จึงมีส่วนส่งผลต่อทางด้านเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน คุณค่าด้านพระพุทธศาสนา”^{๑๖๕}

“คุณค่าพิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ พระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนในเรื่องบุญบาป ความดีความชั่ว ในขณะที่ความเชื่อในผีบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณปู่ตานั้น ก็เป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนด้วยในแง่ความรู้สึกปลอดภัยสบายใจ”^{๑๖๖}

“คุณค่าด้านปัจเจกบุคคล การบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ ทำให้บุคคลเกิดการยับยั้งชั่งใจในการประพฤติผิดจากฮีตคองประเพณีของชุมชน เพราะเกิดความยำเกรงในอำนาจของผีบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณนั่นเอง คุณค่าพิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ เคารพเชื่อผู้ใหญ่ พิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ จึงเป็นศูนย์รวมจิตใจ และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจไว้ของครอบครัวด้วยคุณค่าด้านสังคม พิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ เกิดความพร้อมเพรียงกันเป็นหมู่คณะ ทำให้สังคมเป็นกลุ่มเป็นก้อน จึงช่วยลดปัญหาต่างๆ ในสังคม คุณค่าด้านเศรษฐกิจ พิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ ทำให้สังคมเป็นกลุ่มเป็นก้อน ผลที่เกิดขึ้นทั้งหมดนี้ จึงมีส่วนส่งผลต่อทางด้านเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน คุณค่าด้านพระพุทธศาสนา คุณค่าพิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ พระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนในเรื่องบุญบาป ความดีความชั่ว ในขณะที่ความเชื่อในผีบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณปู่ตานั้น ก็เป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนด้วยในแง่ความรู้สึกปลอดภัยสบายใจ”

๑๖๗

สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า “ความมุ่งหมายของพิธีกรรม คือ ๑) เพื่อเป็นที่เคารพบูชาของคนทั่วไปจะได้เป็นมิ่งขวัญคู่บ้านคู่เมือง ๒) เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามมาแต่โบราณกาล ซึ่งนับถือกันเป็นทอดๆ มาจนกระทั่งบัดนี้ และเป็นการเชื่อบรรพบุรุษของชาวไทย ซึ่งได้บุกเบิกมาเป็นบ้านเป็นเมืองที่ร่มเย็น ๓) ทำให้จิตใจดีขึ้น หมายความว่าเมื่อทุกคนภายในหมู่บ้าน หรือเขตแดนที่ใกล้เคียงกับการจัดงานพิธีฯ นั้นๆ เมื่อได้ทำพิธีบวงสรวงแล้ว จะทำให้จิตใจผ่องใสเบิกบานไม่เศร้าหมองอารมณ์ร้ายจะกลายเป็นอารมณ์ดีในที่สุด ๔) ทำให้จิตใจเข้มแข็ง สิ่งใดก็ตามถ้าหากว่าเรายึดมั่น

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ สามเณรคำอ่อง, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ นายณน, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ นายแก้ว, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ พระตีบ จิตปัญโญ, พระอุณแสง อินทวณฺโณ, สามเณรคำอ่อง, นายณน และนายแก้ว, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ทำชีเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

แล้วก็จะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่น่าเคารพบูชาผลที่ได้จะมีจิตใจเข้มแข็ง ไม่อ่อนแอทั้งจะทำให้บรรลุผลสำเร็จในกิจการที่ตนทำ ๕) เพื่อการเสี่ยงทายเมื่อได้รับความทุกข์ เรามักจะไปเสี่ยงทายโดยให้ผู้ใหญ่ที่นับถือกันทั่วบ้านทั่วเมืองไปกล่าวอธิษฐานเสี่ยงทายหาโชคชะตาราศีต่อหน้าการประกอบพิธี เช่น จะมานิมิตทางการฝัน หรือการเอาไปแสวงหาโชค และเมื่อลูกบ้านจะไปไหนมักจะไปบอกกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์เสียก่อน เพื่อขอพรจากท่าน โดยการอธิษฐานแล้วสำนึกในใจ สงบนิ่งสำรวมกาย ซึ่งใช้เวลาพอประมาณก็เป็นการรับพรจากท่านแล้ว ต่อไปจึงทำอะไรหรือว่าจะไปไหนมาไหนได้สบายใจ ๖) ผลพลอยได้อันหนึ่งคือ เกิดความสนุกสนานเด็กทั้งหญิงชาย ตลอดจนหนุ่มสาวและผู้ใหญ่สนุกสนานรื่นเริง ในขณะบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์คือ มีการฟ้อนรำ กินเหล้าเมาสุราเฮฮา โดยเฉพาะผู้แก่วัยชรา มักจะดื่มสุรากันแล้วสนุกสนานกันเอง ๗) ทำให้เกิดความสามัคคีเมื่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดเกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ยึดมั่น เช่น ศาสนา หรือการบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น ต่างก็มีการยึดถือความศักดิ์สิทธิ์ร่วมกันแล้ว ย่อมจะบังเกิดความสามัคคีขึ้นในหมู่คณะจะทำอะไรก็ตกลงกันง่าย ไม่ขัดแย้งคำสั่งของนายบ้าน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น ถ้าคิดว่าจะทำอะไรสักอย่างหนึ่ง ก็จะร่วมกันทำอย่างไม่ทอดทิ้งเมื่องานทุกสิ่งทุกอย่างเสร็จได้โดยการร่วมมือกันก็จะทำให้มีความสุขตลอดไป ๘) เพื่อเกิดความสามัคคีกันเอง การปรับปรุงบำรุงบ้านเมืองให้เจริญ จะทำได้ง่ายมากและก็สำเร็จลงด้วยดี”^{๑๖๘}

“หลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร ของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ ที่มีความเกี่ยวเนื่องการบำเพ็ญทานและบารมีของพระเวสสันดร ที่ประกอบด้วย บุญกิริยาวัตถุ, กุศลกรรมบถ ๑๐, สังคหวัตถุ ๔, กตัญญูกตเวที, พรหมวิหาร ๔, ทศพิธราชธรรม ๑๐ มีเป้าหมายเดียวกันคือ “มุ่งให้ทุกคนมีธรรมะ มีคุณธรรม และสอนให้คนเป็นคนดี”

^{๑๖๘} จารุวรรณ ธรรมวัตร, คติชาวบ้านอีสาน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรวัฒนา), หน้า ๒๑.

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวคิดและประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์” มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของชาวพุทธไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ ๒) เพื่อศึกษาแนวคิดและประเพณีตั้งธรรมเวสสันตระที่มีต่อชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ ๓) เพื่อวิเคราะห์แนวคิดและประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการเลือกโดยเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วย พระสงฆ์และสามเณร จำนวน ๗ รูป (ระดับเจ้าอาวาส, พระลูกวัด และสามเณร) โดยมีเงื่อนไขในการคัดเลือก คือ ต้องมีความรู้และทักษะในเรื่องของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระชาวไทย และการเทศน์ธรรมเวสสันตระ และฆราวาส (อุบาสกและอุบาสิกา) ที่มีความรู้เกี่ยวกับประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระชาวไทย ๘ คน รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น ๑๕ รูป/คน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์พรรณนา (Descriptive Method) ในประเด็นสำคัญมานำเสนอ โดยจำแนกออกเป็น ๓ ส่วน คือ สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๕.๑ สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “แนวคิดและประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์” สรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

๕.๑.๑ ประวัติและความเป็นมาของชาวพุทธไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

ประเพณีการเทศน์มหาเวสสันตรชาดก ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อทางพุทธชาดกที่แพร่หลาย และรู้จักกันในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ถือได้ว่าการเทศน์มหาเวสสันตระเป็นประเพณีที่ชาวไทย ได้ยึดถือปฏิบัติกันสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เพราะมีความเชื่อว่า ผู้ที่ได้ฟังการเทศน์ธรรมเวสสันตระ จะได้รับอานิสงส์มากเมื่อตายไปจะได้ไปเกิดในพระศาสนาของพระศรีอาริย์เมตไตรย ในการประกอบพิธีตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย ในเมืองพยากนั้น จะมีการจัดเตรียมสถานที่ในการเทศน์ เครื่องประกอบพิธี และขั้นตอนในการประกอบพิธีหลายอย่างหลายขั้นตอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้เป็นเจ้าภาพ นอกจากนี้ยังพบว่าประเพณีการเทศน์มหา

เวสสันดรของชาวไทย ในเมืองพยาก นั้นเป็นประเพณีแห่งการรวมญาติ เป็นประเพณีบุญนิยมมากกว่า วัตถุนิยม เพราะบรรดาญาติพี่น้อง ที่ไปประกอบอาชีพในพื้นที่อื่นห่างไกล จะกลับมาร่วมพิธีและมาช่วยงานกันอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ยังพบว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านในด้านต่างๆ

รูปแบบประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพ เมียนมาร์ แบ่งออกเป็น ๒ รูปแบบ ได้แก่ (๑) รูปแบบที่เป็นเทศกาลหรือประเพณี แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่ ๑.๑) ลักษณะที่เทศน์ในวันพระช่วงฤดูเข้าพรรษา ๑.๒) ลักษณะที่จัดขึ้นในวันเพ็ญเดือน ๑๑ ของชาวไทย (๒) รูปแบบที่จัดขึ้นนอกเทศกาล หรือจัดขึ้นเป็นกรณีพิเศษ แบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ ได้แก่ ๒.๑) ลักษณะที่จัดการเทศน์เวสสันดรขึ้นโดยเฉพาะ ๒.๒) ลักษณะที่จัดการเทศน์เวสสันดรขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของการบวชพระเบิกต์ ๒.๓) ลักษณะที่จัดการเทศน์เวสสันดรขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของการอุทิศให้ญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้ว

๕.๑.๒ แนวคิดและประเพณีตั้งธรรมเวสสันดรที่มีต่อชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

ชาวไทย ยังมีคติความเชื่อ ในเรื่องของบาปบุญ คุณโทษ เชื่อในเรื่องของกรรม ส่วนทางด้านเศรษฐกิจของชาวไทย ในสมัยก่อนเป็นระบบแลกเปลี่ยน ระบบอุปถัมภ์ก็อยู่คู่กัน ข้าวปลาอาหารพืชผักผลไม้ ก็อุดมสมบูรณ์ ได้มาจากการผลิต ด้วยตนเองในครอบครัว ส่วนในด้านการเมือง การปกครองของรัฐบาล ทหารพม่าในอดีตนั้น ยังไม่เคร่งครัดเข้มงวด เกี่ยวกับการจัดพิธีกรรมต่างๆ ของชาวไทย และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในเขตการปกครอง

สิ่งของเครื่องบูชาและเครื่องประกอบพิธี ในการตั้งธรรมมหาเวสสันดรนั้น แต่ก่อนมักจะจัดเครื่องประกอบพิธี เครื่องบูชาและกัณฑ์เทศน์ ตามที่ปรากฏในเนื้อเรื่องของธรรมเวสสันดรอย่างครบถ้วน โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น มีชื่อหรือจำนวน ๑,๐๐๐ อัน ก็ทำจากกระดาษสา เทียนขี้ผึ้งจำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม ก็พันขึ้นเอง โดยใช้ขี้ผึ้งที่มีอยู่ในป่าตามธรรมชาติ ดอกไม้จำนวน ๑,๐๐๐ ดอก ข้าวจำนวน ๑,๐๐๐ ก้อน ประทีปจำนวน ๑,๐๐๐ ดวง เป็นต้น

ชาวไทย มีความเชื่อว่า หากผู้ใดได้สร้าง หรือถวายหอปราสาท ในการเทศน์มหาเวสสันดรชาดก เมื่อตายจากโลกนี้ไป จะได้ไปอยู่ในสวรรค์ มีปราสาทเป็นที่อยู่อาศัย หรือหากมีการถวายหอปราสาท เพื่ออุทิศไปให้กับญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้ว บุญกุศลนั้น จะทำให้เขาเหล่านั้น ได้อยู่ในที่ที่ดีมีข้าทาสบริวารแวดล้อม เป็นต้น

ชาวไทย เชื่อว่าการถวายทาน นั้นเป็นกุศลที่ยิ่งใหญ่เรียกว่า “ทานบารมี” เหมือนพระเวสสันดร ที่ได้ให้ทานทุกอย่าง ตั้งแต่ทรัพย์สมบัติ แม้กระทั่งลูกและเมีย ชาวไทย เชื่อว่าหากได้ทำบุญด้วยการถวายทานสิ่งใดเมื่อ ผู้นั้นได้ตายจากโลกนี้ไป กุศลผลบุญที่ได้กระทำ หรือที่ได้อุทิศถวายไปนั้น ก็จะไปเป็นบุญประการแก่ตนเองในโลกภายหน้า เช่น เชื่อว่าหากผู้ใด ได้ถวายทานหอปราสาท เมื่อ

ตายไปก็จะได้อยู่ในทิพย์วิมาน มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง แข็งแรงสวยงาม ได้เกิดในตระกูลมหาเศรษฐี ที่มีพร้อมด้วยสมบัติ หากไปเกิดในเทวโลก จะได้เสวยทิพย์สมบัติ กลับไปมา ในกามาวจรสวรรค์ทั้ง ๖ ชั้น มีวิมานที่มีความยาวและสูง ๒๔ โยชน์ กว้าง ๑๔ โยชน์ จะได้ไปเกิดเป็นพระราชในชาติต่อๆ ไปอันนับครั้งไม่ถ้วน นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่า การได้สร้าง หรือเขียนธรรม เป็นทาน นั้นจะได้รับอานิสงส์มากจะได้พบสุข ๓ ประการ ได้แก่ พระนิพาน หรือจะได้พบพระศาสนา และได้พบพระอริยมรรคไตรยเป็นต้น

๕.๑.๓ วิเคราะห์แนวคิดและประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

ชาวไทย ในพยาก มักจะสร้างคัมภีร์ธรรม เรื่องอื่นๆ ถวายวัด อีกด้วย จึงทำให้มีคัมภีร์ธรรมแพร่หลาย และหมุนเนื่องตามวัดต่างๆ ตลอด ซึ่งคัมภีร์ธรรมเหล่านั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้ (๑) คัมภีร์ ที่ใช้เทศนาร่วมในประเพณีตั้งธรรมเวสสันดร หมายถึง คัมภีร์ธรรมที่ใช้เทศน์ก่อนการเทศน์มหาเวสสันดร ที่เรียกว่า “ธรรมย่อ” ประกอบด้วย คัมภีร์มาลัยเค้า คัมภีร์มาลัยปลาย คัมภีร์คาถาพัน อานิสงส์มหาชาติ คัมภีร์ธรรมสุขวันฉัตรหลวง ธรรมค่านาม (ธรรมประจำวันเกิด และปีเกิด) (๒) คัมภีร์ธรรม ที่นิยมสร้างขึ้น เพื่อถวายวัดส่วนใหญ่ จะเป็นคัมภีร์ธรรม ที่ใช้เทศนาในงานอวมงคล เพื่ออุทิศส่วนกุศล ให้แก่ผู้ตาย ได้แก่ คัมภีร์ธรรมมหาวิบาก ธรรมมาลัยโผด ธรรมแปดพลี ธรรมวิบากรอมจิต หรืออานิสงส์รอมจิต ธรรมมหามูลนิพพาน ๓ ผูก ธรรมอานิสงส์ทานหาคนตาย ฯลฯ

คัมภีร์ธรรมที่ใช้เทศนาในงานมงคล ซึ่งมักมีผู้สร้างถวาย ตามวัดต่างๆ ในเมืองพยาก ได้แก่ คัมภีร์ธรรมเรื่อง ธรรมปารมี ธรรมอุณหัสนะ ธรรมไชยสังคหะ ธรรมโลกุตตระธรรมโลกาวุฒิ ธรรมคาถาเวียงแก้ว ธรรมแปดแล้งออกยอด (กาแลออกหน่อ) ธรรมเยหลวงร้องขวัญเข้า (ธรรมยั้งฉางใหญ่ และเรียกขวัญข้าว) รวมไปถึงธรรมอานิสงส์ต่างๆ เช่น ธรรมอานิสงส์สร้างทานปารมี อานิสงส์ทานข้าวใหม่ เป็นต้น

บุญ หมายถึง ความสบาย (ใจ) เมื่อได้ทำบุญ ส่วนกุศล หมายถึง ความฉลาดขณะดำเนินการทำบุญทั้งหลายนั่นเอง เพราะมีปัญหาเกี่ยวกับความเชื่อว่าจะควรทำอย่างไรจึงจะเกิดบุญกุศลอย่างบริสุทธิ์ คือผู้ให้ก็ทำจิตให้เป็นบุญ ไม่มีความตระหนี่ในทักษิณาที่ถวายอุทิศสงฆ์ และผู้รับ คือพระสงฆ์ที่ตั้งตนอยู่สมาบัติได้ถูกต้อง ไม่ประพฤติหลอกลวง เรียกว่าศรัทธาที่ประกอบด้วยเหตุผล ดังนั้น คำว่า “บุญ-กุศล” ทั้งสองคำมักใช้คู่กัน และเป็นที่ปรารถนาของเทวดาและมนุษย์

การทำบุญจึงมีความจำเป็นเพราะถือเป็นการพัฒนาชีวิตให้มีคุณค่าของบรรดาพุทธศาสนิกชนอย่างยิ่ง การได้สร้างเสนาสนะถวายพระสงฆ์จึงทำให้เกิดมงคลคือความเจริญ เพราะบุญกิริยาวัตถุมีหลายวิธีที่จะทำให้เกิการพัฒนาคิด และแต่ละวิธีก็เกี่ยวเนื่องกันไปสู่คุณธรรมขั้นอื่นๆ ที่นั่น

หลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ ของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ ประกอบด้วย บุญกิริยาวัตถุ, กุศลกรรมบถ ๑๐, สังคหวัตถุ ๔, กตัญญู กตเวทী, พรหมวิหาร ๔, ทศพิธราชธรรม ๑๐ มีเป้าหมายเดียวกันคือ “มุ่งให้ทุกคนมีธรรมะ มีคุณธรรม และสอนให้คนเป็นคนดี”

พิธีกรรมการบูชาการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย มีปะโยชน์และคุณค่าต่อ ด้านบุคคล, ด้านครอบครัว, ด้านสังคม, ด้านเศรษฐกิจ และด้านพระพุทธศาสนา ดังนี้

คุณค่าด้านปัจเจกบุคคล การบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ ช่วยทำให้บุคคลมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ คุณค่าด้านครอบครัว ผู้มีบุญคุณ มีที่พึ่งพิงทางใจให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยอุ่นใจ ทำให้บุคคลเกิดการยับยั้งชั่งใจในการประพฤติผิดจากอิตคองประเพณีของชุมชน เพราะเกิดความยำเกรงในอำนาจของผีบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณนั่นเอง

คุณค่าพิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ ทำให้เกิดความสามัคคีในครอบครัว ทำให้เกิดการถ่ายทอดประเพณีการไหว้ผีบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ ช่วยให้สมาชิกในครอบครัวเกิดความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้อาวุโส เคารพเชื่อผู้ใหญ่ พิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ จึงเป็นศูนย์รวมจิตใจ และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจไว้ของครอบครัวด้วย

คุณค่าด้านสังคม พิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ ทำให้เกิดความเชื่ออันเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของบุคคลในชุมชน เกิดระเบียบทางสังคมขึ้น เกิดความสามัคคีในสังคม มีความรักใคร่ กลมเกลียวกัน เกิดความพร้อมเพรียงกันเป็นหมู่คณะ ทำให้สังคมเป็นกลุ่มเป็นก้อน จึงช่วยลดปัญหาต่างๆ ในสังคม

คุณค่าด้านเศรษฐกิจ พิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ มีผลต่อทางจิตใจของบุคคล มีผลต่อการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคล ให้ดำเนินชีวิตไปตามอิตคองประเพณี หรือวิถีชีวิตที่ดีงามของชุมชนไทย ทำให้บุคคลมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีที่พึ่งพิงทางใจให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยอุ่นใจ คุณค่าด้านพระพุทธศาสนา ทำให้บุคคลเกิดกำลังใจในการทำกิจการงานต่างๆ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดระเบียบทางสังคม ทำให้สังคมมีความสุขเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เกิดความเรียบร้อย เกิดความสามัคคี รักใคร่กลมเกลียวกัน มีความพร้อมเพรียงกันเป็นหมู่คณะ ทำให้สังคมเป็นกลุ่มเป็นก้อน ผลที่เกิดขึ้นทั้งหมดนี้ จึงมีส่วนส่งผลต่อทางด้านเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน

คุณค่าพิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณ ก่อให้เกิดผลดีต่อพระพุทธศาสนา พิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณจึงทำให่วัด เป็นแหล่งศาสนสถานที่สำคัญต่อชุมชนไทย พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่เป็นสะพานบุญ ที่เชื่อมต่อระหว่างมนุษย์กับผีหรือวิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว พระพุทธศาสนามีความมั่นคง พระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนในเรื่องบุญบาป ความดี ความชั่ว ในขณะที่ความเชื่อในผีบรรพบุรุษ ผู้มีบุญคุณปูตานั่น ก็เป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนด้วยในแง่ความรู้สึกปลอดภัยสบายใจ

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบจากการวิจัยเรื่อง “แนวคิดและประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทเมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์” มีข้อเสนอแนะที่ควรนำไปใช้ใน ๒ ระดับ คือ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(๑) กรมการศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หรือมหาเถรสมาคม ตลอดจนหน่วยงาน องค์กร ที่มีส่วนรับผิดชอบและดูแลในเรื่องพระพุทธศาสนา ควรให้ความสนใจและความตระหนักในเรื่องของการ ศึกษารูปแบบประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระที่มีผลสะท้อนในด้านคุณค่าในบริบทของคุณธรรมและจริยธรรมในภาพรวมของพุทธบริษัท ๔ ตลอดจนวัตรปฏิบัติที่เป็นไปตามกรอบธรรมเนียมและประเพณีนิยมตามครั้งพุทธกาล ที่ได้วางรากฐานไว้เป็นอย่างดีแล้ว ในเชิงของบรรพชิตและฝ่ายคฤหัสถ์ ควรเน้นให้มีการฝึกอบรม หรือการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการเรียนรู้ต่อขนบธรรมเนียมการปฏิบัติอย่างถูกต้อง และเหมาะสมตามหลักการทางพุทธบัญญัติอย่างมีมาตรฐาน และระเบียบแบบแผนที่ชัดเจนไปในกรอบ และทิศทางเดียวกันทั่วประเทศและจริงจังต่อไป

(๒) ในยุคโลกาภิวัตน์หรือยุคดิจิทัล ที่ระบบการสื่อสารมีอิทธิพลอย่างชัดเจน จึงควรให้ความสำคัญต่อศึกษารูปแบบประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระที่มีผลต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และการยอมรับไปสู่แนวทางการปฏิบัติของการเป็นต้นแบบ หรือแบบอย่างที่ดี ในบทบาทของการเป็นผู้สืบทอดประเพณี ขนบธรรมเนียม และการปฏิบัติที่มีคุณค่าในบริบทคุณธรรมและจริยธรรม เพราะจะเป็นกรอบและแนวทางในการสร้างค่านิยม และมาตรฐานในการเป็นคนดีมีศีลธรรมที่ดีต่อประเทศชาติ อันจะเป็นแนวทางการสร้างความสุขและความสงบสุขให้แก่ประเทศชาติต่อไป

(๓) องค์ความรู้หรือองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ มีประเด็นและสาระสำคัญในการนำเอาหลักธรรม มาเป็นบรรทัดฐาน หรือแนวทางและทิศทางในการเป็นสื่อธรรมนำทางความคิดได้เป็นอย่างดี ในเชิงของการเป็นหลักธรรมเพื่อการเตือนสติ เตือนจิตใจให้เป็นผู้ตระหนักในการบำรุงรักษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมที่ดี ด้วยการปรับและประยุกต์ใช้ให้มีความถูกต้องเหมาะสม ตามหลักการตามกลุ่มเป้าหมาย และตามกาลเวลา ตลอดจนความสอดคล้องในหลักการด้านการครองตน การครองคน และครองงาน ที่หน่วยงาน องค์กร ที่มีความสนใจทางด้านพระพุทธศาสนาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้นำเอาหลักการทางพุทธธรรมที่จะได้นำไปใช้ ในการสร้างสรรค์ ศึกษารูปแบบประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ ในกระบวนการสื่อสารธรรมให้ไปตามแบบอย่างของ หน่วยงาน องค์กร บุคคล หรือภาคสังคม ที่ได้นำไปปรับพัฒนาและประยุกต์ใช้ได้ต่อไป

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัด ในการศึกษาที่เป็นการวิจัยเอกสารเป็นหลัก (Documentary Research) ในขั้นการศึกษาเอกสารขั้นปฐมภูมิ และขั้นทุติยภูมิเป็นการเสริมงานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ยังไม่มีความลุ่มลึก และชัดเจนมากเท่าที่ควร ซึ่งในเรื่อง“แนวคิดและประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์” ก็มีข้อมูลพื้นฐานที่จำกัด จึงทำให้การศึกษาวิจัยไม่ลุ่มลึกเท่าที่ควรจะเป็น โดยผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นที่น่าสนใจ และควรทำการศึกษา ตามข้อเสนอแนะดังนี้

(๑) ควรเน้นให้การศึกษาวิจัย ศึกษารูปแบบประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ ในกระบวนการสื่อสารธรรม ในประเด็นมิติต่างๆ เช่น ภาคประชาสังคม, ภาคประชาชน, ภาคเศรษฐกิจ การเมือง และภาคสื่อมวลชนในยุคดิจิทัล

(๒) ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็น รูปแบบประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ ในด้านต่างๆ อย่างเจาะลึกเฉพาะในหลากหลายบริบท เช่น ชุมชน สังคม การเมือง เป็นต้น

(๓) ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ ที่มีต่อปัจจัยด้านอื่นๆ เช่น การเกิด การแก่ การเจ็บ และการตาย เป็นต้น

(๔) ควรมีการศึกษาวิจัยที่ลุ่มลึก และใช้กระบวนการศึกษาวิจัยด้านต่างๆ เช่น เชิงการสำรวจ, การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้มีมิติมุมมองที่หลากหลายมากขึ้นต่อไป

(๕) ควรเน้นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก, เฉพาะกลุ่ม, สังเกตแบบมีส่วนร่วม และเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้งานวิจัยที่มีความลุ่มลึกต่อไป

(๖) ควรในการศึกษางานวิจัยแบบมีส่วนร่วม เพื่อจะได้ทราบถึงสภาพปัญหาที่แท้จริง และร่วมกันคิด ร่วมกันสร้าง ร่วมกันพัฒนาให้ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระดำรงสืบทอดต่อไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

โครงการศูนย์ศึกษาประเทศเพื่อนบ้าน. วิถีไทจีนและเมืองเชียงตุง. เชียงใหม่: สำนักวิชาการ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, ๒๕๕๐.

_____. ประเพณี ๑๒ เดือน เมืองเชียงตุง. เชียงใหม่: สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, ๒๕๕๒.

จรัส พัทธราชศักดิ์. ศาสนาและวรรณกรรมนิยมในท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๔.

ชมรมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีเชียงใหม่. ประเพณีเก่าเชียงใหม่ ๗๐๐ ปี. เชียงใหม่: ชมรมอนุรักษ์
วัฒนธรรมประเพณีเชียงใหม่, ๒๕๓๙.

ถาวร เสาร์ศรีจันทร์. ปกิณกคดี : ศาสนา-วัฒนธรรม-การศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จิตร
ถาวร, มปป.

ประคอง นิมมานเหมินท์. มหาชาติล้านนา : การศึกษาในฐานะที่เป็นวรรณคดีท้องถิ่น.
กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖.

ปราณี วงษ์เทศ. นิทานชาดกกับโลกทัศน์ของลาวพวน. ชลบุรี: เอกสารประกอบการสัมมนาทาง
วิชาการเรื่องประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม ๑๓-๑๖ กันยายน ๒๕๓๒.

ปรีชา นุ่นสุข. ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในคาบสมุทรภาคใต้ของประเทศไทย. สงขลา: สถาบัน
ทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๘.

พรหมศักดิ์ เจิมสวัสดิ์. เที้ยวเมืองเชียงตุง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อิติตา, ๒๕๔๓.

พระราชธรรมนิเทศ. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ
วิทยาลัย, ๒๕๓๗.

ภารดี มหาขันธ์. พื้นฐานอารยธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๒.

มณี พยอมยงค์. ประวัติและวรรณคดีล้านนาไทย. เชียงใหม่: คนเมืองการพิมพ์, ๒๕๑๓.

_____. วัฒนธรรมล้านนาไทย. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๙.

_____ . “ความเชื่อของคนไทย” ใน วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

_____ . “มหาชาติ” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ เล่ม ๑๐. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, ๒๕๔๒.

มหาสิลา วีระวงส์. เวสสันดรชาดก (ภาษาลาว). เวียงจันทน์: กรมวรรณคดี, ๒๕๐๕.

ยศ สันตสมบัติ. มนุษย์กับวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.

รัตนพร เศรษฐกุล. เรื่องเมืองเชียงตุง. เชียงใหม่: สุริวงค์บุ๊คเซนเตอร์, ๒๕๓๘.

ลมูล จันทน์หอม. วรรณกรรมท้องถิ่นล้านนา. พิมพ์ครั้งที่ ๔. เชียงใหม่ : สุริวงค์บุ๊คเซนเตอร์, ๒๕๓๘.

วิชาการณ แสงมณี และประเสริฐ ลีวานนท์. ประเพณีและกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนสยาม, ๒๕๒๕.

เวชพล อ่อนละมัย. “สังคมและวัฒนธรรมอีสาน” ใน เอกสารประกอบนิทรรศการถาวร “อีสานนิทัศน์”. มปท., มปป.

ศรีศักร วัลลิโภดม. สัตว์ลภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สารคดี, ๒๕๓๙.

สมหมาย เปรมจิตต์. ตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดป่าแดง. เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๑๙.

_____ . มหาเวสสันดรชาดก วิเคราะห์ทางสังคมและวัฒนธรรม. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ มิ่งเมือง, ๒๕๔๔.

_____ . ชันปะ ปั้นเงิน และศรีเลา เกษพรหม. ครอบครัวสบายสไตส์ล้านนา. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐.

สมิทธิ สระอุบล. มานุษยวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๔.

สุพิน ฤทธิ์เพ็ญ. เขมรล้านนาเชียงตุง. เชียงใหม่: ดาวคอมพิวกราฟิก, ๒๕๔๘.

เสฐียรโกเศศ. ชีวิตชาวไทยสมัยก่อน. กรุงเทพมหานคร: บรรณาการ, ๒๕๐๕.

แสง จันทรงาม. ศาสนศาสตร์ (The Science of Religion). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๔.

แสงอรุณ โปรงธรรม. คนกับเพลง. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๓๗.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. ลีลาชีวิต. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ, ๒๕๓๑.

ไสว มาลาทอง. คู่มือการศึกษาจริยธรรม : สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักบริหาร นักปกครอง และประชาชนผู้สนใจทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: กองศาสนศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๒.

อนาโตน โรเจอร์ เป็ลติเยร์. **กาลาซาเครือดอก**. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถาบันฝรั่งเศสแห่งปลายบุรพาทิศ, ๒๕๓๓.

_____. **คำวกลอนขอเชียงตุง**. เชียงใหม่: วัดท่ากระดาศ ต.ฟ้าฮ่าม อ.เมือง จ.เชียงใหม่, ๒๕๓๗.

_____. **วรรณกรรมไทเขิน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงกมล, ๒๕๒๖.

_____. **สุขวัฒนธรรมว้าหลวง**. เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมือง, ๒๕๓๖.

_____. **อลองเจ้าสามลอ**. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถาบันฝรั่งเศสแห่งปลายบุรพาทิศ, ๒๕๓๑.

_____. **“นิทานพื้นบ้านไทเขิน” ใน เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เรื่อง คติชนเผ่าไท**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

อภิญา เพื่องฟูสกุล. **อัตลักษณ์ (Identity) : การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด**. เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยา-มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓.

อมรา พงศาพิชญ์. **“มนุษย์กับวัฒนธรรม” ใน สังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. **วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

อรศิริ ปาณินท์. **ภูมิปัญญาชาวบ้านในเรือนพื้นถิ่นไทพวนในประเทศไทย**. นครปฐม: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๕.

อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. **เล่าเรื่องเมืองเชียงตุง เมืองพะยาก และเมืองเลน**. เชียงใหม่: มูลนิธิโครงการดาราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๕๒.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. **ภูมิปัญญาล้านนา**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์, ๒๕๔๕.

(๒) วิทยานิพนธ์และงานวิจัย :

กรรณิการ์ พันชนะ. **“การใช้คำในมหาชาติล้านนาฉบับสร้อยสังกร”**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๑.

นิตยา ประยูร. **“เทศน์มหาชาติทรงเครื่อง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๙.

พระครูวินัยธรมานพ ปาลพันธ์. **“รูปแบบ เนื้อหา และวิธีการเทศน์มหาชาติในยุคปัจจุบัน”**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๙.

พระมหาธวัช เขมธโซ. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องการเทศน์มหาชาติที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย”,
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พระมหาบุญทัน อานนโท. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องเวสสันดรชาดก ศึกษาเฉพาะทานบารมี”,
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระมหาพิระพงษ์ พยัคภาส. “ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนในการจัดการเทศน์มหาชาติของ
 ล้านนา”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
 ๒๕๔๙.

พระมหาภิรมย์ คุ่มเพชร. “การศึกษามหาเวสสันดรชาดก ฉบับวัดแสนสุขาราม หลวงพระบาง
 ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**.
 บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๖.

ไพโรศาล สังข์เอี่ยม. “การวิเคราะห์ภูมิปัญญาชาวบ้านในมหาชาติล้านนา ฉบับสร้อยสังกร”.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑.

มณี พยอมยงค์. “การวิเคราะห์เปรียบเทียบมหาชาติฉบับภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสาน”.
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
 ๒๕๑๙.

มยุรี วัดแก้ว. “การศึกษาโครงสร้างสังคมของลาวโซ่ง”. **วิทยานิพนธ์พัฒนาลัทธิสังคมมหาบัณฑิต**.
 บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๑.

ลลลนา ศิริเจริญ. “อลังการในมหาชาติคาหลวง”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิต
 วิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

ลำพรณ น่วมบุญลือ. “บทบาทของพระพุทธศาสนาต่อวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวและกวย :
 กรณีศึกษาตำบลหนองฮะ และตำบลเสม็ด อำเภอสว่างทาบ จังหวัดสุรินทร์. **วิทยานิพนธ์
 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๖.

สมักร เจาะใจดี. “พิธีกรรมกอร์เซาะกาบ้อของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที อำเภอเมือง
 จังหวัดสุรินทร์”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย
 มหาสารคาม, ๒๕๔๐.

สุพิน ฤทธิ์เพ็ญ. “สุขวันฉะว้าวหลวง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์บทบาทที่มีต่อสังคม”. **วิทยานิพนธ์
 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๙.

อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. “เล่าเรื่องเมืองเชียงตุง เมืองพะยาก และเมืองเลน” ใน **เรื่องเมืองเชียงตุง**.
 เชียงใหม่: สุริวงค์บุ๊คเซนเตอร์, ๒๕๓๘.

อาพร ชุนเนียม. “พิธีกรรมและประเพณีของชาวไทยยวนบ้านท่าเสา อำเภออาเภอแวงแสน จังหวัดนครปฐม”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๖.

(๓) บทความ :

ไพฑูรย์ พรหมวิจิตร. “วรรณกรรมชาดกในจิตรกรรมฝาผนังเมืองยอง” ใน หยิน. ๑ (มิถุนายน ๒๕๓๗): ๙๑-๙๓.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. “ความเชื่อและมนุษย์” ใน วารสารร่มพฤกษ์. ฉบับที่ ๑๕๙ (มีนาคม, ๒๕๒๗): ๒๒-๒๔.

(๔) เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ :

กัญญา ชมศิลป์ และอัมพิกา เครือนิล. “ตั้งธัมมหลวง” ใน รักษ์ล้านนา. ๒๕๕๒. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.fm100cmu.com/fm100/100programs_detail.php?id_su_b_group=57&id=1915 [๒ ธันวาคม ๒๕๖๐].

พระครูปลัดชูเกียรติ สุกิตติโก. ประเพณีตั้งธรรมหลวง หรือ ตั้งธัมมหลวง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.pnschool.ac.th/chadok/sec01p01.html> [๒ ธันวาคม ๒๕๖๐].

ศุภรัตน์ ฐิติกุลเจริญ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://e-book.ram.edu/ebook/a/AN113/an113_08/an113_08_19.htm. [๙ ธันวาคม ๒๕๖๐].

(๕) เอกสารต้นฉบับ :

มหาเวสสันดรชาดก. จำนวน ๑ เล่ม. เชียงตุง : วัดสายเมือง เอ็งท่าซี้เหล็ก เมืองเชียงตุง. (พิมพ์ด้วยอักษรไทจีน). ๒๕๕๑.

มหาเวสสันดรชาดก. พับสาอักษรไทจีน. ของ รศ.ดร.อนาโตน เป็ลติเยร์, ไม่ปรากฏชื่อผู้คัดลอกและปี.

(๖) สัมภาษณ์ :

สัมภาษณ์ เจ้าอธิการโชติภ, พระสามแสง, หนานคำยอด, นายนน และนางคำอี่, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ท่าซี้เหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางคำอี่, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ท่าซี้เหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางเอ้อย, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ท่าซี้เหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายแก้ว, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ท่าซี้เหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายนน, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ท่าซี้เหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายหน่อ, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ท่าซี้เหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ พระดื่บ จิตปญโญ, พระอุ้นแสง อินทวณโณ, สามเณรคำอ่อง, นายนน และนายแก้ว, **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม**, เมืองพยาก, ทำชี้เหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระสามแสง, **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม**, เมืองพยาก, ทำชี้เหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ พระหงส์ จันทวันโณ, สามเณรพัทธา ปัญญาโล, ลุงปิ่น, นายหน่อ และนางเอื้อย, **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง**, เมืองพยาก, ทำชี้เหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ พระอุ้นแสง อินทวณโณ, **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม**, เมืองพยาก, ทำชี้เหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ ลุงปิ่น, **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง**, เมืองพยาก, ทำชี้เหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ สามเณรคำอ่อง, **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม**, เมืองพยาก, ทำชี้เหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ สามเณรพัทธา ปัญญาโล, **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง**, เมืองพยาก, ทำชี้เหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ หนานคำยอด, **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม**, เมืองพยาก, ทำชี้เหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๒. ภาษาอังกฤษ:

(I) Books:

Edward Burnett Tylor. with an introduction by Paul Radin *Religion in primitive culture*. New York : Harper, 1958

Robert Redfield. *The Little community and peasant society and culture*. Chicago : University of Chicago Press, 1960

Vessantara – Jātaka. *The Jātaka or Stories of the Buddha's former Births*. London : The Pali Text Society, 1995.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือ

ที่ ศธ ๖๑๒๔/ว ๑๐๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐โทร. (๐๕๓) ๒๓๘๖๖๗, ๒๓๕๑๔๕, ๒๓๐๔๕๑,
๒๓๐๓๗๕ มือถือ ๐๘๗-๑๘๕๗๓๗๓
โทรสาร. ๐๕๓-๒๓๐๔๕๒

๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.พิสิฏฐ์ โคตรสุโพธิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. โครงการงานวิจัย	จำนวน	๑ ชุด
	๒. เครื่องมือวิจัย	จำนวน	๑ ชุด

ด้วย TI LAW KA เลขประจำตัวนิต ๕๗๐๔๔๐๕๐๒๒ เป็นนิตหลักสูตรพุทธศาสนา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไท
เขิน เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ STUDY OF TRADITION CONCEPT VESSANTARA JĀTAKA OF TAI
KHUN PEOPLE PHAYĀK, SHAN STATE, UNION OF MYANMAR”

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ของนิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ ทาง
บัณฑิตศึกษา ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในลักษณะงานวิจัยดังกล่าว จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบ และให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงเครื่องมือวิจัย ดังเอกสารแนบ
มาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

นาย/อ.พิสิฏฐ์ โคตรสุโพธิ์
25-12-2560

ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.พูนชัย ปันยยะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

รักษาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่

ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่ โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๔๖๗ ต่อ ๓๑๑

ติดต่อนิต TI LAW KA โทร. ๐๘๐-๕๘๘๘๔๖๖

ที่ ศธ ๖๑๒๔/ว ๑๐๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทร. (๐๕๓) ๒๓๘๘๖๖, ๒๓๕๑๔๕, ๒๓๖๐๔๕๑,

๒๓๖๓๓๕ มือถือ ๐๘๓-๑๕๕๗๓๓๓

โทรสาร. ๐๕๓-๒๓๐๔๕๒

๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ผศ.ดร.วิโรจน์ อินทนนท์

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. โครงการงานวิจัย	จำนวน	๑ ชุด
	๒. เครื่องมือวิจัย	จำนวน	๑ ชุด

ด้วย TI LAW KA เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๐๔๔๐๕๐๒๒ เป็นนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทเขิน เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ STUDY OF TRADITION CONCEPT VESSANTARA JĀTAKA OF TAI KHUN PEOPLE PHAYĀK, SHAN STATE, UNION OF MYANMAR”

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ ทางบัณฑิตศึกษา ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในลักษณะงานวิจัยดังกล่าว จึงใคร่ขออนุมัติเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบ และให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงเครื่องมือวิจัย ดังเอกสารแนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อขออนุมัติเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

015๕๔๓๖

ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.พูนชัย ปันธิยะ)

26/12/60

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

รักษาราชการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่

ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่ โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๙๖๗ ต่อ ๓๑๑

ติดต่อนิสิต TI LAW KA โทร. ๐๘๐-๕๘๘๘๙๖๖

หนังสือขอเก็บข้อมูล

ที่ ศธ ๖๑๒๔.๑ (๑๐)/ว ๑๐๘

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐โทร. (๐๕๓) ๒๗๘๖๖๗, ๒๗๕๑๔๕, ๒๗๐๔๕๑,
๒๑๐๓๗๕ มือถือ ๐๘๗-๑๕๗๓๗๓
โทรสาร, ๐๕๓-๒๗๐๔๕๒

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

นมัสการ/เรียน

ด้วย TI LAW KA เลขประจำตัวนิต ๕๗๐๔๔๐๕๐๒๒ เป็นนิตหลักสูตรพุทธศาสนา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไท
เขิน เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ STUDY OF TRADITION CONCEPT VESSANTARA JĀTAKA OF TAI
KHUN PEOPLE PHAYĀK, SHAN STATE, UNION OF MYANMAR”

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์
บัณฑิตศึกษา จึงขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยนิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงนมัสการ/เรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ
โอกาสนี้

นมัสการ/ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.พูนชัย ปันยยะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

รักษาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่

ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๘๖๗ ต่อ ๓๑๑

ที่ ศธ ๖๑๒๔.๑ (๑๐)/ว ๑๐๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่วัดสวนดอก พระอารามหลวง ค.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทร. (๐๕๓) ๒๖๘๖๖๖, ๒๖๕๑๔๕, ๒๖๐๔๕๑,

๒๑๐๓๖๕ มือถือ ๐๘๖-๑๘๕๖๓๖๓

โทรสาร. ๐๕๓-๒๖๐๔๕๒

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติครหาให้บันทึกเก็บข้อมูลประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

นมัสการ/เรียน พระอัฐมสัง อินทวงโม

ด้วย TI LAW KA เลขประจำตัวนิติ ๕๗๐๔๔๐๕๐๒๒ เป็นนิติหลักสูตรพุทธศาสนา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไท
เขิน เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ STUDY OF TRADITION CONCEPT VESSANTARA JĀTAKA OF TAI
KHUN PEOPLE PHAYĀK, SHAN STĀTE, UNION OF MYANMAR”

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิติเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์
บัณฑิตศึกษา จึงขออนุมัติครหาให้บันทึกเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยนิติจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงนมัสการ/เรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ
โอกาสนี้

นมัสการ/ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.พูนชัย ปันยยะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

รักษาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่

ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๔๖๗ ต่อ ๓๑๑

ที่ ศธ ๖๑๒๔.๑ (๑๐)/ว ๑๐๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐โทร. (๐๕๓) ๒๖๘๖๖๖, ๒๖๕๑๔๕, ๒๖๐๔๕๑,
๒๑๐๓๖๕ มือถือ ๐๘๓-๑๘๕๖๓๖๓
โทรสาร. ๐๕๓-๒๖๐๔๕๒

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติให้หนังสือเก็บข้อมูลประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

นมัสการ/เรียน นาย^{พี่}ปิ่น

ด้วย TI LAW KA เลขประจำตัวนิติ ๕๗๐๔๔๐๕๐๒๒ เป็นนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทยเขิน เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ STUDY OF TRADITION CONCEPT VESSANTARA JĀTAKA OF TAI KHUN PEOPLE PHAYĀK, SHAN STATE, UNION OF MYANMAR”

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษา จึงขออนุมัติให้หนังสือเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงนมัสการ/เรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

นมัสการ/ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.พูนชัย ปิ่นยยะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

รักษาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่

ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๙๖๗ ต่อ ๓๑๑

ที่ ศธ ๖๑๒๔.๑ (๑๐)/ว ๑๐๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐โทร. (๐๕๓) ๒๖๘๕๖๗, ๒๖๕๑๔๕, ๒๖๐๔๕๑,
๒๑๐๓๖๕ มือถือ ๐๘๗-๑๘๕๖๓๗๓
โทรสาร. ๐๕๓-๒๖๐๔๕๒

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติคร่าให้หนังสือเก็บข้อมูลประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

นมัสการ/เรียน พระสงฆ์ จันทวนโณ

ด้วย TI LAW KA เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๐๔๔๐๕๐๒๒ เป็นนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทเขิน เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ STUDY OF TRADITION CONCEPT VESSANTARA JĀTAKA OF TAI KHUN PEOPLE PHAYĀK, SHAN STATE, UNION OF MYANMAR”

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษา จึงขออนุมัติคร่าให้หนังสือเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงนมัสการ/เรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

นมัสการ/ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.พูนชัย ปันย๊ะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

รักษาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่

ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๔๖๗ ต่อ ๓๑๑

ที่ ศธ ๖๑๒๔.๑ (๑๐)/ว ๑๐๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐โทร. (๐๕๓) ๒๖๙๙๖๖, ๒๖๕๑๔๕, ๒๖๐๔๕๑,
๒๑๐๓๖๕ มือถือ ๐๘๖-๑๘๕๖๓๖๓

โทรสาร. ๐๕๓-๒๖๐๔๕๒

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติให้ผลิตเก็บข้อมูลประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

นมัสการ/เรียน นางคำอี

ด้วย TI LAW KA เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๐๔๔๐๕๐๒๒ เป็นนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทเขิน เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ STUDY OF TRADITION CONCEPT VESSANTARA JĀTAKA OF TAI KHUN PEOPLE PHAYĀK, SHAN STATE, UNION OF MYANMAR”

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษา จึงขออนุมัติให้ผลิตเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงนมัสการ/เรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

นมัสการ/ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.พูนชัย ปันยยะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
รักษาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่
ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๙๖๗ ต่อ ๓๑๑

ที่ ศธ ๖๑๒๔.๑ (๑๐)/ว ๑๐๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทร. (๐๕๓) ๒๓๘๖๖๗, ๒๓๕๑๔๕, ๒๓๐๔๕๑,

๒๑๐๓๗๕ มือถือ ๐๙๗-๑๘๕๗๓๗๓

โทรสาร ๐๕๓-๒๓๐๔๕๒

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

นมัสการ/เรียน พระภิกษุ สุตปญฺโญ

ด้วย TI LAW KA เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๐๔๔๐๕๐๒๒ เป็นนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทเขิน เมืองพายัก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ STUDY OF TRADITION CONCEPT VESSANTARA JĀTAKA OF TAI KHUN PEOPLE PHAYĀK, SHAN STATE, UNION OF MYANMAR”

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษา จึงขออนุญาตให้บัณฑิตเข้าเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงนมัสการ/เรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

นมัสการ/ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.พูนชัย ปันยะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

รักษาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่

ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๙๖๗ ต่อ ๓๑๑

ที่ ศธ ๖๑๒๔.๑ (๑๐)/ว ๑๐๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทร. (๐๕๓) ๒๖๘๖๖๖, ๒๖๕๑๔๕, ๒๖๐๔๕๑,

๒๑๐๓๗๕ มือถือ ๐๘๗-๑๘๕๗๓๗๓

โทรสาร. ๐๕๓-๒๖๐๔๕๒

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้จัดส่งเก็บข้อมูลประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

นมัสการ/เรียน สามพระพัตถา ปญมวโร

ด้วย TI LAW KA เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๐๔๔๐๕๐๒๒ เป็นนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทเขิน เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ STUDY OF TRADITION CONCEPT VESSANTARA JĀTAKA OF TAI KHUN PEOPLE PHAYĀK, SHAN STĀTE, UNION OF MYANMAR”

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษา จึงขอความอนุเคราะห์ให้จัดส่งเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงนมัสการ/เรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

นมัสการ/ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.พูนชัย ปันยัส)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

รักษาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่

ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๔๖๗ ต่อ ๓๑๑

ที่ ศธ ๖๑๒๔.๑ (๑๐)/ว ๑๐๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐โทร. (๐๕๓) ๒๖๘๙๖๘, ๒๖๕๑๔๕, ๒๖๐๔๕๑,
๒๑๐๓๖๕ มือถือ ๐๙๖-๑๘๕๖๓๖๓
โทรสาร. ๐๕๓-๒๖๐๔๕๒

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

นมัสการ/เรียน **เจ้าอธิการโสภิตะ**

ด้วย TI LAW KA เลขประจำตัวนิต ๕๗๐๔๔๐๕๐๒๒ เป็นนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทเขิน เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ STUDY OF TRADITION CONCEPT VESSANTARA JĀTAKA OF TAI KHUN PEOPLE PHAYĀK, SHAN STĀTE, UNION OF MYANMAR”

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษา จึงขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงนมัสการ/เรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

นมัสการ/ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.พูนชัย ปันยิยะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

รักษาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่

ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๔๖๗ ต่อ ๓๑๑

ที่ ศธ ๖๑๒๔.๑ (๑๐)/ว ๑๐๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่วัดสวนดอก พระอารามหลวง อ.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐โทร. (๐๕๓) ๒๗๘๖๖๗, ๒๗๕๑๔๕, ๒๗๐๔๕๑,
๒๑๐๓๗๕ มือถือ ๐๘๗-๑๘๕๗๓๗๓

โทรสาร. ๐๕๓-๒๗๐๔๕๒

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติขอให้บันทึกเก็บข้อมูลประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

นมัสการ/เรียน พระสามเณร

ด้วย TI LAW KA เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๐๔๔๐๕๐๒๒ เป็นนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทเขิน เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ STUDY OF TRADITION CONCEPT VESSANTARA JĀTAKA OF TAI KHUN PEOPLE PHAYĀK, SHAN STATE, UNION OF MYANMAR”

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษา จึงขออนุมัติขอให้บันทึกเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงนมัสการ/เรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

นมัสการ/ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.พูนชัย ปันยาส)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

รักษาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่

ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๘๖๗ ต่อ ๓๑๑

ที่ ศธ ๖๑๒๔.๑ (๑๐)/ว ๑๐๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐โทร. (๐๕๓) ๒๖๙๙๖๗, ๒๖๕๑๔๙, ๒๖๐๔๕๑,
๒๑๐๓๖๕ มือถือ ๐๙๖-๑๙๙๖๓๖๓
โทรสาร. ๐๕๓-๒๖๐๔๕๒

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติให้หนังสือเก็บข้อมูลประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

นมัสการ/เรียน ท่านอาจารย์

ด้วย TI LAW KA เลขประจำตัวนิต ๕๗๐๔๔๐๕๐๒๒ เป็นนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทเขิน เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ STUDY OF TRADITION CONCEPT VESSANTARA JĀTAKA OF TAI KHUN PEOPLE PHAYĀK, SHAN STĀTE, UNION OF MYANMAR”

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษา จึงขออนุมัติให้หนังสือเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงนมัสการ/เรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

นมัสการ/ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.พูนชัย ปันยยะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
รักษาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่
ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๘๖๗ ต่อ ๓๑๑

ที่ ศธ ๖๑๒๔.๑ (๑๐)/ว ๑๐๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐โทร. (๐๕๓) ๒๖๘๖๖๖, ๒๖๕๑๔๕, ๒๖๐๔๕๑,
๒๑๐๓๖๕ มือถือ ๐๘๖-๑๘๕๖๓๖๓
โทรสาร. ๐๕๓-๒๖๐๔๕๒

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติให้ผลิตเก็บข้อมูลประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

นมัสการ/เรียน นายณน

ด้วย TI LAW KA เลขประจำตัวนิติ ๕๗๐๔๔๐๕๐๒๒ เป็นนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทเขิน เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ STUDY OF TRADITION CONCEPT VESSANTARA JĀTAKA OF TAI KHUN PEOPLE PHAYĀK, SHAN STATE, UNION OF MYANMAR”

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษา จึงขออนุมัติให้ผลิตเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงนมัสการ/เรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

นมัสการ/ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร. พูนชัย ปันยิยะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
รักษาราชการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่
ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๙๖๗ ต่อ ๓๑๑

ที่ ศร ๖๑๒๔.๑ (๑๐)/ว ๑๐๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐โทร. (๐๕๓) ๒๖๘๖๖๖, ๒๖๕๑๔๕, ๒๖๐๔๕๑,
๒๑๐๓๖๕ มือถือ ๐๙๖-๑๘๕๖๓๖๓
โทรสาร. ๐๕๓-๒๖๐๔๕๒

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

นมัสการ/เรียน นายณณ บ้านกองช้าง

ด้วย TI LAW KA เลขประจำตัวนิติ ๕๗๐๔๔๐๕๐๒๒ เป็นนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทเขิน เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ STUDY OF TRADITION CONCEPT VESSANTARA JĀTAKA OF TAI KHUN PEOPLE PHAYĀK, SHAN STĀTE, UNION OF MYANMAR”

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษา จึงขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงนมัสการ/เรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

นมัสการ/ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.พูนชัย ปันยยะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
รักษาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่
ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๙๖๗ ต่อ ๓๑๑

ที่ ศธ ๖๑๒๔.๑ (๑๐)/ว ๑๐๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐โทร. (๐๕๓) ๒๖๘๖๖๖, ๒๖๕๑๔๕, ๒๖๐๔๕๑,
๒๑๐๓๖๕ มือถือ ๐๙๖-๑๘๕๖๓๖๓
โทรสาร. ๐๕๓-๒๖๐๔๕๒

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

นมัสการ/เรียน **นางสาว**

ด้วย TI LAW KA เลขประจำตัวนิต ๕๗๐๔๔๐๕๐๒๒ เป็นนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทเขิน เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ STUDY OF TRADITION CONCEPT VESSANTARA JĀTAKA OF TAI KHUN PEOPLE PHAYĀK, SHAN STATE, UNION OF MYANMAR”

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษา จึงขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงนมัสการ/เรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

นมัสการ/ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.พูนชัย ปันยัส)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

รักษาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่

ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๙๖๗ ต่อ ๓๑๑

ที่ ศธ ๖๑๒๔.๑ (๑๐)/ว ๑๐๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐โทร. (๐๕๓) ๒๖๘๕๖๖, ๒๖๕๑๔๕, ๒๖๐๔๕๑,
๒๑๐๓๗๕ มือถือ ๐๘๗-๑๘๕๖๓๗๓
โทรสาร. ๐๕๓-๒๖๐๔๕๒

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้บันทึกเก็บข้อมูลประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

นมัสการ/เรียน นางสาวเอื้อย

ด้วย TI LAW KA เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๐๔๔๐๕๐๒๒ เป็นนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทเขิน เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ STUDY OF TRADITION CONCEPT VESSANTARA JĀTAKA OF TAI KHUN PEOPLE PHAYĀK, SHAN STATE, UNION OF MYANMAR”

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษา จึงขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเข้าเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงน้อมสการ/เรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

นมัสการ/ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.พูนชัย ปันยยะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
รักษาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่
ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๙๖๗ ต่อ ๓๑๑

ที่ ศธ ๖๑๒๔.๑ (๑๐)/ว ๑๐๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐โทร. (๐๕๓) ๒๓๘๖๖๓, ๒๓๕๑๔๕, ๒๓๐๔๕๑,
๒๓๐๓๓๕ มือถือ ๐๘๗-๑๘๕๓๓๓๗

โทรสาร. ๐๕๓-๒๓๐๔๕๒

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้บัณฑิตเก็บข้อมูลประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

นมัสการ/เรียน สามเณร คำอ้อ

ด้วย TI LAW KA เลขประจำตัวนิต ๕๗๐๔๔๐๕๐๒๒ เป็นนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทเขิน เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ STUDY OF TRADITION CONCEPT VESSANTARA JĀTAKA OF TAI KHUN PEOPLE PHAYĀK, SHAN STATE, UNION OF MYANMAR”

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษา จึงขอความอนุเคราะห์ให้บัณฑิตเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงนมัสการ/เรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

นมัสการ/ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.พูนชัย ปันยิยะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

รักษาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่

ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๙๖๗ ต่อ ๓๑๑

ที่ ศธ ๖๑๒๔.๑ (๑๐)/ว ๑๐๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่วัดสวนดอก พระอารามหลวง ต.สุเทพ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

โทร. (๐๕๓) ๒๗๘๖๖๗, ๒๗๕๑๔๕, ๒๗๐๔๕๑,

๒๑๐๓๗๕ มือถือ ๐๘๗-๑๘๕๓๓๗๓

โทรสาร. ๐๕๓-๒๗๐๔๕๒

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้ผลิตเก็บข้อมูลประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

นมัสการ/เรียน นางสาวแก้ว

ด้วย TI LAW KA เลขประจำตัวนิต ๕๗๐๔๔๐๕๐๒๒ เป็นนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ภาคปกติ) ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทเขิน เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์ STUDY OF TRADITION CONCEPT VESSANTARA JĀTAKA OF TAI KHUN PEOPLE PHAYĀK, SHAN STATE, UNION OF MYANMAR”

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษา จึงขอความอนุเคราะห์ให้ผลิตเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงนมัสการ/เรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

นมัสการ/ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.พูนชัย ปันยยะ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

รักษาการเลขานุการบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตเชียงใหม่

ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๙๖๗ ต่อ ๓๑๑

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์ เจ้าอาวาส พระนักเทศน์ มัคทายก ประชาชนทั่วไป

สักรับงานวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง

ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

สัมภาษณ์วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ ฉายา นามสกุล

อายุ ปี เพศ

ภูมิลำเนา บ้านเลขที่ หมู่ที่ ตำบล อำเภอ จังหวัด

ตอนที่ ๒ แนวคำถามในการสัมภาษณ์

๒.๑ ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวพุทธไทย เมืองพยาก มีประวัติและความเป็นมาอย่างไร ?

.....

๒.๒ ท่านคิดว่า การเข้าร่วมในพิธีกรรมประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ ทำให้ได้รับอานิสงส์ และมีผลดีต่อการดำรงชีวิตอย่างไร ?

.....

๒.๓ ท่านคิดว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ มีอิทธิพล และคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวพุทธไทย เมืองพยากอย่างไร ?

.....

๒.๔ ท่านคิดว่า สิ่งใดคือปัญหา และอุปสรรคของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวพุทธไทย เมืองพยาก

.....

๒.๕ ท่านมีแนวคิด และวิธีการอนุรักษ์ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวพุทธไทย เมืองพยาก ให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนได้อย่างไร ?

.....

๒.๖ ท่านคิดว่าคนรุ่นใหม่มีความเชื่ออย่างไรต่อการตั้งธรรมเวสสันตระ (ความแตกต่างระหว่างคนรุ่นเก่าอย่างไร)

.....

๒.๗ ท่านคิดว่าแนวโน้มพิธีกรรมการตั้งธรรมเวสสันตระในอนาคตเป็นอย่างไร

.....

๒.๘ ท่านคิดว่าพิธีกรรมการบูชาการตั้งธรรมเวสสันตระนี้ มีประโยชน์และคุณค่าต่อ...

ด้านบุคคล,

ด้านครอบครัว,

ด้านสังคม,

ด้านเศรษฐกิจ

และด้านพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง

.....

ขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์

ภาคผนวก ค

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

พื้นที่ วัดน้ำล้อม ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐

เจ้าอธิการโชติก เจ้าอาวาสวัดน้ำล้อม อ.เมืองพยาก จ.ทำซึ่เหล็ก
 พระสามแสง ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดน้ำล้อม อ.เมืองพยาก จ.ทำซึ่เหล็ก
 หนานคำยอต ผู้ใหญ่บ้าน บ้านน้ำล้อม อ.เมืองพยาก จ.ทำซึ่เหล็ก
 นายนน ผู้ช่วยปุ่จ่าน (มคทายก) บ้านน้ำล้อม อ.เมืองพยาก จ.ทำซึ่เหล็ก
 นางคำอื่ บ้านน้ำล้อม อ.เมืองพยาก จ.ทำซึ่เหล็ก

พื้นที่ วัดป่าซาง ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐

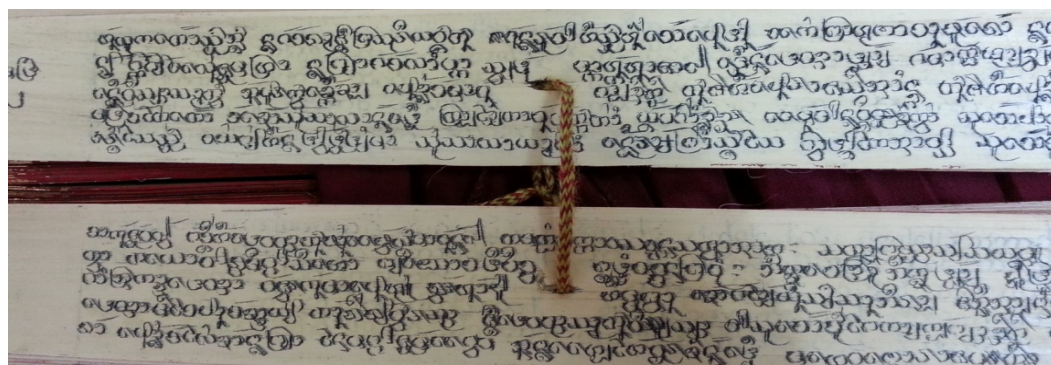
พระหงส์ จันทวันโณ เจ้าอาวาสวัดป่าซาง อ.เมืองพยาก จ.ทำซึ่เหล็ก
 สามเณรพัทธา ปัญญาโโล วัดป่าซาง อ.เมืองพยาก จ.ทำซึ่เหล็ก
 ลุงปิ่น ต.ป่าซาง อ.เมืองพยาก จ.ทำซึ่เหล็ก
 นายหน่อ ต.ป่าซาง อ.เมืองพยาก จ.ทำซึ่เหล็ก
 นางเอื้อย ต.ป่าซาง อ.เมืองพยาก จ.ทำซึ่เหล็ก

พื้นที่ วัดอาราม ๗ มกราคม ๒๕๖๑

พระตึบ ฐิตปัญโญ เจ้าอาวาสวัดอาราม ต.กองซาง อ.เมืองพยาก จ.ทำซึ่เหล็ก
 พระอู่แสง อินทวนโณ วัดอาราม ต.กองซาง อ.เมืองพยาก จ.ทำซึ่เหล็ก
 สามเณรคำอ่อง วัดอาราม ต.กองซาง อ.เมืองพยาก จ.ทำซึ่เหล็ก
 นายนน (กรรการวัดอาราม) ต.กองซาง อ.เมืองพยาก จ.ทำซึ่เหล็ก
 นายแก้ว ต.กองซาง อ.เมืองพยาก จ.ทำซึ่เหล็ก
 พระภิกษุชาวไท เมืองพยาก กำลังเทศน์ธรรมในพิธีการตั้งธรรมเวสสันตระ ณ วัดหมากท่าโศคำ

ประมวลภาพการลงพื้นที่วิจัย

คัมภีร์ใบลาน ธรรมเวสสันตระ อักษรไทจีน (อักษรธรรม) แต่งโดย เจ้ามหาขนาน
เจ้าฟ้าเมืองเชียงตุง ในราว พ.ศ. ๒๓๖๕

ภาพที่ ๑ สัมภาษณ์ เจ้าอธิการโชติก เจ้าอาวาสวัดน้ำล้อม อ.เมืองพยาก จ.พำชีเหล็ก

ภาพที่ ๒ สัมภาษณ์ พระสามแสง ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดน้ำล้อม อ.เมืองพยาก จ.พำชีเหล็ก

ภาพที่ ๓ สัมภาษณ์ หนานคำยอต ผู้ใหญ่บ้าน บ้านน้ำล้อม อ.เมืองพายาก จ.ท่าขี้เหล็ก

ภาพที่ ๔ สัมภาษณ์ นายนน ผู้ช่วยปุ่จ่าน(มัดทายก) บ้านน้ำล้อม อ.เมืองพายาก จ.ท่าขี้เหล็ก

ภาพที่ ๕ สัมภาษณ์ นางคำอ้อ บ้านน้ำล้อม อ.เมืองพายาก จ.ท่าขี้เหล็ก

ภาพที่ ๖ สัมภาษณ์ พระหงส์ จันทวันโณ เจ้าอาวาสวัดป่าซาง อ.เมืองพายาก จ.ท่าขี้เหล็ก

ภาพที่ ๗ สัมภาษณ์ สามเณรพัทธา ปัญญาโล วัดป่าซาง อ.เมืองพายก จ.ทำขี้เหล็ก

ภาพที่ ๘ สัมภาษณ์ พระตีบ จิตปัญโญ เจ้าอาวาสวัดอาราม
ต.กองซาง อ.เมืองพายก จ.ทำขี้เหล็ก

ภาพที่ ๙ สัมภาษณ์ พระอُنแสง อินทวณฺโณ
วัดอาราม ต.กองซาง อ.เมืองพยาก จ.ท่าขี้เหล็ก

ภาพที่ ๙ สัมภาษณ์ นายนน (กรรการ)
วัดอาราม ต.กองซาง อ.เมืองพยาก จ.ท่าขี้เหล็ก

ภาพที่ ๙ สัมภาษณ์ ลุงปิ่น
ต.บ้านใหม่ อ.เมืองพยาก จ.ทำซีเหล็ก

ภาพที่ ๗ พระภิกษุชาวไทจีน เมืองพยาก กำลังเทศน์ธรรม
ในพิธีการตั้งธรรมเวสสันตระ ณ วัดหมากก่าโคำ

ภาพที่ ๙ และภาพ ๑๐ คณะศรัทธาชาวไทจีน เมืองพยาก ร่วมไหว้พระ
รับศีลและรับฟังพระธรรมเทศนา
ในพิธีการตั้งธรรมเวสสันตระ ณ วัดหมากก่าไหค์

ภาคผนวก ง

ข้อมูลดิบจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

พื้นที่ : วัดน้ำล้อม เมืองพยาก ท่าช้างเหล็ก^๑

เจ้าอธิการโชติก เจ้าอาวาสวัดน้ำล้อม อ.เมืองพยาก จ.ท่าช้างเหล็ก อายุ ๕๐ ปี เพศชาย

พระสามแสง ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดน้ำล้อม อ.เมืองพยาก จ.ท่าช้างเหล็ก อายุ ๒๘ ปี เพศชาย

หนานคำยอด ผู้ใหญ่บ้าน บ้านน้ำล้อม อ.เมืองพยาก จ.ท่าช้างเหล็ก อายุ ๓๑ ปี เพศชาย

นายหนน ผู้ช่วยปุ่จ่าน (มัคทายก) บ้านน้ำล้อม อ.เมืองพยาก จ.ท่าช้างเหล็ก อายุ ๔๙ ปี เพศ

ชาย

นางคำอี่ บ้านน้ำล้อม อ.เมืองพยาก จ.ท่าช้างเหล็ก อายุ ๗๘ ปี เพศหญิง

พื้นที่ : วัดป่าซาง เมืองพยาก ท่าช้างเหล็ก^๒

พระหงส์ จันทวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดป่าซาง อ.เมืองพยาก จ.ท่าช้างเหล็ก อายุ ๔๐ ปี เพศชาย

สามเณรพัทธา ปัญญาโล วัดป่าซาง อ.เมืองพยาก จ.ท่าช้างเหล็ก อายุ ๑๖ ปี เพศชาย

ลุงปิ่น วัดป่าซาง อ.เมืองพยาก จ.ท่าช้างเหล็ก อายุ ๗๘ ปี เพศชาย

นายหน่อ วัดป่าซาง อ.เมืองพยาก จ.ท่าช้างเหล็ก อายุ ๔๒ ปี เพศชาย

นางเอื้อย วัดป่าซาง อ.เมืองพยาก จ.ท่าช้างเหล็ก อายุ ๔๘ ปี เพศหญิง

พื้นที่ : วัดอาราม เมืองพยาก ท่าช้างเหล็ก^๓

พระตีบ ฐิตปัญโญ เจ้าอาวาสวัดอาราม ต.กองซาง อ.เมืองพยาก จ.ท่าช้างเหล็ก อายุ ๒๕ ปี เพศชาย

พระอุ่นแสง อินทวัฒน์ วัดอาราม ต.กองซาง อ.เมืองพยาก จ.ท่าช้างเหล็ก อายุ ๒๖ ปี เพศชาย

สามเณรคำอ่อง วัดอาราม ต.กองซาง อ.เมืองพยาก จ.ท่าช้างเหล็ก อายุ ๑๘ ปี เพศชาย

^๑ เจ้าอธิการโชติก, พระสามแสง, หนานคำยอด, นายหนน และนางคำอี่, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดน้ำล้อม, เมืองพยาก, ท่าช้างเหล็ก, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๒ พระหงส์ จันทวัฒน์, สามเณรพัทธา ปัญญาโล, ลุงปิ่น, นายหน่อ และนางเอื้อย, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดป่าซาง, เมืองพยาก, ท่าช้างเหล็ก, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๓ พระตีบ ฐิตปัญโญ, พระอุ่นแสง อินทวัฒน์, สามเณรคำอ่อง, นายหนน และนายแก้ว, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพื้นที่วัดอาราม, เมืองพยาก, ท่าช้างเหล็ก, ๓ มกราคม ๒๕๖๑.

นายณน (กรรการ) วัดอาราม ต.กองช้าง อ.เมืองพยาก จ.ทำซึ้เหล็ก อายุ ๔๘ ปี เพศชาย
 นายแก้ว วัดอาราม ต.กองช้าง อ.เมืองพยาก จ.ทำซึ้เหล็ก อายุ ๕๒ ปี เพศชาย

ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ-ฉายา-นามสกุล, อายุ-ปี, เพศ, ภูมิลำเนา : บ้านเลขที่-หมู่ที่-ตำบล-อำเภอ-จังหวัด

ตอนที่ ๒ แนวคำถามในการสัมภาษณ์

๒.๑ ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวพุทธไท เมืองพยาก มีประวัติและความเป็นมาอย่างไร ?

๒.๒ ท่านคิดว่า การเข้าร่วมในพิธีกรรมประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ ทำให้ได้รับอานิสงส์ และมีผลต่อการดำรงชีวิตอย่างไร ?

๒.๓ ท่านคิดว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ มีอิทธิพล และคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวพุทธไท เมืองพยากอย่างไร ?

๒.๔ ท่านคิดว่า สิ่งใดคือปัญหา และอุปสรรคของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวพุทธไท เมืองพยาก

๒.๕ ท่านมีแนวคิด และวิธีการอนุรักษ์ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวพุทธไท เมืองพยาก ให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนได้อย่างไร ?

๒.๖ ท่านคิดว่าคนรุ่นใหม่มีความเชื่ออย่างไรต่อการตั้งธรรมเวสสันตระ (ความแตกต่างระหว่างคนรุ่นเก่าอย่างไร)

๒.๗ ท่านคิดว่าแนวโน้มพิธีกรรมการตั้งธรรมเวสสันตระในอนาคตเป็นอย่างไร

๒.๘ ท่านคิดว่าพิธีกรรมการบูชาการตั้งธรรมเวสสันตระนี้ มีปะโยชน์และคุณค่าต่อ ด้านบุคคล, ด้านครอบครัว, ด้านสังคม, ด้านเศรษฐกิจ และด้านพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง

แบบสัมภาษณ์ เจ้าอาวาส พระนักเทศน์ มัคทายก ประชาชนทั่วไป

สภာรับงานวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง

ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพายาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เดือน ๑๑ พ.ศ. ๒๕๖๑

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ เจ้าอธิการโพธิ์ธิยา ฉายา นามสกุล

อายุ ๕๐ ปี เพศ ฆราวาส

ภูมิลำเนา บ้านเลขที่ หมู่ที่ ตำบล ห้วยซ้อ อำเภอ เมืองพายาก จังหวัด ทวาย เมียนมาร์

ตอนที่ ๒ แนวคำถามในการสัมภาษณ์

๒.๑ ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพายาก มีประวัติและความเป็นมาอย่างไร ?

มีความเกี่ยวข้องกับข.เวสสันดร

๒.๒ ท่านคิดว่า การเข้าร่วมในพิธีกรรมประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร ทำให้ได้รับอานิสงส์ และมีผลต่อการดำรงชีวิตอย่างไร ?

ชาวไทย ตั้งงานตั้งธรรมโดยตนเอง

๒.๓ ท่านคิดว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร มีอิทธิพล และคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวพุทธไทย เมืองพายาก อย่างไร ?

โดยถือว่า ในพระพุทธศาสนาได้มีประเพณีการตั้งธรรม

๒.๔ ท่านคิดว่า สิ่งใดคือปัญหา และอุปสรรคของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพยาก
 ระยอง ๒๒๖ มีนาคม ๒๕๖๖ ตั้งสมณศักดิ์ให้ฉันสิริธรรม อดิสง

๒.๕ ท่านมีแนวคิด และวิธีการอนุรักษ์ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพยาก ให้ดำรงอยู่อย่าง
 ยั่งยืนได้อย่างไร ?

ภท.สรีรังคารม ภท.ให้ธรรม

๒.๖ ท่านคิดว่าคนรุ่นใหม่มีความเชื่ออย่างไรต่อการตั้งธรรมเวสสันดร (ความแตกต่างระหว่างคนรุ่นเก่าอย่างไร)
 คนรุ่นใหม่มีความเชื่อที่แตกต่างจากคนรุ่นเก่าๆ ที่คนรุ่นเก่าเชื่อว่า
 เทวดาให้ไว้ให้ตั้งธรรมเวสสันดร ตั้งแล้วจะได้บุญมากที่จริงก็ไม่ได้บุญอะไรอีกวัน
 ๒.๗ ท่านคิดว่าแนวโน้มพิธีกรรมการตั้งธรรมเวสสันดรในอนาคตเป็นอย่างไร
 ภท.นิยมเปลี่ยนให้มองไม่รับคนรุ่นใหม่

๒.๘ ท่านคิดว่าพิธีกรรมการบูชาการตั้งธรรมเวสสันดรนี้ มีประโยชน์และคุณค่าต่อ...

ด้านบุคคล,

ด้านครอบครัว,

ด้านสังคม,

ด้านเศรษฐกิจ

และด้านพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง

คุณค่าด้านจิตใจแก่บุคคล การบูชาธรรมบูชา ผู้มีคุณคุณ ประโยชน์
 บุคคลที่มีจิตใจดีมีจิตใจดี

ขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ เจ้าอาวาส พระนักเทศน์ มีคหายุค ประชาชนทั่วไป

สักรับงานวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง

ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพญา รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เดือน .. ค.ศ. ๒๕๖๑

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ พระธำมรงค์ อายุ ๖๖ ปี เพศ ชาย

อายุ ๖๖ ปี เพศ ชาย

ภูมิลำเนา บ้านเลขที่ .. หมู่ที่ .. ตำบล .. อำเภอ .. จังหวัด ..

ตอนที่ ๒ แนวคำถามในการสัมภาษณ์

๒.๑ ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพญา มีประวัติและความเป็นมาอย่างไร ?

ประเพณีนี้มีมาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว

๒.๒ ท่านคิดว่า การเข้าร่วมในพิธีกรรมประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร ทำให้ได้รับอันสงส์ และมีผลต่อการดำรงชีวิตอย่างไร ?

ชาวไทยในเมืองพญาได้ปฏิบัติตาม

๒.๓ ท่านคิดว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร มีอิทธิพล และคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวไทย เมืองพญา อย่างไร ?

พระธำมรงค์ได้เล่าถึงประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร

๒.๔ ท่านคิดว่า สิ่งใดคือปัญหา และอุปสรรคของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพญา

การตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทยได้ลดน้อยลงลงเรื่อยๆ เพราะสาเหตุหลักๆ
หนึ่งคือ การตั้งธรรมเวสสันดรในท้องถิ่นบางแห่ง ได้เปลี่ยนไปเป็นกิจกรรมที่เน้นความบันเทิง
แทนที่จะเป็นกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติธรรม

๒.๕ ท่านมีแนวคิด และวิธีการอนุรักษ์ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพญา ให้อยู่อย่าง
ยั่งยืนได้อย่างไร ?

การส่งเสริมหรือจูงใจให้ชาวพุทธไทย

๒.๖ ท่านคิดว่าคนรุ่นใหม่มีความเชื่ออย่างไรต่อการตั้งธรรมเวสสันดร (ความแตกต่างระหว่างคนรุ่นเก่าอย่างไร)

คนรุ่นใหม่จะไม่ค่อยเชื่อในการตั้งธรรมเวสสันดรเท่าที่ควร

๒.๗ ท่านคิดว่าแนวโน้มพิธีกรรมการตั้งธรรมเวสสันดรในอนาคตเป็นอย่างไร

ด้านเรื่องรูปแบบการจัดงาน

๒.๘ ท่านคิดว่าพิธีกรรมการบูชาการตั้งธรรมเวสสันดรนี้ มีปะโยชน์และคุณค่าต่อ...

ด้านบุคคล,

ด้านครอบครัว,

ด้านสังคม,

ด้านเศรษฐกิจ

และด้านพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง

คุณค่าด้านครอบครัว คุณค่าด้านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา คุณค่าด้านสังคม
ด้านจิตตานุภาพด้านจิตตานุภาพด้านจิตตานุภาพ

ขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ เจ้าอาวาส พระนักเทศน์ มัคทายก ประชาชนทั่วไป

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณพรหม เรื่อง

ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพญา รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ พระโพธิ์ ๑๕/๕๐ อายุ นามสกุล

อายุ ๖๑ ปี เพศ ชาย

ภูมิลำเนา บ้านเลขที่ ๔ หมู่ที่ ๑ ตำบล น้ำคำ อำเภอน้ำคำ จังหวัด บึงกาฬ

ตอนที่ ๒ แนวคำถามในการสัมภาษณ์

๒.๑ ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพญา มีประวัติและความเป็นมาอย่างไร ?

ตั้งอยู่ที่วัดพระแก้วหรือที่วัดบ้านนา

๒.๒ ท่านคิดว่า การเข้าร่วมในพิธีกรรมประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร ทำให้ได้รับอันสงส์ และมีผลต่อการดำรงชีวิตอย่างไร ?

ชาวไทให้ความสำคัญกับงานตั้งธรรม

๒.๓ ท่านคิดว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร มีอิทธิพล และคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวพุทธไทย เมืองพญา อย่างไร ?

งานการตั้งธรรม เวสสันดร ในเมืองพญาหรือที่วัดบ้านนา

แบบสัมภาษณ์ เจ้าอาวาส พระนักเทศน์ มัคทายก ประชาชนทั่วไป

สำหรับงานวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง

ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพายก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เดือน มิ.ย พ.ศ. ๒๕๖๐

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ ๖๖๖๖๖๖ อายุ - นามสกุล -

อายุ ๔๙ ปี เพศ ชาย

ภูมิลำเนา บ้านเลขที่ - หมู่ที่ - ตำบล น้ำร้อน อำเภอ เมืองพายก จังหวัด พายก

ตอนที่ ๒ แนวคำถามในการสัมภาษณ์

๒.๑ ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพายก มีประวัติและความเป็นมาอย่างไร ?

พิธีกรรมประเพณีท้องถิ่นที่สืบทอดมา

๒.๒ ท่านคิดว่า การเข้าร่วมในพิธีกรรมประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร ทำให้ได้รับอันสงส์ และมีผลดีต่อการดำรงชีวิตอย่างไร ?

ชาวไทย เห็นคุณค่าของประเพณี

๒.๓ ท่านคิดว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร มีอิทธิพล และคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวพุทธไทย เมืองพายก อย่างไร ?

สืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น

๒.๔ ท่านคิดว่า สิ่งใดคือปัญหา และอุปสรรคของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพยาก
พระนครศรีอยุธยา ในการจัดตั้งธรรมเวสสันดรภาคอนาจาร

๒.๕ ท่านมีแนวคิด และวิธีการอนุรักษ์ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพยาก ให้ดำรงอยู่อย่าง
 ยั่งยืนได้อย่างไร ?

ตั้งหลักกับพระรัตนตรัย

๒.๖ ท่านคิดว่าคนรุ่นใหม่มีความเชื่ออย่างไรต่อการตั้งธรรมเวสสันดร (ความแตกต่างระหว่างคนรุ่นเก่าอย่างไร)

พระนครศรีอยุธยา ในความคิดของคนรุ่นใหม่ อาจจะรู้สึกว่า เป็นพิธีกรรมที่โบราณเกินไป และ
 ผู้ที่เข้าร่วมในพิธี อาจจะคิดว่า เป็นการปฏิบัติที่เคร่งครัดเกินไป และอาจจะรู้สึกว่า เป็นพิธีกรรมที่
 2.7 ท่านคิดว่าแนวโน้มพิธีกรรมการตั้งธรรมเวสสันดรในอนาคตเป็นอย่างไร

จะไม่มีการตั้งธรรมเวสสันดรอีกต่อไป

๒.๘ ท่านคิดว่าพิธีกรรมการบูชาการตั้งธรรมเวสสันดรนี้ มีประโยชน์และคุณค่าต่อ...

ด้านบุคคล,

ด้านครอบครัว,

ด้านสังคม,

ด้านเศรษฐกิจ

และด้านพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง

ขอให้งานพระศาสนา มีความหมายและคุณค่ามากขึ้น และขอให้มีการจัดตั้ง
 ธรรมเวสสันดรขึ้นเป็นประจำทุกปี และขอให้มีการจัดตั้งธรรมเวสสันดรขึ้นในทุกจังหวัด หรือ
 ทั่วประเทศก็จะดีมาก และขอให้มีการจัดตั้งธรรมเวสสันดรขึ้นในทุกจังหวัด หรือ
 ทั่วประเทศก็จะดีมาก และขอให้มีการจัดตั้งธรรมเวสสันดรขึ้นในทุกจังหวัด หรือ
 ทั่วประเทศก็จะดีมาก

ขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ เจ้าอาวาส พระนักเทศน์ มัคทายก ประชาชนทั่วไป

สภกิจงานวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง

ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพญา รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เดือน ธ.ค พ.ศ. ๒๕๖๐

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ น.ส. ใจดี อายุ นามสกุล

อายุ ๓๘ ปี เพศ หญิง

ภูมิลำเนา บ้านเลขที่ หมู่ที่ ตำบล อำเภอ จังหวัด ภูมิลำเนา

ตอนที่ ๒ แนวคำถามในการสัมภาษณ์

๒.๑ ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพญา มีประวัติและความเป็นมาอย่างไร ?

..... ของคนไทย มีประวัติเป็นของตนเอง ตามปกติที่ต่างกันทั่วไป

๒.๒ ท่านคิดว่า การเข้าร่วมในพิธีกรรมประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร ทำให้ได้รับอันสงส์ และมีผลดีต่อการดำรงชีวิตอย่างไร ?

..... ชาวไทย ของไทยเป็นประเพณีที่คู่ขนานและสำคัญ

๒.๓ ท่านคิดว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร มีอิทธิพล และคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวไทย เมืองพญา อย่างไร ?

..... มีคุณค่าทางวัฒนธรรมแบบชาวไทย

๒.๔ ท่านคิดว่า สิ่งใดคือปัญหา และอุปสรรคของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพยาก
ประเพณีเจนีวา ๒๕๖๖ ในเดือน ๑๑ ปี ๒๕๖๖

๒.๕ ท่านมีแนวคิด และวิธีการอนุรักษ์ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพยาก ให้ดำรงอยู่อย่าง
 ยั่งยืนได้อย่างไร ?

แนวทางการดำเนินงานในกรณีนี้คือการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจของชุมชน

๒.๖ ท่านคิดว่าคนรุ่นใหม่มีความเชื่ออย่างไรต่อการตั้งธรรมเวสสันดร (ความแตกต่างระหว่างคนรุ่นเก่าอย่างไร)

คนรุ่นใหม่จะดีกว่า คือจะไม่ค่อยเชื่อเรื่องเวสสันดร เพราะคนรุ่นใหม่จะมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้

๒.๗ ท่านคิดว่าแนวโน้มพิธีกรรมการตั้งธรรมเวสสันดรในอนาคตเป็นอย่างไร

แนวโน้มความสนใจ

๒.๘ ท่านคิดว่าพิธีกรรมการบูชาการตั้งธรรมเวสสันดรนี้ มีประโยชน์และคุณค่าต่อ...

ด้านบุคคล,

ด้านครอบครัว,

ด้านสังคม,

ด้านเศรษฐกิจ

และด้านพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง

คุณค่าด้านพระพุทธศาสนา คือได้ปฏิบัติธรรม ทำบุญ ทำกุศล ผู้ที่ปฏิบัติ
 ก็จะได้กุศล ได้บุญ ได้บารมี ได้ความสุข ได้ความดี ได้ความงาม ได้ความเจริญ ได้ความก้าวหน้า ได้ความ
 วัฒนาถาวร ได้ความยั่งยืน ได้ความมั่นคง ได้ความแข็งแรง ได้ความสมบูรณ์ ได้ความวิเศษ ได้ความ
 วัฒนาถาวร ได้ความยั่งยืน ได้ความมั่นคง ได้ความแข็งแรง ได้ความสมบูรณ์ ได้ความวิเศษ ได้ความ

ขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ เจ้าอาวาส พระนักเทศน์ มัคทายก ประชาชนทั่วไป

สักรับงานวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง

ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพยาก รัตน สหภาพเมียนมาร์

สัมภาษณ์วันที่ ๓๐ เดือน ส.ค พ.ศ. ๒๕๖๐

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ นวระ งามสี วิชา จันทรักษารัตน ชื่อสกุล -

อายุ 40 ปี เพศ —

ภูมิสำเนา บ้านเลขที่ หมู่ที่ ตำบล วังปลาขาว อำเภอ เมืองพระเทพ จังหวัด ท่าจีน หลัก

ตอนที่ ๒ แนวคำถามในการสัมภาษณ์

๒.๑ ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไท เมืองพยาก มีประวัติและความเป็นมาอย่างไร ?

การเก็บตัวอย่าง

๒.๒ ท่านคิดว่า การเข้าร่วมในพิธีกรรมประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร ทำให้ได้รับอันส่งผล และมีผลต่อการดำรงชีวิตอย่างไร ?

๖) ผลการดำเนินงานโครงการฯ ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ

๒.๓ ท่านคิดว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร มีอิทธิพล และคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวพุทธไทย เมืองพยาก อย่างไร ?

ตอนที่ ๖ เรื่องหลักสารานุกรมทางพฤกษศาสตร์

๒.๔ ท่านคิดว่า สิ่งใดคือปัญหา และอุปสรรคของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพยาก
สิ่งอุปสรรคได้แก่ ขาดความรู้เกี่ยวกับประวัติและคุณค่าของประเพณี

๒.๕ ท่านมีแนวคิด และวิธีการอนุรักษ์ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพยาก ให้ดำรงอยู่อย่าง
 ยั่งยืนได้อย่างไร ?

นำวัฒนธรรมเวสสันดรมา ผสมผสานกับประเพณีการตั้งธรรม
 เวสสันดร

๒.๖ ท่านคิดว่าคนรุ่นใหม่มีความเชื่ออย่างไรต่อการตั้งธรรมเวสสันดร (ความแตกต่างระหว่างคนรุ่นเก่าอย่างไร)
คนรุ่นใหม่ชอบดูจากภาพจากคนรุ่นเก่า ชาวไท มีวิถีชีวิต ความเชื่อ
 ในเรื่องเรื่องนางโมรา ดุจดาว และในเรื่องเรื่องธรรม

๒.๗ ท่านคิดว่าแนวโน้มพิธีกรรมการตั้งธรรมเวสสันดรในอนาคตเป็นอย่างไร

ในสังคมของคนรุ่นใหม่ จะมีการลดน้อยลง

๒.๘ ท่านคิดว่าพิธีกรรมการบูชาการตั้งธรรมเวสสันดรนี้ มีประโยชน์และคุณค่าต่อ...

ด้านบุคคล,

ด้านครอบครัว,

ด้านสังคม,

ด้านเศรษฐกิจ

และด้านพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง

คุณค่าด้านจิตวิญญาณของคน ก่อสร้างวัฒนธรรม ที่เชิดชูการบูชา
 และประเพณี ซึ่งจะทำให้สังคมไทยได้เกิดความรัก ปกป้องรักษา

ขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ เจ้าอาวาส พระนักเทศน์ มัคทายก ประชาชนทั่วไป

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ ...นางสาว ... อายุ ... ปี เพศ ...

อายุ ... ปี เพศ ...

ภูมิลำเนา บ้านเลขที่ ... หมู่ที่ ... ตำบล ... อำเภอ ... จังหวัด ...

ตอนที่ ๒ แนวคำถามในการสัมภาษณ์

๒.๑ ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพยาก มีประวัติและความเป็นมาอย่างไร ?

... ตรงกันข้าม ประเพณีเหมือน ๑๑

๒.๒ ท่านคิดว่า การเข้าร่วมในพิธีกรรมประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร ทำให้ได้รับอันสงส์ และมีผลต่อการดำรงชีวิตอย่างไร ?

... ชาวไท ล้วนเป็นส่วนของโครงการบรรพชาญัก

๒.๓ ท่านคิดว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร มีอิทธิพล และคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวไทย เมืองพยาก อย่างไร ?

... ชาวไท ...

๒.๔ ท่านคิดว่า สิ่งใดคือปัญหา และอุปสรรคของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพยาก

๒.๕ ท่านมีแนวคิด และวิธีการอนุรักษ์ประเพณีการตั้งกรรมเวสสันดรของชาวพุทธไท เมืองพยาก ให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนได้อย่างไร?

อย่างไร?
แก้สภาพสังคมการถือ การปกครอง จะเปลี่ยนลงให้คน
รวมกันใหม่ด้วย คือ มีคนไปพบกันให้คนพูด

๒.๖ ท่านคิดว่าคนรุ่นใหม่มีความเชื่ออย่างไรต่อการตั้งธรรมศาลินศระ (ความแตกต่างระหว่างคนรุ่นเก่าอย่างไร)
 ด้านเศรษฐกิจของไทย ในสมัยก่อนมีการปันผลตามหุ้นเงิน รวบรวม
 ดอกเบี้ยก็อุดหนุน ข้าราชการทหาร พลเรือน ก็ได้ผลประโยชน์.

๒.๗ ท่านคิดว่าแนวโน้มพิธีกรรมการตั้งธรรมเวสสันดรในอนาคตเป็นอย่างไร

การขาดปัจจัย การขาดความ... ของงานที่ได้รับมอบหมาย

๒.๘ ท่านคิดว่าพิธีกรรมการบูชาการตั้งธรรมเวสสันดรนี้ มีประโยชน์และคุณค่าต่อ...

ด้านบุคคล,

ด้านครอบครัว,

ด้านสังคม,

ด้านเศรษฐกิจ

และด้านพระพุทธรูปอย่างไรบ้าง

จุดเด่นที่มีความสามารถทางธุรกิจ มีประสบการณ์ กิจการด้านการ
ก่อสร้างและ ภาครัฐ มีส่วนร่วม ในการพัฒนาธุรกิจ การค้า การบริการ
และมีความสามารถ ในการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การตลาด การบริหาร
และมีความสามารถ ในการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การตลาด การบริหาร

แบบสัมภาษณ์ เจ้าอาวาส พระนักเทศน์ มัคทายก ประชาชนทั่วไป

สักรับงานวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง

ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพญา รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

สัมภาษณ์วันที่ ๓๐ เดือน

ปี

พ.ศ. ๒๕๖๐

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ อายุ นามสกุล

อายุ ๓๘ ปี เพศ

ภูมิลำเนา บ้านเลขที่ ๒๘ หมู่ที่ ๑ ตำบล อำเภอ จังหวัด

ตอนที่ ๒ แนวคำถามในการสัมภาษณ์

๒.๑ ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพญา มีประวัติและความเป็นมาอย่างไร ?

ชาวไทย มีประวัติ การตั้งธรรมเวสสันดร

๒.๒ ท่านคิดว่า การเข้าร่วมในพิธีกรรมประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร ทำให้ได้รับอันสงส์ และมีผลต่อการดำรงชีวิตอย่างไร ?

ชาวไทย อบรมบ่มเพาะใจดี

๒.๓ ท่านคิดว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร มีอิทธิพล และคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวไทย เมืองพญา อย่างไร ?

ประเพณีชาวไทย มีอิทธิพลทางพุทธศาสนา

๒.๔ ท่านคิดว่า สิ่งใดคือปัญหา และอุปสรรคของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพยาก
 คือ...การขาดความเข้าใจในคุณค่าของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร...
 และ...อสังคายนะ...
 ...
 ...

๒.๕ ท่านมีแนวคิด และวิธีการอนุรักษ์ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพยาก ให้ดำรงอยู่อย่าง
 ยั่งยืนได้อย่างไร ?

เพื่อที่จะอนุรักษ์ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร...
 ...
 ...

๒.๖ ท่านคิดว่าคนรุ่นใหม่มีความเชื่ออย่างไรต่อการตั้งธรรมเวสสันดร (ความแตกต่างระหว่างคนรุ่นเก่าอย่างไร)
 คนรุ่นใหม่...
 ...

๒.๗ ท่านคิดว่าแนวโน้มพิธีกรรมการตั้งธรรมเวสสันดรในอนาคตเป็นอย่างไร
 ...
 ...

๒.๘ ท่านคิดว่าพิธีกรรมการบูชาการตั้งธรรมเวสสันดรนี้ มีประโยชน์และคุณค่าต่อ...

ด้านบุคคล,

ด้านครอบครัว,

ด้านสังคม,

ด้านเศรษฐกิจ

และด้านพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง

คุณค่าด้านสังคม...
 ...
 ...

ขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ เจ้าอาวาส พระนักเทศน์ มัคทายก ประชาชนทั่วไป

สำหรับงานวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง

ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

สัมภาษณ์วันที่ ๓๐ เดือน มิ.ย พ.ศ. ๒๕๖๐

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ นสว.จรกช. ฉายา - นามสกุล -

อายุ 42 ปี เพศ ♂

ภูมิสำเนา บ้านเลขที่ - - หมู่ที่ - ตำบล ป่าขวาง อำเภอ เมืองพมพ จังหวัด กาฬสินธุ์

ตอนที่ ๒ แนวคำถามในการสัมภาษณ์

๒.๑ ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไท เมืองพยาก มีประวัติและความเป็นมาอย่างไร ?

а) в каком направлении?

๒.๒ ท่านคิดว่า การเข้าร่วมในพิธีกรรมประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร ทำให้ได้รับอันสงส์ และมีผลต่อการดำรงชีวิตอย่างไร ?

ชื่อ นามสกุล :

๒.๓ ท่านคิดว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร มีอิทธิพล และคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวพุทธไทย เมืองพยาก อย่างไร ?

๑๒) ก่อตั้งกรมช่างวัด

๒.๔ ท่านคิดว่า สิ่งใดคือปัญหา และอุปสรรคของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพยาก

ไร้เรื่องกึ่งใหม่

๒.๕ ท่านมีแนวคิด และวิธีการอนุรักษ์ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพยาก ให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนได้อย่างไร?

ทำให้เกิดความเชื่อและพิธีกรรมในการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย
ที่ยังดำรงอยู่

๒.๖ ท่านคิดว่าคนรุ่นใหม่มีความเชื่ออย่างไรต่อการตั้งธรรมเวสสันดร (ความแตกต่างระหว่างคนรุ่นเก่าอย่างไร)

ฉันเองก็มีเชื่อ การยกย่อง ร่องรอยคน ๆ หนึ่งที่ทำมาไว้ในอดีตนั้น
ยังไม่ค่อยมีคนทำตามแล้ว

๒.๗ ท่านคิดว่าแนวโน้มพิธีกรรมการตั้งธรรมเวสสันดรในอนาคตเป็นอย่างไร

อาจจะยังมีประเพณี

๒.๘ ท่านคิดว่าพิธีกรรมการบูชาการตั้งธรรมเวสสันดรนี้ มีประโยชน์และคุณค่าต่อ...

ด้านบุคคล,

ด้านครอบครัว,

ด้านสังคม,

ด้านเศรษฐกิจ

และด้านพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง

คุณได้งานและเศรษฐกิจ มีพิธีกรรมบูชาพระพุทธเจ้าในใจของคนไทย
ทุกคนก็ควรที่จะให้การศึกษาทางศาสนา นอกจากนั้นยังทำให้เรามีคนทำสิ่งดี
ทำกันสละใจมีความสงบสุขเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ยึดมั่นในธรรมะอันดีงาม เกิดความสามัคคี
รักใคร่กลมเกลียวกัน มีความร่วมมือกัน เป็นประโยชน์

ขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ เจ้าอาวาส พระนักเทศน์ มีศพายก ประชาชนทั่วไป

สักรับงานวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง

ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพายก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

สัมภาษณ์วันที่ ๓๐ เดือน ๘-๑ พ.ศ. ๒๕๖๐

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ ๔๗ กล้วย ฉายา - นามสกุล -

อายุ ๔๖ ปี เพศ หญิง

ภูมิลำเนา บ้านเลขที่ - หมู่ที่ - ตำบล ป่าแดง อำเภอ เมืองน่าน จังหวัด น่าน

ตอนที่ ๒ แนวคำถามในการสัมภาษณ์

๒.๑ ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพายก มีประวัติและความเป็นมาอย่างไร ?

ชาวไทย ชาวพม่าและจีนอาศัยประเพณี

๒.๒ ท่านคิดว่า การเข้าร่วมในพิธีกรรมประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร ทำให้ได้รับอันสงส์ และมีผลต่อการดำรงชีวิตอย่างไร ?

ชาวไทย ชาวพม่าและจีนอาศัยประเพณี

๒.๓ ท่านคิดว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร มีอิทธิพล และคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวไทย เมืองพายก อย่างไร ?

ชาวไทย ให้หลัก ศาสนาในการดำเนินชีวิต

๒.๔ ท่านคิดว่า สิ่งใดคือปัญหา และอุปสรรคของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพญา
วังใหม่ จ.ยะลา

๒.๕ ท่านมีแนวคิด และวิธีการอนุรักษ์ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไท เมืองพยาก ให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนได้อย่างไร ?

อย่างไร?
 หากมีสิ่งที่ไม่ดีเกิดขึ้นกับลูกๆ ไม่ควรวิตกกังวลเกินไป
 และควรหาวิธีสอนให้ลูกเข้าใจ

๒.๖ ท่านคิดว่าคนรุ่นใหม่มีความเชื่ออย่างไรต่อการตั้งธรรมศาลินทรีย (ความแตกต่างระหว่างคนรุ่นเก่าอย่างไร)

การขัดแย้งการรวมตัวของชนเผ่าในเขตภาคกลางและภาคใต้ของไทย ใน
เขตภาคกลาง

๒.๗ ท่านคิดว่าแนวโน้มพิธีกรรมการตั้งธรรมเวสสันดรในอนาคตเป็นอย่างไร

Державин

๒.๘ ท่านคิดว่าพิธีกรรมการบูชาการตั้งธรรมเวสสันดรนี้ มีประโยชน์และคุณค่าต่อ...

ด้านบุคคล,

ด้านครอบครัว,

ด้านสังคม,

ด้านเศรษฐกิจ

และด้านพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง

สรุปคำแถลงของนายอานันท์ ปันยารชุน รัฐมนตรี
กระทรวงมหาดไทย ถึงที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๕
กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓ ว่า การดำเนินการตามนโยบาย
การปฏิรูปราชการ ได้ดำเนินการไปแล้ว ๖๐ เปอร์เซ็นต์
และได้ดำเนินการต่อไปอีก ๔๐ เปอร์เซ็นต์

แบบสัมภาษณ์ เจ้าอาวาส พระนักเทศน์ มัคทายก ประชาชนทั่วไป

สภหริ่งงานวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง

ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

สัมภาษณ์วันที่ ๓ เดือน ๒-๓ พ.ศ. ๒๕๖๓

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ พระสีบ ฉายา วิสุตโก นามสกุล -

อายุ ๒๔ ปี เพศ -

ภูมิลำเนา บ้านเลขที่ - หมู่ที่ - ตำบล วัดอรุณ อำเภอเมืองพยาก จังหวัด พะเยา

ตอนที่ ๒ แนวคำถามในการสัมภาษณ์

๒.๑ ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทยพุทธไท เมืองพยาก มีประวัติและความเป็นมาอย่างไร ?

ประวัติ คือว่าทางพม่าพม่าเป็นเมืองพม่าที่มีประวัติ

๒.๒ ท่านคิดว่า การเข้าร่วมในพิธีกรรมประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ ทำให้ได้รับอานิสงส์ และมีผลต่อการดำรงชีวิตอย่างไร ?

จึงขอตั้งธรรมเวสสันตระขึ้นเองการตั้งธรรมเวสสันตระ

๒.๓ ท่านคิดว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ มีอิทธิพล และคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวไทยพุทธไท เมืองพยาก อย่างไร ?

เพราะผลสืบเนื่องมาจากเมืองพม่าที่มีประวัติตั้งธรรมเวสสันตระ

๒.๔ ท่านคิดว่า สิ่งใดคือปัญหา และอุปสรรคของประเพณีการตั้งรวมแวมสันตะระของชาวพุทธไทย เมืองพยาก
 สิบเจ็ดพันปี ๒๕๖๕ ในภาคหลวง เมืองพยาก เมืองพยาก

๒.๕ ท่านมีแนวคิด และวิธีการอนุรักษ์ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไท เมืองพยาก ให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนได้อย่างไร ?

อย่างไร?
 สังคมเราๆ ใจดีมีเพียบ เป็นสังคมรวมกัน ก็มีคน มีค่า มีคุณค่า
 หมายความว่า... ใจดีมีเพียบ... ใจดีมีเพียบ... ใจดีมีเพียบ... ใจดีมีเพียบ...

๒.๖ ท่านคิดว่าคนรุ่นใหม่มีความเชื่ออย่างไรต่อการตั้งธรรมศาลันตระ (ความแตกต่างระหว่างคนรุ่นเก่าอย่างไร)

[illegible]

๒.๗ ท่านคิดว่าแนวโน้มพิธีกรรมการตั้งธรรมเวสสันดรในอนาคตเป็นอย่างไร

ผู้จัดทำ: ภัณฑิลา นันทนิกุล

๒.๘ ท่านคิดว่าพิธีกรรมการบูชาการตั้งธรรมเวสสันดรนี้ มีประโยชน์และคุณค่าต่อ...

ด้านบุคคล,

ด้านครอบครัว,

ด้านสังคม,

ด้านเศรษฐกิจ

และด้านพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง

ก่อนดำเนินการขอรับการสนับสนุนงบประมาณ ประจำปี ๒๕๖๕ ทางฝ่ายผลิตฝึกนกน้ำยัง
ต้องไปหาปะกฏระเบียบข้อบังคับของกรมประมงและดูแผน งบประมาณที่กรมประมงกำหนด
ของปีงบประมาณนี้ด้วย

ขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ เจ้าอาวาส พระนักเทศน์ มัคทายก ประชาชนทั่วไป

สักรับงานวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง

ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพญา รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

สัมภาษณ์วันที่ ๑๙ เดือน พ.ค. พ.ศ. ๒๕๖๑

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ พระอุปัชฌาย์ อ้ายทอนอิน นามสกุล -

อายุ ๖๕ ปี เพศ -

ภูมิลำเนา บ้านเลขที่ - หมู่ที่ - ตำบล วัดอาหม อำเภอ เมืองพะเยา จังหวัด แม่ฮ่องสอน

ตอนที่ ๒ แนวคำถามในการสัมภาษณ์

๒.๑ ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพญา มีประวัติและความเป็นมาอย่างไร ?

ประวัติ คือว่า การตั้งธรรมเวสสันดรคำสำคัญคือวิถีประจำวัน

๒.๒ ท่านคิดว่า การเข้าร่วมในพิธีกรรมประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร ทำให้ได้รับอันสงส์ และมีผลต่อการดำรงชีวิตอย่างไร ?

งานเวสสันดรจะมีบทบาทสำคัญไปให้คนในชุมชนให้มีความดีใจ

๒.๓ ท่านคิดว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร มีอิทธิพล และคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวพุทธไทย เมืองพญา อย่างไร ?

พระภิกษุสงฆ์ มีหน้าที่สอนเรื่อง พระพุทธเจ้า เมื่อถึงวันพระให้ฟัง

๒.๔ ท่านคิดว่า สิ่งใดคือปัญหา และอุปสรรคของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพยาก
เกิดจากความไม่รู้ความหมายของธรรมปฏิบัติ

๒.๕ ท่านมีแนวคิด และวิธีการอนุรักษ์ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไท เมืองพยาก ให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนได้อย่างไร ?

เขียนได้อย่างไร?

โครงสร้างของคอมพิวเตอร์

ฮาร์ดแวร์

๒.๖ ท่านคิดว่าคนรุ่นใหม่มีความเชื่ออย่างไรต่อการดำรงธรรมเวสสันดร (ความแตกต่างระหว่างคนรุ่นเก่าอย่างไร)
การพึ่งพาคนอื่นมากเกินไป คนดูไม่กับพระเวสสันดรที่ตนจะอุปการะ
(เชษฐภคินี) ”

๒.๗ ท่านคิดว่าแนวโน้มพิธีกรรมการตั้งธรรมเวสสันดรในอนาคตเป็นอย่างไร

๒.๘ ท่านคิดว่าพิธีกรรมการบูชาการตั้งธรรมเวสสันดรนี้ มีประโยชน์และคุณค่าต่อ...

ด้านบุคคล,

ด้านครอบครัว,

ด้านสังคม,

ด้านเศรษฐกิจ

และด้านพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง

และตามพระพิธีศาสนาอย่างเรา
คุณดำนี่ก็กรรมฐานมาบรรพชา อยู่คู่คุณพ่อ คุณแม่ คุณพี่ วิภาภ
ตามมาบรรพชา อยู่คู่คุณพ่อ ตั้งแต่อายุ ๑๖ ปี จนถึง ๒๕ ปี และนี่แหละคือคุณดำนี่
ที่ร้องคร่ำครวญด้วย .

ขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ เจ้าอาวาส พระนักเทศน์ มัคทายก ประชาชนทั่วไป

สัปดาห์งานวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง

ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพยาก ราชอาณาจักร สหภาพเมียนมาร์

สัมภาษณ์วันที่ ๓ เดือน ๗.๖ พ.ศ. ๒๕๖๑

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ นางสาวอ้ออ้อ นามสกุล

อายุ 18 ปี เพศ —

ภูมิสำเนา บ้านเลขที่ หมู่ที่ ตำบล วัดเกาะ อำเภอ เมืองน่าน จังหวัด น่าน

ตอนที่ ๒ แนวคำถามในการสัมภาษณ์

๒.๑ ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไท เมืองพยาก มีประวัติและความเป็นมาอย่างไร ?

ဇယား ၇ နိုင်ငံတော်များ၏ နိုင်ငံရေး စနစ်များ

๒.๒ ท่านคิดว่า การเข้าร่วมในพิธีกรรมประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร ทำให้ได้รับอันสงส์ และมีผลดีต่อการดำรงชีวิตอย่างไร ?

[illegible]

๒.๓ ท่านคิดว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร มีอิทธิพล และคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวพุทธไทย เมืองพยาก อย่างไร ?

วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๓
นาย ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๓

๒.๔ ท่านคิดว่า สิ่งใดคือปัญหา และอุปสรรคของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพยาก

๑. คนในหมู่บ้านเรา ไม่ค่อยได้ฟังงานเราไป ต้องเสียเงินไปงาน
ในหมู่บ้านใกล้เคียง ทำให้เกิดสงวน

๒.๕ ท่านมีแนวคิด และวิธีการอนุรักษ์ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพยาก ให้ดำรงอยู่อย่าง
ยั่งยืนได้อย่างไร ?

การดึงความสนใจให้ทางวัดหรือสภา พงศาวดารโลก เป็นสิ่ง
สำคัญ ให้คนสนใจด้วยใจจริง

๒.๖ ท่านคิดว่าคนรุ่นใหม่มีความเชื่ออย่างไรต่อการตั้งธรรมเวสสันดร (ความแตกต่างระหว่างคนรุ่นเก่าอย่างไร)

บางวัดมีการลดทอนเวลา เวสสันดรละ ดนตรี ไม่ค่อยมีคนสนใจฟังแล้ว
บางวัดมีการตั้งเวลา, บางวัดยาวหลายชั่วโมงแล้วคนยังไม่ฟัง

๒.๗ ท่านคิดว่าแนวโน้มพิธีกรรมการตั้งธรรมเวสสันดรในอนาคตเป็นอย่างไร

ก็จะได้อีก ๒-๓

๒.๘ ท่านคิดว่าพิธีกรรมการบูชาการตั้งธรรมเวสสันดรนี้ มีประโยชน์และคุณค่าต่อ...

ด้านบุคคล,

ด้านครอบครัว,

ด้านสังคม,

ด้านเศรษฐกิจ

และด้านพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง

คุณค่าด้านสังคม คือการรวมกายภาพมาฟังเทศน์ ผู้ไม่ฟังเทศน์ หรือคนที่ไม่
ศรัทธาในพุทธศาสนา ก็จะได้อะไรบางอย่างจากเทศน์ ฟังแล้วจะได้รู้เรื่องต่างๆ
ในศาสนา

ขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ เจ้าอาวาส พระนักเทศน์ มัคทายก ประชาชนทั่วไป

สภหรงงานวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง

ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

สัมภาษณ์วันที่ ๓๐ เดือน ม.ค พ.ศ. ๒๕๖๑

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ ๙๖๔๔ ๙๙๙๙ ฉายา นามสกุล

อายุ ๔๖ ปี เพศ

ภูมิลำเนา บ้านเลขที่ หมู่ที่ ตำบล อ.ระเม อำเภอ เมืองพยาก จังหวัด พะเยา

ตอนที่ ๒ แนวคำถามในการสัมภาษณ์

๒.๑ ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระของชาวพุทธไทย เมืองพยาก มีประวัติและความเป็นมาอย่างไร ?

..... คือการให้เทศน์ให้พระภิกษุสงฆ์ฟังของพระภิกษุสงฆ์

๒.๒ ท่านคิดว่า การเข้าร่วมในพิธีกรรมประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ ทำให้ได้รับอานิสงส์ และมีผลดีต่อการดำรงชีวิตอย่างไร ?

..... คือเป็นการทำบุญร่วมกันกับภรรยาและลูกหลานให้มีความสุข

๒.๓ ท่านคิดว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันตระ มีอิทธิพล และคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวพุทธไทย เมืองพยาก อย่างไร ?

..... พระภิกษุสงฆ์เทศน์ให้พระภิกษุสงฆ์ฟัง ๑๐ ประการ

๒.๔ ท่านคิดว่า สิ่งใดคือปัญหา และอุปสรรคของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพหุไท เมืองพยาก

การขับเคลื่อนและกำกับ ติดตามของ ทบ.ตชด.ในพื้นที่ ๖๖ กอง คือ ๖๖ อห.ว
กองบังคับการพิเศษกองทัพบก

๒.๕ ท่านมีแนวคิด และวิธีการอนุรักษ์ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไท เมืองพยาก ให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนได้อย่างไร?

[illegible]

๒.๖ ท่านคิดว่าคนรุ่นใหม่มีความเชื่ออย่างไรต่อการตั้งธรรมศาลันตระ (ความแตกต่างระหว่างคนรุ่นเก่าอย่างไร)

จัดงานมหกรรมงานอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง
ขอเชิญชมงานวันที่ 12

๒.๗ ท่านคิดว่าแนวโน้มพิธีกรรมการตั้งธรรมเวสสันดรในอนาคตเป็นอย่างไร

ที่ ๑๕๖๖

๒.๘ ท่านคิดว่าพิธีกรรมการบูชาการตั้งธรรมเวสสันดรนี้ มีประโยชน์และคุณค่าต่อ...

ด้านบุคคล,

ด้านครอบครัว.

ด้านสังคม,

ด้านเศรษฐกิจ

และด้านพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง

การดำเนินงานตามแผนงาน การดำเนินงานตามแผนงาน การดำเนินงานตามแผนงาน
การดำเนินงานตามแผนงาน การดำเนินงานตามแผนงาน การดำเนินงานตามแผนงาน
การดำเนินงานตามแผนงาน การดำเนินงานตามแผนงาน การดำเนินงานตามแผนงาน

ขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ เจ้าอาวาส พระนักเทศน์ มัคทายก ประชาชนทั่วไป

สักรับงานวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง

ศึกษาแนวคิดประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวไทย เมืองพยาก รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

สัมภาษณ์วันที่ ๓ เดือน ม.ค พ.ศ. ๒๕๖๓

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ 96151567 อายุ - นามสกุล -

อายุ 52 ปี เพศ ♂

ภูมิสำเนา บ้านเลขที่ - หมู่ที่ - ตำบล อรรม อำเภอ เมืองสงขลา จังหวัด นครศรีธรรมราช

ตอนที่ ๒ แนวคำถามในการสัมภาษณ์

๒.๑ ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไท เมืองพยาก มีประวัติและความเป็นมาอย่างไร ?

1. สิ่งที่จะได้มาจากการศึกษา เป็นความรู้ 96
8 ข้อ

๒.๒ ท่านคิดว่า การเข้าร่วมในพิธีกรรมประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร ทำให้ได้รับอันสงส์ และมีผลดีต่อการดำรงชีวิตอย่างไร ?

[illegible]

๒.๓ ท่านคิดว่า ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดร มีอิทธิพล และคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวพุทธไทย เมืองพยาก
อย่างไร ?

เพราะฉะนั้นแล้ว ในทุกวันนี้ที่พวกเราได้มาเจอแล้ว เป็นเพราะเหตุนี้เอง

๒.๔ ท่านคิดว่า สิ่งใดคือปัญหา และอุปสรรคของประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพยาก
 ที่ให้คิดการตั้งงาน ในปัจจุบัน คือ กิเลส ตัณหา หรือ ขาดทุน
 ทัศนคติของสังคมที่มีต่องาน เวสสันดร และงานอื่นใด :

๒.๕ ท่านมีแนวคิด และวิธีการอนุรักษ์ประเพณีการตั้งธรรมเวสสันดรของชาวพุทธไทย เมืองพยาก ให้ดำรงอยู่อย่าง
 ยั่งยืนได้อย่างไร :

ต้องเข้าใจว่า สา-ธม-ม ไม่เหมือน การละเล่น หรืองานรื่นเริง
 ความจริงแล้ว ที่จะต้องออกมาในงาน หรืองานนอก หน้าที่อื่น
 ๒.๖ ท่านคิดว่าคนรุ่นใหม่มีความเชื่ออย่างไรต่อการตั้งธรรมเวสสันดร (ความแตกต่างระหว่างคนรุ่นเก่าอย่างไร)
 ทำให้รู้เรื่องคุณค่าในทางจิตวิญญาณ หรือมองแค่ หรืออาจจะเป็น
 ๑. ก็ว่าได้ แต่ทั้งนี้ก็จะให้ผลในทางจิตวิญญาณ

๒.๗ ท่านคิดว่าแนวโน้มพิธีกรรมการตั้งธรรมเวสสันดรในอนาคตเป็นอย่างไร

ก็ไม่มีอะไรแปลกๆ จักเห็นกัน

๒.๘ ท่านคิดว่าพิธีกรรมการบูชาการตั้งธรรมเวสสันดรนี้ มีปะโยชน์และคุณค่าต่อ...

ด้านบุคคล,

ด้านครอบครัว,

ด้านสังคม,

ด้านเศรษฐกิจ

และด้านพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง

การบูชาหรือการบูชาพระรัตนตรัย ผู้ที่บูชาพระรัตนตรัยนั้น
 คือผู้มีจิตใจที่จริง ผู้ที่อยู่ในธรรมะผู้ที่มีใจที่จริง ผู้ที่มีใจที่จริง
 ผู้ที่มีใจที่จริง ผู้ที่มีใจที่จริง ผู้ที่มีใจที่จริง ผู้ที่มีใจที่จริง ผู้ที่มีใจที่จริง
 ผู้ที่มีใจที่จริง ผู้ที่มีใจที่จริง ผู้ที่มีใจที่จริง ผู้ที่มีใจที่จริง ผู้ที่มีใจที่จริง

ขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ : TI LAW KA (SAI LAUNG NWET)
เกิด : ๒๕ มกราคม ๒๕๓๖ (25 January 1993)
สถานที่เกิด : บ้านเลขที่ ๒๒ หมู่ที่ ๓ ตำบลท่าเตื่อ จังหวัดท่าซู้เหล็ก รัฐฉาน
การศึกษา : ปริญญาตรี Major of English At Yadanarbon University Of Mandalay,
Myanmar
ปีที่เข้าศึกษา : ๒๕๕๗
ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดป่าเป้า เลขที่ ๕๘ ถ.มณีนพรัตน์ ต.ศรีภูมิ อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐
โทร. : ๐๘๐-๕๘๘-๘๘๖๖
E-MAIL. : sailounwnwet@gmail.com